

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ПОДЛУЖНИЙ АНДРІЙ СЕРГІЙОВИЧ

УДК:930(477.63)"1927/1991": 334.716:[621.1/.36+669](043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**Підприємства Дніпровського промислового комплексу
як продуценти історичних джерел
(1927 – 1991 рр.)**

032 – Історія та археологія

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ А. С. Подлужний

Науковий керівник:
Мільчев Володимир Іванович
доктор історичних наук,
професор

Запоріжжя – 2023

АНОТАЦІЯ

Подлужний А.С. Підприємства Дніпровського промислового комплексу як продуценти історичних джерел (1927 – 1991 рр.). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 – історія та археологія. – Запорізький національний університет. – м. Запоріжжя, 2023.

У науковому дослідженні здійснено аналіз комплексу історичних джерел, які утворилися внаслідок діяльності промислових підприємств (ПП) металургійної та енергетичної галузей м. Запоріжжя, т.зв. «Дніпровського промислового комплексу» (ДПК), від початку його будівництва в 1927 р. і до здобуття Україною незалежності (1991) включно.

З'ясування потенціалу засвоєння історіографічної джерельної бази засвідчило наявність чотирьох тематичних блоків, перспективних для використання: 1) предметна історія будівництва, розвитку та відновлення ПП ДПК; 2) формування фондів заводських і державних архівів, створення та розвиток мережі заводських музеїв та комплектування фондів державних краєзнавчих музеїв; 3) глобальні і локальні історичні контексти, що є важливими для з'ясування інформаційного потенціалу історичних джерел, які продукувалися ПП.

Актуалізовану джерельну базу дослідження складають документи, які дають ключ до розуміння умов та обставин продукування історичних джерел власне заводами: 1) законодавчі та нормативно-правові акти партійних і радянських органів УРСР/СРСР; 2) службово-організаційна та розпорядча документація, представлена постановами вищих керівних органів (партійних і державних); 3) тематичні археографічні публікації документальних джерел з історії ДПК; 4) публікації усних історій мешканців запорізького краю; 5) довідково-інформаційні видання та музеографічні публікації; 6) періодична преса запорізького краю.

Осягнення обставин творення генеральної джерельної бази, її подальші аналіз й інтерпретації стали можливими за рахунок застосування:

- 1) засадничих наукових принципів об'єктивності та історизму;
- 2) загальнонаукових методів класифікації, абстрагування, аналізу та синтезу;
- 3) загально-історичних методів: історико-порівняльного, історико-типологічного та історико-генетичного;
- 4) спеціальних історико-джерелознавчих методів: архівної евристики, текстологічного аналізу, просопографії та біографістики, мікроісторії.

Дослідження особливостей продукування документації промисловими підприємствами ДПК показало, що під час більшовицької індустріалізації 1920-х – початку 1930-х рр., відбулося адміністративне підпорядкування різних галузей промисловості України управлінським структурам місцевого та вищого рівнів. Економічна (виробнича) та соціальна діяльність запорізьких підприємств енергетики та металургії, відповідно, характеризується їх активними документаційними зносинами із багатьма контрагентами – радянськими та партійними органами, міністерствами УРСР та СРСР, що супроводжувалося продукуванням актових, діловодних, обліково-статистичних документів. У цих джерелах домінує інформація економічного та технічного характеру, яка не містить мало інформації для досліджень соціальної історії та повсякдення працівників ПП м. Запоріжжя. Виключенням є документація, щодо особового складу (кадрів), яка включає відомості щодо кількісного та якісного складу працівників, гендерної специфіки колективу, біографій конкретних осіб та представників соціальних мікрогруп. Лідером за інформативністю є такі різновиди: автобіографії, характеристики, особові листки (анекти) з обліку кадрів, трудові книжки. Діяльність ПП ДПК також сприяла, хоча й меншою мірою, створенню джерел оповідального жанру: спогади, щоденники, епістолярії. Їх тексти становлять перехідний варіант між службовим і приватним нарративом, містять чимало радянських ідеологічних штампів, відзначаються високим рівнем авто-цензури авторів.

Періодична преса промислових підприємств була для партійного та радянського керівництва запорізького регіону не тільки ЗМІ, але й інструментом агітації та пропаганди. Ці видання виникли внаслідок колективного керівництва промисловою галуззю з боку органів управління (заводські адміністрації) та самоуправління (профспілки), партійних/комсомольських організацій ПП. Переважали багатотиражні газети – «Дніпробудівець», «Дніпровський алюміній», «Дніпровський магній», «Дніпровський металург» та ін. Основна частина змісту кожного випуску цих часописів являла передруковку з центральних газет, із повідомленнями про розпорядження уряду та партії. Значний блок посідала виробнича тематика – висвітлення процесу виконання плану, ходу соціалістичних змагань, критиці й розбору причин відставання. Решта публікацій обслуговувала комплекс заходів влади із перетворення запорізьких робітників на «рушійну силу» режиму. Він полягав у: 1) конструюванні в регіоні нової надетнічної (радянської) та соціальної (робітничої) ідентичності; 2) русифікації (під виглядом інтернаціоналізму); 3) насаджувани молоді цензурованих естетичних уподобань; 4) викритті соціально-побутових негараздів; 5) боротьбі із злочинністю та девіаціями (насамперед – алкоголізмом) в середовищі робітників. Стінні газети відігравали роль знаряддя контролю за виробничою сферою на рівні заводських мікроколективів – цехів, бригад та змін.

Зображальні джерела, випродуковані в процесі діяльності ПП ДПК, відрізняються від решти історичних джерел способом фіксації інформації, формою її передачі, матеріальним носієм. Візуальний текст фотодокументів відображав події суспільно-політичного, соціально-економічного та культурного життя. Фото увічнили знакові для історії запорізького краю події: запуск перших заводів ДПК, будівництво та пуск Дніпрогес, розбудову «соціалістичного міста» Запоріжжя тощо. Фотозображення працівників виконувалися у жанрі індивідуального та колективного портрету: передових робітників, керівників, ветеранів різноманітних війн, орденосців і т.д. Поширеним було продукування зображень об'єктів т.зв. «соцкультпобуту»:

палаці культури, спортивні клуби та стадіони, гуртки та клуби за інтересами, профілакторії та бази відпочинку, піонерські табори. Фотодокументів, які відбивають повсякдення працівників створювалось менше, але ті, що дійшли до нас, сповнені непідробного колориту. Кінодокументи дозволяють отримати наочне, образне та звукове уявлення про рівень життя пересічних запоріжців, працівників місцевих підприємств. Їх продуцентами були аматорські кіностудії заводів: ДСС (1957), ДАЗ (1975) та ін. Від усього масиву відзнятого ними, з середини 1950-х до середини 1980-х рр., кіноматеріалу зберіглося лише кілька кінострічок. Серед українських митців поширеними були практики увічнення ходу індустріальних перетворень в м. Запоріжжя через їх художнє відображення. На цьому поприщі відзначилися: професійні художники К.Ф. Богоєвський та Ю.І. Сагайдак, художники-аматори заводу ДСС М.Ю. Чечуйко, В.І. Хівренко, Г.П. Мацегора та ін. Плакати ПП ДПК являли собою синтетичний жанр, такий в якому поєднувалося кілька мистецьких стилів, зокрема живопис, графіка та дизайн шрифтів. Їх іконографія, художній та вербальний тексти були «загальнорадянськими»: стилізовані зображення заводів і їх робітників, комуністичної символіки, пропагандистські заохочувальні гасла.

Переважна кількість зібрань документальних джерел, які було створено в процесі діяльності ПП ДПК, а також їх зносин із контрагентами різних рівнів, знаходяться на території України та зберігаються у фондах архівних установ міст Запоріжжя, Києва та Харкова. Переважно вони представлені цілими документальними комплексами. Так, фонди ДАЗО містять найбільшу кількість документальних джерел, що походять від ПП ДПК – вони зосереджені як у зібраннях власне фондоутворювачів, так і у фондах партійно-радянських і господарських структур запорізького регіону. Матеріали центральних архівів – ЦДНТАУ, ЦДАВОУ та ЦДКФФАУ – відповідно, представлені технічною та управлінською документацією, фотодокументами. Поточні фонди відомчих архівів заводів ДСС та ЗС, взятих для репрезентації вибірки, містять, переважно, кадрову документацію згідно номенклатури. Генетично

пов'язаним із ВА ЗС є Ф. 1378 РВЗВІУАД, в якому відклалися матеріали з особових справ працівників цього ПП, які підлягали утилізації. Музейні заклади регіону – ЗОКМ, НЗХ, МДСС, МЗС й ін. – зберігають та експонують численні колекції та збірки артефактів, похідних від ПП ДПК. Сукупно всі вони складають генеральну джерельну базу дисертаційного дослідження.

Приватні архіви та колекції працівників ДПК акумулювали певну кількість документів/текстів, зображень і речей. Переважна їх більшість походить від знаних у заводських колах людей: управлінської еліти, передовиків робітничої та інженерної верств, ветеранів тощо. На сьогодні відколись численних приватних збірок працівників ПП м. Запоріжжя, в масі своїй, вцілили лише ті, які в якості квазі-фондів увійшли до складу музейних та архівних зібрань міста та області. Характерною рисою цих предметів є яскраво виражена радянсько-комуністична складова зображень і текстів.

Дослідження історії індустріальних працівників ДПК м. Запоріжжя у контексті нової соціальної історії дозволило з'ясувати механізми формування та управління соціальними структурами робітничого класу з боку держави, стратегії кар'єрного та особистісного зростання представників управлінського прошарку заводчан, міжособові стосунки тощо. Так, було показано, що з початку 1940-х рр. і до другої половини 1950-х рр. у важкій промисловості робітники були позбавлені елементарних трудових прав і перетворились, подібно до селян, у залежний прошарок населення. Відновлення ПП відбувалось значною мірою за рахунок примусової праці різних категорій населення. Складність завдань керівництва промисловою галуззю регіону вимагала формування управлінської верстви ПП – дирекції та вищого інженерного корпусу. Документація особових справ керівників ДПК дозволила, методами просопографії та біографістики, створити узагальнений портрет цієї мікро-рупи. Важливими критеріями відбору на вищі посади були не тільки професійна пригодність та освітній ценз, але й соціальне походження, членство в КППС та відданість режиму. У випадках із окремими директорами запорізьких заводів останні фактори превальювали. Злам патріархальних

відносин, за радянської доби, відбувався складно, особливо в гендерній сфері. Матеріали ПП м. Запоріжжя повоєнних років засвідчили, що жінки-робітниці часто ставали об'єктом сексуальних домагань на виробництві з боку колег-чоловіків. Дослідження соціальної історії (та соціології) заводських колективів на матеріалах фотопортретів працівників, показало колізії соціального розшарування заводчан, із виокремленням номенклатурної верхівки, розподілу співробітників на категорії, встановленням контролю над умовно неблагонадійними категоріями, зокрема, за представниками певних етнічних груп.

Ключові слова: біографістика, гендер, Дніпровський промисловий комплекс, документація, еґо-джерела, енергетика, завод, Запоріжжя, УРСР, історичне джерело, індустріалізація, мемуари, металургія, мікроісторія, періодика, просопографія, промислове підприємство, повсякденне життя, робітники, соціальна історія, фотодокумент.

SUMMARY

Podluzhnyi A.S. An enterprises of the Dnipro industrial complex as the producers of historical sources (1927 – 1991). – Qualifying research work on the manuscript.

Thesis for Doctor's of philosophy degree in specialty 032 – history and archaeology. – Zaporizhzhia National University. – Zaporizhzhia, 2023.

The scientific study analyzed a complex of historical sources that were formed as a result of the activities of industrial enterprises in the metallurgical and energy sectors of the city of Zaporizhzhia, the so-called of the 'Dnipro industrial complex' (DIC), from the beginning of its construction in 1927 until Ukraine gained independence (1991), inclusive.

Clarification of the potential of assimilation of the historiographical source base proved the presence of four thematic blocks promising for use: 1) subject history of the construction, development and restoration of the 'Dnipro industrial complex'; 2)

formation of funds of factory and state archives, creation and development of a network of factory museums and completion of funds of state local history museums; 3) global and local historical contexts, which are important for clarifying the informational potential of historical sources produced by plants.

The revised source material for this research includes documents essential for understanding the conditions and circumstances under which historical sources were produced by these factories: 1) legislative and regulatory acts of the party and Soviet institutions of the Ukrainian SSR; 2) service-organizational and administrative documentation, represented by the resolutions of higher management bodies (party and state); 3) thematic archeographic publications of documentary sources on the history of the DIC; 4) publication of oral histories of residents of the Zaporizhzhia region; 5) reference and information publications and museographic publications; 6) periodical press.

Comprehension of the circumstances of the creation of the general source base, its further analysis and interpretation became possible due to the application of: 1) basic scientific principles of objectivity and historicism; 2) general scientific methods of classification, abstraction, analysis and synthesis; 3) general-historical methods: historical-comparative, historical-typological and historical-genetic; 4) special historical and source methods: archival heuristics, textual analysis, prosopography and biography, microhistory.

The study of the peculiarities of the production of documentation by the industrial enterprises of the DIC showed that during the Bolshevik industrialization of the 1920s - early 1930s, the administrative subordination of various branches of Ukrainian industry to the management structures of local and higher levels took place. The economic (production) and social activities of Zaporizhzhia enterprises, respectively, are characterized by their active documentation communication with many counterparties - Soviet and party institutions, ministries of the Ukrainian SSR and the USSR, which was accompanied by the production of legal, clerical, accounting and statistical documents. These sources are dominated by information of an economic and technical nature, which does not contain much information for

research into the social history and everyday life of employees of the Zaporizhzhia plants. An exception is documentation regarding personnel (personnel), which includes information on the quantitative and qualitative composition of employees, gender specificity of the team, biographies of specific individuals and representatives of social microgroups. The most informative types include the following: autobiographies, characteristics, personnel records (annexes) from personnel records, work books. The activity of the DIC also contributed, albeit to a lesser extent, to the creation of sources of the narrative genre: memories, diaries, epistolaries. Their texts are a transitional option between official and private narrative, contain many Soviet ideological stamps, and are marked by a high level of self-censorship by the authors.

The periodical press of the plants was not only mass media but also a tool of agitation and propaganda for the party and Soviet leadership of the Zaporizhzhia region. These publications arose as a result of the collective management of the industrial sector by management bodies (factory administrations) and self-management (trade unions), as well as CPSU/Komsomol organizations within the DIC. Large-circulation newspapers prevailed, including "Dniprobudivets," "Dnipro Aluminii," "Dnipro Magnii," "Dnipro Metallurgist," and others. The primary content of each issue of these magazines consisted of reprints from central newspapers, containing reports on government and party orders. A significant portion was dedicated to production topics, covering the implementation of production plans, the progress of socialist competitions, and criticism and analysis of the reasons for any production setbacks. The remaining content of the publications served a variety of measures taken by the authorities to transform the Zaporizhzhia workers into the "driving force" of the regime. These measures included: 1) construction of a new supra-ethnic (Soviet) and social (worker) identity in the region; 2) russification (under the guise of internationalism); 3) implanting youth with censored aesthetic preferences; 4) addressing social and household problems; 5) combating crime and deviations, primarily alcoholism, among workers.

Wall newspapers played a role as a tool for controlling the production sphere at the level of factory micro-collectives, including workshops, teams, and shifts.

Visual sources produced as part of the activities of the DIC differed from other historical sources in terms of how information was recorded, the form of its transmission, and the material medium. The visual text of the photo documents reflected events in socio-political, socio-economic, and cultural life. The photos immortalized significant events in the history of the Zaporizhzhia region, such as the launch of the DIC plants, the construction and commissioning of Dniiproges, and the development of the "socialist city" of Zaporizhzhia, among others. The photographs of employees were made in the genre of individual and collective portraits, including advanced workers, managers, veterans of various wars, medal bearers, etc. Additionally, images of so-called "social and cultural life" objects were prevalent, including palaces of culture, sports clubs and stadiums, interest groups and clubs, prevention centers, and recreation centers, as well as pioneer camps.

While there were fewer photo documents reflecting the everyday life of workers, those that have survived provide an authentic glimpse into their lives. Film documentaries allowed for a visual, pictorial, and auditory representation of the standard of living of ordinary Zaporozhians and employees of local enterprises. These documentaries were produced by amateur film studios of factories, such as Dniprospeksstal (1957) and Dniipro aluminium plant (1975), among others. From the entire array of film material shot by them, from the mid-1950s to the mid-1980s, only a few tapes have survived.

Among Ukrainian artists, the practice of portraying industrial transformations in the city of Zaporizhzhia through their artistic works was widespread. Professional artists like K.F. Bohoevskiy and Y.I. Sahaydak, as well as amateur artists from the Dniprospeksstal plant, including M.Yu. Chechuyko, V.I. Khivrenko, H.P. Matsegora, and others, contributed to this effort. Posters created within the DIC were a synthetic genre combining several artistic styles, including painting, graphics, and font design. Their iconography, artistic content, and verbal texts were "all-Soviet"

in nature, featuring stylized images of factories and their workers, communist symbols, and propagandistic slogans that encouraged the workforce.

The majority of collections of documentary sources created during the activities of the DIC, as well as their communication with counterparts of various levels, are located within Ukraine and are stored in the archival institutions of the cities of Zaporizhzhia, Kyiv, and Kharkiv. These collections are primarily represented by comprehensive sets of documentary materials. For instance, the DAZO funds contain the largest number of documentary sources originating from the DIC, concentrated both within the fund-makers' records and within the funds of Party-Soviet and economic structures in the Zaporizhzhia region. The materials in the central archives—TsDNTAU, TsDAVOU, and TsDKFFAU—include technical and administrative documentation as well as photo documents. Current departmental archives of Dniprospetsstal and Zaporizhstal plants, chosen as representatives, mainly contain personnel documentation according to the nomenclature. For example, № 1378 of RVZVIUAD is genetically related to Zaporizhstal plant, which includes materials from the personal files of employees subject to disposal. Regional museum institutions, such as ZOKM, NZH, MDSS, MZS, etc., preserve and display numerous collections and assemblies of artifacts derived from the DIC. Collectively, all of these sources constitute the general source base for the dissertation research.

Private archives and collections of DIC workers have accumulated a certain number of documents, texts, images, and objects. The vast majority of these items come from individuals well-known within factory circles: the managerial elite, leaders of the working and engineering classes, veterans, and more. To date, only those private collections of Zaporizhzhia employees that have been incorporated into the museum and archival collections of the city and region as quasi-funds have survived. A characteristic feature of these objects is the pronounced Soviet-communist component in their images and texts.

The study of the history of industrial workers within the DIC in the context of the new social history has enabled the discovery of mechanisms behind the formation and management of social structures within the working class by the state.

This research has also shed light on career and personal growth strategies of management-level factory workers and interpersonal relationships, among other aspects. It has been revealed that from the early 1940s until the second half of the 1950s, workers in heavy industry were deprived of basic labor rights and were transformed into a dependent stratum of the population, akin to peasants. The restoration of plants largely relied on the forced labor of various population groups. The complexity of managing the industrial sector in the region necessitated the formation of an administrative layer within the plants, including the directorate and the higher engineering corps. Documentation from the personal files of DIC leaders has allowed for the creation of a generalized portrait of this micro-group using the methods of prosopography and biography. Important criteria for selection to higher positions included not only professional qualifications and educational qualifications but also social background, membership in the CPSU, and loyalty to the regime. In cases involving individual directors of Zaporizhzhia factories, the latter factors often prevailed.

During the Soviet era, breaking down patriarchal relations proved challenging, especially in the realm of gender dynamics. Materials from Zaporizhzhia plants in the post-war years revealed instances of female workers experiencing sexual harassment at the hands of their male colleagues in the workplace. The study of the social history (and sociology) of factory collectives, based on photo portraits of employees, exposed the complexities of social stratification within factory workers, including the hierarchy of the nomenclature elite, categorization of employees, and the imposition of control over certain disadvantaged categories, particularly among representatives of specific ethnic groups.

Keywords: biography, Dnipro industrial complex, documentation, ego sources, energy, factory, gender, Zaporizhzhia, Ukrainian SSR, historical source, industrialization, memoirs, metallurgy, microhistory, periodical, prosopography, industrial enterprise, everyday life, workers, social history, photo document.

СПИСОК НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Подлужний А. Матеріали особових справ робітників «Запоріжсталі» про їх примусове утримання на заводі (1945 – 1955 рр.) // Scriptorium nostrum. Електронний історичний журнал / голов. ред. В. Андреев. Херсон, 2019. Вип. 1 (12). С. 222–231.
2. Подлужний А.С. Фонди народного музею історії заводу «Дніпроспецсталь» як джерело до історії робітників м. Запоріжжя у ХХ ст. // Zaporizhzhia Historical Review. 2020. Vol. 3(55). С. 157–165. URL: <https://istznu.org/index.php/journal/article/view/2314>.
3. Подлужний А.С. Засади залучення робочої сили на відбудову металургійного заводу «Запоріжсталь» у кінці 40-х – на початку 50-х років ХХ століття (за документами відомчого архіву) // Zaporizhzhia Historical Review. 2021. Vol. 5(57). С. 166–172. URL: <https://istznu.org/index.php/journal/article/view/2369>.
4. Кривко І.М., Подлужний А.С. Документи профспілкового комітету заводу «Запоріжсталь» про боротьбу з гарасментом у колективі (поч. 1950-х років) // Zaporizhzhia Historical Review. 2022. Vol. 6(58). С. 229–234. URL: <https://istznu.org/index.php/journal/article/view/2413>.
5. Мільчев В.І., Подлужний А.С. Фотодокументи як продукт діяльності та джерело дослідження історії підприємств Дніпровського промислового комплексу (м. Запоріжжя) наприкінці 1920-х – 1980-х років // Zaporizhzhia Historical Review. 2023. Vol. 7(59). С.

Праці апробаційного характеру

6. Подлужний А. Матеріали до біографії барда та вченого В.С. Берковського у поточному архіві ПАТ «Дніпроспецсталь» // Запорізькі єврейські читання: Збірка статей та матеріалів (04–05 квітня 2019 р.). Дніпро: Український інститут вивчення Голокосту «Ткума», 2020. С. 31–37.

7. Подлужний А.С. Соціальне походження як фактор впливу на кар'єру директорів комбінату «Запоріжсталь» (1930 – 1980-і роки) // Історія Степової України: стратегії дослідження та репрезентації. Збірник матеріалів науково-практичної конференції. Запоріжжя: АА Тандем, 2021. С. 479–495.

8. Подлужний А. Колекція заводських значків і медалей в фондах Музею історії ПАТ «Дніпроспецсталь» // Збірник наукових праць студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Молода наука-2021». Запоріжжя: ЗНУ, 2021. С. 115–117.

ЗМІСТ

Вступ	17
Розділ 1. Науковий стан, джерела та методологічні засади дослідження проблеми	24
1.1. Стан наукової розробки та джерела проблеми	24
1.2. Методи та методологія дослідження	45
Розділ 2. Особливості продукування історичних джерел промисловими підприємствами ДПК	52
2.1. Продукування документальних і наративних джерел	53
2.2. Періодична преса: функції, тематика, інформативність	76
2.3. Формування комплексу зображальних джерел	108
Розділ 3. Основні зібрання історичних джерел	137
3.1. Архівні установи та музейні заклади України	137
3.2. Приватні зібрання громадян	151
Розділ 4. Інформативний потенціал історичних джерел	160
4.1. Соціальна історія працівників: людина vs система	162
4.2. Просопографія та біографістика: управлінська, технічна та культурна еліта заводських колективів	173
4.3. Гендерна історія: гарасмент на виробництві	192
4.4. Історична фотопортретистика: персони, маргіналії, інскрипти	198
Висновки	207
Список використаних джерел і літератури	213
Додатки	391

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВА – відомчий архів

ДАЗ – Дніпровський алюмінієвий завод

ДАЗО – Державний архів Запорізької області

ДЕЗ – Дніпровський електродний завод

ДПК – Дніпровський промисловий комплекс

ДСС – «Дніпроспецсталь»

ЗМІ – засоби масової інформації

ЗОКМ – Запорізький обласний краєзнавчий музей

ЗС – «Запоріжсталь»

КП(б)У – Комуністична партія (більшовиків) України

КПРС – Комуністична партія Радянського Союзу

МДСС – Музей «Дніпроспецсталі»

МЗС – Музей «Запоріжсталі»

НАНУ – Національна академія наук України

НЗХ – Національний заповідник «Хортиця»

Од. зб. – одиниця зберігання

ПП – промислове підприємство

РВ ЗВІУАД – Рукописний відділ Запорізького відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАНУ

СРСР – Союз радянських соціалістичних республік

УРСР – Українська радянська соціалістична республіка

УСРР – Українська соціалістична радянська республіка

ФД – фотодокумент

ЦДАВОВУ – Центральний державний архів вищих органів влади та управління України

ЦДКФФАУ – Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г.С. Пшеничного

ВСТУП

Актуальність теми. Південно-Східна України є одним із найбільш розвинених, у промисловому відношенні, регіонів нашої держави. Через це її землі у ХХ ст. неодноразово ставали предметом зазіхань з боку зажерливих сусідів. На жаль, ситуація часів світових війн має місце й у сучасності. Все це є справедливим і по відношенню до сучасної Запорізької області. Мережа промислових підприємств (далі – ПП), як для самого обласного центру так, і для багатьох інших населених пунктів краю, стала «місто-утворюючою». Найбільш повно це все стосується м. Запоріжжя, яке завдяки будівництву та введенню в експлуатацію Дніпрогесу (1927 – 1932) та підприємств Дніпровського промислового комплексу (далі – ДПК) (1931 – 1934) стрімко перетворилося із колишнього повітового Олександрівська (назва міста до 1921 р.) на модерне індустріальне місто. У наступні десятиліття саме сімом підприємствам зі складу ДПК – Дніпровський алюмінієвий завод, Дніпроспецсталь, Дніпровський електродний завод, Запоріжсталь, Запоріжкокс, Вогнетривкий комбінат та Феросплавний завод – судилося стати своєрідною «візитівкою» Запоріжжя, причому як в гарному, так і в поганому (екологічні проблеми) сенсі.

Висвітлення індустріалізації 1920 – 1930-х років та тієї страшної ціни, яку сплатив за неї український народ через колективізацію, розкуркулення та голодомори, вже має усталену історіографічну традицію. Так само й розвиток промисловості на теренах Запорізької області та в м. Запоріжжі, від повоєнних часів і до кінця радянської доби, неодноразово звертав на себе увагу дослідників. Але при цьому діяльність ПП здебільшого розглядалася з позицій традиційної соціально-економічної історії й ніколи не ставала предметом дослідницької уваги джерелознавців. Те ж саме можна сказати й про комплекс джерел, випродукованих ПП у процесі їх діяльності – вони досліджувалися виключно в якості об'єкта, носія інформації про конкретні історичні факти – події, кількісні показники і т.д. – пов'язані із розвитком «народного господарства СРСР». Поза увагою дослідників майже завжди опинялися

різноманітні аспекти, що стосувалися функціонування ПП як фондоутворювачів, специфіки руху їх документації, каталізуючої ролі діяльності заводів і фабрик у процесі формування різновидових історичних джерел – від речових (включно навіть із заново актуалізованими археологічними) до наративних і зображальних. Саме тому наразі настільки відчутною є потреба повновартісної реконструкції джерелознавчих складових діяльності ПП, які, в свою чергу, можуть надати нового імпульсу для дослідження малодосліджених сюжетів з історії індустріальних об'єктів Запоріжчини та повсякденного життя населення краю, пов'язаного із ними.

Значущість і важливість саме джерелознавчого студіювання діяльності індустріальних об'єктів пояснюється тим, що ПП підрадянської України за майже сім десятиліть свого функціонування утворили величезні масиви документальних джерел. Саме вони традиційно використовувалися дослідниками соціально-економічної історії «радянської доби». Однак поза їхньою увагою майже завжди опинялися джерела особового походження та зображальні джерела, матеріали періодичної преси. Негласне віднесення їх до категорії «другорядних» (як менш важливих для унаочнення «соціалістичних перетворень» під проводом КПРС) значно збіднило якість історіографічного продукту, присвяченого промисловій сфері. Слабка розробленість «заводських» сюжетів в працях сучасних вітчизняних істориків не в останню чергу пояснюється недостатнім розумінням обставин формування генеральної джерельної бази з проблематики, її якісних і кількісних параметрів.

Як бачимо, попри свій масовий характер, типове та видове різноманіття й величезний інформативний потенціал, історичні джерела, які утворювалися в процесі діяльності ПП з 1927 по 1991 рр. ще ніколи не ставали темою комплексного історико-джерелознавчого дослідження. Й це при тому, що повновартісні всеохоплюючі реконструкції історії індустріальних анклавів на півдні та сході України можуть бути здійснені лише за умови опису процесу формування генеральної джерельної бази за темою, виявлення основних місць

зберігання всіх видів історичних джерел, здійснення над ними наукових процедур і розкриття потенційних можливостей вміщеної в них інформації.

Ще один важливий аспект, який підкреслює актуальність даного дослідження, пов'язаний із чисельними випадками руйнації промислових підприємств та їх інфраструктури, спричинених військовою агресією Російської Федерації 2014 – 2023 рр. Варварське ставлення загарбників до матеріального й культурного ресурсу України наділяє здійснену ним роботу із виявлення та опису архівної документації та музейних пам'яток, похідних від підприємств ДПК, рисами страхової копії цього сегменту українського культурного спадку.

Таким чином, необхідність здійснення комплексного аналізу історичних джерел, які виникли внаслідок діяльності ПП за радянської доби, стали мотиваційним чинником появи даного дослідження. Матеріали Запорізької області та власне м.Запоріжжя, як одного з найбільш індустріалізованих регіонів нашої держави, що відклалися в архівних, музейних і приватних зібраннях України та інших країн, внаслідок побудови та роботи ПП, праці на них численної кількості людей з їх оджереленими наративними та візуальними рефлексіями, підходять для цього якнайкраще.

Об'єктом дисертаційного дослідження виступає комплекс джерел документальних, особового походження, зображальних і речових, чия поява була зумовлена функціонуванням підприємств ДПК на теренах запорізького регіону досліджуваної доби.

Предметом дослідження є: реконструкція руху документообігу, атрибуція та класифікаційна характеристика комплексу документальних, наративних і зображальних джерел, випродукованих у процесі діяльності промислових об'єктів господарства часів СРСР; з'ясування джерелознавчого та загально-історичного контекстів їх створення; розкриття інформативних можливостей актуалізованих джерел у справі вивчення соціальної та політичної історії, повсякденного життя населення запорізького краю у ХХ ст.

Хронологічні межі дослідження охоплюють 1927 – 1991 рр. Нижня межа зумовлена часом початку будівництва підприємств ДПК; яке спричинило зміни соціальної структури його населення та, відповідно, відбулися у комплексах джерел, що починають продукуватися ПП. Верхня межа припадає на 1991 р. – події пов’язані із розпадом СРСР і здобуттям Україною незалежності, а відтак й докорінними трансформаціями суспільного життя, зміною форм власності та припиненням існування фондоутворювачів попередньої доби (у нашому випадку – заводів, фабрик і т.п.).

Географічні межі дослідження в джерелознавчому вимірі обіймають місця збереження означених джерел, серед яких: державні архіви України (м. Запоріжжя, Київ, Харків); фонди та експозиції ЗОКМ, НЗХ; відомчі архіви та громадські музеї ПП м. Запоріжжя. В історичному відношенні вони охоплюють територію сучасного обласного центру м. Запоріжжя, згідно існуючого нині адміністративно-територіального поділу України, як місця діяльності підприємств ДПК.

Мета дослідження – комплексний історико-джерелознавчий аналіз діяльності підприємств ДПК в якості продуцентів історичних джерел. Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити наступні дослідницькі **завдання:**

- з’ясувати стан наукової розробки проблеми у вітчизняній та зарубіжній історіографії;
- схарактеризувати методи та теоретико-методологічні підходи до вивчення процесу створення історичних джерел ПП;
- проаналізувати вплив системи адміністрування ПП з боку радянських і партійних органів доби УРСР на рух, фондоутворення та видову належність документальних джерел;
- розкрити особливості створення наративних джерел – автобіографій, спогадів, щоденників та епістолярій;
- розкрити інформативний потенціал текстів багатотиражок ПП для реконструкції соціальної історії робітників м. Запоріжжя за радянської доби.

– встановити обставини фіксації зображальних джерел в процесі діяльності ПП і вирішити проблему їх достовірності;

– провести класифікацію актуалізованих документальних, наративних, зображальних й ін. джерел за критеріями походження, видової належності та службового призначення;

– у процесі евристичного пошуку з'ясувати ступінь репрезентативності історичних джерел – продукту діяльності ПП – в архівних, музейних і приватних зібраннях України;

– окреслити інформативний потенціал актуалізованої джерельної бази у справі дослідження політичної та економічної історії Запоріжчини за радянської доби;

– акцентувати потенційні інформативні можливості історичних джерел, що походять від ПП, у справі аналізу соціальної історії та повсякденності запоріжців, із використанням методів джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін.

Наукова новизна дослідження полягає в таких положеннях:

Уперше було:

– проаналізовано діяльність ПП «радянської доби» з позицій історичного джерелознавства;

– здійснено фронтальну евристику за темою в архівних і музейних зібраннях України (усього ___ фондів із ___ одиниць зберігання);

– охарактеризовано джерела особового походження, які відклалися в приватних архівах працівників ПП м.Запоріжжя;

– через комплексний аналіз актуалізованих джерел закладено підвалини для реконструкції важливих аспектів соціальної історії запорізького регіону.

Подальшого розвитку дістало:

– з'ясування рівня наукового освоєння проблеми в історіографії та визначення актуальних методологічних підходів до її розв'язання;

– з’ясовано обставини формування комплексу документальних джерел з боку підприємств ДПК та їх контрагентів;

– виявлення та аналіз зображальних джерел з соціальної історії та повсякденного життя мешканців міського індустріального центру Південно-Східної України.

Було уточнено:

– особливості руху документообігу між ПП м.Запоріжжя та партійно-радянськими й господарськими органами обласного, республіканського та союзного рівнів;

– місця та обсяг зберігання писемних, зображальних і речових джерел, насамперед, у державних і відомчих архівах і музеях, приватних зібраннях громадян.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання для написання підручників, навчально-методичних посібників і спеціальних праць (статті й монографії), у процесі розробки навчальних курсів з джерелознавства та історії України ХХ ст. Крім цього, матеріали дослідження можуть бути застосовані в процесі експозиційно-виставкової, видавничо-інформаційної та екскурсійної діяльності музеїв, бібліотек, туристичних фірм, які займаються популяризацією історії індустріального запорізького регіону. Також апробований при написанні дисертації дослідницький інструментарій є дієвим методологічно для проведення аналогічних розвідок джерелознавчого характеру серед особових фондів і зібрань інших подібних продуцентів – адміністративних установ, навчальних закладів, громадських організацій тощо.

Особистий внесок автора полягає в постановці проблематики та вирішенні актуальної наукової проблеми шляхом її комплексної розробки. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, сформульовані висновки базуються на результатах одноосібних досліджень дисертанта, а публікації у фахових збірках та конференційні доповіді є самостійними.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до комплексної наукової теми кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету «Джерела з історії Степової України XVIII – початку XXI ст.» (номер державної реєстрації – 0118U000381).

Апробація результатів дослідження відбулася у виступах автора на міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових конференціях. Серед них: Всеукраїнська наукова конференція «Історія Степової України XVII – XVIII століття» (м. Запоріжжя, 11-12 травня 2018 р.); Всеукраїнська наукова конференція «X Новицькі читання» (м. Запоріжжя, 19-20 жовтня 2018 р.); Науково-практична конференція «Запорізькі єврейські читання – 2019» (м. Запоріжжя, 04-05 квітня 2019 р.); «Історія Степової України XVII – XVIII століття» (м. Запоріжжя, 08-09 травня 2021 р.); щорічних наукових конференціях «Молода наука» (2018 – 2023 рр.) Запорізького національного університету.

Текст дисертації та висновки обговорювалися на засіданнях кафедри джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін (з 01.09.2023 р. – джерелознавчих студій і суспільних комунікацій) Запорізького національного університету.

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 8 публікаціях, з яких 5 (дві у співавторстві) надруковано у фахових виданнях України, а також 3 публікаціях апробаційного характеру.

Структура дисертації. Структура роботи відповідає поставленій меті та дослідницьким завданням, в її основу покладено проблемно-хронологічний та генетично-джерельний принципи. Відповідно до цього дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів (одинадцять параграфів), висновків, списку використаних джерел і літератури (2005 позиції), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 409 сторінок, із яких основний текст – 212 сторінок.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВИЙ СТАН, ДЖЕРЕЛА ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ

1.1. Стан наукової розробки та джерела дослідження проблеми

Дослідження розвитку історіографічних студій та задіяних історичних джерел в межах нашої, в цілому джерелознавчої, дисертаційної роботи було спрямоване на виконання наступних завдань:

- 1) з'ясування етапів історіографічного засвоєння джерельної бази з історії робітників ПП Південної України радянської доби;
- 2) визначення складу актуалізованої джерельної бази, згідно існуючих класифікацій.

Нерівномірна, як це буде показано, розробка проблеми та відсутність спеціальних праць, присвячених розглядові всіх аспектів діяльності колективів та адміністрації підприємств ДПК в якості фондоутворювачів архівних і музейних фондів і колекцій, та, відповідно, продуцентів історичних джерел, значно ускладнює ці завдання й примушує розширити межі дослідницької уваги до вивчення всієї історіографічної традиції з історії ПП м. Запоріжжя. При цьому стрижневим питанням залишається розвиток історико-джерелознавчих студій із вказаної проблематики.

Внаслідок суцільної бібліотечної евристики, із подальшим студіюванням виявлених робіт, ми зробили висновок про те, що розвиток історіографії історії діяльності ПП ДПК, з 1927 по 1991 рр., був включений в загальний процес засвоєння джерел та становлення історіографії історії м. Запоріжжя та запорізького краю. Процес наукового осмислення історії робітництва запорізьких ПП був та залишається контрверсійним через надмірну ідеологізацію за радянської доби, а також через зміни політико-ідеологічної кон'юнктури після здобуття нашою державою незалежності. Ведучи розмову про загальний стан опрацювання проблеми, вивченої у нашій дисертаційній роботі, ми вирішили за доцільне об'єднати всі наявні наукові опрацювання у

чотири великі групи (із виокремленням всередині деяких із них додаткових підгруп, згідно тематичних напрямків):

1) роботи, в яких було здійснено опис та аналіз загальної ситуації будівництва, розвитку та відновлення ПП ДПК в контексті вивчення соціально-економічної та політичної історії запорізького краю за радянської доби;

2) дослідження, присвячені висвітленню формування ПП фондів заводських і державних архівів, створенню та розвитку мережі заводських музеїв та комплектування фондів державних краєзнавчих музеїв за рахунок надходжень від ПП м. Запоріжжя;

3) праці що дають ключ для розуміння глобальних і локальних історичних контекстів, а також допомагають з'ясуванню інформаційного потенціалу історичних джерел, які продукувалися ПП, згідно тематичних напрямків та спеціальних галузей історичного знання:

а) сфера соціальної історії, зокрема, «трудові відносини» пересічної людини-працівника із ПП у тоталітарній державі;

б) сюжети з історії соціальних груп і індивідуумів на ПП крізь призму просопографії та біографістики;

в) площина гендерної історії в колективах ДПК;

г) окремі жанри візуалізації працівників ПП.

Стосовно першого із задекларованих історіографічних блоків, ми можемо констатувати, що перші спеціальні праці, які стосуються історії підприємств ДПК почали з'являтися ще до офіційного введення їх до експлуатації, на фінальній стадії побудови Дніпрогесу та перших металургійних підприємств м. Запоріжжя. Такими були п'ять статей, розміщених у спецвипуску щодавного журналу «Шляхи індустріалізації» у 1930 р., який мав промовисту назву «Дніпрельстан». У вигляді репортажів з місця будівництва греблі з електростанцією та металургійних заводів-гігантів, автори нарисів описали нагальні потреби та хід будівництва першої української ГЕС та таких майбутніх флагманів металургійного виробництва, як Дніпровський

алюмінієвий комбінат, ЗС, ДСС, Коксохімічний та Феросплавний заводи. Для нас ці роботи, в історіографічному та джерелознавчому контекстах, цікаві тим, що розкривають специфіку впливу майбутніх акторів-фондоутворювачів (ПП ДПК) на появу наукових напрацювань ще до початку функціонування їх самих [1869, 1891-1892, 1972].

Введення ДПК в експлуатацію, яке сталося в 1932 р., посприяло виходу спеціальних праць, фокус уваги яких було зосереджено на історії побудови дніпровських ГЕС та ПП. Публікаційна активність відбувалася в рамках серії праць з історії ПП СРСР/ УСРР, як наукових, так і популярно-публіцистичних та ін., об'єднаних назвою – «Історія фабрик і заводів» (ІФЗ). Створення цієї серії було ініційовано партійно-радянським керівництвом СРСР, згідно із постановою ЦК ВКП(б) «Про видання “Історії заводів”», від 10.10.1931 р. Всеукраїнську редакцію ІФЗ було створено місяцем пізніше – в листопаді [1982].

Серед найбільш значущих відзначимо нариси М.С. Рубіна [1976] та І.С. Ібатуліна [1910] (обидва – 1932 р.), І.С. Каменецького (1934) [1917] та В.Т. Юрезанського (1935) [1903]. Всі вони, окрім власне текстової частини, містили потужний ряд фото-візуалізації процесу розбудови ДПК, що дає нам змогу говорити про них й як про археографічну публікацію зображальних джерел.

Також відзначимо й той факт, що остання з робіт належала професійному радянському письменникові Володимирі Тимофійовичу Юрезанському (справжнє прізвище Ніс) (1888 – 1957) [1959], частина життя якого пройшла у м. Запоріжжя. В літературі він працював у жанрі характерного для доби соцреалізму т.зв. «виробничого роману». Мабуть саме тому в 1933 р. він був призначений до складу авторської групи з написання «Історії Дніпробуду». Цю книгу так і не було надруковано, й тому вказані «уривки» є такими цінними для розуміння початкової історії ДПК. Наукової ваги їм додало й широкє використання головним автором-упорядником збірки усних інтерв'ю із будівничими ДПК.

Активні бойові дії на території м. Запоріжжя, які велися впродовж Другої світової війни (1941 та 1943 рр.) завдали неабияких руйнувань всім його ПП, в тому числі й потужностям ДПК. Як буде показано в основному тексті дисертаційного дослідження (див. Розділ 4.1.), їх відбудова була віднесена сталінським урядом до першочергових завдань, з огляду на їх важливість для оборонного комплексу СРСР. Відповідно, висвітлення ходу відновлення ПП м. Запоріжжя, а в першу чергу Дніпрогесу, також було віднесено до пріоритетів діяльності агітаторів-пропагандистів і журналістів-хронікерів. Результатом стали дві роботи з даної теми. Перша із них мала гучну назву-гасло – «Вся країна відбудовує Дніпрогес» (1946) та знайомила читача із ходом процесу, який на той час ще не був завершений [1881]. Друга, авторства Ф.Г. Логінова з'явилася вже по завершенні відбудови та називалася «Відродження Дніпрогесу» (1951) [1947]. Обидві вони, в якості додатків до тексту, містять в собі чимало опублікованих фотозображень промислових об'єктів що відбудовувалися. Це дає підставу говорити про комбінований характер даних публікацій – з одного боку вони можуть розглядатись як належні до історіографічного процесу, а з іншого – до археографічного, оскільки оприлюднюють зображальні джерела.

Характерною рисою історіописання та супутнього йому книговидання в радянський період було те, що поява тієї чи іншої книги дуже часто була приурочена до якоїсь визначної події умовного «календаря видатних дат» в житті СРСР. Такими були ювілеї комуністичних вождів, річниці заснування держави, «возз'єднання» окремих земель, прийняття конституцій, початку революції, закінчення війни і т.д.

Не стояли осторонь від цієї тенденції і ПП УРСР та, зокрема, м. Запоріжжя. Маємо констатувати той факт, що абсолютна більшість видань, присвячених висвітленню основних віх історії ДПК в цілому та його окремих підприємств з'явилися на світ у зв'язку із святкуванням власних ювілеїв. До них готувалися заздалегідь, з числа членів колективу створювались робочі групи з підготовки видань. Зазвичай їх очолювали співробітники заводських

газет, музеїв на громадських засадах, активісти ветеранських організацій. Джерелами написання відповідних нарисів, збірників статей, оглядів ставали матеріали ДАЗО та центральних архівів УРСР та СРСР, матеріали зосереджені в поточному архіві ПП, спогади співробітників тощо. Датою відліку для більшості публікацій став час запуску в роботу базових підприємств ДПК – Дніпрогесу (1932) та металургійних заводів (1933).

Традицію створення ювілейних нарисів з історії ПП ДПК було започатковано на заводі ДСС. Зокрема, до його 25-річчя у 1958 р. було опубліковано два таких, авторства С.А. Лейбензона – ««Дніпроспецсталь»: історія та передовий досвід заводу» [1939], та під загальною редакцією І.Д. Лопача – «Славетне двадцятип’ятиліття» [1983]. Трохи згодом, але в тому ж руслі, до публікаційної діяльності долучився й колектив ЗСС. Так, у 1960 р. було опубліковано колективну працю «Огляд роботи заводу “Запоріжсталь”» (1960). Авторський колектив очолив тодішній директор комбінату Л.Д. Юпко [1963].

Достатньо швидко до подібних практик долучилися й інші ПП м. Запоріжжя. Тридцята річниця запуску в дію ДПК ознаменувалася появою нарисів зі історії Дніпровського алюмінієвого комбінату (ДАЗ), за авторства М. Ятка – «Син Дніпрогесу» (1962) [2002]. Роком пізніше аналогічною публікацією дебютував Запорізький вогнетривкий завод (1963) [1905].

Від видання до видання збільшувався обсяг робіт, урізноманітнювалася їх тематика, розширювалася джерельна база, візуальний супровід у вигляді фотодокументів і якість поліграфії. Наприклад, з нагоди власного 40-річного ювілею комбінат ЗС у 1973 р. видав вельми об’ємну публікацію (255 сторінок формату В 4, з вклейкою у 24 ілюстрації), скромно названу «коротким нарисом». Насправді ж то була перша серйозна спроба створення всеосяжної історії заводу. Авторський колектив у складі П.Д. Омеляненка, В.Б. Репіна, І.В. Веретельника та ін. спромігся, на підставі введення до обігу широкого кола документальних і зображальних джерел, розкрити основні історичні віхи

діяльності ЗС, одного із головних фондоутворювачів за темою нашого дисертаційного дослідження [1907].

Чергові річниці та пам'ятні дати історії радянської держави сприяли появі не тільки вузько тематичних праць з історії якогось окремого ПП, але й цілком наукових розвідок комплексного характеру. До таких ми відносимо працю М.А. Терещенка та О.Г. Щукіна «Розвиток металургії на Україні за 60 років...» (1977). Історії ДПК у ній було відведено чільне місце. Попри домінування марксистської методології та відповідне ідеологічне забарвлення, дану роботи слід вважати помітною історіографічною подією свого часу, через широку представленість фактографії що було взято з документів республіканських та загальносоюзних архівів [1989]. У контексті розвитку історичного краєзнавства та регіональних студій згадаємо й путівник-довідник по м. Запоріжжя (1978). Оскільки ДПК на той час був одним із флагманів металургії, цілком закономірним було представлення в ньому серії нарисів його будівництва, повоєнного відновлення та сучасного авторові функціонування [1920].

Півстолітній ювілей ДПК було відзначено публікаціями у вже згадуваному жанрі «коротких нарисів», які стосувалися двох його ПП (1983, 1984). Перший являв собою оновлену, у порівнянні з нарисом 1962 р., версію історії ДАЗ [1975]. Другий, за суттю, був оновленою та переробленою версією історії ЗС, що вийшла десятьма роками раніше [1889]. Для обох характерними було розширення часового простору та викладення фактографічного матеріалу, оновлення фотографій до публікації. У тому ж таки «ювілейному» 1983 р. на сторінках УІЖ була опублікована невелика стаття авторства О.І. Ганжі, присвячена 50-річчю ЗС [1885].

Відзначимо той факт, що роки, в які варто було сподіватися на вже традиційну появу публікацій подібного штибу – 1987/88 та 1992/93 рр. – не позначилися їх виходом. Очевидно, «горбачовська перебудова», розпад СРСР та перші, непроті у всіх смислах, роки незалежності України звузили вікно можливостей для їх появи. Процеси історіописання стосовно минулого ПП

ДПК поновлюються на порозі нового тисячоліття. Цьому посприяли фінансова стабілізація країни, консервація, ще на той час, певних корпоративних традицій заводів радянської доби, притаманних «епосі Кучми» в цілому, та домінування кланів колишніх «червоних директорів».

На теренах м. Запоріжжя першим із ПП, що відновили видання власних «історій», став завод ДСС (2000) [2000]. За ініціативи заводського керівництва, М.С. Вульфович та Ю.М. Рильський, двома роками пізніше (2002), до 80-річчя пуску виробництва на ДСС, було підготовлено ілюстроване довідкове видання, в якому головну увагу було зосереджено на перших 10 роках історії підприємства [1882].

Прикладом колективу авторів-співробітників ДСС невдовзі надихнулися й інші заводи, зокрема ЗС, залучаючи до створення власних ювілейних видань, професійних журналістів та істориків [1906]. Варто сказати, що в процес створення подібних ювілейних «історій» подекуди включалися навіть окремі цехи заводів ДПК [1960]. Оскільки саме на першу декаду 2000-х років припали ювілеї всіх металургійних ПП м. Запоріжжя, нариси їхньої історії з'являються в самих різноманітних формах – від енциклопедичних статей [1968] до газетних заміток [1952]. Своєрідним підсумком цього процесу стала узагальнююча публікація «Запоріжжя індустріальне...» (2009), здійснена авторським колективом під головуванням д.і.н., професора ЗНУ Ф.Г. Турченка (гол. редактор) [1904].

В якості підсумку відзначимо, що розглянуті вище тематичні публікації є важливими для нашого дисертаційного дослідження не тільки тому, що вони дають контекстне розуміння основних віх історії заводів ДПК у 1927 – 1991 рр., але ж і як ті, що розкривають їх функціонування як *фондоутворювачів* – включно із проблематикою фондів, втрачених під час війни (+евакуації) і т.п.

Матеріали, віднесені нами до другого історіографічного блоку, висвітлюють процеси формування фондів, утворених в процесі діяльності ПП в означений час, у складі заводських і державних музеїв і архівів м. Запоріжжя.

В свою чергу, згідно проблемного принципу, вони поділяються на такі, що лежать в площині: 1) музеєзнавства; 2) архівістики.

Поява переважної *музеєзнавчих* публікацій за темою відноситься до 1960-х – 1980-х рр. Це не випадково, оскільки масштабні святкування кількох значущих для комуністичної влади ювілеїв запустили процес створення на місцях, при ПП музейних осередків і, відповідно, появи науково-методичної літератури, в якій розтлумачувались засади їх функціонування: до 15-річчя (1960) [1964] і 20-річчя перемоги у війні (1965) [1918], 50-річчя Жовтневого перевороту (1967) та комсомолу (1968) [1966], СРСР (1972) та 100-річчя Леніна (1970) й т.п. Більш того, оскільки партійними ідеологами саме «народним музеям» відводилася важлива роль у «комуністичному вихованні трудящих», в цей же час з'являються навіть дисертаційні дослідження з даної проблематики, які базувалися на українському матеріалі [1879]. Підготовка до святкування сорокаріччя чергової «пам'ятної дати» спричинила появу в пізньорадянські часи узагальнюючої праці з тлумаченням як історії створення, так і поточної діяльності громадських музеїв [1875]. Хоча подібного роду публікації рясніють ідеологічними штампами та не несуть в собі великої кількості конкретної інформації, задовольняючись аморфними формулюваннями та «глухими» посиленнями, вони важливі для розуміння того, в яких умовах і на яких засадах відбувалося заснування й розвиток мережі заводських музеїв у тому ж таки м. Запоріжжя.

Треба відзначити той факт, що час після 1991 р. ознаменувався появою кількох, більш конкретизованих, публікацій з історії музеїв ПП ДПК. Серед них слід відзначити статтю журналістки заводської газети «Дніпровський металург» комбінату ЗС Ю. Дворської, яка привернула увагу читача до інформативного потенціалу фондів для справи вивчення історії заводу [1893, с. 7]. Першою спробою власне науково-популярного представлення експонатів ще однієї подібної установи – Музею ДСС – стала інформативна за візуальним рядом, хоча й невелика за обсягом тексту публікація, укладена Ю.М. Рильським, істориком за освітою та його багаторічним зберігачем

[1735]. І нарешті, маємо вияв інтересу до діяльності музею, в контексті дослідження дисципліни музеєзнавства, коли в якості публікації тез виступу на спеціалізованій науковій конференції, Г.Д. Сало було викладено основні віхи його історії та напрямки розвитку [1979].

Як бачимо, попри певне, хоча й спорадичне, представлення музейних закладів ПП ДПК на сторінках науково-популярних і наукових публікацій, на сьогоднішній день відсутні праці, в яких би, з позицій історичного джерелознавства, було проаналізовано склад, видову належність та інформаційний потенціал їх колекцій.

Другим напрямком діяльності ПП ДПК в якості фондоутворювачів, висвітленим у історіографії, стала *архівістика*, тобто площина формування зібрань державних архівних установ за рахунок документації їх поточних архівів, які підлягали довічному зберіганню. На теренах нашого краю такою установою є Державний архів Запорізької області (ДАЗО). За рахунок металургійних заводів міста було сформовано такі його фонди, як: Ф. Р.-1378 (ЗС), Ф. Р.-2009 (Запоріжвогнетрив), Ф. Р.-2463 (ДСС), Ф. Р.- 2493 (Запоріжжкокс), Ф. Р.-2506 (ДАЗ – Дніпровський алюмінієвий завод), Ф. Р.-2521 (ДЕЗ – Дніпровський електродний завод), Ф. Р.2563 (ДніпроГЕС), Ф. Р.-2658 (Запоріжферосплав), Ф. Р.-2855 (ЗТМК – Запорізький титано-магнієвий комбінат) (детальніше див. Розділи 2.1. і 3.1.).

Оскільки металургійна галузь для м. Запоріжжя, фактично, була «містоутворюючою», надходженням до ДАЗО матеріалів із поточних фондів ПП ДПК відводилася пильна увага. Свідченням цього є регулярна поява відповідних публікацій на сторінках провідного фахового видання у галузі архівознавства – «Архіви України» – яке існує під тією ж самою назвою і до сьогодні. Їх авторами були самі співробітники архіву. Тематика стосувалася нових надходжень від фондоутворювачів, головними з яких представляли ПП міста. Такий стан речей не видавався дивним, адже в уяві більшості пересічних громадян того часу м. Запоріжжя сприймалося як «місто металургів» (за аналогією: «Донецьк – місто шахтарів», «Миколаїв – місто корабелів» і т.д.), а

акцентування на «провідній ролі робітничого класу» було обов'язковим. Серед найбільш характерних назвемо статтю Г.П. Лисенка, в якій було подано нарис архівного будівництва на Запоріжжі. Розбудову архівної мережі цей автор напряму пов'язував із швидким розвитком міста від повітового містечка до обласного центра, внаслідок успіхів радянської індустріалізації [1943]. Публікації В. Глушко [1886] та Д.І. Денисенко [1894] мали вигляд коротких інформаційних повідомлень, основу яких складали кількість одиниць прийнятих на зберігання справ, вказівка на установи-фондоутворювачі (в тому числі й ПП ДПК), хронологію та тематику матеріалів.

Якщо у попередніх двох публікаціях описання стосувалася майже виключно виробничої документації заводів, то автор ще однієї із статей того часу доволі обширно розписав матеріали особового походження, які надійшли до архіву від мешканців міста та області. Контингент осіб формувався за рахунок різноманітних «ветеранів» (партії, революції, війни і т.д.), орденоносців, депутатів й інших подібних. Для нас інтерес становлять згадки про тих із них, чий життєвий шлях був напряму пов'язаний із заводами. Як це видно із анотації, зробленої автором – В.С. Бондаренко, надходження являли собою суміш, фактично, колекцію документаційних (посвідчення, грамоти), зображальних (фото) і наративних (автобіографії та спогади) джерел. Вони наповнювали такі фонди ДАЗО, як: ф. Р.-3296, 3302, 3318, 3333, 5646, 5667 [1874, с. 21–33] (див. Розділ 3.1.).

В цілому ж згадані нами публікації запорізьких архівістів є надзвичайно важливими для розуміння механізмів формування низки «заводських» і дотичних до них фондів ДАЗО, в яких відкладалися історичні джерела, продуцентами яких виступали ПП ДПК.

У рамках завершального, *третього* з історіографічних блоків, нами було згруповано публікації, які допомагають досягнути загальний історичний контекст досліджуваної доби, та розкрити інформаційний потенціал історичних джерел, випродукованих ПП ДПК, за окремими галузями знання та конкретними тематичними проблемами.

Як було заявлено вище, перспективною для студіювання ми вважаємо а) площину соціальної історії робітників, а саме їх «трудові відносини» із ПП, в рамках тодішніх правових відносин, що мали місце в часи пізнього сталінізму та перед хрущовською «відлигою» (1944 – 1956 рр.). Ознайомленість із надбаннями історіографії з даної проблеми сталася нам в нагоді при актуалізації джерельної інформації документації з особового обліку працівників на ПП ДПК (див. Розділ 4.1.).

На жаль, в радянський час будь які дослідження примусової мотивації працівників в ході повоєнного відновлення СРСР були неможливі, оскільки всі успіхи у відбудові промисловості, у відповідності з пропагандистськими кліше, обумовлювались керівною роллю компартії та трудовим героїзмом трудящих. І ситуація, коли із поруйнованих війною та збезлюділих колгоспів примусово забирали працівників на відбудову «Запоріжсталі» подавалась досить бравурно: «Незважаючи на гостру нестачу робочих рук в селі, колгоспи та радгоспи багатьох районів виділяли бригади до кінця відновлення першої черги заводу» [1899, 1907].

Після здобуття ж незалежності українська історична наука почала досліджувати і позаекономічний примус щодо робітництва СРСР. Побіжно, серед інших питань історії повоєнного відновлення ПП УРСР, аспекту соціальних відносин торкнулися Л.В. Кондратенко [1927] та В.К. Баран [1867].

Особливо помітний внесок в розробку проблеми зробила київська дослідниця М.К. Лобода. Відзначимо її статті, присвячені мобілізації некваліфікованих робітників для відбудови ПП [1946] та направлення на заводи демобілізованих військовослужбовців [1945], які мали місце в перше повоєнне десятиліття. Підсумком же її студій за темою слід вважати ґрунтовну монографію «Трудові ресурси у важкій промисловості України під час нацистської окупації та у відбудовний період (1941–1950)», в якій частина другого розділу і присвячена саме вивченню використання примусової праці у важкій промисловості повоєнного СРСР [1944].

Зрозуміло, що досліджувана нами проблема не могла не привернути увагу наших попередників з числа запорізьких істориків. Плідно працював над дослідженням історії розбудови ДПК та м. Нове Запоріжжя (т. зв. Соцмісто) [1991], а також повсякденного життя заводських робітників у міжвоєнний період [1992], к.і.н., покійний декан історичного факультету ЗНУ к.і.н. В.Г. Ткаченко (1954 – 2014). Прикметною рисою його робіт було те, що вони базувалися на документах із фондів ДАЗО радянського періоду.

Серед робіт останніх років, які відзначилися застосуванням нових методологічних підходів та свіжих інтелектуальних пропозицій, необхідно вказати на монографію нашого запорізького вченого, д.і.н., професора Ю.О.Каганова – «Конструювання «радянської людини» (1953–1991): українська версія» (2019). У цій праці міститься цінна інформація, яка розкриває механізми «соціо-культурної переробки» населення України у окреслений хронологічний період, намаганням тоталітарної системи інтегрувати українців у гомогенний за своєю структурою «радянський народ». Автором було аргументовано доведено, що саме населенню південноукраїнських індустріальних міст, які найпершими зазнали масштабної радянізації та русифікації, була відведена роль «піддослідної» групи. Звісно ж, що працівники ПП ДПК, сконцентрованих у м. Запоріжжя, піддавалися подібній обробці найбільш сильно [1916].

б) дослідження з історії соціальних груп і індивідуумів крізь призму *просопографії / біографістики* (див. Розділ 4.2.), стали можливими завдяки використанню наукового доробку наших попередників із проблеми управлінських (у тому числі заводських) еліт часів СРСР.

Показовим є той факт, що попри тривалий час існування, з початку 1920-х і до початку 1990-х років включно, прошарку номенклатури в радянському суспільстві, об'єктом наукового вивчення вона змогла стати лише «під завісу» існування самого ладу.

Першою із використаних нами робіт назвемо фундаментальну монографію югославського політичного діяча, воєначальника, вченого та

дисидента Мілована Джиласа – «Новий клас» (США: англ. – 1957; рос. – 1960) [1896]. У ній він наочно продемонстрував, як в умовах ідеологічного та управлінського диктату комуністичних режимів у Східній Європі, в тому числі і в СФРЮ, постала нова панівна верства партійних функціонерів, яка, фактично, зайняла місце «демонтованих» класів – аристократії, духовенства, крупної буржуазії. Ідеї та підходи, сформульовані Джиласом на десятиліття вперед стали прикладом для наслідування багатьох вчених.

Серед перших робіт, виконаних власне на «радянському матеріалі» назвемо працю уродженця м. Бердянська, «неповерненця» М.С. Восленського. Він жив у ФРН починаючи із 1972 р., а до цього тривалий час працював у структурах АН СРСР, викладав у престижних столичних вузах. Його роботу «Номенклатура: панівний клас Радянського Союзу», вперше було опубліковано німецькою мовою в 1980 р., а в 1991 р. перевидано в СРСР, у перекладі [1880]. Основу джерельної бази цього дослідження склали, здебільшого, опубліковані на той час збірки документів, матеріали періодичної преси, власні спостереження авторів.

Відкриття доступу до раніше закритих фондів архівів країн *ex*-СРСР, яке сталося після 1991 р., спричинило появу ряду ґрунтовних праць, причому в історіографічний процес включилися й зарубіжні дослідники. Серед таких варто назвати американського історика Джеральда М. Істера. Його робота (англ. 2007/рос. 2010), яка вийшла в серії «Історія сталінізму», присвячена проблемі вибудовування соціальних структур партійно-радянської еліти у 1920-30-х роках, містить низку цікавих у методологічному плані спостережень, що можуть бути екстрапольовані й на наше дослідження [1913].

Сучасна українська історіографія вивчення номенклатури радянської доби також акумулювала представницьке коло робіт.

Серед таких, за часом появи, назвемо працю М.С. Дорошка – «Номенклатура: керівна верхівка Радянської України (1917–1938 рр.)» (2008), присвячену вивченню становлення вертикалей владного управління в УСРР [1900].

Монографія авторства д.і.н., професора Запорізького національного університету М.О. Фролова «Політична система та номенклатурна еліта радянської України 1920-х – 1930-х рр.: ...» (2011) розкрила, в тому числі, механізми діалогу регіональних еліт із центром, показавши горизонтальні зв'язки всередині соціальної структури номенклатури [1995]. В центрі уваги обох цих досліджень опинився довоєнний період історії.

Натомість роботи співробітника Інституту історії НАН України В.О. Крупини присвячені вивченню того ж таки явища, але вже від пізньосталінського по хрущовський період перебування при владі, включно [1932–1933]. Розвідка ще одного представника запорізьких науковців – к.і.н. В.М. Буренкова, цікава для нас тим, що в ній зображено процес дії «соціальних ліфтів» для представників регіональної номенклатури в 1945 – 1991 рр. [1876].

Прикметною рисою всіх проанотованих вище праць є не тільки широка джерельна база, сформована за рахунок неопублікованих матеріалів вітчизняних і зарубіжних архівів, але й досконале володіння сучасним методологічним інструментарієм. Саме тому всі зазначені вище праці було використано нами в якості прикладу для наслідування, в процесі реконструкції функціонування радянської господарської номенклатури на ПП ДПК м. Запоріжжя.

в) наступний блок – праці, які допомагають краще осягнути окремі аспекти *гендерних відносин* в колективах ДПК (див. Розділ 4.3.), також є важливими для здійснення нашого дослідження.

Якщо говорити про рівень наукового засвоєння даної проблематики, то ми маємо визнати, що перші праці, спеціально присвячені темі сексуальних домагань (гарасменту) на промислових підприємствах з'являються у західній історіографії, та й то відносно пізно – вже в останній чверті ХХ ст. Очевидно, це було пов'язано із певною табуованістю теми, навіть на тлі сталої традиції феміно- та гендерології. Серед «піонерських», і найгрунтовніших, згадаємо роботу американської дослідниці Кетрін МакКінон [2004]. Вона ініціювала низку дотичних до проблематики досліджень, деякі з яких було присвячено

висвітленню історії жінок-робітниць в СРСР сталінської епохи. Зокрема, такою є монографія ще однієї американки – Венді Голдман, яка стала бестселером та була перекладена багатьма мовами [1887].

Гадаємо, що ці, та деякі інші, наукові розвідки прислужилася взірцем для наслідування для істориків (переважно історикинь), які, після падіння диктату марксистської парадигми в гуманітарних дослідженнях, розпочали дослідження проблеми на матеріалі індустріальних регіонів *ex*-СРСР. Друга декада ХХІ ст., на загал, ознаменувалася активізацією вивчення проблеми домагань та насильства по відношенню до жінок в радянську добу історії України.

Однією з перших, за часом появи, стала робота донеччанки О. Стяжкіної, в якій історії гендерних відносин у промисловості присвячено значну увагу [1988]. Наступною назвемо роботу М. Смольницької (2014), що є частиною колективної монографії, виданої Інститутом історії НАН України та присвяченої проблематиці соціальних трансформацій пізньосталінської та хрущовської доби [1984]. Також треба згадати фундаментальну збірку наукових праць, видану під загальною редакцією О. Кісь (2017), більшість із яких мають підкреслено персонологічний та просопографічний вимір [1994]. Дотичними за проблематики й епохою, хоча й не пов'язаними прямо із індустріальною проблематикою, є також роботи дослідниць М. Гавришко [1884] та О. Хамедової [1996].

Паралельні студії здійснювалися й у інших пострадянських республіках. Тут згадаємо два монографічних дослідження Н. Лебіної, присвячені: 1) гендерним відносинам в СРСР часів «відлиги» [1937]; 2) оцінці явища зазіхань до жінок з позицій соціальної девіації [1938].

Всі згадані наукові напрацювання прислужилися автору даної дисертації для формування методологічного інструментарію власного дослідження з проблематики гендерних відносин на ПП ДПК.

г) у останньому із блоків слід проаналізувати основні наукові праці, які є принципово важливими для з'ясування особливостей *візуалізації основних віх*

життя працівників та історії ПП в УРСР/СРСР, зокрема історичної фотопортретистики. Вони прислужились нам в процесі формування власного методологічного інструментарію проведення наукового дослідження. Ми маємо вказати на декілька статей, опублікованих за останні 10-12 років, виконаних, із застосуванням прогресивної методики, на матеріалах фотозображень, які було випродуковано у процесі життя й професійної діяльності осіб, приналежних до окремих соціальних груп ХХ ст.

Серед таких ми назвемо праці вітчизняної історика й етнолога В.В. Дмитрюк, присвячені вивченню матеріалів сімейних фотоархівів мешканців м. Одеса та Одеської області, як джерела здійснення досліджень у галузі соціальної й культурної антропології минулого століття [1897–1898].

Окремим тематичним блоком ми угрупували три публікації, які в різні роки (2010, 2015, 2020) з'явилися на сторінках спеціалізованого наукового часопису «Фотографія. Зображення. Документ» [1908–1909, 1973]. Ознайомлення із матеріалами цих досліджень виявилось принципово важливим для здійсненої нами ж самими реконструкції процесу продукування ПП ДПК зображальних джерел (див. Розділ 2.3.), а також для інтерпретації фотопортретів працівників ДПК, зокрема ЗС, у контекстах соціальної історії, культурології та історичного джерелознавства (див. Розділ 4.4.).

Вищенаведений поділ та класифікація історіографії та супутньої контекстної літератури, як здійснені наукові процедури, допомогли нам розв'язати ряд прикладних завдань, а саме: з'ясування стану наукового засвоєння джерельної бази за темою; визначення перспективних напрямків евристичного пошуку ще не введених до наукового обігу джерел та їх подальшого впорядкування; а відтак і розв'язанню всіх заявлених дослідницьких завдань дисертації.

Реалізація дослідницьких завдань дисертації стала можливою саме завдяки окресленню кола джерел, які мають бути задіяними для цього – *джерельної бази*, під якою розуміється сукупність історичних джерел різноманітних типів, родів і видів [1923, с. 29]. Основу даного, історико-

джерелознавчого по своєму характеру, дослідження становить сукупність історичних та історіографічних джерел, які дозволяють реконструювати процес діяльності самих ПП ДПК в якості продуцентів історичних джерел. Тобто, ми маємо виявити, описати та класифікувати не самі джерела, які з'явилися в процесі діяльності підприємств м. Запоріжжя, а ті, які дають ключ до розуміння умов та обставин їх творення. Це важливий нюанс, на який ми звертаємо увагу!

Наслідуючи методологічним стандартам вітчизняного історичного джерелознавства, на першому етапі, шляхом бібліографічної та архівної евристики, нами було сформовано добірку джерел, а на другому здійснено їх класифікацію, згідно притаманним їм об'єктивним властивостям, і розподіл – на групи, види та різновиди [1914, с. 91–92].

Відразу відзначимо той факт, що питома вага писемних джерел, а саме законодавчої, службово-організаційної та розпорядчої документації, є переважаючою. Згідно формальної ознаки всі вони можуть бути розподілені на опубліковані (археографічні публікації) та неопубліковані (ті, які ще не було введено до загального користування через видання).

Згідно із розробленими нами класифікаційними критеріями розподілу опублікованих документальних першоджерел, відзначимо:

1. Законодавчі та нормативно-правові акти партійних і радянських органів УРСР/СРСР досліджуваного періоду. Для наукового аналізу проблеми важливе значення мають законодавчі акти. До цієї групи джерел відносяться закони, накази, резолюції, постанови ЦК КП(б)У та ВКП(б), РНК УРСР/СРСР, з'їздів, конференцій, рішення місцевих партійних органів, відомчі накази та інструкції. Вони містять директивні рішення партійних і державних органів з питань побудови, запуску та роботи ПП ДПК, які ми розглядаємо не просто як суб'єкти господарювання, але й як фондоутворювачів історичних джерел.

Особливу цінність становлять збірники нормативно-правових актів, в яких відображено інформацію про діяльність підприємств металургійної промисловості наших республіки/регіону/міста, регламентацію

взаємовідносин їх адміністрації із працівниками. Серед таких назвемо: «Кодекс законів про працю УСРР. 1922 р.» [1732]; «Збірку законів СРСР і указів Президії Верховної ради СРСР. 1938 – 1944 рр.» [1746]; «Збірку законів СРСР і указів Президії Верховної ради СРСР (1938 – 1975 рр.)» [1742–1745]; «Директиви КПРС і Радянського уряду із господарчих питань 1917 – 1957 рр.» [1725]; «Збірку законів УРСР і указів Президії Верховної ради УРСР. 1938 – 1979 рр.» [1747–1748]; «Хронологічне зібрання законів, указів Президії Верховної Ради, постанов і розпоряджень Уряду Української РСР» [1758].

II. Службово-організаційну та розпорядчу документацію, що, здебільшого, представлена постановами вищих керівних органів (партійних і державних), які регламентували процеси накопичення документальних масивів у поточних архівах ПП і архівних установах із постійним складом документів, створення при них музейних установ тощо.

Особливої уваги заслуговують нормативно-методичні документи щодо загального та кадрового діловодства на ПП. Кадрова документація відіграла важливу роль в процесі документування діяльності підприємств та державних органів. Оскільки саме в кадровій документації можна віднайти великий масив інформації до вивчення соціальної історії працівників ДПК, з'ясування обставин її створення та накопичення віднесено нами до першочергових завдань дисертаційного дослідження. Відзначимо, що після завершення періоду війни та відбудови почалося запровадження державних стандартів на управлінські документи та інструкцій з оформлення та ведення кадрової документації, яке тривало аж до останніх років існування СРСР. Тоді ж було опубліковано велику кількість видань: а) нормативно-розпорядчого [1722, 1727]; б) навчально-методичного характеру [1942, 1956, 1965].

Серед публікацій розпорядчої документації, дотичної до діяльності заводських музеїв, відзначимо постанову ЦК КПРС від 12.05.1964 р. «Про підвищення ролі музеїв у комуністичному вихованні трудящих» [1739].

III. Тематичні публікації документальних джерел з історії ДПК також були невід'ємною частиною археографічного процесу. Це не було

випадковим, адже історії «робітничого класу» та окремих ПП приділялась велика увага. Беззаперечним лідером подібних публікацій слід вважати Дніпрогес, який став одним із найбільш пізнаваних у світі брендів радянської індустріалізації. Серед великої кількості журнальних публікацій, брошур й т. ін. виділимо солідну добірку документів із фондів ДАЗО, тодішнього Запорізького партійного архіву та деяких головних архівних установ УРСР і СРСР – «Первісток індустріалізації країни – Дніпрогес...» [1736].

Подібною ж ґрунтовністю відзначені й два томи публікації документів з місцевих і центральних архівів «Промисловість та робітничий клас Української РСР (1946 – 1950)» та «Промисловість та робітничий клас СРСР (1946 – 1950)», які побачили світ, відповідно, у 1980 і 1989 роках. Вони репрезентували джерела до історії повоєнного відновлення промисловості. Підприємствам ДПК у м. Запоріжжя, як флагманам енергетики та металургії, було приділено велику увагу, але в контексті республіканського загальносоюзного процесів відбудови заводів [1740–1741].

Більшою тематичною конкретністю позначилась добірка документів «Відновлення Придніпров'я (1946 – 1950)», яка вийшла в ті ж роки: у ній максимальна кількість представлених першоджерел стосувалася саме ПП зазначеного регіону, в тому числі й запорізького краю [1721].

IV. Тематичні публікації усноїсторичних джерел що походять від мешканців запорізького краю, частина з яких працювала на ПП ДПК, несуть в собі потужний інформативний потенціал для дослідження окремих сюжетів соціальної історії. Так, унікальною за своїм обсягом і тематичним розмаїттям вміщених у ній текстів є серія «Усна історія Степової України», одинадцять томів якої було опубліковано впродовж 2008 – 2010 рр. завдяки зусиллям науковців Запорізького національного університету, Запорізького відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського та членів Запорізького наукового товариства ім. Я. Новицького, під загальною редакцією проф. А.В. Бойка. В процесі роботи нами було задіяно інтерв'ю опубліковані в томах 1-7, 9, зокрема, використано фрагменти які стосуються

примусового залучення селян Запорізької області на відновлення ПП ДПК упродовж 1943 – 1955 рр. [1750–1757].

V. Довідково-інформаційні видання, які є джерелами вторинного порядку та містять інформацію про склад фондів архівних, бібліотечних і музейних установ.

Стосовно публікацій *науково-довідкового апарату (НДА) архівних установ* України, маємо відзначити, що неабияке джерельне значення мають архівні путівники, із інформацією про склад і тематику фондів архівів, а також із історичними довідками стосовно діяльності фондоутворювачів, якими в нашому випадку виступають ПП ДПК. Серед таких відзначимо серійне видання «Архівні установи України: Довідник», зокрема томи присвячені державним архівам (центральним, обласним, міським) [1717] та архівним підрозділам наукових установ, музеїв, бібліотек [1718]. Оскільки переважна більшість документальних джерел, які продукували запорізькі підприємства, акумулювалися у відповідних фондах ДАЗО, опубліковані довідники/путівники цієї архівної установи відіграли важливу роль на етапі евристичних пошуків [1724]. У зв'язку із масштабними процесами цифровізації зібрань українських архівів, розробкою та наповненням їх сайтів різноманітними матеріалами – сканами описів фондів, картотек і каталогів й ін. – всі ці матеріали також розглядалися й використовувались нами як цінне джерело інформації [1723].

Аналогічним чином, але вже при роботі із зібраннями наукових бібліотек, нами було задіяно тематичні *бібліографічні* публікації, присвячені різним аспектам з історії розвитку ПП. Скажемо про деякі із них, які було випущено в 1970-80-х роках: а) покажчик літератури, виданої з історії індустріалізації всього ССРСР [1749]; б) українських ПП повоєнного періоду [1731]; в) ДПК, зокрема Дніпрогесу [1720].

Музеографічні публікації представлено каталогами виставок Запорізького обласного художнього музею [1726] та Національного заповідника «Хортиця» [1760]. Вже очікувано, вони стосуються представлення для огляду

громадськості зображальних джерел що репрезентують м. Запоріжжя у всьому світі – Дніпрогес: фотодокументи, живопис і графіку. Оскільки у виданнях подібного роду прийнято подавати, нехай і значно зменшені, зображення об'єктів і процесів, вони мають дуальний характер, виступаючи, водночас, носіями і первинної і вторинної джерельної інформації [1998, с. 190–195].

VI. Періодична преса стала для нашого дослідження важливим джерелом, яке містить велику кількість фактичного матеріалу. Нами було задіяно матеріали 13 заводських багатотиражних газет, які видавалися при ПП ДПК, а також окремих обласних і міських газет (див. Розділ 2.2.).

Відразу відзначимо, що заводська періодика, в контексті нашого дослідження, має дуальну природу. З одного боку, вона є продуктом, носієм історичної інформації, а відтак і історичним джерелом, яке з'явилося внаслідок функціонування ПП ДПК. З іншого ж, вміщені в ній відомості дозволяють пролити світло на те як само функціонували редакційні колеги цих газет, як формувався «порядок денний» публікацій, як регламентувалося створення цехових й інших подібних стінних газет, коли та як формувалися музейні колекції заводів, тобто – допомагає скласти уявлення про власне джерелознавчу компоненту [1977, с. 630–633].

Таким чином, використання нами різнопланових джерел, як опублікованих так і неопублікованих, у комплексі із здійсненими процедурами їх критики та аналізу вміщеної в них інформації, дозволило нам сповна вирішити завдання дисертаційного дослідження.

1.2. Методи та методологія дослідження

Теоретико-методологічне підґрунття дисертаційного дослідження спирається на засадничі положення вітчизняних і зарубіжних учених у галузі джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін. Історичне джерелознавство саме є специфічним методом гуманітарного пізнання, а тому обставини створення, поточного побутування та інформативної достовірності джерел досліджуються не лише методами історичних наук, але й у значно ширшому колі гуманітарних досліджень. Відтак джерелознавство пристосовує власні методи та інструментарій у відповідності до загальних принципів гуманітарного пізнання [1923, с. 4–7].

Згідно цього до методологічної основи дисертації було покладено наступні принципи: об'єктивності, багатофакторності, історизму. Оскільки першочерговим дослідницьким завданням було здійснення об'єктивного відтворення процесів продукування генеральної бази історичних джерел промисловими підприємствами м. Запоріжжя за радянської доби української історії, то ми, разом із принципом об'єктивності, невхильно застосовували засадничий принцип історизму, який унормовує вивчення будь якого історико-джерелознавчого процесу в контексті еволюції, генези й конкретно-історичній детермінованості. Іншою складовою теоретико-методологічних засад здійсненого дослідження було обрано принцип багатофакторності, що передбачає з'ясування комплексу об'єктивних і суб'єктивних факторів, які коригували хід створення, оперативного побутування та подальшого архівного й музейного фондування джерел за темою [1914, с. 31–36].

Специфіка проблеми що вивчається передбачає необхідність фіксації базових методологічних позицій та трактування окремих дефініцій, які було використано в тексті. Оскільки у основу дисертаційного дослідження було покладено аналіз процесів появи різноманітних за походженням та видовою належністю історичних джерел, у процесі діяльності підприємств ДПК з 1927 по 1991 рр., то маємо зауважити що під «промисловим підприємством» та «промисловою діяльністю» ми розуміємо не просто технологічні споруди та

суто виробничий процес випуску певних видів продукції, але те, яким чином гетерогенні групи людей, зорганізованих владою у колективи, вступали між собою у складні соціальні стосунки, та яким чином вони закарбувалися у випродукованих документах, зображеннях, артефактах і т.ін. [2001, с. 209–214]. При цьому аналіз було здійснено на макро- («держава-колектив»), міді- («колектив-індивід») і на мікро- («індивід-індивід») рівнях. Відповідно, зазначені рівні наближення визначають трактування належності досліджуваної проблематики до царини класичної соціально-економічної історії, або ж, навпаки, до нової «social history» [1915, с. 31–33].

Відтак, у процесі дослідження поточних архівних, архівних постійного зберігання та музейних фондів промислових підприємств Запоріжжя та інших міст області було актуалізовано джерельні комплекси, випродуковані внаслідок: 1) взаємодії керівництва та колективів заводів із вищими управлінськими структурами УРСР/СРСР (радянськими та партійними); 2) регулювання дирекціями, парткомаами та профкомаами заводів відносин із різними ланками працівників; 3) спроб рядових верств трудящих здійснювати зворотню комунікацію з начальством та владою, а також внаслідок різноманітних соціальних взаємодій між собою. Їх потужний інформаційний потенціал, з одного боку, дозволяє здійснювати повновартісні реконструкції у площині соціальної історії та історії повсякдення українців радянської доби, а з іншого – простежити основні закономірності рух документообігу, фондоутворення, архівації та музеєфікації історичних джерел, що становить предмет досліджень дисципліни джерелознавства [1914, с. 31–34].

Осягнення обставин творення генеральної джерельної бази фондоутворювачами та її подальші аналіз й інтерпретації стали можливими за рахунок застосування засадничих наукових принципів – об'єктивності та історизму.

Основним із цих двох принципів, покладених у основу дослідження, є принцип об'єктивності. Згідно нього дослідник має застосовувати лише достовірну інформацію, виносити об'єктивні судження та враховувати весь

спектр поглядів на існуючу проблему від різних сторін. Завдяки його використанню стало можливим з'ясування проблем аутентичності, повноти й інформативного потенціалу різних видів історичних джерел, випродукованих на теренах запорізького краю промисловими підприємствами. Також це дозволило уникнути суб'єктивного та упередженого погляду на різні аспекти історико-джерелознавчих процесів радянської доби, а відтак не допустити лакун у актуалізованому комплексі джерел.

Принцип історизму, який передбачає врахування конкретно-історичних умов появи джерел та з'ясування специфіки їх соціальних функцій, став другим із засадничих. Його дотримання дозволило проаналізувати комплекс матеріалів, випродукованих лідерами промислового виробництва досліджуваної території в контексті зміни історичних умов – кампаній з індустріалізації, війни та евакуації, відбудови та гонитви у змаганні двох систем тогочасного світу – соціалістичної та капіталістичної. Крім того, використання цього принципу уможливило реконструювати всі етапи буття історичного джерела: 1) виникнення, із всіма генеруючими факторами включно; 2) виконання ним покладених при створенні завдань, 3) перехід із оперативної фази в стадію «спокою» [2001, с. 235– 41].

Для реалізації поставлених мети та завдань нами було задіяно, комплексно використовуючи та взаємодоповнюючи їх, такі методи: загальнонаукові; загально-історичні; спеціальні історико-джерелознавчі.

Застосування базових *загальнонаукових* методів – формальної логіки та послідовно-хронологічного, що є засадничими для процесу пізнання, дало можливість розглянути кожен із досліджуваних історико-джерелознавчих ситуацій, у розумінні усіх детермінант які вплинули на формування конкретними промисловими комплексами відповідних джерельних комплексів.

Із решти загальнонаукових методів при написанні дисертації були використані такі: класифікації, абстрагування, аналізу та синтезу.

Метод класифікації допоміг визначитись із особливостями внутрішньої структури джерел різної видової належності, що дозволило встановити їх таксономічні зв'язки. Також процедура класифікації стала інструментом пізнання, який допоміг з'ясувати характерні видові ознаки історичних джерел, та застосувавши до них спеціальні методи, угрупувати їх для здійснення подальших наукових процедур.

Метод абстрагування також уможливив комплексний науковий аналіз досліджуваних історичних джерел. Його суть криється у відмежуванні дослідницької уваги від третьорядних властивостей першоджерел та зосередженні виключно на таких їх аспектах, які, власне, й є об'єктом дослідження. Наприклад, метод абстрагування дозволив автору дослідження виокремити риси, притаманні тільки джерелам особового походження – автобіографіям, спогадам і записам щоденникового характеру, творцями яких були співробітники підприємств ДПК у м. Запоріжжя 1920 – 1970-х років [1914, с. 90–118].

Метод аналізу та синтезу в даному дисертаційному дослідженні конкретизувався аналізом генеральної джерельної бази та синтезом здобутої інформації (актуалізованих джерел) у систему знання про специфіку діяльності промпідприємств у якості продуцентів документації, зображень та різноманітних артефактів, яким властиві риси носіїв інформації про минуле. У цьому дуальному процесі аналіз був представлений розчленуванням окремих сторін предмету вивчення на складові. Так було під час визначення функцій зображальних джерел у процесі діяльності заводів ДПК, що дало можливість виявити їх жанрові відмінності та інформативний потенціал. Використаний же метод синтезу в роботі унаочнився під час створення наукового тексту та формулювання аналітичних висновків і узагальнень.

Серед загально-історичних методів, які були використані, особливо слід зупинитися на історико-порівняльному, історико-типологічному та історико-генетичному [2001, с. 251–256].

Історико-порівняльний метод, або як його ще називають – історичної компаративістики, дозволив виокремити основні ситуації появи різних за видовою належністю історичних джерел та співставити інформацію, вміщену в них, з інформацією з інших джерелах з метою визначення репрезентативності задіяних матеріалів у цілому. Застосування цього методу дозволило нам не лише зрозуміти генетичну та інформаційну природу конкретно взятих видів історичних джерел, але й завдяки їх співставленню, створити цілісну картину актуалізованої джерельної бази.

Історико-типологічний метод дав змогу визначити спільне і відмінне, набір характерних атрибутів і способів надання функціональності в різних видах документальних, наративних, зображальних і речових джерел. Також даний метод дозволив нам виокремити загальні риси у джерелах і систематизувати їх відповідним чином. Використання цього методу мало характер застосування загальнонаукового методу класифікації на ґрунті конкретного історико-джерелознавчого дослідження [1914, с. 257–279].

Використання ж третього із загальних методів історичної науки – історико-генетичного – дозволило прослідити розвиток і трансформацію системи управління промисловими підприємствами запорізького регіону з боку владних структур радянської держави і комуністичної партії, у сфері підпорядкування яких вони перебували, а також проаналізувати якісні зміни існуючих документаційних систем як слідство покладення ними на соціальні структури «робітничого класу» конкретних виробничих та ідеологічних завдань.

Особливе значення для дослідження мають і *спеціальні історико-джерелознавчі* методи, якими послуговуються власне джерелознавство та ряд спеціальних історичних дисциплін: евристичний, текстологічного аналізу, біографічно-просопографічного підходу й ін., які дозволили атрибутувати відповідні пам'ятки, визначити мотиви їх створення, дослідити едиційну історію тощо.

Сутність евристичного методу (з його складовими – бібліографічною, архівною та музейною евристикою) полягає в пошуку та виявленні літератури і джерел із досліджуваної проблематики. Наприклад, метод архівної евристики, принагідно до даного дисертаційного дослідження, конкретизувався такими етапами як: 1) дослідження науково-довідкового апарату: архівних путівників і каталогів, описів справ фондів; 2) проведення суцільної евристики у межах виділених фондів, що є запорукою об'єктивної реконструкції та аналізу генеральної джерельної бази. Аналогічним шляхом розгортався евристичний пошук і в музейних установах. Проведення бібліографічної евристики дозволило вивчити стан розробленості проблеми, проаналізувати основні наукові праці, присвячені історії фондоутворювачів – промислових підприємств ДПК, що діяли на території м. Запоріжжя (1927 – 1991) [1914, с. 127–140].

Застосування методу та сукупності практик текстологічного аналізу дозволило з нам великою долею вірогідності вирішити питання достовірності та авторства окремих джерел, здебільшого наративних – мемуаристики та епістолярій. Крім цього текстологічний аналіз використовувався при реконструкції первинних текстів писемних джерел, змінених створенням дублетних форм, а також тих із них, які дійшли до нас у вигляді розрізнених і неповних фрагментів, без вказання на особу їх творців.

Застосування біографічного/просопографічного методів дозволило здійснити всебічний аналіз процесів станового дрейфу окремих груп радянського «пролетаріату», причому зробити це на цілком конкретних прикладах з документів особового походження (его-джерел) [2001, с. 248–250]. Саме зазначені методи дали змогу показати персоналістичний вимір функціонування соціальних ліфтів у середовищі робітників промислових підприємств м. Запоріжжя за часів УРСР, продемонструвати узагальнені соціально-психологічні типажі окремо взятих членів груп і страт заводських колективів – керівництва, середньої ланки та робітничого загалу [1915, с. 42–54].

Комплексне використання перелічених вище методів дозволило дослідити особливості руху документаційних потоків, нюанси, що вплинули на хід наратогенезу, обставини появи зображень і артефактів (речових джерел), та специфіку утворення архівних і музейних фондів відповідними фондоутворювачами, провести класифікацію генеральної джерельної бази, створеної промисловими підприємствами запорізького краю впродовж усього радянського періоду його історії, визначити та посилити інформативні можливості актуалізованих джерел різної видової належності.

Разом із цим, принципово важливим дослідницьким завданням сучасного етапу засвоєння джерельної бази є комплексне осмислення історичного буття робітників промислових підприємств як суб'єкта соціальних, політично-правових і культурно-побутових відносин у місті Запоріжжі (включно із їх родинами в сільській місцевості Запорізької та сусідніх областей), яке, в свою чергу, вимагає подолання традиціоналізму у виборі джерел дослідження.

Вирішенню зазначених завдань має прислужитися комплексне історико-джерелознавче дослідження. Його проведення має базуватися на наукових принципах об'єктивності, історизму та багатофакторності, із застосуванням сукупності загальних наукових, загально-історичних і спеціальних історико-джерелознавчих методів. Комбіноване використання зазначених методів дасть змогу дослідити історичні особливості виникнення, руху та фондування документальних джерел, з'ясувати специфіку утворення речових, функціонування наративних і зображальних джерел, а також визначити напрямки реалізації інформативного потенціалу джерельної бази з соціальної історії міського робітничого населення запорізького краю за радянської доби.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОДУКУВАННЯ ІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ ПП ДПК

Оскільки наше дослідження має історико-джерелознавчий характер, це апріорі передбачає з'ясування історичних обставин, які посприяли продукуванню комплексу писемних і зображальних джерел за проблемою. Невід'ємним етапом цього дослідницького процесу є реконструкція соціокультурної ситуації і механізмів виникнення і функціонування різних типів і видів джерел в добу УСРР/УРСР. Відтак, головною метою данного розділу дисертації є визначення питання про те, чому і як відбулася поява історичних джерел, що є об'єктом вивчення.

Відповідно, до сформульованих нами вище дослідницьких завдань, логічним дійством є всебічний аналіз ситуацій, в яких відбувалася не просто економічно-господарська діяльність ПП ДПК, а, в першу чергу, соціальні комунікації груп людей, що формували їх колективи та значну частину населення міста м. Запоріжжя, із контрагентами, що репрезентували інтереси комуністичного режиму та керованої ним радянської держави.

Подібний аналіз, в комплексі, допоможе розумінню процесів не тільки появи, але й розвитку тих видів джерел, що є важливими для здійснення реконструкції історії (насамперед, соціальної та повсякдення) промислових робітників ДПК: писемних документальних і наративних; періодичної заводської преси (друкованих багатотиражок і рукописних стіннівок); зображальних (фото- і кіно-документів, живопису й графіки). У свою чергу, це не тільки дозволить нам на конкретних прикладах продемонструвати інформативну цінність актуалізованих джерел, але й прислужиться для інших вчених, які працюватимуть в даному дослідницькому полі.

2.1. Продукування документальних і наративних джерел

Документальні джерела. Продукування в процесі власної діяльності (буття) джерел фіксованої інформації завжди було універсальним компонентом соціального розвитку суспільств на різних цивілізаційних етапах. Досліджуючи проблему формування комплексу писемних джерел ПП ДПК за радянської доби вітчизняної історії, ми трактуємо писемне джерело як матеріалізований продукт цілеспрямованої інтелектуальної та виробничої діяльності певних акторів, своєрідний відбиток екзистенційного портрету своїх продуцентів.

Економічна (виробнича) та соціальна діяльність запорізьких підприємств енергетики та металургії, впродовж досліджуваного нами періоду, відповідно, характеризується активними документаційними зносинами їх із багатьма контрагентами інших структур. Ця комунікація супроводжувалася продукуванням різноманітними фондоутворювачами (не тільки самим ПП) значної кількості різних за видовою належністю документальних джерел – актових, діловодних, обліково-статистичних й ін. Для розуміння руху документопотоків та їх подальшого фондування конче необхідним є визначення підпорядкованості цих суб'єктів один одному, їх взаємодія як за вертикалями (вищі/нижчі й навпаки), так і згідно горизонтального принципу.

Фактично, наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр., на хвилі проголошеної більшовицькою владою індустріалізації, відбувається адміністративне підпорядкування різних галузей промисловості управлінським структурам місцевого та вищого рівнів. При цьому партійний контроль носив відверто дублюючий та перевіряючий характер.

Якщо говорити про управлінську вертикаль, до якої за часів УСРР/УРСР були включені ПП ДПК, то маємо розділити їх на дві категорії – металургійної та енергетичної галузі. Підпорядкування заводів ДПК було наступним:

1) Заводи чорної металургії (ЗС, Вогнетрив, ДСС, Коксохім, Феросплав): з 1932 р. – Народному комісаріату важкої промисловості СРСР; з 1939 р. – Народному комісаріату чорної металургії СРСР; у 1946, 1950, 1954,

1987 рр. – Міністерству чорної металургії СРСР; у 1948, 1953 рр. – Міністерству металургійної промисловості СРСР, з 1957 р. – Запорізькому раднаргоспу, з 1963 р. – Придніпровському раднаргоспу; з 1965 р. – Міністерству чорної металургії УРСР, з 1987 р. – Міністерству чорної металургії СРСР, з 1989 р. – Міністерству металургії СРСР [18-1, арк. 1–2; 34-1, арк. 1–3; 52-1, арк. 2–3; 73-1, арк. 2; 143-1, арк. 2–3].

2) Заводи кольорової металургії (ДАЗ, ДЕЗ, ЗТМК): підпорядкування таке саме, однак замість міністерств чорної металургії – міністерства кольорової металургії УРСР та СРСР [74-1, арк. 1–4; 111-1, арк. 2–5; 163-1, арк. 2–3].

Підпорядкування Дніпрогесу визначалося специфікою його діяльності – виробництво та перерозподіл електроенергії. Відповідно до цього він підпорядковувався: Придніпровському районному управлінню енергетичного господарства «Дніпроенерго» Народного комісаріату (з 1946 р. – Міністерства) електростанцій СРСР; з 1957 р. – Управлінню енергетичного господарства «Дніпроенерго» Запорізького раднаргоспу; з 1963 р. – районному енергетичному управлінню «Дніпроенерго» Міністерства енергетики і електрифікації УРСР; з 1974 р. – виробничому енергетичному об'єднанню «Дніпроенерго» Міністерства енергетики і електрифікації УРСР [136-1, арк. 2–5].

У процесі документування діяльності ПП створювалась значна кількість документів. Для роботи із ними необхідною була добре організована документна система, в основі якої лежала класифікація документації, визначена ще до їх появи – тобто, на додокументному етапі. Проблема класифікації службової документації у діловодстві різних галузей промисловості УСРР набула особливого значення з кінця 1920-х рр., коли відбувалася індустріалізація та, відповідно, формування нових документних систем та системи управління виробництвами. Передбачалося, що продукування документів системи управління ПП мало проводитися у відповідності до заздалегідь визначеної класифікаційної схеми. Однак,

тривалий час різні відомства мали відмінності у номенклатурах, згідно яких організовувалось діловодство [1737]. З 1936 р. до роботи над складанням переліків документації ПП підключилися профільні наркомати. Остаточна уніфікація відбулася лише в 1943 р., коли Головне архівне управління видало «Перелік типових документальних матеріалів...» (було 5 доповнених перевидань, із 1988 р. включно) [1738].

Цей перелік логічно виструнчив та класифікував загальну документацію, ставши основою для складання відомчих переліків документальних матеріалів. Переважаючими, як найбільш зручні та логічні, стали схеми класифікації виробничо-галузевого типу, в основу яких було покладено галузі або напрямки діяльності: Керівництво, Планування, Фінансування, Кадри і т.д. Згідно настанов «Переліку», приблизно із відновлення виробництва підприємствами ДПК у 1943 – 1944 рр., вся продукована документація поділялась на 21 розділ, у відповідності до основних галузей діяльності: I) Керівництво та контроль; II) Організаційні питання; III) Планування; IV) Фінансування; V) Облік та звітність; VI) Кадри; VII) Праця; VIII) Зовнішні економічні зносини; IX) Виробництво і т.д. (нумерація – обов'язково римськими цифрами). Ці розділи, в свою чергу, розподілялися на підрозділи за вузкими напрямками діяльності ПП, наприклад: Розділ III) «Планування»: 1) організація планування; 2) перспективне планування; 3) поточне планування (нумерація – арабськими цифрами) [1738, с. 22–76].

Продукування документації ПП згідно подібних переліків мало за мету не тільки забезпечити виробничий процес чітким і зрозумілим діловодством, але й полегшити зберігання документів у виробничому (поточному) архіві та подальшу передачу до архівних фондів державних архівів [1738, с. 4–10].

Для того, щоб краще зрозуміти структуру та механізми документаційних потоків на запорізьких ПП за радянської доби, в наслідок чого продукувалися писемні історичні документи, зробимо це на конкретному прикладі заводу ДСС (див. Додаток 1).

Починаючи з кінця 1940-х років, коли завершилися процеси повоєнного відновлення, і аж до 1991 р. структура його виробничих підрозділів залишалася незмінною та виглядала наступним чином – цехи: 1) ковальський; 2) кувально-пресовий цех; 3) сталеплавильні цехи № 1-5; 4) термічний; 5) прокатний; 6) ремонтно-механічний; 7) електроремонтний; 8) калібровочний; 9) капровий; 10) автотранспортний; 11) залізничний; 12) порошкової металургії; 13) ремонту металургійного обладнання. Саме вони, фігурально висловлюючись, становили кістяк всього ПП, те місце де вирувало виробництво [1, арк. 4–6].

Однак, зовсім не вони були основними продуцентами, адже мережа відділів, які забезпечували адміністрування різноманітних процесів діяльності ПП була набагато більш розгалуженою: 1) адміністративно-господарський відділ; 2) інспекторська група дирекції; 3) спецвідділ; 4) відділ технічного контролю; 5) відділ організації праці та управління; 6) управління головного механіка; 7) відділ підготовки кадрів; 8) договірно-правовий відділ; 9) управління головного енергетика; 10) відділ кадрів; 11) відділ будівництва; 12) відділ охорони праці; 13) відділ експорту; 14) відділ металобрухту та металовідходів; 15) відділ сировини та палива; 16) відділ забезпечення металопродукцією та допоміжними матеріалами; 17) відділ імпорту; 18) відділ договорів; 19) відділ ліцензування та декларування; 20) відділ відвантаження та планових перевізок; 21) відділ обладнання; 22) управління виробництвом товарів народного споживання; 23) планово-економічний відділ; 24) проектно-конструкторський відділ; 25) фінансовий відділ; 26) юридичний відділ; 27) бухгалтерія [1, арк. 7–8].

Кожен із цих підрозділів виробляв документації в рази, якщо не десятки разів, більше ніж самі виробничі підрозділи – цехи та дільниці. Це було пов'язано із тим, що функціонування ПП – процес набагато ширший та складніший, аніж, скажімо, власне плавка високолегованої сталі на тому ж таки ДСС. Документаційне забезпечення управління виробничим та соціальним процесами являло собою важливу складову діяльності будь-якої установи та підприємства, в тому числі й ПП ДПК. У процесі цього ПП,

принаймні його адміністрація, канцелярія та служби, не просто продукували вал внутрішньої документації, але й породжували діяльність, наприклад, профспілкових організацій, або ж мали ставати базою для функціонування заводських відділень КПУ та ЛКСМУ. І це не кажучи про документаційні зносини із контрагентами по різних напрямках – вертикальних і горизонтальних. Розглянемо найбільш типові ситуації продукування комплексів документів підприємствами ДПК, із акцентуванням на факторах функціональності, тематики, походження від того чи іншого контрагента (фондоутворювача).

Згідно ознаки *функціональності*, документаційна діяльність кожного з ПП ґрунтується на: 1) документах, що становлять правову базу діяльності організації, нормативно-правові акти органів виконавчої влади, органів влади та управління; 2) організаційно-правовій документації – статут, правила внутрішнього розпорядку, посадові інструкції тощо; 3) розпорядчій документації – накази, вказівки, розпорядження керівництва, рішення колегіальних органів тощо; 4) службовому листуванні – листи, телеграми; 5) документах, що стосуються особового складу [1915, с. 119–120].

Якщо ж взяти за основу *тематичну* ознаку то, всі документи, випродуковані ПП ДПК можна розділити на чотири тематичні частини: документи технічного характеру, документи економічного напрямку, документи соціального характеру, документи загальних відділів (канцелярій) підприємств [1915, с. 122].

Серед технічної документації особливо необхідно виділити документи відділів капітального будівництва заводів чи ГЕС. Дані, що містяться в документах, об'єктивно відображають перебіг будівельно-монтажних робіт на ПП, показують досягнення та недоліки будівництва, намічають його перспективи. Крім чисто описової інформації, листи та огляди містять усю необхідну статистику. Вони доповнюються документами, що відклалися у фондах будівельних організацій – генеральних підрядників будівництва. Такими виступали будівельно-монтажні управління та трести, які зводили

найбільші заводи м. Запоріжжя та Дніпрогес. Фонди трестів «Дніпробуд», «Запоріжалюмінбуд» і «Запоріжбуд» знаходяться на зберіганні в ДАЗО [16, 48, 51].

Документи економічного напрямку, що відклалися у фондах ПП, є основним джерелом для відтворення їх соціально-економічної історії, в класичному розумінні терміну. Серед них виділяються річні звіти щодо основної діяльності підприємств та пояснювальні записки до них, перспективні річні та п'ятирічні плани розвитку, листування з центральними органами управління з питань планування господарської діяльності. Джерелом вивчення «традиційної» історії підприємств є й пояснювальні записки до річних звітів з основної діяльності. У них, у зведеній формі, відображена інформація з науково-технічного та соціально-економічного розвитку, чисельності та складу кадрів, стану матеріально-технічної бази [18-1, 34-1, 52-1].

Документи *соціального* характеру, найбільш цікаві для нас, зосереджуються у матеріалах відділів кадрів та профкомах підприємств. До них належать довідки та звіти про стан кадрів заводів та роботу з ними, різноманітні документи профкомів. Вони дають нам широке уявлення про соціальний портрет трудових колективів ДПК та процеси відносин між їх членами, які об'єднуються поняттям «мікроісторія» [32, 133, 140, 183].

Серйозним доповненням до інформації фондів ПП є дані, що містяться в архівних фондах їх партійних комітетів. Вони знаходяться на зберіганні у підрозділі ДАЗО, фонди якого, марковані літерами «Ф.-П.», склали основу т.зв. партархіву, й були передані в першій половині 1992 р. до складу облархіву. У них представлені переважно протоколи засідань партійних організацій. На засіданнях парткомів розбиралася, в основному, такі питання, як наділення працівників житлом, розбір поведінки членів КПУ, що «розкладалися» в моральному та побутовому сенсі, питання, пов'язані з прийомом у партію та виключенням з неї, проведення ідеологічної роботи. Вони являють найбільшу наукову цінність. Менш інформативними є

протоколи конференцій заводських партійних організацій та засідань партійно-господарського активу. Враховуючи той факт, що керівний склад ПП входив до партійно-господарського активу м. Запоріжжя та Запорізької області, він, як правило, брав участь у роботі партійних конференцій. Вивчення їх виступів на засіданнях активу допомагає краще інтерпретувати документи економічного характеру, що відклалися безпосередньо в архівах заводів [216–312, 314–335, 337–346, 349–409, 414–501].

Значний інтерес для дослідження становлять документи, що відклалися у фонді Запорізького міського комітету КПУ. Фонд Запорізького міського комітету КПУ знаходиться на зберіганні в ДАЗО (Ф.-П. 157) [215]. Насамперед нам необхідно звернути увагу на документи промислових відділів міських комітетів. Вони збереглися різні аналітичні матеріали соціально-економічного характеру, які надавалися підприємствами. Здебільшого це довідки з тематичних запитальників, які готувалися для складання планів розвитку міст, областей, або на вимогу центральних органів влади. Дані документи – найкращі з усіх оглядових документів – відрізняє комплексний підхід до висвітлення господарського життя заводів. Найчастіше оглядові документи склалися інструкторами відповідних відділів міськкомів або спеціальними партійно-господарськими комісіями, тому вони можуть розглядатися нами як результат незалежної експертизи діяльності підприємств і в цій якості порівнюватися з аналітичними документами, що створювалися на самих заводах. Певний інтерес становлять також стенограми міських з'їздів компартії та, особливо, зборів партійно-господарського активу міст. На міських з'їздах розглядалися питання розвитку місцевої металургійної промисловості, а в період будівництва підприємств стан справ на будівництві, включався до порядку денного з'їздів, оскільки Запорізький міськком КПУ тримав виробничий процес на ДПК під своїм контролем [215].

Склад фондів обласних комітетів компартії схожий із фондами міських комітетів. Фонд Запорізького обкому КПУ відклався у ДАЗО (Ф.-П. 102). У ньому можна виділити промисловий відділ. Документи, що відклалися у

відділах промисловості обкомів, характеризують стан економічної та технічної сфер підприємств, містять матеріали щодо раціоналізації та винахідництва, впровадження передових методів праці та організації соцзмагання. Великий інтерес представляють окремі протоколи засідань обкомів, присвячені питанням будівництва підприємств. У матеріалах засідань обкомів відклалася інформація щодо реалізації програми розвитку металургії в УРСР [213].

Базові фонди, що використовуються під час підготовки дослідження, доповнюють фонди обласних відділень професійних спілок та установ місцевого управління. Регіональні відділення профсоюзів виникли на ДПК порівняно пізно. Наприклад, профком робітників металургійної промисловості заводу ЗС був обраний 11.02.1944 р. на першій загальнозаводській конференції та до січня 1949 р. – підпорядковувався Центральному Комітету профсоюзу робітників чорної металургії Півдня [УРСР – *А.П.*]; у 1949–1954 рр. – Центральному Комітету профсоюзу робітників металургійної промисловості; з 01.04.1954 р. по 01.10.1957 р. – Українському республіканському комітету профсоюзу робітників чорної металургії; з 01.10.1957 р. по 1967 р. безпосередньо Запорізькому міському комітету профсоюзу робітників металургійної промисловості; з 1967 р. – Обласному комітету профсоюзу робітників металургійної промисловості [32, 133, 140, 183].

Фонди професійних спілок цінні передусім тим що, вони містять великий масив даних з розвитку соціальної сфери, страхування трудящих та ін.

Необхідно звернути увагу на незначну кількість документів, що відклалися у фондах установ місцевого управління: міських та обласних виконавчих комітетів рад народних депутатів. Пов'язано це з тим, що органи місцевого управління контролювали лише підприємства, які належать до категорії місцевої промисловості [15, 17, 33, 141, 184].

Тут необхідно виділити виняток, викликаний реорганізацією управління народним господарством та функціонуванням рад народного господарства

1958 – 1964 рр., коли генеральним секретарем КПРС був М.С. Хрущов. В цей час ПП ДПК підпорядковувалися місцевим господарським органам – т.зв. раднаргоспам. У їх складі існували відділи металургійної промисловості, які займалися питаннями її розвитку. Матеріали, що відклалися від діяльності необхідних нам відділів – статистична інформація про стан промисловості та документи фінансового характеру [134, 142].

Як видно з огляду, корпус джерел з історії ПП ДПК не відрізняється різноманітністю та багатством інформації для досліджень соціальної історії та повсякдення їх працівників. У джерелах домінує інформація економічного та технічного характеру. Дещо меншою мірою представлені дані соціального характеру. Практично повністю відсутня інформація біографічного характеру, тому нам часом складно простежити творчий шлях видатних працівників галузі. Відсутні дані значною мірою заповнюються документами партійних фондів.

Таблиця № 1

СТУПІНЬ ІНФОРМАТИВНОСТІ ФОНДІВ МІСЦЕВИХ АРХІВІВ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕНЬ З СОЦІАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ РОБІТНИКІВ ПП ДПК

<i>Групи фондів</i>	<i>Зміст документів</i>	<i>Інформативність</i>
<p>Фонди ПП ДПК (ГЕС, заводи):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Запорізький металургійний завод (комбінат) ЗС [18]. • Запорізький державний вогнетривкий завод (Вогнетрив) [34]. • Запорізький електрометалургійний завод ДСС [52]. • Запорізький державний коксохімічний завод (Коксохім) [73]. • Дніпровський алюмінієвий завод (ДАЗ) ім. Кірова [74]. • Дніпровський електродний завод (ДЕЗ) [111]. • Дніпровська гідроелектростанція (Дніпрогес) [136]. 	<p>Документи щодо соціально-економічного та технічного розвитку ПП.</p>	<p>Низька.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Запорізький феросплавний завод (Феросплав) [143]. • Запорізький титано-магнієвий завод (комбінат) (ЗТМК) [163]. 		
<p><u>Фонди організацій-партнерів ПП.</u></p> <p><i>1) Будівельні трести:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • «Дніпробуд» – зведення об’єктів енергетичної промисловості [16]. • «Запоріжжябуд» (ЗАС) – будівництво на підприємствах кольорової металургії [48]. • «Запоріжбуд» (ЗБ) – будівництво на підприємствах чорної металургії [51]. <p><i>2) Фонди відділів технічного та робітничого постачання ПП ДПК:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Відділ робітничого постачання «Дніпробуду», м.Запоріжжя [50]. • Запорізький відділ Дніпропетровської контори матеріально-технічного постачання Міністерства чорної металургії СРСР [72]. • Управління робітничого постачання Запорізької ради народного господарства [135]. 	<p>Документи щодо будівництва ПП та стану організацій – підрядників будівництва.</p> <p>Документи про забезпечення працівників продуктами та товарами народного вжитку.</p>	Середня.
<p><u>Фонди парткомів ПП ДПК:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Партком ДАЗ Орджонікідзевського району м.Запоріжжя [216]. • Партком ДЕЗ Орджонікідзевського району м.Запоріжжя [314]. • Партком «Дніпроенерго» Ленінського району м.Запоріжжя [336]. • Партком заводу ЗС Орджонікідзевського району м.Запоріжжя [348]. • Партком Вогнетривкого заводу Заводського району м.Запоріжжя [410]. • Партком Феросплавного заводу Заводського району м.Запоріжжя [411]. • Партком заводу ДСС Орджонікідзевського району м.Запоріжжя [413]. • Партком Коксохімічного заводу Заводського району м.Запоріжжя [502]. 	<p>Документи щодо розвитку соціальної й ідеологічної сфери на ПП. Діяльність осередків КПУ. Розгляд персональних справ співробітників-комуністів.</p>	Висока.

<p><u>Фонди обкомів, міськкомів і райкомів КПУ в м. Запоріжжя та Запорізькій області:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Запорізький обком [213]. • Запорізький промисловий обком [508]. • Запорізький промислово-виробничий обком [507]. • Запорізький міський комітет [140]. • Дніпробудівський райком, м.Запоріжжя [214]. • Заводський райком, м.Запоріжжя [509]. • Орджонікідзевський райком, м.Запоріжжя [347]. • Ленінський райком, м.Запоріжжя [313]. 	<p>Документи з партійного контролю за дирекцією та парторганізаціями ПП, управління ними та оцінки стану їх роботи.</p>	<p>Середня.</p>
<p><u>Фонди профспілок ПП ДПК:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Місцевий комітет профспілки металургів при Головній конторі Управління будівництва ЗС [32]. • Запорізька обласна рада профспілок [133]. • Запорізький міський комітет профспілки працівників металургійної промисловості [140]. • Запорізький обласний комітет профспілки працівників металургійної промисловості [183]. 	<p>Документи щодо соціальної сфери, економічного розвитку та про діяльність профспілкового руху.</p>	<p>Висока.</p>
<p><u>Фонди установ місцевого управління – обласні, районні та міські ради регіону:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Запорізький міський виконавчий комітет [15]. • Запорізький обласний виконавчий комітет [17]. • Ленінський районний виконавчий комітет, м.Запоріжжя [33]. • Орджонікідзевський районний виконавчий комітет, м.Запоріжжя [141]. • Заводський районний виконавчий комітет, м.Запоріжжя [184]. 	<p>Документи, що містять інформацію про взаємодію ПП ДПК із обласними, міськими та районними (м.Запоріжжя) виконавчими комітетами рад народних депутатів у питаннях розвитку соціально-культурної та побутової сфер: забезпечення працівників житлом, функціонування закладів культури,</p>	<p>Висока.</p>

	медичних установ і т.п. на балансі ПП.	
<u>Ради народного господарства в Запорізькій області:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Управління чорної металургії [134]. • Управління електротехнічної промисловості [142]. 	Документи щодо соціально-економічного та технічного розвитку ПП.	Низька.

Зорієнтуватися у розмаїті десятків тисяч документів цих фондів може допомогти їх згрупування, згідно видової належності та функціонального призначення: 1) Статуту ПП. 2) Накази та циркуляри вищих керівних установ: Народних комісаріатів СРСР і УРСР, Міністерств СРСР і УРСР, ВРНГ СРСР, РНК СРСР, ВЦРПС СРСР, Запорізького і Придніпровського раднаргоспів, Головного управління металургійної промисловості, об'єднання «Союзалюміній», Головного управління електрифікації «Головэнерго». 3) Накази та розпорядження по ПП ДПК з основної діяльності. 4) Плани економічного і соціального розвитку, заходів по збільшенню виробництва, поліпшенню якості, зниженню собівартості продукції ПП металургійної галузі. Плани науково-дослідних робіт, з виробництва, реалізації і собівартості електричної і теплової енергії, покращення умов охорони праці і техніки безпеки на виробництві на Дніпрогес. Техпромфінплани, виробничі плани, звіти про їх виконання. Техніко-економічні показники роботи цехів і виробничих ділянок заводів, електростанцій і підприємств енергосистеми. Плани, ліміти, титульні списки з капітального будівництва. Плани, звіти про здійснення заходів з охорони праці і техніки безпеки на виробництві, впровадження наукової організації праці, нових технологій, винаходів і раціоналізаторських пропозицій, проведення механізації та автоматизації трудомістких робіт. 5) Протоколи загальних зборів, економічних рад, бюро економічного аналізу, технічних, виробничих нарад. Звіти, протоколи, акти про проведення атестації сталей на державний «Знак якості». Протоколи, звіти, довідки про роботу рад науково-технічних товариств. Описи кращих методів роботи передовиків виробництва.

Статистичні звіти з праці, про виконання норм витрат палива, електричної і теплової енергії, з техніки безпеки. 6) Службове листування. Листування з міністерствами, проектними інститутами і будівельними організаціями з питань проектування, будівництва і реконструкції цехів, постачання обладнання. Листування з будівельними організаціями, заводами-постачальниками з питань експлуатації обладнання, усунення недоліків у роботі генераторів, турбін і допоміжного обладнання Дніпрогес, будівництва Дніпрогесу-2. 7) Документи (звіти, відомості, листування) про відбудову Дніпрогесу, експлуатацію обладнання електростанцій і підстанцій, ліній електропередачі, проведення реконструкції і розширення підприємств енергетичної системи, дотримання правил техніки безпеки на виробництві. Акти державної комісії про прийом в експлуатацію завершених будівництвом об'єктів ПП. Акти про введення в експлуатацію об'єктів «Дніпроенерго» (1944), електричних мереж м. Запоріжжя та Запорізького району (1947). 8) Контракти, договори, звіти про міжнародне економічне співробітництво ПП та участь у міжнародному виробничому змаганні. Програми, кошториси, листування про прийом іноземних делегацій з обміну досвідом, виробничо-технічне навчання іноземних спеціалістів. Документи (плани, листування, характеристики, списки) про участь підприємств у виставках. 9) Штатні розписи, кошториси, фінансові плани, річні бухгалтерські звіти, акти ревізій фінансово-господарської діяльності. 10) Документи заводських профспілкових комітетів: протоколи, звіти, кошториси, колективні договори, соціалістичні зобов'язання, про організацію і проведення стаханівського руху, виробничих і соціалістичних змагань. Списки передовиків виробництва, працівників, нагороджених орденами і медалями, удостоєних почесних звань [1722, с. 4–18; 1942, с. 25–42].

Однак, не варто вважати, що геть усі документи, випродуковані ПП м. Запоріжжя є такими знеособленими й позбавленими інформаційного шару про історію людей, а не виробничих процесів. Одним із щасливих виключень була т.зв. «кадрова» документація. У радянський час відділи кадрів з'явилися

практично у всіх організаціях. Три фактори суспільного життя того періоду визначали цю специфіку: централізоване керівництво народним господарством, політизація економіки і тоталітарна ідеологія. Спочатку, в 1920-х – першій половині 1930-х рр., їх функції зводились тільки до підготовки та видачі різних довідок, анкет, звітів. Пізніше до їх завдань включили акумуляцію всієї інформації про працівників, для того, щоб можна було забезпечити цими даними партійні, радянські та каральні органи. Цей процес конкретизувався продукуванням особливого різновиду службової документації – кадрової [1965, с. 4–12].

Документація, щодо особового складу (кадрів) створювалась в результаті укладення трудових відносин між ПП та конкретно взятою фізичною особою. З огляду на функціональність, вона має бути поділена на: 1) документи, що безпосередньо оформлювали процес працевлаштування та подальшої роботи людини – заяви про прийом чи звільнення, особові справи (комплекс документів), трудові книжки; 2) діловодну документацію, яка покликана була впорядкувати функціонування самої кадрової служби, законодавчо та організаційно оформити трудову діяльність робітників – інструкції щодо посадових обов'язків, довідки щодо особового складу, звіти, книги обліку трудових книжок, списки робітників підприємств, накази щодо особового складу [1942, с. 22–28, 46–50].

Відзначимо, що, на нашу думку, тільки документи першої із двох підгруп можуть бути визнаними такими, що наділені властивостями *его-джерел*, тобто є такими, що несуть на собі виразний відбиток особистості індивідуума, концентрують інформацію про нього. І це дійсно так – інформативні можливості даної групи великі. Це відомості щодо кількісного та якісного складу працівників, гендерної специфіки колективу, біографій конкретних осіб та представників соціальних мікрогруп (керівництво ПП, інженерно-технічні працівники, основна маса малокваліфікованої робочої сили та ін.).

Завдяки ж аналізу документів другої підгрупи ми можемо дослідити економічну складову роботи підприємств, диференціацію посад та окладів на

підприємствах, плинність кадрових змін, взаємовідносини між керівними органами та відділами підприємств тощо. Втім, знову наголосимо на тому, що ці відомості виглядають дещо другорядними – «живих людей» у цій інформації побачити важко.

Натомість вважаємо, що більш прискіпливо треба розглянути сукупність его-джерел. Найбільш інформативними є особові справи, які за доби УРСР (і нині також) велися для обліку кадрів на підприємствах, в установах і організаціях. Вони являли собою не якийсь конкретний документ, а їх сукупність. До цього комплексу, згідно визначеної послідовності, входили: 1) опис документів, що зберігаються в особовій справі; 2) заява про прийняття на роботу; 3) направлення чи рекомендація; 4) анкета або особовий листок (картка) з обліку кадрів; 5) автобіографія; 6) копії документів про освіту та кваліфікацію; 7) характеристики (якщо подавалися під час прийняття на роботу); 8) витяги з наказів – про прийняття на роботу, переміщення, звільнення); 9) доповнення до особового листка з обліку кадрів; 10) листок заохочень і стягнень; 11) довідки та інші документи, що стосуються даної особи [1965, с. 32–37].

Види документів особових справ працівників ПП, виділені нами підкресленням, концентрують в собі найбільш потужний шар его-інформації. Лідером за інформативністю, безперечно, були *автобіографії*. Їх написання було неодмінною умовою прийому на роботу. Відомості викладались у формі оповідання про своє життя від першої особи в хронологічній послідовності, із зазначенням віхових дат (ч.м.р.). Склалися вони у довільній формі, однак окремі елементи та реквізити були обов'язковими: 1) назва виду документу (авто)-біографія; 2) П.І.Б. автора (актуальні і колишні (для жінок – дівочі прізвища); 3) ч.м.р. народження; 4) місце народження; 5) громадянство; 6) відомості про навчання (повне найменування навчальних закладів); 7) відомості про трудову діяльність (у хронологічній послідовності); 8) відомості про громадську роботу (всі її види), наукові звання; 9) нагороди і

заохочення; 10) родинний стан і склад сім'ї; 11) паспортні дані, адреса постійного чи тимчасового мешкання [2, арк. 1–16].

Обсяг і зміст автобіографій значно корелювалися такими факторами, як соціальний статус, освітній рівень робітника, його кваліфікація, врешті-решт вік. Зрозуміло, що, наприклад, автобіографія директора ЗС (наприклад, А.Л. Боборикіна [12, арк. 5] або Л.Д. Юпка [13, арк. 4–4 зв.]) була більш об'ємною і насиченою різними подробицями, аніж аналогічна, створена молодим робочим того ж заводу, життєвий шлях якого, поки що, був коротшим, а освіта та вміння й поготів (як приклад: автобіографії П.Т. Мельниченка (1945 р.) [1359, арк. 1] та М.В. Пацановського (1951) [1383, арк. 1]).

Інформативним доповненням до автобіографій слід вважати *характеристики*, в яких давалась оцінка ділових і моральних якостей працівників. Їх надавала адміністрація ПП. Документ складався із двох частин. Перша – анкетні дані особи: 1) П.І.Б., ч.м.р. народження, громадянство; 2) освіта. Друга – відомості про трудову діяльність: 1) з якого часу працює, як ставиться до виконання службових та громадських обов'язків; 2) які має нагороди, стягнення; 3) як підвищує свій фаховий рівень; 4) який має авторитет у колективі, оцінка ділових і моральних якостей; 5) висновки. Наприкінці характеристики її засвідчували підпис керівника та печатка, вказувалась дата складання (як, приклад: виробнича характеристика О.К. Лаврентьевої (ЗС, 1951) [1509, арк. 1]; характеристики В.С. Берковського (ДСС, 1960) [2, арк. 8, 9] та ін.

Схожою інформативністю був наділений *особовий листок з обліку кадрів* (він же – *анкета*), який в обов'язковому порядку продукували кадрові служби ПП. Він містив біографічні дані про працівника, його освіту, трудову діяльність, сімейний стан (наприклад, листок працівника ЗС Г.П. Пересипка (1953)) [1265] й багато інших [1454, арк. 1]. Доповненнями до особового листка з обліку кадрів могли слугувати: характеристики та відгуки; подання про призначення на посаду; відомості про нагородження, заохочення та

дисциплінарні стягнення, копії та оригінали документів про здобуття освіти підвищення кваліфікації, наявність чи погашення судимостей; пояснювальні записки; листи зі скаргами на керівництво; вирізки із газет; різноманітні довідки про попереднє місце мешкання, законні підстави для переїзду в м. Запоріжжя із сільської місцевості, забезпеченність продовольчим картками (було характерно для сталінських часів) і т.д. Тут звертаємо увагу на той факт що подібні матеріали, носили настільки масовий характер, що стали основою для окремого архівного фонду № 1378 РВ ЗВІУАД – від відділу кадрів заводу ЗС (див. Розділ 3.1.) [1357–1376, 1377–1427, 1428–1435, 1436–1439, 1440–1443, 1444–1450, 1451–1497, 1498–1540, 1541–1553, 1554, 1555–1562, 1563–1566, 1567–1577].

Згідно згадуваного вище «Переліку» (1936), у передвоєнний час на ПП починає поширюватись ще один засвідчувальний документ – *трудова книжка*, який у формі екстрактних записів ніс інформацію про розпорядчі документи (накази та розпорядження), що узаконювали відносини працівників із адміністрацією підприємства. В цілому, трудові книжки містили такі відомості, як: П.І.Б.; дата народження; місця роботи, переведення, звільнення; про нагородження і заохочення; про відкриття, винаходи і раціоналізаторські пропозиції і грошові винагороди. Специфічною рисою цих книжок є те, що вони, здебільшого, осідали виключно в приватних архівах робітників, оскільки після звільнення чи виходу на пенсію завжди віддавалися на руки володарю (див. Розділ 3.2.). Виключення були нечисленими: так, трудова могла залишитись у відомчому архіві кадрової служби за умови самовільного припинення роботи особою, або при її засудженні та позбавленні волі [1374, 1375]. Крім цього ці документи можна зустріти у музейних колекціях, у складі квазі-фондів, пов'язаних із особами знаних запоріжців, тих же заводчан-металургів: трудова книжка В.П. Огорокова, з записами про роботу з 1920 р. по 1975 р. у ЗОКМ [610] та І.А. Гавриленка (з 1939 р.) у МЗС [1234].

Наративні джерела. Створення текстів оповідального жанру, таких які походять від конкретної людини (їх групи) та містять велику кількість

відомостей про життя в певну історичну епоху, також було важливою (хоча й далеко не головною) складовою продукування історичних джерел ПП ДПК за радянської доби історії України.

Буквально двома сторінками вище ми розглянули випадок продукування окремих видів еґо-джерел, зокрема автобіографій, внаслідок діяльності кадрових служб ПП. Фактично цей різновид джерел особового походження займає проміжне місце між приватною і службовою сферою, а тому й може тлумачитись двояко – і як офіційний документ, і як писемний наратив.

Нам відома ще одна, так само не сповна стандартна, ситуація творення писемного джерела перехідної форми. Йдеться про офіційні біографії висуванців із «робітничого середовища» в ради різних рівнів по м. Запоріжжя й регіону – районних, міських, обласних, та навіть до республіканських (УРСР) і загальнодержавних (СРСР). У фондах місцевих архівних і музейних зібрань нами було виявлено кілька десятків таких. Вони були виконані типографським способом (у друкарнях «Дніпровський металург» або «Комунар»), у вигляді плакатів розміром А3 (42×30 см), двох (чорно-білий) чи трьох (плюс червоний) кольорів.

Показовою є біографія-плакат кандидата у депутати Верховної ради СРСР дев'ятого скликання (1974) по Запорізькому виборчому округу № 46 Галушко Дмитра Федоровича – героя соцпраці, заслуженого металурга УРСР, сталевара заводу ДСС. Текст самої біографії був лаконічним і складався приблизно із 120-150 слів, які доповнював портрет претендента. Вінчало все гасло «Всі на вибори! Голосуйте за кандидатів блоку комуністів і безпартійних» [1240]. Або ж от біографія кандидата в депутати Запорізької обласної ради депутатів трудящих ще одного заводчанина (ЗТМК) Василя Андрійовича Жили. Зверху – фото, а в нижній частині на блакитному фоні надруковано її текст. Зліва у центрі – малюнок аркушу календаря червоного кольору із написом «15 червня 1975 р.» (дата виборів) [1242]. Завдяки специфіці наповнення фондів Музею історії м. Запоріжжя (нині – Історії козацтва НЗХ) в радянські часи (про це докладніше див. Розділ 3.1.), агітаційні

матеріали саме цих виборів збереглися напрочуд добре. Це біографії працівників і керівництва ПП ДПК: Е.М. Васильчишина; І.Я. Воронкова; В.М. Горбачова; П.Ф. Карасенка; Д.М. Кузнецової; В.М. Нестеренка; Є.О. П'янкова; С.П. Піддубного; С.А. Пури; О.О. Троценка; І.І. Убейка; Л.Д. Юпка (директор ЗС) й ін. [1243–1247, 1249–1255].

Відповідаючи на запитання про джерельну цінність цих рафінованих і цензурованих, можна сказати «парадних» біографій, зауважимо, що попри прагматичні мотиви їх створення, великий ступінь адміністративного й партійного контролю за самим процесом продукування, вони, все ж таки, можуть прислужитися для досліджень у площині соціальної історії та історичної соціології, просопографії та біографістики. У контексті останньої позиції їх слід розглядати як своєрідне вторинне джерело – каталог чи покажчик, який може стати основою для більш деталізованого вивчення життєвого шляху того чи іншого працівника ПП м. Запоріжжя.

Будучи оповідним джерелом, спогади відрізняються від інших їх різновидів як самим жанром, його законами і специфікою, так і більшою суб'єктивністю, зумовленою тим, що вони повніше відбивають індивідуальність автора, його симпатії чи антипатії. Особливість мемуарів полягає в тому, що стрижнем подачі інформації, її організації, форми і структури виступає сам автор, через призму поглядів якого відбиваються й оцінюються усі факти, події, свідком або учасником яких він був сам чи дізнався про них з інших джерел. Використання мемуарів дозволяє історику передати атмосферу епохи, її колорит, суспільні погляди, що були панівними на час їх написання.

Ведучи розмову про обставини продукування писемних і усних его-джерел працівниками ПП м. Запоріжжя, нам слід пам'ятати про те, що на загал, мемуаристика в СРСР функціонувала в умовах заідеологізованості, цензури та навіть самоцензури, які створювали загальний текстуальний фон недомовок, використання «езопової мови», використання словосполучень-кліше і фраз-штампів. Тому, читати мемуари заводчан тієї доби – задоволення

нижче середнього. Через їх тексти треба буквально продиратися, оскільки їх писали люди, що мали, в кращому випадку, інженерну освіту, та й то, здобуту у немолодому вже віці заочно (такими були реалії їх життєвого шляху). Писалися вони відразу із прицілом на те, щоб стати надбанням колективу, тому про якусь щирість не йшлося.

Подекуди подібне мемуаротворення носило колективний характер. Як правило, цей процес прив'язувався до конкретних дат – 40 чи 50-річчя якоїсь події, сакральної за часів СРСР. Наприклад, у 1981 р., під егідою парткому ДСС було створено збірку спогадів ветеранів заводу під назвою «Героїчна оборона міста Запоріжжя, форсування Дніпра і звільнення о. Хортиці в 1941 р.» [966].

Як правило, в них вони згадували своїх видатних колег, з якими довелось працювати. В першу чергу це спогади про директора ЗС А.М. Кузьміна [649], про директорів ДСС О.Ф. Трегубенка [718] та К.С. Єльцова (спогади С.З. Юдовича) [723]. Окрім найбільш видних діячів металургійної галузі м. Запоріжжя, їх автори, теж працівники заводів, описували значущі, на їх думку, події – Другу світову війну, евакуацію заводу, роботу в евакуації в Сибіру [659]. «Евакуаційній» добі історії запорізьких заводів присвячені мемуари інженера Н.П. Василевича «На Сибірській землі» [922] і почесного металурга Л. Косякова «Поріднилися на все життя» [923].

Деякі автори спогадів в них концентрувались виключно на своїй роботі. Так, у мемуарах Ф.П. Драгомерецького «Щасливий час мого життя» мова йде про його роботу на ДСС з початку 1930-х і до 1970-х рр., включаючи й роботу в евакуації [737, 921]. Спогади ж В.П. Акіньшина «Праця сталевара славно та почесно» стосуються його роботи сталевара. Секретар заводського комітету комсомолу Раїса Дробишева описала роботу своєї комсомольської організації [717, 719, 722, 735, 754].

Ще один інженер-мемуарист, але вже з іншого заводу – запоріжсталівець В.Г. Антипенко, зосередився на ролі проведення науково-дослідних робіт в чорній металургії (1979). Оскільки він був знаним винахідником і

раціоналізатором, то спонукальним мотивом створення ним власних спогадів стало «бажання поділитись досвідом», ну й, зрозуміло, увічнити своє ім'я [1184].

Чи не єдиний приклад творення щоденників, зафіксований нами, походив не від конкретної людини, а був створений внаслідок проведення військов-патріотичних заходів комітетом ЛКСМУ при ДСС. Фактично, цей «Щоденник походу комсомольців і молоді заводу ДСС по місцях підпільних груп и партизанських загонів, які діяли в Запорізькій області в роки Великої Вітчизняної війни. 1975 р.», являє собою фотозвіт цього дійства, який був скомпонований у хронологічному порядку, із зазначенням дат та місць, а також вказівкою на конкретні історичні події, що мали місце в 1941 – 1943 рр. [967]

З другої половини 1960-х рр. у запорізьких музеях почали використовувати нові носії інформації, зокрема для створення джерел мемуарного жанру. Так, нам відома магнітофонна плівка з записом спогадів члена РКП(б) з 1917 р. Д.Д. Леженка, в яких йдеться про хід захоплення більшовиками влади в м. Олександрівську (Запоріжжі), тобто про події, в яких він брав безпосередню участь [1277]. Там же – у фондах НЗХ - зберігається і бобина із записом виступу М.К. Пересипка, теж старого більшовика, члена партії з 1917 р. В них він розповідає про його участь в т.зв. «Громадянській» війні, та Другій світовій війні. В контексті останньої цікаві його розповіді при висадку десанту на Хортицю у вересні 1941 р., про форсування радянськими військами Дніпра восени 1943 р. на південних околицях м. Запоріжжя [1291].

Цікавим у цьому плані є фоно-текст спогадів А.С. Лошкарьової про відновлення Дніпрогесу, записаний на гнучкій грамплатівці [1345]. Показово, що запис цей було ініційовано міською владою після того, як всесильний генеральний секретар КПРС Л.І. Брежнєв згадав про неї у власних «мемуарах» (які він наврядчи писав власноруч) – книжці «Відродження» [1719, с. 18].

Якщо вести розмову про епістолярії, які продукувалися в процесі діяльності ПП ДПК, то ми маємо відразу ж провести межу.

По один її бік буде знаходитись власне приватна кореспонденція заводчан, яка побутувала поза виробничим процесом, однак почасти несла інформацію і про нього, адже автори цих листів не могли не писати в них про таку важливу складову їх життя, як робота. Приватне листування акумулювалося майже виключно у приватних архівах заводчан, до того ж часто не в їх власних, а у збірках їх адресантів (тих, кому вони писали). Їх знахідки, через стільки років з моменту створення, є справою випадковою та майже неможливою.

З іншого ж боку розташовуються масиви службового листування, що відклалися внаслідок постійних зносин між дирекцією та різними структурами ПП із вище стоячими органами. Попри те, що за формою останні є епістоляріями, їх важко віднести, за змістом, до текстів наративного (оповідального жанру). У цій думці нас утверджує й часто нульова їх інформативність для справи реконструкції соціальної історії та історії повсякдення запорізьких робітників радянської доби (на відміну від сфери політичної та економічної історії).

Однак, наявність унікального комплексу епістолярій, що становить частину фонду № 1378 РВ ЗВІУАД, засвідчує те, що свого часу поточні архіви кадрових служб ПП містили чималу кількість приватної та напівофіційної кореспонденції. Щоправда до нашого часу їх дійшли лічені десятки. Різноманітні, часто непрості життєві ситуації, в яких опинялися дійсні й колишні заводчани, змушували їх писати до керівних органів тієї ж ЗС із проханням про допомогу чи прийняття позитивних рішень. В якості прикладів наведемо кілька таких послань. Ось, лист директорові ЗС А.Л. Боборикіну від відрядженого Ф. Д. Нікітіна, з проханням переведення його на роботу за спеціальністю та повернення в м. Запоріжжя (02.09.1953) [1396, арк. 1]. Або ж лист начальнику відділу кадрів ЗС від М.А. Мартинова з проханням поновлення на робочому місці (10.01.1961) [1429, арк. 1]. Чи от лист до директора ЗС від А.К. Шаповаленко з проханням надання місця роботи після звільнення з в'язниці (22.10.1964) [1430, арк. 1]. Від жанру «заяв», «записок»

та інших суто офіційних документів їх різнить більша зосередженість на викладенні подробиць власної біографії, емоційне забарвлення, прохальні нотки та інші подібні моменти. Саме це дає нам змогу трактувати їх як егоджерела.

Цілком приватний характер носять листи до працівників ЗС від їхніх рідних, які жили у навколишніх селах Запорізької та Дніпропетровської областей. Перважно вони датуються голодним повоєнним десятиліттям. Йдеться в них про страшні реалії тих часів: смерть кось із батьків чи інших родичів, злидні та голод. Подібні послання використовувались робітниками в якості аргументації прохання про їх звільнення чи тимчасовий від'їзд додому (частина із них була примусово відряджена на завод, про це див. Розділ 4.1.). Так вони й відклалися в особових справах у відділі кадрів ЗС. Часто ми маємо тільки тексти, без конвертів: лист дочки Ніни до її батька [...] (07.11.1952) [1391, арк. 1]; лист до робітника ЗС Петра [...] від його сестри (13.12.1952) [1392, арк. 1]. Втім, подібні проблеми із атрибуцією жодною мірою не зменшують їх джерельної інформативності.

Подекуди епістолярії носять не просто приватний, а навіть інтимний характер. Вони чудово ілюструють загальновідомий, майже анекдотичний, вислів пізньорадянської доби про те, що «в СРСР сексу не існує». Маємо добірку листів що стосуються позашлюбних відносини працівників ЗС (часто під час літнього відпочинку на курортах), прижиття ними дітей, внаслідок таких інтрижок, клопотів партнерок про встановлення батьківства та стягнення аліментів, скарг жінок на своїх невірних чоловіків-запоріжсталівців і т.д. Наприклад: лист до Золотих від [...] Якова Даниловича з інформацією про Романенко Анастасію Андріївну (05.07.1957) [1418, арк. 1]; лист до Л.Д. Юпка від М.І. Березовської з проханням надати інформацію про В.С. Березовського (13.04.1959) [1423, арк. 1]; лист директору заводу ЗС від Ю. Задорожньої з проханням надати інформацію про О.І. Добриднева (31.11.1982) [1442, арк. 1] та ін. У, багато в чому, патріархальному радянському суспільстві, як можна побачити, керівництво заводів, насамперед

їх дирекція та профком, виступали в ролі своєрідних вищих суддів і арбітрів у врегульованій навіть сімейних конфліктів.

Серед «заводських» епістоляріїв ЗС трапляються й зовсім екзотичні та курйозні екземпляри. Наприклад, лист (із конвертом) китайською мовою (27.11.1956), адресований дирекцією Аньшаньської металургійної компанії (КНР) групі тамтешніх металургів, які проходили стажування на ЗС – Вэй Вэньчжуну, Ван Вэньхуа, Сян Чжи та ін. (всього 16 осіб). Йшлося про відправлення їм посилки із опублікованими матеріалами VIII-го Всекитайського з'їзду КПК, для вивчення та керунку в роботі (переклала з китайської магістрантка історичного факультету ЗНУ У Венді) [1532, арк. 1–2].

2.2. Періодична преса: функції, тематика, інформативність

Періодична преса завдяки своїм соціальним функціям відігравала у житті радянського суспільства важливу роль, як засіб масової інформації, агітації та пропаганди. З одного боку періодику вирізняє переважання текстів інформаційного та публіцистичного жанрів, а з іншого, її матеріали являють собою комплексне джерело та сховище історичних джерел різних видів. Періодика є предметом самостійного вивчення джерелознавства, а саме, спеціальної історичної дисципліни «пресознавство». Виділення преси як особливого виду джерел відбулося в 1950 – 1960 рр.: після дискусій фахівців щодо оптимальної класифікації історичних джерел, «періодичні видання» були виокремлені як особлива група. Тоді ж було сформульовано, що одиницею джерелознавчого аналізу вважається окреме газетне або журнальне видання [1899, с. 214–216].

У контексті нашого дослідження, із усього загалу періодичних видань, вивчатимуться газети ПП ДПК. Під «газетою» тут і далі ми розумітимемо періодичне видання, що виходило під постійною назвою не рідше одного разу на місяць, було призначене для розповсюдження інформації, пройшло редакційно-видавничу обробку, створене шляхом друкуванням або й від руки.

Джерельна база дослідження, з урахуванням обраної теми роботи, складається з газетного фонду ДАЗО, Запорізької обласної універсальної наукової бібліотеки, колекцій періодики музеїв м. Запоріжжя, зокрема тих, які були організовані на базі підприємств.

При дослідженні масиву задіяних нами періодичних видань був поділений за типоформувальними факторами – видавець або їх сукупність. Ці періодичні видання виникли внаслідок колективного керівництва промисловою галуззю з боку органів управління (заводські адміністрації) та самоуправління (профспілки), партійних/комсомольських організацій ПП.

Заводські багатотиражки. З розвитком індустрії, з розбудовою ДПК, у м. Запоріжжі починають активно розвиватись багатотиражні газети. Ці газети виконували вагому для радянської влади роль як у висвітленні трудової діяльності, так і у якості інструменту ідеологічного впливу на трудящих [1916, с. 140–167]. Їх завданням було «мобілізувати працівників промисловості для пошуку та реалізації можливостей підвищення рівня трудової діяльності; вивчення, узагальнення та розповсюдження багатотиражною пресою досвіду роботи трудових колективів з підвищення якості продукції та дотримання режиму економії; організація праці та зміцненню трудової дисципліни; участь в організації соціалістичних та індивідуальних змагань; організація та висвітлення побуту працівників підприємств тощо» [1961, с. 7–13].

Упродовж всього часу існування насадженого в Україні радянського ладу періодична преса стрімко розвивалася, нарощуючи щороку свій обсяг. Подібне зростання відбувалося, в першу чергу, за рахунок збільшення місцевих видань, тих, які видавалися не на республіканському рівні, а «на місцях» – обласні, районні, міські [1591, с. 12].

Якщо ж предметно говорити про розвиток періодичних видань ПП ДПК, то слід відзначити, що поштовх процесу дав початок будівництва Дніпрогесу. Так, у 1926 р. була заснована будівельна організація «Дніпробуд», що спеціалізувалась на споруді гідроелектростанцій та супутньому їм промислового будівництві металургійних заводів. 07.11.1927 р. відбулась

офіційна закладка Дніпрогесу. З того ж таки 1927-го року видавалась газета «Дніпробуд» (рос. «Днепрострой»). Вона була друкованим органом райкому КП(б)У, райкому будівельників, райради і управління об'єднаного будівництва. Редакція та типографія знаходилися у селищі Кічкас (Ейнлаге), невдовзі затопленого водами Дніпра. Видавалася вона один раз на два тижні (рос. мовою) У ДАЗО збережені випуски за 1928 – 1930 рр., 1954 – 1951 рр. [1762–1767].

Ще одна газета, пов'язана із ГЕС – «Пролетар Дніпробуду» – виходила з 1928 р. та була органом міського партійного комітету райради, районного комітету союзу та управління Дніпробуду. Крім цього вона являла собою представника редакцій газет «За індустріалізацію» та «Техніка» на ДПК. У газеті публікувались постанови районної, міської ради, виділеного райкому ВКП(б) Дніпробуду, висвітлювались засідання партійних конференцій, а також організація роботи, досягнення, недоліки, життя та побут працівників Дніпробуду (за 1931 – 1933 рр.). З 1934 р. цю газету було перейменовано на «Дніпровський пролетар» (збережені випуски за 1934 р.). У 1939 р. газета вчергове змінила назву на «Ленінську Дніпровську ГЕС», орган парткому, завкому та дирекції Дніпрогесу, під якою виходила до 1941 р. Після закінчення Другої світової війни та початку відновлювальних робіт газету було відновлено під назвою «Дніпробудівця». Чергового разу газету відновили у 1974 р.: «Дніпробудівець» (рос. «Днепростроевец») був друкованим органом Управління будівництва «Дніпробуду-2», який відповідав за зведення другої, додаткової електростанції на тілі греблі, і виходив з 15.03.1974 р. один раз на тиждень (у ДАЗО збережені випуски за 1974 – 1975, 1979, 1988 – 1989 рр.) [1834–1842].

Часті перейменування газети, очевидно були пов'язані із логічним завершенням фаз існування ГЕС: її будували, потім вона функціонувала й була зруйнована, а потім відбудована. Все це позначилося на назві.

Якщо ж говорити про запорізькі заводи, що входили разом із Дніпрогесом до ДПК, слід визнати що найбільшим з них був ЗС, який розпочав діяти

16.11.1933 р. А з 03.07.1934 р. розпочала видаватись газета «Дніпровський металург» органу парткому, завкому та управління заводу ЗС, підшивки якої збережені у ДАЗО в доволі представницькому обсязі – за 1935, 1938, 1940 – 1941, 1947, 1949 – 1950, 1953 – 1968, 1970 – 1983, 1988 – 1990 рр., що дозволяє при дослідженні простежити діяльність як самого заводу, так і життя його трудового колективу поза виробничим процесом [1788–1833].

Також до нашого часу дійшли випуски газет «Дніпровський алюміній» ДАЗ (Запорізького алюмінієвого заводу), що виходила щоденно з 12.05.1932 р. Статті у ній публікувались двома – українською та російською – мовами (за 1935 – 1941 рр.). Пізніше газета цього ПП виходила під назвою «За алюміній» (збережені випуски 1947 – 1986, 1988 – 1989 рр.) [1768–1787]. Із Алюмінієвим заводом тісно пов'язана й газета «За більшовицькі темпи» (пізніше – «Знам'я перемоги»), органу парткому, профкому, комітету комсомолу та адміністрації тресту «Запоріжжяалюмінбуд», що перебував у складі ДАЗ в якості будівельного підрозділу (у газетному фонді ДАЗО представлені випуски за 1949 – 1951, 1953 р., 1955 – 1984, 1986 – 1990 рр.) [49].

У 1932 р. був завод збудований завод інструментальних сталей (ЗІС), який спочатку був у складі ЗС, а з 1939 р. став самостійним підприємством – ДСС. Розвиток заводу, його діяльність, повсякденне життя та соціальна історія працівників відображені у випусках заводської газети «Сталінець» (збережені у ДАЗО за 1933 – 1934, 1952 – 1956 рр.), яка пізніше видавалась під назвою «Електрометалург» (збережені випуски за 1958 – 1983, 1988 – 1989 рр.). А від 23.12.1935 р. в м. Запоріжжі розпочав свою діяльність Магнієвий завод ДПК. Партійними органами, профкомом та заводоуправлінням видавалась газета «Дніпровський магній» (збережені випуски за 1939 – 1941 рр.). Коли 29.06.1956 р. додатково відкрилися цехи з виробництва титанової губки, ПП було перетворено на Дніпровський титано-магнієвий завод (пізніше – Запорізький титано-магнієвий комбінат. Упродовж перших тридцяти років існування заводу, зміст «титанівських» багатотиражок засекречувався з огляду на секретність самого підприємства. Лише у 1966 р., бюро Запорізького

обкому КПРС прийняло постанову про недоцільність подальшого засекречування його газети «Нова техніка» і звернулось до ЦК КПУ з проханням дозволити видання газети як органу парткому, завкому профспілки та дирекції. Питання про можливість розсекречування газет погоджувалося з КДБ при Раді Міністрів УРСР [1916, с. 158–159].

Якщо говорити про те, які усереднені кількісні та якісні характеристики могли б охарактеризувати пересічну промислову багатотиражку ДПК радянського періоду з кінця 1920-х і до кінця 1980-х років, маємо сказати, що частотність випусків, обсяг газети та тому подібні фактори напряду залежали від промислових потужностей, а відтак, і економічної спроможності того чи іншого ПП, а також різнилися між собою в різні хронологічні відрізки тієї доби. Найбільші складнощі заводська преса переживала у перше десятиліття після звільнення м. Запоріжжя від нацистів (1943). Наприклад, газета «За більшовицькі темпи» (ЗБТ) тресту «Запоріжжялюмінбуд» (ЗАБ) Дніпровського алюмінієвого заводу (ДАЗ) ще й у 1951 р. виходила лише двічі на тиждень (по вівторках і п'ятницях). Друк накладу відбувався у типографії «Дніпровський металург», яка обслуговувала всі багатотиражки ПП ДПК. Колектив редакції газети складався всього із чотирьох співробітників: редактор, відповідальний секретар, літ.працівник (коректор) та секретар-друкарка. Редакція займала лише одне приміщення площею 18 м². Робота велась в складних умовах і напів-аматорських умовах, відчуваючи нестачу спеціальної літератури про газетну справу, словників тощо [49, арк. 43–52]. У той же час, багатотиражки таких гігантів як ЗС, ДСС, ДАЗ виходили щоденно, були краще укомплектовані кваліфікованими кадрами та мали потужніші виробничі потужності (тиражувальну й копіювальну техніку, друкарські машинки та т.п.).

Також необхідно роз'яснити, в яких ідеологічних і політичних умовах відбувалося функціонування періодики ДПК за радянської доби. Як спостережливо зауважив проф. Ю.О. Каганов, «будь-яка тоталітарна система може існувати лише за умови цензури у ЗМІ» [1916, с. 153]. Газети могли

випускатися лише за рішенням ЦК КПУ з подальшим схваленням державного цензуруючого органу. В УРСР ці завдання виконував т.зв «Головліт»: у 1946 – 1953 рр. так скорочено називали Головне управління у справах літератури і видавництв при Раді Міністрів УРСР; у 1953 – 1964 рр. – Головне управління по охороні військових і державних таємниць у пресі при Раді Міністрів УРСР; у 1964 – 1966 рр. – Головне управління по охороні військових і державних таємниць у пресі Державного комітету Ради Міністрів УРСР; починаючи з 1966 р. і до 1991 р. – Головне управління по охороні державних таємниць у пресі при Раді Міністрів УРСР (Головліт УРСР). До функцій Головліту, поміж іншого, входив і контроль за заводськими багатотиражками [1916, с. 155–156].

Окрім органів цензури контроль за діяльністю редакцій багатотиражок ПП ДПК здійснювали й партійні органи. Наведемо кілька описаних прикладів, виявлених нами за період з 1935 по 1951 рр. Так, свідченням пильної уваги та контролю за роботою заводських багатотиражок м. Запоріжжя з боку органів контролю ВКП(б) може слугувати ситуація, яка сталася навколо газети «Дніпровський металург» навесні 1935 р. На початку березня центральний друкований орган партії газета «Правда» опублікувала критичну статтю про діяльність редколегії газети комбінату ЗС. Зокрема, її керівництву закидали недостатню класову пильність і низький рівень втягненості в роботу т.зв. «робкорів» (робітників-кореспондентів, які діяли на громадських засадах). Як результат, бюро Запорізького міського компартії 09.03.1935 р. винесло сувору догану парторгу газети Кричевському та деяким іншим співробітникам редколегії [1801]. Останні, налякані можливими подальшими репресіями, здійняли цілу хвилю активності: було підсилено контроль за діяльністю цехових газет, для чого на шпальтах ДМ заснували нову рубрику – *«Постовцям цехових багатотиражок»* [1802]; опубліковано передові статті *«За глибоку партійність нашої печаті!»* [1803] та *«Систематично й настійливо працювати із робкорами!»* [1804], які закликали посилити висвітлення партійно-комсомольського життя на заводі. І добре якби всі ініціативи обмежувались лише формальним виконанням настанов зверху, але ж

підсилення «класової пильності» з боку робкорів вилилося істерією викритів ними розкуркулених селян, яким всіма правдами й неправдами вдалося працевлаштуватись на ЗС для порятунку своїх родин. Звісно ж їх звільнили [1804]. Істерія, здійснена центральною комуністичною газетою країни по відношенню до заводської преси м. Запоріжжя (і не тільки його) тривала аж до кінця того року: наполохані нещасливим прикладом «Дніпровського металургу» співробітники «Дніпровського алюмінію» запопадливо передрукували, в якості передовиці статтю «Преса – могутня зброя пропаганди» (переклад укр.мовою) із центральної газети «Правда» за 14.10.1935 р. [1779]. Подібно діяла й решта редколегій багатотиражок запорізьких ПП.

Відомості про наступну із подібних ситуацій маємо із документації будівельного підрозділу ДАЗ – тресту «Запоріжалюмінбуд». Показовою є доповідна записка редактора газети «За більшовицькі темпи» ЗАБ М. Кальянова секретареві Ленінського райкому КП(б)У м. Запоріжжя М. Бочарову про виконання постанови бюро райкому від 10.10.1951 р. «Про редакцію газети «ЗБТ» [49, арк. 1–16]. Після жорсткого «наганяю» редакція звітувала про усунення помічених перевірниками недоліків, подаючи 5-10 прикладів проведеної роботи по кожному із означених пунктів:

- 1) Усвідомлення та поширення передових методів праці.
- 2) Соціалістичне змагання.
- 3) Пропаганда та агітація.
- 4) Партійне та комсомольське життя.
- 5) Надходження листів і реагування на них.
- 6) Робота із робкорівським активом.
- 7) Загальні питання (стан технічної бази, укомплектованість кадрами та ін.) [49, арк. 1–4, 4–7, 7–8, 8–9, 9–11, 11–12].

Як бачимо, тогочасні багатотиражки ПП мали в якості директивної інструкції зпущений згори «темник», згідно якого вони мали формувати

поточний контент. Звісно ж, що це робило їх зміст не надто придатним для читання, офіційним та заідеологізованим.

Більш того, співробітники газет змушені були запускати й механізми самоконтролю. Звіти про цей вид діяльності постійно друкувалися ними у звичайних і спеціальних номерах. Наприклад, традиційними і неодмінними були й святкові тематичні випуски заводських газет до Дня преси (відзначався 05.05 кожного року). Номер, як правило, включав статі із промовистими назвами – «Кріпити зв'язок із робкорами!», «Допомога газети колективу у боротьбі за план», «Більше уваги – літературним сторінкам» і т.п. Традицією ставало й щорічне проведення у цей день звітних річних конференцій читачів і робкорів, де відзначали найактивніших призами та преміями, роздавали поточні завдання тощо [1819].

Досвід роботи з газетною періодикою свідчить, що заводські газети радянської доби слід розглядати не тільки як самостійний вид історичного джерела, а й як окремий об'єкт комунікацій між, керівництвом ПП, яке виступало представником держави, та працівниками. Оскільки редколегії цілеспрямовано визначали сукупність та порядок публікацій, при дослідженні преси можливо аналізувати багатоаспектний комплекс джерел, що відображають визначену політичну, ідеологічну або відомчу тенденційність. Спостерігаючи за хронікою подачі інформації публічного характеру, дослідження преси надають можливість включатися до процесу історичного буття населення території (м. Запоріжжя), організації (ПП ДПК), груп людей (трудова колективів) тощо [1977, с. 452–453].

Як історичне джерело газети склалися в результаті розвитку самого джерелознавчого процесу з власною внутрішньою формою і структурою. Ключова роль у вивченні газетних джерел належить використанню методів джерелознавчого аналізу – класифікації газетних джерел за типовими і різновидовими ознаками, з врахуванням їх головних характеристик. Історико-типологічна характеристика преси передбачає аналіз як типоформувальних показників, так і суспільно-політичних, законодавчих механізмів, що

зумовили формування системи періодики [1899, с. 214–216]. Цей принцип зумовив вироблення підходу до класифікації періодичних видань газетного фонду ДАЗО.

Читацька аудиторія цих видань, за своїми демографічними, територіальними, виробничо-професійними, національно-мовними, соціальними та іншими ознаками, може бути визначена нами як «співробітники ДПК м. Запоріжжя, УРСР».

За принципом територіального розповсюдження та охоплення аудиторії, досліджувані нами видання є місцевими (поширювались в межах міста, району) внутрішньо корпоративними (тобто тими, що призначені для співробітників окремої організації).

Важливими для джерелознавства періодики є дослідження її жанрів. В газетах використовуються різні жанри та форми. Враховуючі особливості періодичних друкованих видань, при вивченні газетного фонду ДАЗО можна визначити класифікацію періодики за матеріалом, що в них міститься:

1) *Законодавчі* або інші *нормативно-правові* акти, що містяться в багатотиражних виданнях ПП. Треба зазначити, що документи публічно-правового характеру набували чинності, як правило, з моменту публікації та діють в тому вигляді, в якому надані оголошенню. Відзначимо, що в заводські періодиці радянської доби тексти законодавчих актів у оригіналі публікувалися у виключних випадках, наприклад: публікація вироку Військової колегії Найвищого суду СРСР у справі про вбивство С.М. Кірова [1768]; тексти міжнародних угод: текст «Договору про радянсько-німецький кордон», «Комюніке про укладення госп. угоди» між СРСР і Німеччиною (1941) [1808].

У більшості ж подавалися скорочені їх варіанти, які були максимально зрозумілими читацькій аудиторії тогочасного «пролетаріату, наприклад: передовиця із популярним переказом змісту постанов XVI-го з'їзду РКП(б), який відбувся з 26.06. по 13.07.1930 р.: «Енергійно здійснюймо постанови...», «Опрацьовуємо постанови...», «Схвалюємо постанови...» [1762]; передовиця:

«XIII-й Всеукраїнський з'їзд Рад закінчив свою роботу: Заключна промова тов. Г.І. Петровського» (1935) [1792] і т.д.

У окремі періоди радянської доби подібного роду публікації ставали домінуючими, як-от у роки пізнього сталінізму, коли лещата ідеологічного диктату було закручено найбільш щільно. Наприклад, у випуску газети «За алюміній» за 01.01.1948 р., про те, що він є новорічним нагадує лише лаконічне привітання «З Новим роком товариші!» у правому верхньому куті, зроблене маленьким кеглем шрифту. Переважну частину номеру складають навіть не повідомлення про життя ДАЗ, а інформація про пленуми ЦК КП(б)У, указ про скликання Верховної Ради УРСР, результати виборів у місцеві ради Запорізької області і т.п. [1843].

Слід відзначити, що подібні «ознайомчі» публікації для заводчан, свого роду «політінформації» були звичайною практикою заводської преси за всієї радянської доби, аж до розпаду СРСР (1991) включно. В силу того, що такого роду публікації не дають нам змоги дослідити «живу» історію трудящих ДПК, ми обмежимося тим, що даємо загальне уявлення про них. На жаль, саме вони займали до 50% й більше всього інформаційного матеріалу багатотиражок ПП.

2) *Діловодні документи* також зустрічаються в періодичних виданнях доволі часто. Багато з них відносяться до так названих оперативних публікацій, саме виконання яких було складовою частиною управління та діловодства на заводах. При історичних дослідженнях паралельне вивчення діловодства, що зберігається в архівах та різноманіття діловодної документації, що міститься у періодиці, допомагає прослідити та зрозуміти які саме діловодні документи надавались публічному оголошенню і з якої причини.

Серед найбільш ранніх, за часом появи, та показових за змістом, згадаємо передовицю в газеті «Дніпробуд» під назвою «Жодного недовиконаного кубометру», в якій подано таблиці із зазначенням кількості кубометрів бетону, залитого в тіло греблі на різних її ділянках за першу половину серпня 1930 р. [1764]. Або ж передовицю «Укріпити партійне керівництво низовою пресою»

була пов'язана із тим, що для ДАЗ в новому 1935-му році було в 2,5 рази, в порівнянні із попереднім, піднято план (в якості додатку публікувалися конкретні директивні документи, в яких вказувалися кількісні показники плану). Тут же зазначалося, що в «передових лавах боротьби за його виконання мали стояти робкори й заводські багатотиражки». У критичній частині статті акцентувалося на байдужості парторгів окремих цехів щодо контролю за пресою [1772].

В якості публікації директивного розпорядження в газеті ЗС «Дніпровський металург» можемо згадати й передовицю із переказом промови першого секретаря Дніпропетровського обкому М.М. Хатаєвича на пленумі Запорізького міськ.кому ВКП (б) «Завоювати Запоріжжю передове місце в передовій Дніпропетровській області!» (12.02.1935 р.) [1796].

З газетних публікацій інших жанрів назвемо: репортаж (літературизований витяг з протоколу) наради інженерно-технічного активу заводу ЗС – «Вказівки тов. Сталіна – програма робіт» [1789]; зведення даних про обробку вагонів на ДАЗ за 02.01.1935 р. у традиційній рубриці «Транспорт» (інформацію подано сухо, статистично – прийнято/здано/залишок) [1769]; текст договору про соцзмагання колективів ЗС і «Криворіжсталі», підписантами яких були директори, парторги, профорги та по 4-5 робітників від бригад і цехів цих найбільших ПП металургійної галузі тодішньої УРСР [1809].

Показовим й промовистим є опублікований протокол передвиборчих зборів трудящих ЗС про висування на вибори до Верховної Ради УРСР (09.02.1947) від цього заводу кандидатур: товаришів Й.В. Сталіна, Л.П. Берії, М.С. Хрущова (!). На додаток до цієї компанії «заводчан», скромно, в самому кінці додавалась кандидатура реального працівника виробничої сфери – Івченка Олександра Георгійовича, головного конструктора запорізького Моторобудівного заводу (нині – «Мотор-Січ» та КБ «Івченко-Прогрес») [1811]. У наступному номері ДМ було подано його біографію, що можемо

розглядати як публікацію джерела особового походження періодичним виданням ПП ДПК [1812].

Незважаючи на те, що публікації цієї видової підгрупи, так само, як і попередньої, не багато можуть дати для дослідження соціальної історії чи історії повсякдення колективів ДПК, вони демонструють більшу інформативність, оскільки містять цілком конкретну складову відомостей про практики та моделі управління промисловістю тих років, кількісні характеристики діяльності ПП і т.д.

3) *Інформаційно-оповідальні документи й тексти*: зведення, огляди, повідомлення, оголошення, замітки, хроніки, інформація, які були підготовлені для публікації редколегіями газет, являють собою наступну сходинку на шлях від макро- до мікро-рівня дослідження історії робітників ДПК м. Запоріжжя. Специфічною рисою цього виду джерел є те, що в них, у *довільній формі* переказувалася подія. Переважна частина такого роду матеріалів подавалася у вигляді газетно-журнальних заміток у хронікальних або інформаційних рубриках: публікації «Жодних відставань!», «Наступили вирішальні місяці!», «Монтаж турбіни на ГЕС»; «Бюро РПК про робітниче постачання: розподіл краму буде налагоджено» [1762]; повідомлення «Лом – замість пінцету: медробітники в копані», про притягнення медперсоналу Дніпробуду до участі в «трудових штурмах» [1763]; «Час не чекає: не затримувати розподіл землі під самодіяльні огороди [робітників ЗС – А.П.] [1791].

Сюди ж ми відносимо й інформаційні дайджести – добірки матеріалів, які скорочено давали уявлення читачеві про якісь важливі події в тогочасному СРСР чи за кордоном. Показовою є рубрика газети «Дніпровський алюміній» «Герої боїв із білофіннами», чия появу викликала розв'язана проти Фінляндії збройна агресія, із замітками на кшталт «Переполох у фінських окопах», «Мужні артилеристи», «Воїни Робітничо-селянської Червоної армії у полон не здаються!» [1785]. Як правило, то були «вижимки» з центральних газет. Подібними за формою були й дайджести про події міжнародних відносин, як-

от у рубриці «За кордоном», наприклад – «Франко-італійські переговори ускладнюються» [1769] або «Об'єднаний маніфест Компартії і Незалежної робітничої партії Англії» [1770].

Маємо констатувати, що контроль партійних органів за діяльністю заводської преси був всеохоплюючим у всі роки радянської доби. Той же таки «Дніпровський металург» у 1960-х обзаводиться постійно діючою рубрикою «У парткомі заводу», що подавала огляди постійної діяльності цього органу, щоб робітники мали уявлення про це [1824–1827, 1829]. Характерно, що поміж всякої іншої інформації «партійного» характеру, в ній публікувалися й настанови щодо випуску стінгазет на ЗС, «задавалися теми», наприклад – «До майбутнього ювілею В.І. Леніна» (йдеться про помпезне святкування 100-ї річниці цього більшовицького диктатора), із подальшими замітками та оглядами про хід підготовки [1830].

Оскільки відставання СРСР від країн вільного світу в науково-технічній сфері (за виключенням, хіба-що, ВПК і космічної галузі), ставало все помітнішим, колективи ПП мали в обов'язково порядку включатися в процеси інтенсифікації. Звісно ж, що газети не могли залишатися осторонь цього. Тогочасна заводська преса часто-густо рясніла замітками на кшталт «Плани науково-технічного прогресу – під контроль громадськості» (робкори ЗС пропонували ввести «масовий огляд (рос. *смотр*) впровадження у виробництво нової техніки та передових технологій»), які носили характер регулярно оприлюднюваних інформповідомлень про пошуки шляхів «навздогоняння капіталістів» [1828].

4) З джерел особового походження в заводській пресі того часу друкуються біографічні відомості про робітників, інтерв'ю, їх спогади та подорожні замітки (травелоги), листи до або від редакції.

Останні – листи – складала основу газетної рубрики, яку узагальнено можна назвати «редакційна пошта». У ній друкувалася (іноді з відповідями) добірки листів робітників, які надходили до органів влади, керівництва ПП або до редакцій газет [1883, с. 11–13]. Цей вид публікацій у заводській періодиці є

цінним носієм «антропологічної» інформації про повсякденні практики жителів м. Запоріжжя – заводчан ДПК. Також їх зміст дозволяє реконструювати окремі сторони функціонування соціальних інститутів на підприємствах, їхнє ставлення до конкретної людини. Також зауважимо, що саме публікації подібного роду є такими, які змушують вести розмову про багатотиражки ПП як про цінне історичне джерело, а не просто як про мікс офіційно-пропагандистських текстів.

Зауважимо, що подібні рубрики започатковуються вже в перші роки видання промислової преси в м. Запоріжжя – на зламі 1920/30-х років. Як правило, повноцінні випуски рубрик перемежались із спорадичними публікаціями тієї ж тематики, так би мовити «на злобу дня». В якості такого прикладу наведемо замітку в газеті «Дніпробуд», під назвою «Рвач, прогульник, лжеударник – гальмують соціалістичне будівництво». Вона супроводжувалась карикатурним проектом «Ордену рвачів і прогульників», який являв собою імітацію орденської нагороди, скомпонованої із стилізованих облич алкоголістичного типу, у обрамленні пляшок і чарок [1763]. Побіжно відзначимо, що малюнки подібних «орденів» у ті часи постійно з'являлись на сторінках заводських газет індустріальних міст краю, наприклад, у випуску газети «За колективізацію» (м. Кам'янське Дніпропетровської області) за 08.04.1934 р. [611].

Тут же подибаємо й повну рубрику «З рабкорівських листів»: замітки «Виконати пропозиції робітників» (про побутові негаразди у гуртожитках Дніпробуду) [1764]; «Про Глушкова Миколу» [про «буржуазні» звички бухгалтера – А.П.] [1765]; «“Чужих” – геть із будівництва!» – про те, що на Дніпробуді знайшли прихисток багато розкуркулених селян, яких пропонують «зачистити» [1766]; «Новий осередок безбожників на Дніпробуді» [1767] і т.п.

Небезсумнівним нам видається той факт, що всі ці звернення до редакцій газет писалися власне робітниками, а не газетярами. Подивимося на лист до редакції ДМ – «Електрозварники не отримують спецодягу», за підписом «Електрозварник». Наявність заголовку наводить нас на думку про те, що цей

та подібні йому «листи» продукувала сама редколегія газети, згідно виданого «темнику» [1793]. Подібною до цієї є й публікація «Витрачаємо дуже багато палива!», на підставі листа анонімного заводчанина [1796]. Або ж, на сторінках ДА, у рубриці «*Листи до редакції*» було опубліковано «лист» (сумнівно, що він писав його сам) ударника К. Савенка, якому дали путівку до санаторію на Південному березі Криму. У ньому він розсипався в подяках колективу рідного ДАЗу, Батьківщині та персонально «тов. Сталіну» [1782].

Подекуди, співробітники редакцій писали «самі до себе». Показовою в цьому відношенні є рубрика «*За сигналами “Дніпровського металурга”*» із завіткою «Костіна з роботи знята» (про звільнення експедиторки магазину № 20 ЗС за перебої із підвезенням хлібу) [1796]. Подібна ж рубрика – «Рейд бригади “Дніпровського металурга”» розповідала про те, як співробітники редакції, разом із рабкорами, вивчали ситуацію на 6-му селищі м. Запоріжжя, а саме – виявляли випадки антисанітарії, поганого стану житлового фонду... У підсумку було зроблено висновок, що всі ці прикrostі мали місце через низький культурний рівень робітників ЗС та членів їх сімей [1799]. Безкультур'я пролетарів, яке тоді було скоріше правилом, аніж виключенням, також жорстко таврувалося: у регулярній рубриці ДМ – «*З пісочком*», звичними були публікації матеріалів рейдів по робітничих селищах, де вказувалися конкретні П.І.Б. та місце роботи любителів «посвинячити» [1808]. Або ж у рубриці «*Огляд робітничих листів*» розповідалося про те, як співробітниця їдальні № 18 ЗС сушать свої мокрі валянки на гарячих каstrулях із борщем (!), пюре роблять із гнилої картоплі, смажать «по-блату» начальству котлети на закуску, в той час як в меню значаться самі макарони [1810].

Аналогічні рубрики функціонували у випусках усіх газет ДПК. Наприклад, побут робітників ДАЗу характеризують завітки та звернення до редакції ДА із промовистими назвами «Коли ж буде мило?», «У червоному кутку сушать білизну!», «Чистота в гуртожитку залежить від мешканців» [1770]; «На 2 душі – 5 кіло хліба», «Спекулянта спіймано», «Продаж хліба почали із запізненням» [1771].

Вектор викриття соціально-побутових негараздів, заданий у перше десятиріччя існування газет ДПК, протримався до 1991 р. включно. Наприклад, можемо констатувати наявність у 1940-х рр. у ЗА рубрики «*На побутові теми*» із серією репортажів «Забуті селища» про негаразди мешканців селищ № 8, 11 і 12: перебої із водопостачанням, проблеми із термоізоляцією та опаленням бараків, перебої із торгівлею хлібом ... [1846]. Чи-от у 1960-х рр. рубрики ДМ «*Відділ особливих справ*», яка займалася критикою алкоголіків, прогульників і їм подібних (обов'язково із карикатурами) [1831]. Рубрика «*Із редакційної пошти*», тих же часів, також часто інформувала про «перекуси на місцях», як-от заміткою «Злощасний біфштекс» вона у 1001-й раз звертала увагу на незадовільну роботу їдальнь ЗС [1832]. І так, через роки «застою», аж до «перебудови» й до фінішу існування СРСР: розгромна стаття про жіночий гуртожиток № 1 ПП Дніпрогес-2, в якому не дотримувались пропускнуго режиму й сторонні чоловіки перебували навіть після 23⁰⁰, влаштовуючи пиятики та все що до них додавалось [1835], або про проблеми гуртожитку Дніпробуду-2 по вул. Бородинська 6-а у м. Запоріжжя: несправні каналізація та водогін, черги на кухні, антисанітарія [1841–1842].

До речі, проблема ліквідації в робітничому середовищі бази для численних епідемій стояла гостро, особливо наприкінці 1920-х – середині 1950-х рр. Постійними на сторінках багатотиражок були публікації про те, як запобігти їх спалахам: текст лекції доктора Славіна «Про глистів», в якій відзначався високий рівень зараження гельмінтами серед дітей робітників ПП м. Запоріжжя – 85 % (!) [1795]; замітка «На боротьбу із вензахворюваннями!» [1764]. Маємо й постійно діючу рубрику «Поради лікаря» у газеті ЗА: статті сан.інспектора М.Ревзона про те, як вберегтися від захворювання висипним і черевним тифом. Основний упор при цьому робився на незадовільному стані гігієни і санітарії у середовищі робітників та факторах педикульозу та забруднення вод фекаліями на барачних селищах м. Запоріжжя [1844, 1847]. Станом на другу половину 1950-х рр., у зв'язку із стабілізацією економічної ситуації, проблема запобіганню епідемій відійшла на другий план. При цьому

хронічний дефіцит харчових продуктів та впровадження у повсякденний побут мешканців м. Запоріжжя, регіону та країни в цілому кустарних засобів зберігання заготовок породили іншу біду – отруєння. Відображенням цього є стаття «Попередження ботулізму» у рубриці «*Куточок лікаря*» в газеті «Дніпробудівець», яка інформувала про способи безпечного приготування домашньої консервації [1837].

Ряд публікацій тих років був присвячений боротьбі із злочинністю в середовищі робітників. Здебільшого йшлося про дрібні правопорушення й карні злочини – хуліганство, крадіжки, бійки, спекуляції, порушення паспортного режиму й т. ін. Рубрика «*Події*»: крадіжка на 6-му робітничому селищі; понаднормовий продаж хлібу «по-блату» у магазині ЗС; виявлено розкуркуленого Федора Д., який із підробленим паспортом влаштувався на завод. У іншій рубриці цієї ж газети – «*Суд*» – йшлося про викриття ще одного розкуркуленого П.Ф. Западного, який приїхав на Дніпробуд, але працювати не став, а жив за рахунок спекуляції, за що й був засуджений товариським судом [1791].

Частина публікацій стосувалася викривлень у соціальній сфері: «Немає догляду дітей» (про те, що на робітничих селищах до них всім байдуже, замість відвідування шкіл та гуртків – самі дворові ігри та пустощі на межі із хуліганством) [1774], «Коли наступає вечір» (про дозвілля заводської молоді – тиняння по кімнатах, спиртні напої та частушки із матюками і т.д., замість відвідування клубів і гуртків [1775]. Або ж рубрика «*Школа і сім'я*» в ДА зі статтею «Чому Володя Макаренко відстає у навчанні», в якій йшлося про 12-річного сина працівника ДАЗ, який не відвідував школу, замість того спекулюючи цигарками і різним крамом, крав у однокласників, палив і т.д. [1776].

Однак були випадки й екстраординарні. Так, у рубриці «*Суд*» ДМ розповідалося про спробу вбивства 19-річною дружиною одного з працівників ЗС свого малолітнього пасерба (облила гасом і підпалила), за що її засудили на 6 років ув'язнення [1806].

Подібного роду публікацій у багатотиражках ПП у 1930-50-х рр. було настільки багато, що органи цензури й партійного контролю були змушені вдаватися до рекомендацій по їх обмеженню. Так, у 1957 р. Головліт зауважував, що велика кількість матеріалів про прогули, пияцтво, хуліганство та інші аморальні провини, явно витісняють інші потрібні теми, приводять до висновку про масовість девіацій серед пролетарів, що було явним «очернительством гегемона епохи» [1916, с. 155–156]. Однак, подібні заборони не могли вирішити самої сутності проблеми: внаслідок специфічних важких умов роботи на ПП ДПК, які супроводжувалися побутовими негараздами й дефіцитом, помноженим на невисокий культурний та освітній рівень, основна маса пересічних працівників та членів їх родин, являли собою гарний ґрунт для розквіту девіацій і злочинності.

Зрозуміло, що партійно-радянське керівництво м. Запоріжжя не могло не вживати кроків до виправлення ситуації. Газетам в цьому процесі відводилася важлива роль. З метою профілактики, з січня 1975 р., згідно рішення Ленінського райкому КПУ м. Запоріжжя було започатковано сторінку (розворот) «*Людина і закон*», назва якої дублювала назву загальносоюзного журналу, що видавався із 1971 р., але була насичена місцевими матеріалами. Ця рубрика була обов'язковою до друку в газетах «Дніпробудівець», «Електротехнік», «Знам'я перемоги», «Імпульс» та інших ПП ДПК. Редактором сторінки став заступник начальника Ленінського РВУ МВС у Запорізькій області підполковник В. Пірогов. Основна інформація стосувалася робітників ПП, які скоїли різноманітні правопорушення – хуліганство, ДТП (включно із летальним наслідком), домашнє насильство і т.д. Як правило, всі фігуранти перебували в стані алкогольного сп'яніння. Одним із превентивних заходів була практика відправлення на примусове лікування від алкоголізму до т.зв. ЛТП (лікувально-трудова профілакторіїв), які знаходилися у віданні МВС. Нерідкими, згідно змістених статей, були й злочини «робітничої молоді» (учнів СПТУ (середніх професійно-технічних училищ)): тут переважали угони транспортних засобів – мотоциклів і мопедів – із подальшою

розкомплектацією. Значна увага в публікаціях рубрики належала й пропагуванню участі заводчан у рейдах ДНД (добровільних народних дружин), за що їм додавали три оплачувані дні до основної щорічної відпустки [1834, 1838].

У цьому ж контексті вельми показовою є стаття в ЗА «Перед судом товаришів» (автор В. Сторчак, секретар товариського суду Електролізного цеху ДАЗ), з якої виходило, що за 1977 р. лише робітників цього цеху у міському медвितверезнику побувало 39, затримано міліцією за порушення громадського порядку – 45, заарештовано – 16, ними ж здійснено 57 прогулів (508 людино-годин) [1854]. Чи-от стаття «Пияцтво – шлях до злочину» (автор – помічник прокурора м. Запоріжжя А. Васюк), у якій описується життєва ситуація кількох підлітків, засуджених за розбої та грабежі, які вони скоїли напідпитку. Батьки – працівники ДАЗу, й самі не являли собою взірець наслідування, оскільки були хронічними п'яницями, самогонщиками, дебоширами... Хоча хлопцям було лише по 14-15 років, вони вже давно призвичаїлися до чарки [1855].

Тут слід зауважити, що газети ПП ДПК радянського періоду сповна відображають комплекс заходів, до яких вдавалася влада задля виховання запорізьких робітників як представників прогресивної й креативної сили соціальних перетворень. Далі йтиметься про те, як вони закарбували зусилля просвітницьких, культурних і т.п. структур міста й області у соціо-культурній переробці аморфної й темної маси «пролетаріату» на «будівничих комунізму».

Як відомо, згідно думки більшовицького вождя В.І. Леніна, «з усіх мистецтв для нас найважливішим є кіно». Його важливість визначалась необхідністю швидко та за допомогою найефективніших засобів прищепити масам комуністичну ідеологію. Для цього, за його ж задумом, слід було розпочати «виробництво нових фільмів, просякнутих комуністичними ідеями, які відображають радянську дійсність» [1733, с. 579]. Починаючи з кінця 1920-х їх було відзнято багато. Відповідно, постійними у заводських багатотиражках були анонси того, які фільми можуть (і мають) відвідати

заводчани. Наприклад, оголошення про початок показу з 13.02.1935 р. художнього фільму «Юність Максима» у 1-му кінотеатрі Соцміста [там, де згодом був кінотеатр «Україна» – *А.П.*]. До речі, якщо подивитись на репертуар по м. Запоріжжя, за зиму того ж року, то неозброєним оком буде помітне повне переважання стрічок на тему «класової боротьби», революційного руху, Громадянської війни 1918 – 1922 рр.: «Рвані черевики», «Спадковий принц Республіки», «Анненковщина» і т.п. [1796].

Слід вказати ще на декілька засобів формування «нової людини» на ПП ДПК: прищеплення змагального духу (потрібного для участі у виробничих соц.змаганнях) шляхом заохочення до занять спортом: висвітлення першості ДАЗ (всього – 4 команди) із волейболу. Або розширення ерудиції: повідомлення про те, що 03.02.1940 р. у клубі інженерно-технічних робітників цього заводу лектор Фукс прочитав доповідь «Про Марс», яка супроводжувалася показом 50 діапозитивів [1783]. Туди ж можемо віднести замітки С. Василенка «Вечір щасливої юності» (про роботу гуртків для дітей і юнацтва на базі ПК ДАЗ) і В. Ланда «На березі Дніпра» (про зимовий відпочинок на базі заводу на о. Хортиця для школярів-відмінників). У око впадають інформаційні блоки, які свідчать про високий рівень комуністично-патріотичної прокачки дітей і підлітків, мілітаризований характер гуртків для них, тенденційний добір літератури в бібліотеках для юнацтва [1781].

Оскільки 1930 – 1940-і роки ознаменувалися в українській історії двома масштабними штучними голодоморами, певний інтерес для дослідників соціальної історії являють спроби включити заводську періодичну пресу у забезпечення робітників продовольством. Окрім традиційної для радянської доби роздачі землі під городи, редколегії намагалися давати «корисні поради» з ведення сільгоспробіт. Втім, «корисними» їх можна було вважати вельми умовно. Наприклад, у березні 1947 р. ДМ опублікувала на передніх шпальтах статтю сумнозвісного «академіка» Т.Д. Лисенка «Резерви збільшення посівного матеріалу» картоплі, в якій наголос робився на можливості її

вегетативного розпліднення за рахунок весняних паростків-«глазків» (і це на тлі розгрому генетики в СРСР, який очолив той самий псевдо-вчений!) [1813].

З метою підвищення освітнього рівня робітників, редколегії газет інколи публікували матеріали про археологічні відкриття на території ДПК (стаття археолога Г. Мартенса «Таємниці тисячоліть: археологічні дослідження у верхньому б'єфі Дніпра») [1805], відвідування м. Запоріжжя письменниками (стаття «Письменник Ф. Гладков на Дніпрогесі») [1807], художниками та іншими діячами культури.

Участь міської інтелігенції, у процесі виховання та просвіти заводчан, була постійною. Стаття «Шевченко й Катеринославщина» оповідала заводчанам про подорож Кобзаря краєм у 1843 р., його поетичні рефлексії з цього приводу. Звісно ж, що наголос робився на поневоленому становищі селянства, перспективах його боротьби за своє «класове звільнення» і т.д. [1778]. У червні 1940 р. співробітник Запорізького краєзнавчого музею С. Нарельський опублікував у газеті ДА статтю «Знати історію свого міста!», в якій розповідалося про експозиційні зали музею, важливість його експонатів для розширення обріїв знання заводчан [1787]. Значні зусилля докладалися до заохочення робочих до читання: стаття-інструкція «Як читати книги», подана до газети ЗА завідувачкою тех.бібліотеки ДАЗ. На конкретних прикладах вона розповідала що то таке картотека й покажчики, як шукати потрібну тех.літературу. Уділялася увага й культурі оформлення бібліографії та цитувань [1850–1851].

Поруч із цими, в цілому позитивними, спробами радянсько-партійного активу підвищити культурно-освітній рівень працівників ДПК, маємо й свідчення про спроби насаджування ним заводській молоді цензурованих естетичних уподобань. У контексті загальної для всієї радянської доби тенденції боротьби із «низькоуклінством перед Заходом» слід розглядати віршований фейлетон К. Валентинова у газеті ЗА під назвою «Клубний брак», про переважання в танцювальному репертуарі клубу ЗАС «західних» музики та танців – фокстрот, танго, блюз, лінді-хоп, джаз, бостон, кукарача [1848].

Присутні серед публікацій і зразки антирелігійної риторики. Так, напередодні Великодня (в 1980 р. – 06.04.) [1761], у газеті ЗА з'явилась стаття «Латки на дірявому каптані релігії», автором якої був М. Корпань, голова ради з пропаганди атеїстичних знань при парткомі ДАЗ. Головний меседж статті – «Релігія – випари духовного алкоголю, що туманять свідомість віруючого робітника» [1857]. Певного комізму публікації, на нашу думку, додає те, що її автор не мудруючи, переробив образне визначення релігії, зроблене Карлом Марксом у роботі «До критики гегелівської філософії права» (1844), замінивши несповна зрозуміле для простого заводчанина слово «опіум» на звичне «алкоголь» [1734]. Його ж перу належить й стаття «Про шкідливість обряду хрещення дітей», в якій він розбирає християнське таїнство з прагматичних позицій медицини та гігієни (антисанітарні умови, низька температура води в купелі та протяги). При цьому він зазначав, про відомі йому випадки, коли навіть члени ЛКСМУ, з числа молодих працівників, піддаються на умовляння старших членів родин та погоджуються на хрещення дітей [1858].

Матеріали, опубліковані у багатотиражках ДПК м. Запоріжжя радянської доби, дають велику кількість даних щодо того, яким чином комуністична влада конструювала в регіоні нові надетнічну (радянську) та соціальну (робітничу) ідентичності. Зазвичай це відбувалося за рахунок збільшення питомої ваги представників нових груп. Частіше за все вони потрапляли до запорізького краю в якості завербованих співробітників ПП. Прямих і прозорих даних про це годі й шукати в газетних публікаціях, але непрямі свідчення містять статті присвячені культурному життю в заводському середовищі. Наприклад, рубрика «*Робоча самодіяльність*» у ДА містила статтю «Про роботу татарського драмколективу» (автор – керівник В. Галеев). Усього за 1939 р. його трупом, у складі 25-30 осіб, було підготовлено 5 вистав. Репертуар складався із п'єс, які бичували ісламські й феодальні пережитки на батьківщині цих робітників – багатоженство, засилля мул і мурз тощо. Тут же актори-аматори звертались до дирекції ДАЗ із проханням допомогти у

виготовленні національних костюмів, отриманні театральної літератури із Татарської АРСР [1784]. Справа в тому, що починаючи з кінця 1920-х рр. у м. Запоріжжя почала формуватися кількатисячна громада волзьких татар, більшість яких було завербовано на будівництво Дніпрогесу та ПП ДПК.

За матеріалами післявоєнної заводської преси м. Запоріжжя видно, що вона була знаряддям не тільки насадження комуністичної ідеології, але й русифікації (звісно ж, під виглядом інтернаціоналізму). Так, цілий розворот ДА було присвячено першій річниці роботи російського драмколективу на базі ДАЗ, включно із груповими й індивідуальними фото учасників [1786]. Або ж, упродовж зими-весни 1949 р. на шпальтах ДМ з'явилося кількадесятеро заміток про хід підготовки та святкування 150-річчя від дня народження російського поета О.С. Пушкіна: читання в цехах і гуртожитках, концерти у ПК Металургів (ЗС), де виконувались арії і романси на його вірші у виконанні заводчан і т.д. І при цьому всьому, куца замітка в рубриці «Наш календар» з нагоди 33-ї річниці смерті українського генія І.Я. Франка, з неодмінним наголосом на тому, що він був соціал-демократом, революціонером і «прибічником братерства двох слов'янських народів...» [1823].

Звичним явищем на ПП ДПК у другій половині ХХ ст. стали «Дні російської культури». Зокрема, маємо згадки про їх проведення на Дніпрогесі. Вони не тільки висвітлювались у газеті «Дніпробудівець», але й на її сторінках друкувались російськомовні віршовані та прозові твори авторства працівників Дніпрогес та Дніпробуду, переважно на виробничу проблематику, із виразним комуністичним ідеологічним забарвленням [1836].

Промовистою в сенсі дослідження механізмів російщення м. Запоріжжя є стаття «Оце так фахівець!». У ній йдеться про те, що на ДАЗ традиційно працевлаштовують випускників Волховського алюмінієвого технікуму (РСФСР). Відзначалося, що більшість із них є кваліфікованими спеціалістами, однак трапляються й виключення. Так, електролізник Н. Єгоров за перші три місяці своєї роботи примудрився здійснити три прогули та один раз потрапити до медвитверезника [1849]. Цей випадок цікавий не тільки в контексті

вивчення соціальних девіацій, а й тим, що він відображає зусилля радянської влади, неодмінно спрямовані на русифікацію індустріальних міст південно-східної України, зміни їх етно-соціального обличчя за рахунок цілеспрямованих підселень «молодих фахівців» з російських регіонів.

В той же час, не можна оминати увагою й випадки, коли певні рубрики заводських багатотиражок співробітники їх редакцій намагалися, нехай і формально, зробити менш знеличеними в етнічному сенсі. Як вже йшлося вище, текстова й візуальна сатира, як інструмент і метод впливу на ситуацію в робочих колективах ПП ДПК також розвивалися й постійно вдосконалювалися. При цьому, цікавими були спроби робітників редколегії додати їм бодай мінімального, наскільки це було можливим в умовах більшовицького тоталітаризму та деукраїнізації сталінських часів, національного та регіонального забарвлення [1997, с. 98–101]. Наприклад у 1949 р. на сторінках ДМ з'являється такий собі «Дід Макар – запорізький сталевар», який начебто був дописником газети. Вважаємо, що за кількарічною діяльністю цього персонажу стояло кілька співробітників (щонайменше двоє – поет і художник) редколегії та інформатори-робкори, які надавали потрібну інформацію «з місць». Його образ, який був цілком вигаданим, візуалізувався у виконаному у вигляді шаржу зображенні літнього чоловіка у заводській роботі, який чи-то сміється, чи-то посміхається. Вислі козацькі вуса мали, попри написані російською мовою його «листи», підкреслювати «запорозькість» діда. У своїх листах він, у формі віршованих фейлетонів, переповідав редакції різні побачені ним на ЗС негаразди та неподобства [1822]. Як-от «його» допис «Випили-закусили», про співробітників заводського ОРС-у, які влаштовують пиятики на робочому місці, а наступного дня не виходять працювати через похмілля [1818]. Час від часу ці «викриття» діда Макара супроводжувалися сатиричними малюнками-карикатурами [1820–1821].

Серед публікацій багатотиражок ПП пізньорадянської доби зустрічаємо свідчення експлуатації образів козацької минувшини краю шляхом організації

дійств туристично-краєзнавчого характеру. Про це інформує стаття «Шляхом запорізьких козаків», авторства бригадира БМУ-2 (будівельно-монтажне управління) Дніпробуду А. Межебицького, яка являла собою репортаж про подорож водномоторників Дніпробуду за маршрутом Хортиця (Запоріжжя) – Очаків. У плаванні взяли участь екіпажі двох дюралюмінієвих човнів «Прогрес», оснащені моторами «Вихор». Загальна відстань пройдених водних шляхів сягнула 1000 км. Особливий наголос автором було зроблено на відвідуванні ним та його товаришами акваторії Каховського водосховища біля гирла р. Чортотлик «де була Стара Січ» [1839].

Більш виразні й відверті спроби плекання української ідентичності на ПП були пов'язані із культурною сферою, наприклад із театральним життям. Так, 30.05.1980 р. у ПК заводу ДАЗ відбулася прем'єра спектаклю «Фараони (Хто в домі господар)» українською мовою, в основу якого лягла комедійно-сатирична п'єса О. Коломійця, 1959 р.) [1926]. Всі актори й сам постановник були заводчанами – токар, тесля, електролізники та ін. [1859]. У наступних випусках газети ЗА цьому дійству було присвячено схвальний критичний розбір, із фотографіями найколеритніших моментів [1860]. Вважаємо, що це та подібні до нього дійства значною мірою сприяли консолідації україноцентричного елемента всередині заводського колективу, запобігали ментальній асиміляції та російщенню.

Не можна оминати увагою й публікації газетами ДПК матеріалів, які ми можемо віднести до джерел особового походження – інтерв'ю, біографій, спогадів заводчан. Зокрема, маємо випадок, коли цілий розворот газети ДА було присвячено нарисам про передових працівників ДАЗу – робітників, інженерів, тех.персоналу: «Майстер Сиваш», «Інженер Плющ», «Більшовицький стиль праці ...». В якості заголовку було використано вислів Й.В. Сталіна «Головне тепер – у людях, які оволоділи технікою» [1768].

Повоєнні роки ознаменувалися поглибленням висвітлення «червоних дат» радянського календарю у заводській пресі. Зокрема, до 23.02.1947 р. («День Радянських Армії і Флоту») у ДМ з'явилася тематична рубрика «Ми

відстояли тебе, Вітчизно-матір!»», в рамках якої було опубліковано короткі спогади вісьмох запоріжсталевців – учасників війни [1815]. Зауважимо, що вони не є надто інформативними та цінними як історичне джерело, оскільки викладені казенним стилем, зі вписуванням життєвого досвіду конкретних людей в історію макро-рівня – у великі битви у складі армій і фронтів. А до 08.03. («Міжнародний жіночий день») того ж року редакція організувала заповнення аж трьох сторінок святкового випуску матеріалами, які висвітлювали життя працівниць ЗС: просопографічні за характером статті «Жінки-депутати» (про висуванок з робочого середовища до районних, міських, обласних і т.д. рад) та «Шлях бойової слави» (про заводчанок – учасниць війни); біографічний нарис «Електрозварниця Зоркіна» та репортаж «Дівчата із села Скельки» (Василівського району Запорізької області). В останньому розповідається про перебування на ПП примусово відряджених (див. Розділ 4.1.) молодих (16-19 років) селянок Є. Алексеєнко, Т. Муленко, К. Мовчан і М. Шевченко змушених за допомогою самих лише ломів і кувалд розбирати руїни заводу [1814]. Ця публікація цікава й тим, що дає можливість для співставлення із усно-історичними свідченнями мешканців зазначеного села та інших сіл краю про їх залучення на відновлювальні роботи на ДПК шляхом відряджень із колгоспів [1756, с. 25, 83, 238-240, 244].

5) *Ілюстративні матеріали* (фотографії, малюнки тощо), з одного боку є частиною джерела, в якому містяться, а з іншого, можуть виступати як самостійне джерело. ФД дає унікальне, наочне уявлення про реальні події минулого, що має документальний характер і набуває значення документа епохи. Фотографія в заводській періодичній пресі виступає як засіб інформування про найбільш гострі соціальні проблеми, а в стінгазетах різних установ і підприємств як наочна агітація. Вкажемо на кілька подібних публікацій, які, без перебільшення, дають уявлення, про характер газетного зображального ряду всіх заводських багатотиражок від початку 1930-х і аж до 1991 р. Наприклад, фото «Добровільні бригади у котловані середнього протоку» [1763], «Установка набивних електродів на пічках ферохрому

Феросплавного заводу» [1788], «Фізкультурні заняття в клубі 14-го робітничого селища м. Запоріжжя» – акробатична композиція «піраміда», яку утворили 10 парубків і дівчат [1790].

Частіше всього текстова частина газетної публікації обмежувалася доданням 1-2 фото, хоча подекуди й носила характер фоторепортажу. Наприклад, до 60-річчя т.зв. «Жовтня» (більшовицького перевороту 1917 р.) у газеті ЗА було опублікована фотозвіт «Чим володіють алюмінішки»: фотографії ПК ДАЗ, заводського профілакторію, бази відпочинку на о. Хортиця та піонерлагерю на селищі Великий Луг м. Запоріжжя, із вказівкою на кількість місць [1852].

Оскільки процеси продукування зображальних джерел на ПП радянської доби будуть ретельно проаналізовані нами в наступному Розділі 2.3., ми не будемо надто зосереджуватись на публікації фотодокументів у заводських багатотиражках, обмежившись зауваженням про те, що вони від початку мали вторинний характер, не відрізнялися гарною якістю (через невисокий рівень поліграфії) та являють інтерес лише в тому випадку, коли не вдалося виявити першоджерело з якого робилась газетна ілюстрація.

Якщо ж говорити про основні тенденції в тематиці й способі подачі інформації заводською періодикою ДПК м. Запоріжжя в 1960 – першої половини 1980-х років, то треба відзначити, що у зв'язку із розвитком та стрімким заповненням інформпростору радіо та ТБ, вони також видозмінюються, намагаються стати більш зрозумілими читачеві, насиченими цікавою і корисною інформацією. З одного боку, як і кілька десятків років тому, передовиці відводились під матеріал офіційного характеру – повідомлення про постанови уряду і рішення партії, міжнародні події і т.д.; зростала кількість публікацій з історії Другої світової війни, висвітлення акцій, спрямованих на патріотичне виховання молоді (участь молодих заводчан і учнів ПТУ в групах «Пошук», походах «по місцях бойової слави»). З іншого – на сторінках з'являються досі незнані рубрики «корисних порад», із рецептами консервування і кулінарії, способами профілактики та лікування хвороб, на

додаток до репертуару кіноконцертних залів заводських ПК, починають публікуватися програми радіо- й теле-передач, оголошення про діяльність курсів і гуртків, врешті-решт привітання заводчан з нагоди ювілеїв, їх некрологи.

Стінгазети. Окрім заводських багатотиражок, ще одним із різновидів заводської періодики були стіннівки (стінгазети), як називалось рукописне чи навіть друковане видання газети, яке вивішувалося для ознайомлення на стінах певних підрозділів ПП.

Як ознака масового самодіяльного феномену стінгазета отримала поширення з 1920-х рр. Це поширення пов'язують з загальною демократизацією видань за доби НЕПу. Проте, більшовицька влада не могла дозволити некерованого випуску стінгазет. Тому після XIII з'їзду ВКП(б) у травні 1924 р., на якому відбулося обговорення форм і проблем стінгазет, було розроблено детальні інструкції щодо їх створення, декору і змісту, а також щодо того, як зібрати гуртки робкорів [1951, с. 43].

У добу СРСР стіннівка була поширена на заводах як засіб державно-партійного впливу на рівні мікро-колективів (цехів, відділів, змін, бригад і т.д.). Оскільки така газета мала миттєво реагувати на важливі політичні події в житті країни чи-то якісь екстраординарні випадки (т.зв. «ЧП») в колективі, нерідко, асоціативно й синонімічно, вона йменувалися «блискавкою». Нерідко саме під цієї назвою фігурують ті із них, які мали наче блискавка вдарити по невиконуючих план, хуліганах, прогульниках з числа заводчан [1986, с. 435].

Відтак, стінгазети – це вид «масової самодіяльності» вузького колективного середовища. Цей газетний нововинахід з самого початку мав мету відбити життя і діяльність якогось конкретного колективу, заодно сприяючи впровадженню в маси соціалістичних ідей. Але тільки в деяких випадках ініціатива їх створення йшла від колективу. Набагато частіше стінгазета була однією із «зобов'язалівок», нав'язаною вищестоящими структурами [1928]. Партійні органи (і їхні окремі представники) дуже

серйозно ставилися до проблем стінної преси, питання про неї неодноразово піднімалося на з'їздах ВКП(б) / КПРС [1990, с. 35–39].

Стіннівки, подібно до багатотиражок, «боролися за прискорення технічного прогресу, за високу якість продукції, економію сировини та матеріалів...». Головною зброєю такої боротьби була або похвала, або осуд, критика. У своєрідних посібниках для бажаючих випускати стінгазету вказувалося на те, що критикувати окремих членів парткому можна (щоправда, редактору варто зайвий раз порадитися в тому ж комітеті), але редколегія не має права оцінювати роботу бюро в цілому – це не в її компетенції. Обходження «слизьких» питань – ще одна риса радянського часу. В усіх же інших випадках критика (навіть директорів, головлікарів й іншу «місцеву владу» на ПП, не кажучи про простих робітників) не лише дозволялася, а й віталася [1987].

Якщо говорити про випадок ДПК, маємо відзначити, що, наприклад, партійне керівництво ЗС приділяло величезну увагу організації діяльності стінгазет і намагалося постійно збільшувати їх кількість. Так, у січні 1935 р. на заводі відбулася перевірка стану видання «низової преси» (на рівні цехів і бригад). Було встановлено, що на базі «Доменбуду» і власне доменного цеху діє лише 2 стінгазети – «За якість!» і «У бій за чавун». Ще одна стіннівка – «Штурмовка» – існувала лише у звітах, у реальності не маючи навіть сформованої редколегії. Цей стан був визнаний незадовільним, а матеріали перевірки оприлюднено на сторінках «Дніпровського металургу»: замітки «Покінчити із недооцінкою ролі стінгазет!» і «Стінгазетами керує парторг». Після критики у доменному терміново було організовано ще 3 стіннівки. Показово, що навіть колектив цехової їдальні був примушений випускати свою газету! Втім, і це не могло вважатися задовільним, оскільки в якості орієнтиру було вказано приклад металургійного технікуму ЗС, в якому випускали аж 14 стінгазет, по одній на кожну групу (всього 90 рабкорів з числа студентів) [1792].

Згадувану стінгазету «У бій за чавун» яка виходила на базі доменного цеху ЗС, було засновано в жовтні 1934 р. Вона виходила кожні два дні. На створення кожної стіннівки затрачувалась велика кількість людиногодин: було задіяно по 9 членів редколегії, з числа комуністів і комсомольців, частина робітників були призначені їх робкорами (по одному на виробничу ділянку) та змушені були постійно подавати інформматеріали. Очевидно, що це неабияк відволікало їх від виконання прямих обов'язків. Втім, не факт, що ці цифри є реальними – вони могли бути завищеними партактивом цеху для того, щоб показати наскільки широко їм вдалося долучити колектив до роботи стінгазети. Інколи стіннівки у зменшеному вигляді передруковувались у заводських багатотиражках. Завдяки цьому ми можемо побачити як вони виглядали. Ось, наприклад вже згадувана стінгазета «У бій за чавун» (№ 22, за грудень 1934 р.). Головна тема випуску – незадовільна якість лопат, які виготовляються для потреб доменного цеху. «Пропісочувались» начальники бригад, відповідальні за цей фронт роботи [1794].

Відразу кидається у очі, що до створення номеру долучалися абсолютно випадкові люди, які не вміли не те що гарно малювати, але й навіть писати грамотно та каліграфічно (див. Додаток 2). До складу редколегій нерідко потрапляли люди, далекі не лише від літературної творчості, а й від інтелектуальної праці взагалі, чим і пояснюються деякі «шедеври». Навіщо ж було плодити таку низькоякісну продукцію? Гадаємо, що стінгазети ПП ДПК, які і скрізь по країні, були й засобом «згуртовування» колективу, й інструментом психологічного тиску на окремих працівників чи навіть цілі колективи.

З початку 1935 р. на ДАЗ було здійснено заходи щодо випуску більшої кількості стіннівок. У першій половині 1930-х практика їх наповнення інформ.матеріалами була наступною: у кожному цеху знаходилася скринька для пошти, куди всі бажаючі кидали листи й записки; тільки-но назбирувалася достатня їх кількість – випускали новий номер. У зв'язку із «закручуванням гайок», такий принцип визнали незадовільним, й вказали на те, що інформація

від робкорів має надходити системно щодня. Збільшили й вимоги до кількості стінгазет – від січня 1935 р. їх були змушені випускати не тільки цехи та дільниці, а навіть й зміни [1772]. Паралельно було розширено права їх редакторів директивою – «Редактор стінгазети має право дорікати груп.парторгу!» [1773].

Кількома роками пізніше, згідно постанови зльоту робкорів м. Запоріжжя, ПП ДПК були зобов'язані «Перетворити змінні [заводських змін – А.П.] бюлетені у бойові щоденні газети!» [1780]. Все це відбувалося на фоні посилення контролю за випуском і звичайних стінгазет. Так, стаття у ДА «Про стінгазету забули», звинувачувала відділ технічного контролю ДАЗ у тому, що нерегулярно виходить стіннівка «За якість!». З цього приводу було зібрано збори профспілки, де вибрали нового редактора й постановили випускати газету щодакдно [1777]. Стосовно регулярності, з якими виходили в світ стіннівки, можемо навести приклад газети «Комсомолец» прокатного стану «280» (ДСС), яку ставили в приклад іншим, діяла з 15.01.1934 р. та вже мала 40 випусків. Неважко підрахувати, що виходила вона із регулярністю приблизно 10 днів, тричі на місяць [1800].

З метою активізувати роботу із випуску стінгазет на ЗС, стіннівка ж «Голос металурга» в лютому 1935 р. ініціювала конкурс на найкращу із них. Переможці мали отримати грошову премію: I місце – 70 карбованців; II місце – 30 карбованців. Головними умовами були – грамотність, зразкове оформлення, боротьба за дисципліну, ліквідацію відставання, заклики до обміну «передовим досвідом» [1798]. Значення стіннівок продовжувало бути важливим й після закінчення війни, постійними були рубрики на кшталт «Огляд стінної преси» [1816] та «У поміч редколегії стінгазет» [1817]. Забігаючи наперед, скажемо, що така практика побутувала впродовж усієї радянської доби. Наприклад, ще й у 1980 р. на ДАЗ відбувався смотр стінгазет цехів і дільниць. Вимоги були ті ж самі, що у 1930-х роках: підвищувати своїми публікаціями боротьбу за виробничу та громадську дисципліну,

знижувати рівень порушень правопорядку. Підсумки смотру оголошувалися на День преси (05.05): I місце – 50 крб., II – 30 крб., III – 20 крб. [1856].

Особливо в критичних (і не тільки) зауваженнях процвітали різноманітні сатиричні випуски – «Колючка», «Заноза», «Шпичка», «Блискавка» тощо, які спочатку існували як сторінка гумору в основній газеті, пізніше – як додатки до неї [1902, с. 5–25]. Відповідно називалися й стінгазети цехів, ділянок і відділів ПП. Головною темою випусків подібних «блискавок» ставали, як і в багатотиражках» різноманітні алкоголіки-нероби. При цьому на низовому рівні заводської преси, у мікро-колективі, їх інколи «пропісочували» на межі із фривольністю: «Він не спить з дружиною в хаті – витверезник його мати!». Або ж із максимальною карикатурними образами «героїв» - синці, червоні носи, драні штани і т.д. Із таким малюнком вийшла стіннівка-блискавка «Галкін в ролі хулігана-п'яниці» (ЗС) від 25.02.1953 р. До речі, вона являє собою майже унікальний випадок збереженості до нашого часу, з-поміж сотень і тисяч стінгазет випродукованих підрозділами ПП ДПК упродовж майже шістдесяти років (див. Додаток 9) [1393, арк. 1].

Таким чином, починаючи з 1920-х років стінгазети ширилися по країні, змальовуючи життя «простого радянського робітника», критикуючи (часто, за вказівкою та на замовлення) вади суспільства і просуваючи вперед комуністичну ідеологію. Але з другої половини ХХ ст., коли комуністична система поступово прогнила зсередини, а короткий «перебудовно-перехідний» період завершив існування СРСР, було закладено умови для припинення продукування стіннівок. Внаслідок економічної рецесії 1990-х рр. значну частину ПП у м. Запоріжжя було закрито, а ті, які продовжили працювати, змінили форму власності. Зрозуміло, що в нових реаліях шансів для виживання ідеологічних реліктів радянської доби було небагато. Відповідно, максимально (практично до нуля) зменшилася кількість стінгазет на заводах й інших підприємствах м. Запоріжжя.

2.3. Формування комплексу зображальних джерел

Фотодокументи. Зображальні джерела займають окреме місце серед решти історичних джерел за способом фіксації інформації, формою її передачі, носієм інформації. Фотодокументом (ФД), у джерелознавчому сенсі цього терміну, називається зображення якогось історичного факту, події, особи і т.д., що виникло в результаті фотографічного процесу, синхронного за часом. Під фотографією, зазвичай, розуміється і процес отримання зображення, і її результат. Щодо матеріального носія ФД маємо сказати наступне: оскільки в досліджуваній нами період часу домінуючою була традиційна (нині звана «аналоговою») зйомка, базована на використанні оптичних приладів і хімічних технологій, то абсолютна більшість цього виду зображальних джерел являє собою чорно-білі (монохромні), й лише інколи кольорові, відтиски на фотопапері [2003, с. 8–14].

Говорячи про фотознімки в цілому, їх виділяють: документальні, художні та наукові [1872, с. 4–6; 1962, с. 93–95]. Оскільки наша дисертаційна робота належить до галузі історичного джерелознавства, основну увагу надалі ми приділимо з'ясуванню особливостей продукування ПП ДПК саме документальних фотографій.

Згідно загальноприйнятих класифікацій, за критерієм «відтворених подій» («документування») всі ФД можуть бути розподілені на три підгрупи: 1) «репортажні» фотографії, які фіксують події, таким чином, що їх творець не втручається в побудову композиції, а лише «ловить мить»; 2) «постановочні», тобто режисовані фотографом, звідки й назва; 3) «художні», що розглядаються як різновид образотворчого мистецтва, зокрема фотопортрети [1868, с. 6–28].

Поняття документальності вживається у широкому значенні слова, охоплюючи майже всю масу фотознімків, і у вузькому значенні – лише по відношенню до певної частини фотозображень, як підтвердження будь-якого факту, коли у фотозображенні на перший план виступають не художні переваги фотографії, а здатність передавати справжню реальність життя. Стосовно фотографії поняття документальності у загальноприйнятому

розумінні означає абсолютну достовірність, повну відповідність до того, як це було насправді. Проте документальна фотографія зовсім не означає – достовірна. Ні в якому разі не можна говорити про абсолютну об'єктивність ФД, адже найбільш характерними рисами ФД як історичного джерела, є наступні:

- фіксує лише одну мить події, явища, факту й т.ін. на носії інформації;
- акумулює знання про історичну обстановку та створює загальний контекст.
- надає інформацію про синхронні її створенню події, виступаючи виразником інтересів певних політичних та громадських сил;
- не завжди має об'єктивну природу через можливість інсценування в процесі зйомки та подальшого коригування змісту, що призводить до фальсифікації відображених подій/фактів.

Інформація ФД, їх візуальний текст у образній формі відображає події суспільно-політичного, соціально-економічного та культурного життя. ФД точно і досить повно відтворюють візуальний бік факту, який відображається у контексті певної події. Виступаючи як самостійне історичне джерело, ФД не втрачають свого значення і в тому випадку, коли інформація, яка знаходиться в них, зустрічається в інших історичних джерелах. Адже фотографії можуть розширити, конкретизувати та уточнити її. У той же час вони є витворами мистецтва, а отже, мають властивості, які були характерні для таких видів зображальних історичних джерел, поширених до виникнення процесу фотографування, як живопис побутового жанру та портрет. Таким чином, фотографія: 1) документально інформує про реальну дійсність; 2) естетично впливає на глядача. Саме цим і зумовлено її велику цінність як пам'ятки культури [1950, с. 7].

Об'єктивна природа фотодокументів посприяла їх широкому використанню дослідниками-гуманітаріями. За допомогою тих чи інших методик візуального аналізу можна визначити соціальну інформацію, яку містить фотографія. У контексті дослідницького питання про конструювання

радянської дійсності за допомогою фотографії ми припускаємо, що важливе значення має, по-перше, те, наскільки цінним джерелом інформації була фотографія у конкретний часовий проміжок, а по-друге, яка «робота» велася над фотографією, хто був цензором і внаслідок цього, які зображення могли побачити світ [1919, с. 7–12].

Фотографії відображають символи нової доби: будівництво промислових гігантів тощо. Фотокореспонденти увічнили такі знакові для історії запорізького краю події, як запуск перших заводів ДПК, будівництво та пуск Дніпрогес та багато інших подій та об'єктів. У столиці радянської України м. Харкові діяло республіканське відділення Товариства друзів радянського кіно. До його завдань входили: сприяння кінофікацій територій, особливо в промислових регіонах; налагодження та розвиток місцевих осередків товариства; організація всеукраїнських конкурсів фотогазет і фотовиставок. Запоріжжя, яке стало містом зведення найбільших індустріальних виробництв у тогочасному СРСР, знаходилося, подібно до сусіднього Донбасу, в центрі самої пильної уваги. Так, місцевий осередок регулярно, щомісяця відсилав до столиці доповідні записки про стан фотосправи на будівництві ДПК [1759].

У деяких випадках ФД, чия поява пов'язана із зведенням запорізького промислового вузла, з самого початку були задумані як такі, що розійдуться масовим тиражом у копіях. Справа в тому, що від початку будівництва першого із об'єктів ДПК – Дніпрельстана, увагу широкої публіки і в країні, і в усьому світі, було прикуто до нього. З метою пропагації «трудових звершень» і задоволення цікавості населення було вирішено створити серію поштових карток під загальною назвою «Дніпрельстан». Про них відомо те, що авторство фотографій належало такому собі Шкловському, а самі знімки були зроблені починаючи з 1927-го і закінчуючи 1932-м роками. Серію було випущено в 1932 р. видавництвом, яке діяло при Запорізькій філії Укркнигоцентру. Поштові листівки було виконано на фотопапері розміром 9×14 см. На аверсі йшло зображення, а на реверсі типографським способом надруковано адресата/адресанта та лінійну розмітку для написання самого листа. У фондах

НЗХ нині зберігаються 8 подібних поштівок: «Центральна підстанція Дніпрельстану»; «Щитовий зал гідроелектростанції»; «Дніпрельстан. Будинок громадських організацій»; «Дніпрельстан. Квартал нового Запоріжжя»; «Гребля. Вигляд з лівого берега»; «Дніпрельстан. Встановлення порталного зводу на греблі»; «Вигляд греблі через шлюз»; «Шлюз» [1321–1329].

Практика фотографування належить до певних соціальних груп, які через фотографію висловлюють свої соціальні уявлення та норми. У цьому випадку завдання історика-джерелознавця полягає у розкодуванні візуального джерела, у розкритті ситуації, в якій він був створений, в одномоментній фіксації уявлень та норм соціальної групи, які відображені на фотознімку [1999, с.44–82]. Задекларована комуністами провідна роль пролетаріату в житті радянського суспільства, закріплена на законодавчому рівні в перші роки приходу їх до влади, хоча й була реально вихолощена дуже швидко, однак активно використовувалась у пропагандистській роботі. Це сприяло появі кількох піджанрів фотодокументів.

Завдання індустріалізації країни, яке поставили перед собою комуністи, практично неможливо було б виконати без використання позаекономічного примусу населення. Однією із його форм стала практика введення додаткових неоплачуваних робочих днів після закінчення трудового тижня – т.зв. «суботників» [1981, с. 3–12]. Втім, і сама назва їх була брехливою, адже в СРСР існував шестиденний робочий тиждень і суботник зазвичай припадав або на час після вже відпрацьованого трудового дня, або на неділю. Намагаючись запалити працівників «трудохим ентузіазмом», партійні та комсомольські організації ПП ДПК вдавалися до різних методів. Фотографії (як процесу) також було відведено важливу роль. Зокрема, фотозображення робилися для подальшого використання у ЗМІ – газети, стіннівки, стенди, а також для подарунку учасникам позапланових робіт, «на пам'ять». У нашому розпорядженні є кілька фотодокументів, які підтверджують цю тезу. Вони походять із різних зібрань, однак об'єднані однією темою: ЗОКМ – фото співробітників всіх ПП м. Запоріжжя на суботнику на Дніпробуді (1927 р.)

[634]; НЗХ – фото робітників Дніпробуду, які повертаються додому після авральних робіт з ліквідації прориву греблі (1930 р.) [1333]; МДСС – «ударна робота» трудящих ДСС на земляних роботах під час суботника (25.04.1931 р.) [641]; молотобійці – Ружанський А.Н., Снігірь, Малкін М. – на суботнику з благоустрою території ковальського цеху ДСС (1935 р.) [640]; активні агітаторки – робітниці і дружини працівників ДСС, які після роботи та у вихідні працювали над підготовкою до проведення виборів у Верховну Раду СРСР (1937 р.) [639].

Виникнувши у 1920-х, суботники швидко стали стійкою економічною практикою радянської держави. Приурочені до різних сакральних для комуністів дат – до дня народження Леніна (22 квітня), «Жовтневої революції», Першого травня й ін. – суботники мали служити формою, яка виростала з ідей комуністичної праці та прискорення соціально-економічного розвитку країни. Перетворившись у брежнєвську добу мало не на священнодійство, суботники й самі використовувались для створення нових сакральних для комуністів топосів у м. Запоріжжя, як приклад, можемо згадати фото 1974 р., на якому зображено суботник під час закладки Алеї Слави, в якому беруть участь представники «робочої еліти» – герої соцпраці та орденосці старший вальцювальник тонколистового цеху комбінату ЗС А.І.Волков, електрометалург заводу ДСС Д.С.Галушко та ін. [1280].

Виконуючи функцію притягнення трудових ресурсів і вироблення ними коштів і матеріальних цінностей, ідеологічний конструкт «суботника» досить швидко став частиною радянського ритуального простору [1916, с. 117–118]. Наведені вище фотодокументи ПП м. Запоріжжя правдиво й сповна ілюструють цей процес.

Не меншу, якщо не більшу, увагу приділяло господарське та партійне керівництво ПП фотодокументуванню різного роду мітингів, демонстрацій і парадів. Нагоди для цього були самими різноманітними, як найбільш характерні згадаємо фото 1940-х – 1970-х рр. із зображенням: зборів із нагоди вручення колективу Дніпрогесу ордена Леніна (06.10.1932 р.) [636]; мітингу

на заводі ЗС, присвяченого пуску мартенівського цеху (1948 р.) [1348]; траурного мітингу заводських колективів з приводу смерті Й.В. Сталіна: загальний план і трибуна (5.03.1953 р.) [801–803]; першотравневого параду 1953 р.: колона дніпроспецсталівців, керівництво заводу на демонстрації [804–805]; мітингу присвяченого 300-річчю т.зв. «возз'єднанню Росії з Україною», президія мітингу (1954 р.) [818] і фізкультурного параду на стадіоні «Металург» з цієї ж нагоди [1292–1293]; мітингу на заводі ЗС, у зв'язку з «агресією американського імперіалізму» на Кубу (1962 р.) [1349]; виступу секретаря обкому КПУ Петрикiна перед працівниками у парткабiнетi заводу ДСС, на честь 100-річчя В.І.Ленiна (1970 р.) [836]; урочистого вечора, присвяченого врученню Ювілейного Знаку заводу «ДСС» на честь 50-річчя утворення СРСР, у театрі ім. Щорса (26.12.1972 р.) [837]; святкування Дня металургів працівниками ПП ДПК на стадіоні «Металург» (липень 1979 р.) [1347].

Особливість подання образів радянської індустріалізації за допомогою фотографії полягає, перш за все, у тому, що найчастіше (практично завжди) це постановочна фотографія. У меншій мірі постановочність стосувалася репортажних знімків (хроніки). Однак, навіть документальні фотографії як продукт того способу фотографування, який визнається об'єктивно-репортажним, неупередженим, за свідченням дослідників, не є нейтральними зображеннями соціальної дійсності.

У контексті цього слід відзначити, що набагато менше, хоча вони й теж присутні, дійшло з раннього радянського часу ФД які відбивають повсякдення працівників ДПК. Це, як ми гадаємо, було пов'язано із тим, що цій сфері життєдіяльності офіційними структурами приділялося уваги набагато менше, аніж виробничій, а самі фотоапарати все ще залишалися важко доступними для більшості запоріжців, фактично предметом розкоші. Треба згадати й про численні фізичні втрати фотографій із заводських і приватних архівів у роки Другої світової війни. Втім, навіть ті нечисленні фото повсякденного життя

пересічних робітників ПП, що дійшли до нас, сповнені непідробного колориту.

Ось артисти цирку на «маївці» робітників Дніпрогесу. На передньому плані видно натовп, що оточив саморобний поміст, на якому виступають два акробати. (1930 р.) [1330]. Або ж ще одна замальовка тогочасних пікніків-маївок: на передньому плані група робітників бенкетує на траві, інші відпочивають чи гуляють (1930 р.) [1331]. Закарбувався й активно-пізнавальний відпочинок: група дніпробудівських «синьоблузників» [члени самодіяльних театральних колективів, які виступали у жанрі, близькому до нинішнього «стендап-шоу», але із обов'язковим агітаційно-пропагандистським забарвленням – *А.П.*], премійованих поїздкою в м. Алушту (1931 р.) [1334]; екскурсія робочих ДСС, які відпочивали на заводській базі ім. Ілліча, до міського історичного музею» (1934 р.) [642].

Оскільки своїм перетворенням колишнє повітове м. Олександрівськ у велике індустріальне м. Запоріжжя, багато в чому, було зобов'язано постанову ДПК, місцеве радянсько-партійне керівництво завжди намагалося підкреслити та зробити беззаперечним фактом «містоутворюючу» функцію його ПП. Зробити це засобами фотографування та подальшого розповсюдження в ЗМІ створених фотодокументів, було простим і очевидним ходом. Так з'явилася та відклалася в музейних і архівних фондах велика кількість зображень архітектурних споруд м. Запоріжжя, зведених заводами: чотири одноповерхових будинки, збудовані для робітників Дніпробуду (1930 р.) [1332]; будинки для металургів в Соцмісті (т.зв. Нове Запоріжжя) [643, 1156] (1931); новий квартал Соцміста (1930-і рр.) [1157]; перший трамвай в Соцмісті (1932 р.) [1158]; крамниці в Соцмісті (1930-і рр.) [1159]; фонтан на території інструментального цеху заводу ЗС 1938 р. [638]; одноденний (!) будинок відпочинку ДСС на о. Хортиця. (10.12.1940 р.) [644]; житлові будинки Дніпровського алюмінієвого заводу (ДАЗ) на просп. Леніна (2 пол. 1950-х рр.) [1278]; житлові будинки заводу ДСС по вул. Раднаркомівській, вул. Кагановича, вул. Миру (1953 р.) [808] і т.п. Всі вони дозволяють досліднику

реконструювати процеси забудови міста у 1930 – 1950-х рр., унаочнити окремі, нині вже неіснуючі локації, врешті-решт просто проілюструвати епоху.

Звісно ж, що не меншу увагу штатними і позаштатними фотографами ПП ДПК було приділено висвітленню виробничого процесу – «творення» (і матеріального продукту, і абстрактного соціалізму/комунізму). Найбільше для цього годилися зображення збудованих промислових об'єктів, одиночні й репортажні фото, які зафіксували виробничий процес. Наведемо кілька найбільш характерних прикладів: загальні вигляди цехів СПЦ-1 і СПЦ-2 ДСС, відбудованих після війни (1949 р.) [791]; момент зливу металу на СПЦ-2. (20.10.1949 р.) [794]; навантаження залізного лому на платформи для вивозу в СПЦ-1 (15.03.1950 р.) [795]; будівництво цеху СПЦ-3 ДСС: вид зверху монтажу колон зовнішньої сторони (1951 р.) [796]; вид зверху на стан прокатного цеху під час будівництва (1951 р.) [797]; летючі ножиці цього стану в роботі (1952 р.) [798]; перша дослідна електрошлакова піч на ДСС [745] та сотні інших подібних, на кожному із запорізьких металургійних заводів.

Бути сфотографованим означало належати до будь-якої соціальної групи, незалежно, зроблено фотографію в сім'ї чи ні. Фотографія в даному контексті означає не уявлення індивіда з набором його характеристик, а індивіда з набором соціальних ролей. Звісно ж, що якщо говорити про персональні фотозображення когось із працівників ПП, то вони, переважно, виконувалися у жанрі портрету. Цьому сприяла і поширена в радянські часи практика вивішування на «дошки пошани» фото передових працівників, на стенди у заводоуправліннях – портретів керівників, а в «червоних куточках» – ветеранів різноманітних війн, орденоносців і т.д.

Колекція «Фотонегативи-портрети» (далі – КФП), яка зберігається в музеї ДСС зберігає велику кількість зображень подібного роду, наприклад, працівників: прокатного цеху 1929 р. н. Авруніна Павла Михайловича [855]; заводоуправління 1929 р. н. Адзериho Володимира Васильовича [856]; СПЦ-2

1935 р. н. Александрова Віктора Михайловича [857]; ЦЗЛ 1927 р. н. Антипенко Григорія Івановича [858]; ЦСтПр 1930 р. н. Бондаренка Анатолія Потаповича [859]; відділу капітального будівництва 1924 р. н. Бузунова Івана Степановича [860]; першого секретаря комітету комсомолу Бурова, 1932 р. н. [861]; залізничного цеху Великоднього Миколи Костянтиновича 1915 р. н. [862]; сталевара СПЦ-2 Вилегжаніна Аркадія Олексійовича 1928 р. н. [863]; члена профкому Дорошенка Олександра Миколайовича. 1948 р. н. [864]; Єльцова Костянтина Сергійовича, 1917 р. н. [у 1962 – 1982 рр. був директором ДСС – *А.П.*] [865]; заводууправління, винахідника [технологій отримання неіржавіючих сталей – *А.П.*] Іоффе Ізраїля Яковича 1922 р. н. [866]; калібрувального цеху Сидорова Кіма Вікторовича 1929 р. н. [867] та багатьох інших.

Масовий характер подібних портретів підтверджується матеріалами з усіх обстежених нами музейних зібрань м. Запоріжжя: музей ЗС – фото Рогачевського Ісаака Захаровича, директора комбінату у 1934 – 1937 рр. [1204] й ін.; НЗХ – фото героя соцпраці, сталевара СПЦ-1 ДСС В.С. Гузева (1977 р.) [1340]; фото Д.Ф. Галушки, героя соцпраці, сталевара ДСС, депутата Верховної Ради СРСР під час перерви в засіданні обласної ради депутатів (1977 р.) [1344]; фото Калашнікова П.В. майстра коксового цеху Коксохімзаводу на суботнику, в робочому одязі з лопатою в руках (1971 р.) [1351] і десятки інших. Дві останні фотографії за своїм жанром зближуються із постановочним виробничим фотопортретом: з одного боку вони представляють цілком конкретну, знану і пізнавану персону, з іншого ж, спосіб цієї подачі не є застигло-іконним – зображені особи позують не на погрудний портрет, а на портрет у цілий зріст, під час виконання певних соціальних ролей (депутат) чи навіть робочих процесів (суботник).

Ще однією ситуацією, яка сприяла акумуляції фотопортретів, цього разу у архівних зібраннях ПП, була необхідність здійснення ідентифікації певних осіб, які працювали на роботі (див. Розділ 2.1.). Саме за таких обставин у поточних архівах відділів кадрів заводів (наприклад, ЗС)

утворилися колекції фото з особових справ, зокрема атрибутовані та неатрибутовані зображення співробітниць і співробітників за 1930 – 1980-і рр., рахунок яких іде на сотні [1578–1581]. Зазначимо, що інформативні можливості заводської фотопортретистики як історичного джерела буде продемонстровано нами нижче (див. Розділ 4.4.).

Для того, щоб продемонструвати тяглість традицій «робітничого класу» у середовищі запорізьких металургів, компартійне керівництво всіляко плекало т. зв. «трудові династії» – соціальні мікрогрупи в межах заводських колективів, які склалися із представників кількох поколінь сімей (родів), що незмінно, десятиріччями працювали на ПП. З цією метою їх існування та «трудові звершення» всіляко висвітлювалися в пресі, на радіо та телебаченні. Даний процес знайшов відображення і в продукуванні фотодокументів. Так, нині у нашому розпорядженні є добірка репортажних фото. Для пропагування «династій», під час святкування Дня металургу в серпні 1974 р. керівництво металургійних ПП ДПК влаштувало у Палаці культури ЗС «Металург» вечір зустрічі трудових династій [841]. Завдяки цьому до нас дійшли фотозображення династій Бурякових [842]; Левченків [843]; Домбровських [844]; Дроздових [845] і Форштатів [846]. В якості розкриття їх інформпотенціалу відзначимо відверто маскулінний характер композицій, в яких в центр поміщені чоловіки-працівники, з орденами та у відповідному одязі, а жінки та діти являють собою «рамку».

Оскільки радянська влада весь час свого існування невпинно декларувала те, що головною її забудою є піклування про трудящих (хоча ми й знаємо, що рівень статків робітників ПП в СРСР був незрівнянно нижче, аніж в країнах «капіталістичного світу»), не стояли осторонь в процесі репрезентації покращення побуту працівників і об'єкти т.зв. «соцкультпобуту», до яких відносили палаци культури, спортивні клуби та стадіони, гуртки та клуби за інтересами, профілакторії та бази відпочинку, піонерські табори тощо. Продукування зображень подібного штибу було постійним і плановим, наприклад: хорový самодіяльний гурток клубу ім. Пушкіна (ДСС)

(19.12.1953 р.) [816]; святкування Дня металургів на водній станції ДСС: юшка, гра в шахи, гирьовий спорт (21.07.1968 р.) [834]; самодіяльний колектив центральної заводської лабораторії (ЦЗЛ) заводу ДСС у підшефному колгоспі (01.10.1973 р.) [838]; хор учасників художньої самодіяльності ПК ім. Кірова (ДАЗ) (1975 р.) [1279]; заводські мисливці ДСС на стендовому стрільбищі (1975 р.) [839]; заводські рибалки на зимовій риболовлі біля с. Скельки (1976 р.) [840]; відпочинок працівників ДСС на човнах на Молочному лимані. База відпочинку «Весна» у с. Алтагір (1979 р.) [847] й ін.

Цікавий тематичний блок фотодокументів, випродукованих ПП ДПК, пов'язаний із їх відвідуванням знаними особами, наприклад: президентом Об'єднаної арабської республіки (ОАР; конфедерація Єгипту та Сирії) Гамаль Абдель Насером металургійного комбінату ЗС (09.05.1958 р.) [1162]; СПЦ-5 ДСС президентом АН СРСР М.В. Келдишем і президентом АН УРСР Б.Є. Патонем (14.05.1969 р.) [835]; цеху заводу ДСС космонавтом В.А. Джанібековим (30.07.1979 р.) [665].

Слід відзначити й той факт, що заради створення всеохоплюючих «панорамних» зображень всіх перелічених вище видів релаксації, заводські фотографи нерідко вдавалися до використання жанру репортажу. Зазвичай такі фоторепортажі присвячувалися конкретним подіям на конкретних локаціях. Наприклад, репортаж зі святкування Дня металурга на водній станції ДСС складався із серії наступних фото: Водна станція (загальний вигляд). Яхтсмени. Під вітрилом. На моторному човні. Команда баскетболістів (колективний портрет). Матч по баскетболу. Штрафний кидок (1978 р.) [702–711]. Або ж, фотозвіт 1980 р. про розвиток «соціальної сфери» на ДСС, який об'єднав чи не всі існуючі її об'єкти: Заводський стадіон (електрометалурги на спартакіаді). В спортивному клубі заводу. Самодіяльність заводу. Кімната відпочинку в профілакторії. Дитяча дача заводу. Піонерський табір «Чайка» в р-ні Великий Луг м. Запоріжжя. Горніст. «Куточок затишку» в цеху [772–783].

Якщо ж говорити про способи організації візуального тексту фотодокументів, то слід сказати що довершеної форми вони досягли при

створенні тематичних фотоальбомів, які, з сучасних позицій, слід розглядати як знаряддя просування позитивного іміджу ПП перед оточуючим світом або навіть потомками, або ж як свідоцтво розвитку заводу в історичних ретроспективі та перспективі. Ці альбом створювалися не в одиничному екземплярі, а по кілька, інколи навіть й кількадесятеро, примірників. Їх дарували почесним гостям заводів, ними нагороджували передовиків, вони передавалися на зберігання до музейних установ м. Запоріжжя. У фондах музеїв ДСС і ЗС, НЗХ й ін. нами було виявлено такі із них: альбом фотознімків пошкоджень, руйнувань заводів ЗС, ДСС й ін. (1943 р.) [1167]; альбом фотографій (31 фото) з наочної агітації, розміщеної на території заводу ДСС (1950-і рр.) [748]; альбом «Заводу ДСС – 25 років» (1958 р.) [732]; альбом фотографій «50-річчю стаханівського руху ДСС присвячується» (1985 р.) [785]; фотоальбом «Дніпровський металургійний комбінат ЗС» (1970-і рр.) [1151]; альбом «Культура та побут трудящих Алюмінієвого заводу м. Запоріжжя» (44 фото), на яких зафіксовані різні сторони життя працівників – урочистості, житлові будинки, умови життя, учасники самодіяльності, проведення дозвілля, організація дитячого відпочинку (1980-і рр.) [1353].

Як було нами показано, значення фотографії, поряд з іншими джерелами поширення інформації, змінювалося функціонально від 1920-х і до кінця 1980-х рр., проте завжди залишалося незмінно високим протягом усієї історії радянської держави [1865, с. 6–12]. Особливо важко переоцінити значення фотографії у ранню радянську добу. Щоправда справедливим буде й те твердження, що залежно від періоду і «жила» фотографія по-різному: від знімків, які мали самостійне ходіння — до газетних та журнальних фотографій і далі — до фотоальбомів, добірок фотографій на конкретну тему.

Якщо ж оцінювати інформативний потенціал ФД для створення праць з історії робітників ПП ДПК м. Запоріжжя, які б базувалися на використанні нових методологічних підходів, без звичної функції ілюстративності, яка була притаманна їм в рамках досліджень із «традиційної» соціально-економічної історії радянської доби, то маємо відзначити кілька моментів. Для сучасного

дослідника ФД є відбитком соціальної реальності, демонструє існуючі соціальні зв'язки. Для осіб, які були сфотографовані, фото було способом співвіднесення себе з певною соціальною групою, у нашому випадку – колективом ПП, або ж більш широко – «робітничим класом». Завдяки специфічній текстуальній мові фотографії відбувалося маркування соціального стану, гендерної приналежності тощо [1999, с. 4–6]. За наявності великої кількості ФД, це надає історіку додаткові можливості для вивчення соціальної структури робітників ДПК м. Запоріжжя.

Кінодокументи. Поява ще одного різновиду візуальних джерел – кінодокументів – стала важливою подією у новітній історії України. Починаючи з 1920-х років вони активно виготовлялися і поширювалися, їх наділяли виховною, освітньою, пропагандистською та іншими функціями.

Сформувати теоретичну основу для роботи з кінодокументами допомагають дослідження у таких галузях гуманітарного знання, як візуальна антропологія, візуальна соціологія, історія та теорія кіно тощо. Специфіка документального кіно дозволяє на додаток до вищезазначеного залучити до роботи над дослідженням методологію історії повсякденності, мікроісторії, історії ментальності.

З погляду візуальної антропології випущений до прокату/етеру фільм, як документальний, так і ігровий, стає текстом культури. Отже, ми можемо працювати з ним так само, як і з будь-яким іншим текстом – атрибутувати, датувати, деконструювати.

Сформувати предметне поле дослідження кіно також допомагають підходи, що застосовуються в історії ментальності та історії повсякденності: повсякденне відображається в кіно і, отже, може бути проаналізоване істориком (більше того, в документальному кіно ми можемо спостерігати реально існуючу буденність, а не сконструйовану режисером фільму, на відміну від ігрового кіно [1929, с. 8–12]. Способи, якими ця буденність подається у фільмі, показують уважному досліднику шляхи мислення в культурах та соціальних групах періоду, до якого відноситься фільм, що

вивчається. Таким чином, кінодокумент, як і будь-яке інше історичне джерело, може бути розглянутий з погляду авторства, місця створення, обставин створення, аудиторії (передбачуваної та реальної), обставин дистрибуції, різночитань тощо. Якщо ми звернемося до змісту кіно, то побачимо, що виявити компоненти кіномови та розшифрувати їх допомагає деконструкція використаних авторами засобів художньої виразності [2005, с. 22].

Глядач отримує не лише візуальну, а й звукову інформацію, переглядаючи фільм. Людська психіка має низку особливостей, які впливають сприйняття нами звукової інформації. Необхідно відзначити, що закадровий текст, який може бути проаналізований як окремо об'єкт дослідження з використанням інструментарію, що застосовується до художнього тексту, так і в поєднанні з відеорядом. Залежно від задуму авторів фільму текст може мати різні значення і впливати на сприйняття фільму в цілому [1878, с. 26–27].

Перелічені кінодокументи дозволяють отримати наочне, образне та звукове уявлення про рівень життя пересічних запоріжців, працівників місцевих ПП на різних етапах періоду, що вивчається.

15 березня 1928 р Політбюро ЦК ВКП(б) видає постанову про участь радянської делегації у Міжнародній кінематографічній виставці в Гаазі. Крім російських кінокомпаній, до участі у роботі виставки залучили й представників ВУФКУ (Всеукраїнське фотокіноуправління (ВУФКУ) — державна кінематографічна організація (1922 – 1930). Відкриття виставки відбулося 14 квітня. Серед інших на ній демонструвався український фільм «Дніпробуд» [1954, с. 293].

Пропагандистське значення кінострічок, які фіксували етапи й здобутки індустріалізації, проявилось і в тому, що з них робили розкадрування, а отримані зображення тиражували для якнайширшого ознайомлення із ними населення. Зокрема, в фондах ЦДКФФАУ зберігаються кілька таких кінокадрів: 1) фотокадр з кінофільму про мітинг, присвячений закладці Дніпрогесу, під час святкування 10-ї річниці більшовицького перевороту (1927) [1586]; 2) фоторепродукція про урочистості з нагоди відкриття цього

об'єкту ДПК [1627]. На обох із них – зображення власне греблі, запоріжців і гостей міста, а друга цікава ще й тим, що зафіксувала візит в Запоріжжя видних радянських функціонерів тієї доби – голови ЦВК СРСР М.І. Калініна, голови РНК УРСР В.Я. Чубаря і наркома важкої промисловості СРСР С.К. Орджонікідзе.

Звісно ж, що про металургійні підприємства Запоріжжя було відзнято велику кількість стрічок: від строго документальних, до художніх (тут згадаємо найбільш відому із них – «Весну на Зарічній вулиці» (1956). Але ж знімали їх різні кіностудії тодішнього СРСР, представники українських республіканських і обласних ЗМІ. Наприклад, з перших років роботи Запорізького обласного ТБ (з 1959 р.), для новин, кінохроніки та іншої медіапродукції постійно знімалися коротенькі, на 2-4 хвилини, сюжети про роботу ПП ДПК. Частина із них, за 1960 – 1973 рр., зберігалася, була передана до ДАЗО та оцифрована [510–582].

Однак, хоча в центрі уваги цих стрічок і перебували гіганти запорізької промисловості, ми не можемо розглядати цей процес в контексті нашого дисертаційного дослідження (хіба що в якості додатковго джерела), оскільки нас цікавлять ті кінодокументи, продуцентами яких стали місцеві заводи. Із службової документації ПП та заводської преси, нам відомо, що на більшості із них діяли свої кіностудії. Наприклад, на Дніпровському алюмінієвому заводі (ДАЗ), починаючи з 1975 р. існувала любительська кіностудія «Кіровоць» (сам завод в радянські часи носив ім'я більшовицького функціонера С.М. Кірова), очолювана І. Скрипником. Лише за перші три роки нею було відзнято 10 стрічок, які зафіксували виробничий процес, відпочинок і т.д. запорізьких алюмініщиків. Робота йшла під гаслом «Створимо кінолітопис заводу!» [1853]. Схожою була ситуація й на інших підприємствах міста.

Але, якщо говорити про кінодокументи, які не тільки були випродуковані власне ПП ДПК радянських часів, але й зберіглися до нашого часу, то маємо вказати, як на показовий і унікальний водночас, випадок заводу ДСС. Лише вони не згинули у процесі зміни форм власності та численних власників,

ліквідації музеїв і фотолабораторій... Фактично, нині ми можемо дослідити історію продукування кінодокументів заводами м. Запоріжжя лише на матеріалах ДСС.

Осередком аматорського кіновиробництва на цьому металургійному підприємстві спочатку стала фотолабораторія. Її начальник, людина творча і закохана в свою справу, Рогальов Іван Степанович, не вдовольняючись рутинною роботою, спочатку самостійно засвоїв процес кінозйомки, а невдовзі, в середині 1950-х років, заснував кіностудію, яку ж сам і очолив. Вона розмістилася на площах заводського Будинку культури. Свій перший аматорський фільм «Друге народження» про перші роки відновлення заводу після війни І.С. Рогальов зняв до 25-річчя заводу (1957). Наукове консультування фільму забезпечив один із найкращих інженерів-раціоналізаторів заводу, кандидат технічних наук Семен Абрамович Лейбензон (1905 – 1979) [1940]. За оцінками очевидців, цей фільм справив на ДСС мало не сенсацію: його працівники, тоді ще не розпечені телебаченням, вперше побачили свій завод і себе самих на екрані. Ініціатива Рогальова дуже сподобалася заводській дирекції та парторганізації – за їх дорученням фільм демонструвався у червоних куточках цехів, гуртожитків, на літніх майданчиках у дворах дніпроспецсталівських будинків. Пізніше в І.С. Рогальова з'явилися добровільні помічники з числа заводчан, здебільшого представники технічної інтелігенції – П.А. Косса, С.П. Іванов, М.С. Вульфович, П.П. Деєнков та ін. На громадських засадах, хоча і за практики преміювання за цей вид діяльності, ними здійснювалась робота із зйомки, проявки, монтажу та озвучки картин (див. Додаток 3). За час свого існування кіностудія ДСС створила близько тридцяти фільмів про завод, його людей, їх працю та відпочинок. Ці стрічки неодноразово здобували грамоти та призи за участь в обласних та республіканських «смотрах» аматорських фільмів [2000, с. 11].

Маємо зауважити, що на сьогоднішній день від усього масиву відзнятого кіноматеріалу, з середини 1950-х до середини 1980-х років, зберіглося прикро

мала частина. Зокрема, у фондах Музею ДСС нами було виявлено чотири бобіни кіноплівок різної величини. Згідно опису, складеного зберігачем музею істориком Ю.М. Рильським, вони являють собою достатньої різнопланові, як за хронологією, так і за тематикою, матеріали. Вірогідним виглядатиме припущення, що все це лише фрагментарні *залишки* від колись представницької фільмотеки та архіву робочих матеріалів. Тим не менше, і вони мають певний інформативний потенціал. Розглянемо їх зміст.

Перша із бобін (№ 1), із технічними характеристиками кіноплівки (Ø 275 мм, товщина 45 мм) містить чотири матеріали зйомки, серед яких: 1) негатив кінострічки «Пуск Дніпрогесу. 1932 рік»; 2) фрагмент кіноматеріалу «Перша плавка на ДСС. Бойко, Лейбензон»; 3) початок фільму «Сталевари» (знято 29.09.1986 р.); 4) фінал цього ж фільму [1101]. Як бачимо, дистанція між матеріалами велика – більше ніж півстоліття, а об'єднані вони виключно виробничою проблематикою та місцями зйомок – ДПК.

Більшою однорідністю відзнятого матеріалу відзначається бобіна з кіноплівкою за № 2 (Ø 265 мм, товщина 40 мм). Це – робочі матеріали (позитиви) фільму «Сталь та троянди», створеного в 1967 р. Всього у бобіні одинадцять кіноплівок, які лягли в основу цієї стрічки (більш детальний її розбір див. нижче) [1102].

Бобіна № 3 (Ø 180 мм, товщина 40 мм) заключає в собі більш пізні (вказано дату – 15.07.1961 р.) дублікати (негативи) плівок 1948 – 1950 рр. На них зафільмовано руїни ДСС, підірваного нацистами, процеси розбору завалів та подальшої відбудови [1103].

Бобіна № 4 (Ø 265 мм, товщина 40 мм) містить не тільки власне кінострічки, а й магнітні записи до двох фільмів кіностудії: «Первісток першої п'ятирічки» та «Металурги в Німецькій демократичній республіці (НДР)». Обидва вони відносяться до поч. 1980-х років, причому перший, очевидно, було відзнято до 50-річчя ДСС, а другий закарбував хід поїздки спеціально спорядженого «поїзду дружби» запорізьких металургів до комбінату-побратиму в східно-німецькому м. Фрайбурзі (1981). Треба сказати, що

наявність, у цьому випадку, звукового супроводу зображень є виключенням з правила та пояснюється тим, що час створення фільмів припадає на добу масового поширення спочатку бобінних, а потім і касетних магнітофонів (переважно радянського виробництва). Звісно ж, що у випадку коли «звуку» немає, кінодокумент дуже втрачає в плані своєї інформативності [1104].

Як бачимо, строкатість та, часто, випадковість вміщеного в цих зібраннях кіноматеріалу підтверджує наше припущення про те, що до нашого часу зберіглися виключно рештки фільмів заводської студії. Очевидно, що відклалися лише ті з них, які свого часу потрапили до Музею ДСС. Епоха 1990-х років із її широким поширенням імпортованих, разом із апаратурою, технологій відеозйомки, швидкісного кольорового аналогового фотодруку і т.д. поставила крапку в питанні про доцільність існування «класичних» заводських фотолабораторій ПП ДПК м.Запоріжжя. Разом із морально застарілим фото- й кіно-обладнанням радянських часів «до утилю» було відправлено й створені зображальні документи.

Тут виникає риторичне запитання – чи слід за ними аж надто шкодувати, чи містили вони якусь унікальну історичну інформацію? Спробуємо розібратися в цьому на прикладі фільму «Сталь і троянди». По-перше, це єдиний із фільмів кіностудії ДСС, який дійшов до нас у більш-менш повному вигляді, а по-друге, він є настільки показовим у сенсі з'ясування пропаганди «комуністичних цінностей» серед працівників запорізьких заводів, що заслуговує на детальний розбір як ситуації в якій його було створено, так і його візуального тексту.

Почнемо із назви. На нашу думку вона містить пряму відсилку до назви популярного в тогочасній УРСР вірша українського радянського поета Максима Рильського «Троянди й виноград» (1955), який, через своє «ідейно правильне» звучання, набув такої популярності, що навіть був включений до обов'язкової програми з української літератури в старших класах шкіл [1974]. Гадаємо, що наше припущення з приводу витоків назви може бути цілком слушним, оскільки її ідея виникла у молодіжному середовищі заводу.

Стосовно того, яким чином виникла та реалізувалася ідея фільму, можна сказати багато, оскільки в нашому розпорядженні є цінне нарративне джерело. В архіві того ж таки Музею ДСС збереглися, записані його директором Ю.М. Рильським, спогади Віктора Григоровича Онопка, одного із ветеранів заводу. Один із їх розділів предметно присвячено кінострічці та носить ту ж саму назву – «Сталь і троянди» [716, арк. 89-91].

Як виходить із них, все почалося у жовтні 1963 р., коли він працював секретарем заводського комітету комсомолу. На адресу дирекції ДСС надійшов лист із тогочасної столиці СРСР – м. Москви. Його надали для відповіді керівнику осередку ВЛКСМ не випадково, адже він був написаний групою з чотирьох пенсіонерів-москвичів, у минулому «комсомольців Громадянської війни». Всі вони були членами компартії з 1918 – 1920 рр., і до того ж у 1920 р. перебували, в числі т.зв. бригади «кремлівських курсантів» на о. Хортиця, за який воювали ще з одними загарбниками – білогвардійськими військами генерала Врангеля [1930]. Спочатку в листі повідомлялося, що нещодавно в загальносоюзній газеті «Правда» було вміщено фотографію запорізької молоді, яка відпочиває у профілакторії заводу ДСС на Хортиці, а нижче йшло цілком прагматичне прохання організувати їм відпочинок на пам'ятному їм острові. Секретар зачитав листа на найближчому засіданні комітету комсомолу, а згодом і на конференції. На пропозицію делегатів останнього дійства було вирішено запросити «кремлівців» у м. Запоріжжя, тодішній голова профспілкового комітету ДСС А.А. Горський пообіцяв виділити путівки до профілакторію [716, арк. 89].

У грудні 1963 р. від імені «кремлівців» до м. Запоріжжя приїхав один із них – О.О. Буличов. Гість зголосився виступити зі спогадами про більшовицького вождя В.І. Леніна, з яким неодноразово зустрічався, будучи вартовим «посту № 27» (кабінету та квартири Леніна у Кремлі). Буличов за 5 днів виступив близько 20 разів. Заводчан ДСС на лекції «запрошували» в обов'язковому порядку. Робили це парторг і комсорг цього ПП, начальники

цехів і т.п. Площадками виступів слугували «червоні куточки» гуртожитків, «ленінська кімната» заводоуправління, навіть підшефні школи [716, арк. 89].

Такою була преамбула. Далі починається власне історія появи ідеї створення фільму: згідно спогадів комсорга Онопка, повертаючись із чергової зустрічі, він розповідав Буличову про те, як цвітуть червоні троянди на острові, біля профілакторію ДСС. Той попросив кілька кущів троянд, аби посадити в Кремлі біля обеліску, поставленого на згадку про курсантів-кулеметників, загиблим у боях із врангелівцями у 1920 р. під м. Оріховим Запорізької області [вбачаємо в цьому глибокий символізм, з огляду на події сьогодення – *А.П.*]. Побачивши в цьому можливість для піару себе та заводу на найвищому рівні, комсорг ухопився за цю ідею та розвинув її і запропонував – нехай це зроблять навесні найкращі комсомольці заводу, які доб'ються цього права. Парторг заводу ДСС В.В. Адзеріхо також із ентузіазмом включився до процесу. Наприкінці грудня 1963 р. комітет комсомолу випустив звернення до молоді заводу – «розгорнути соціалістичні змагання на згадку про загиблих червоних курсантів, за право посадити троянди з о. Хортиця у Кремлі біля обеліску та покласти вінок від робітників заводу ДСС до мавзолею Леніна» [716, арк. 90].

На початок квітня 1964 р. виявились лідери цього процесу: «комсомольсько-молодіжні» бригади сталеварів сортопрокатних цехів (СПЦ) № 1 Ігоря Швиденка та № 2 Дмитра Галушки, бригади ковальського та ремонтно-механічного цеху (РМЦ)-1. Піар вдався на славу! Хід змагання широко висвітлювався у пресі не тільки УРСР, а й усього СРСР: в газеті центральної ради профспілок СРСР «Праця» (Труд), обласних газетах «Індустріальне Запоріжжя» та «Запорізька правда», регіональній молодіжній газеті «Прапор юності», у заводській багатотиражці «Електрометалург». Після підведення підсумків, було сформовано делегацію від ДСС, яку очолили комсорг В.Г. Онопка та заступник голови профкому Г.В. Плечуна [716, арк. 90].

Не стояла осторонь від цього і заводська аматорська кіностудія, на чолі з вже знаним нам її керівником І.С. Рогальовим, який також був відряджений з делегацією для зйомок фільму. Слід сказати, що підготовчі роботи, набір матеріалу до «Сталі і троянд» вівся вже з грудня 1963 та на початку 1964 рр. Об'єктом зйомок стали цехи ДСС, сам робочий процес, конкретні люди, які брали участь в організованому партійно-комсомольською верхівкою заводу «змаганні». Фактично, це була та частина кіноматеріалу, яка репрезентувала складову «Сталь» у назві фільму. До «Троянд» слід віднести весь той зображальний ряд, який стосувався поїздки до м. Москва, вшанування місць, «освячених» радянською пропагандою – Кремль, Мавзолей, будинок Леніна у Гірках і т.д. Врешті-решт, і сам процес висадки троянд із Хортиці біля усипальниці більшовицького лідера, також відносився до цього тематичного блоку. Тут не обійшлося без курйозів – за свідченнями очільника делегації ДСС комсорга заводу В.Г. Онопка, моменту посадки квітів не було відображено у фільмі, оскільки зламалася кінокамера, яка була наявною в одиничному екземплярі, а «підстрахувати» зйомку не вдалося [716, арк. 91] (очевидно тому наприкінці фільму вставили просто кадри трояндових кущів біля ДСС-івського профілакторію).

Тут маємо відзначити свій особистий внесок у справу збереження і подальшого дослідження фільмотеки Музею ДСС: навесні 2019 р. ми прийняли участь у оцифруванні стрічок з кіноархіву цього ПП, а отриманий у вигляді MPEG-4 файлів матеріал, зокрема фільм, історію створення якого ми щойно розібрали, було розкадровано поепізодно (транскрибування подано нижче). Для того, щоб дати відповідь на питання про співвідношення унікальної історичної інформації до історії ДПК, м. Запоріжжя та його людей, із мало значущим чи взагалі нічого не вартим зображальним текстом тогочасної комуністичної пропаганди, шляхом підкреслення ми позначили ті епізоди, які, на нашу думку можуть і мають бути використані при здійсненні наукових досліджень із історії запорізького регіону (див. Додатки 4 і 5, із

вміщеними на DVD-диску, а потім розкадрованими п'ятнадцятьма роликами кіноматералу, відзнятого в 1963 – 1964 рр.).

Як можна побачити із зазначених Додатків, обидві тематичні складові «Сталі та троянд» – 1) «виробнича» заводська, що живописує діяльність колективу ДСС у 1963 – 1964 рр., й 2) «ідеологічна» комуністична, яка адресувала глядача до «ідеалів Жовтня», «заповітів Леніна» і т.п., – у фільмі представлені приблизно порівну. Другій із них ми відмовляємо у праві на те, аби вважатися чимось унікальним і автентичним, хоч би із тих міркувань, що за радянські часи було створено сотні, якщо не тисячі, документальних кінострічок, у яких і краще, і повніше, і з більшою технічною якістю, показано всі сакральні для комуністів місця, у той час як плівок, у яких закарбовано історію ПП нашого рідного м. Запоріжжя, до нашого часу дійшли лічені десятки.

Живопис і графіка. Попри те, що час побудови та подальшої експлуатації всіх ПП ДПК припав на роки, коли фотографування й кінозйомка та, відповідно, створення великої кількості фото-кіно-документів стали справою звичною та навіть повсякденною, знаходилася значна кількість творчих людей, які вважали що найкращим увічненням ходу індустріальних перетворень в м. Запоріжжя є їх художнє відображення. Зрозуміло, що оскільки сам індустріальний комплекс починався із Дніпрогесу, то увічненими в першу чергу були саме його образи.

Із ім'ям Костянтина Федоровича Богоевського (1872 – 1943), пов'язаний початок продукування зразків образотворчого мистецтва згідно планової діяльності запорізьких ПП зі створення власного іміджу. Цей феодосійський художник належав до когорти учнів А.І. Куїнджі і за часів Російської імперії спеціалізувався на замальовках кримських пейзажів. Однак нові суспільні реалії змусили його зайнятися індустріальним живописом. На запрошення дирекції Дніпробуду він тричі відвідував наше місто в період із 1930 по 1932 рр., для живописних робіт. Під час своїх тривалих відряджень він включався до штату, тому маємо всі підстави для того, щоб розглядати його

творчу спадщину як таку, що виникла в процесі функціонування ДПК в якості продуцента історичних зображальних джерел. Результатом виїздів Богоєвського «на місцевість» (включно із територією порогів, яка підлягала затопленню), було створено кілька сотень малюнків, ескізів і т.п. видів робіт. Цікавим фактом є те, що майстер спеціалізувався виключно на замальовках ландшафтів/пейзажів, а зображеннями людей не займався принципово. Чому саме так – нам не відомо [1862, с. 26–39; 1863].

Творчий доробок К.Ф. Богоєвського, який стосувався запорізьких сюжетів, виявився розпорошеним між зібраннями художніх музеїв Запоріжжя, Сімферополя та Феодосії. На жаль, через окупацію АР Крим російськими агресорами у 2014 р., фонди Сімферопольського художнього музею та Феодосійської картинної галереї нині є недоступними для українських дослідників. Не кращою була й доля тих із них, які зберігалися в Запоріжжі – спочатку у Музеї Дніпрострою, а потім у Запорізькому краєзнавчому музеї. Під час евакуації в 1941 р. вони були беззворотно втрачені [1866, с. 4–5]. До нашого часу дійшли лише два полотна, обидва з яких перебувають в Запорізькому художньому музеї: 1) «Діорама Дніпробуду» (полотно, олія, 1,75x5,75 м.); 2) мініатюрна акварель на ту ж тему, придбана музеєм у одного із одеських колекціонерів у 1980-х рр. [1936, с. 205–207].

Попри те, що велика кількість зразків живописного мистецтва, що закарбували історію ДПК, були втраченими чи виявилися розпорошеними по музейних зібраннях міст, до яких евакуювалися під час війни заводи та заклади культури, процес написання нових картин не припинився після її закінчення. Серед зібрань ЗОКМ зберігаються живопис і графіка Юрія Івановича Сагайдака (1909 – 1985), професійного художника, уродженця Пологівщини. Упродовж 1944 – 1948 рр. він у якості штатного співробітника Дніпрогесу намалював кілька сотень картин, малюнків і ескізів олією, акварелями, олівцем, вугіллям тощо. Спочатку вони зберігалися в Музеї Дніпрогесу, а потім частинами (1958, 1976, 1978 рр.), по кількадесятеро робіт, були передані на зберігання до ЗОКМ: більше сотні портретів жінок і чоловіків

«дніпробудівців», десятки картин що змалювали хід відновлення гідроелектростанції. Значна їх частина була оприлюднена у 2012 р. шляхом повнокольорового друку запорізькою дослідницею-краєзнавцем Н.М. Горбуною та доступна он-лайн, тож адресуємо до них [1888, с. 26–27]. Гадаємо, що не буде перебільшенням сказати, що найбільш повно талант цього художника розкрився в амплуа портретиста: окрім майже фотографічної реалістичності зображень він надзвичайно тонко зумів передати риси психологічних портретів, особливо у жінок (див. Додаток 6).

Серед самих працівників-заводчан завжди знаходилися й художники-аматори, які прагнули створити художній літопис рідного ПП, нехай навіть і на посередньому рівні. Крім того, картина вважалася гідним подарунком із нагоди ювілею підприємства, його керівників тощо, тому частина їх осіла в зібраннях заводських музеїв саме за таких обставин.

Так, плідно попрацював над створенням живописних зображень рідного ДСС художник-аматор М.Ю. Чечуйко. У фондах музею цього ПП зберіглися чотири картини, що належать його пензлю: 1) «Старий будинок ЕРЦ [електро-ремонтний цех – *А.П.*]», полотно, олія. 52 x 75 см. (1963 р.) [1087]; 2) «Сталевар [за роботою – *А.П.*]», полотно, олія. 25 x 39 см. (1964 р.) [1099]; 3) «Розливочний прогін СПЦ-1 [стале-прокатний цех – *А.П.*]», картон, олія. 49 x 60 см. (1967 р.); [1092]; 4) «Портрет сталевара СПЦ-1 героя соцпраці В.С. Гузева». Художник Чечуйко М.Ю. Полотно, олія. 167 x 94 см. 1977 р. [1090].

З одного роботи відзначаються великою реалістичністю, з іншого ж, містять зображення тих локацій ДСС, на яких знаходилися цехи, зведені ще на початку 1930-х років, що не збереглись у незмінному вигляді до нашого часу (див. Додаток 7). Все це робить їх цінним історичним джерелом.

Те ж саме можна сказати і про роботи художників В.І. Хівренко «Перша післявоєнна плавка» [965] та В.К. Дубініна «Монтаж першої електропічи ДСС (ЗІС – [Заводу інструментальної сталі – *А.П.*])» [904] (див. Додаток 7). До їх безсумнівних художніх особливостей ми можемо віднести динамізм

зображених подій, вдалу передачу особливостей виробничого процесу, що свідчить про глибокий зв'язок авторів із середовищем, яке вони живописали.

Звертають на себе увагу й чотири картини художника Г.П. Мацегори (всі датовані 1982 р.). Подібно до свого попередника, він зосереджувався на зображеннях будівель ДСС та заводчан. Зокрема, в доробку цього автора згадаємо дві роботи у жанрі «індустріального пейзажу»: «Прокатний цех заводу ДСС» (полотно, олія, 48 x 77 см.) [1089] і «Вигляд на СПЦ-3 заводу ДСС» (картон, олія, 48 x 75 см.) [1091]. Обидві вони цікаві як яскраві зразки поширеного у пізньорадянську добу виробничого живопису – промислові потужності, заводчани за роботою – все це вкладалося в ідеологему «творчої праці будівничих комунізму». Ще два полотна виконано в жанрі «парадного портрету». Це зображення знаних металургів ДСС – орденосців і т.д. А.В. Куземка» (полотно, олія, 90 x 75 см.) [1088] та М.Я. Бойка» (полотно, олія, 60 x 46 см.) [1093]. За своїми стилістичними особливостями вони є дуже подібними до аналогічних парадних фотопортретів, про які ми писали в процесі розбору ситуації із продукуванням фотодокументів (див. вище).

Ще одним жанром зображального мистецтва, який широко продукувався в процесі виробничої діяльності ПП ДПК, був виробничий *плакат* (від нім. *plakat* і фр. *placard* – наклеєна афіша). Такий плакат являв собою форматне зображення, яке супроводжувалося коротким текстом, зробленим в агітаційно-інформативних цілях [1864, с. 121–126].

За радянської доби плакат став явищем, яке визначило розвиток цілої доби графічного дизайну. Зародившись раніше в галузі споживання та реклами, він був по-новому переосмислений і використаний більшовиками для комунікації із найширшим колом публіки, як правило малоосвіченої, такої яка являла собою містян і пролетаріат у першому поколінні (такими були й соціальні реалії тогочасного м. Запоріжжя). Текст плакату, який комбінував візуальне і вербальне повідомлення, мав бути ефективним засобом передачі та пояснення не тільки ідеалів, ідей та основ «соціалістичного ладу». Фактично, він став знаряддям формування колективної суспільної свідомості «радянської

людини», посередником у комунікації партійно-радянського керівництва та громадян [1934, с 6–16].

Завдяки евристичним пошукам у зібраннях Музею ЗС, у нашому розпорядженні опинилася добірка із майже тридцяти плакатів, виданих цим ПП у 1960 – 1970-х рр. Стосовно матеріального носія цих плакатів можемо зауважити наступне: газетний папір щільністю 120-140 гр .х м², розміром 30х42 см., 59х42 см. або, зовсім рідко, 59х83 см. Всі вони друкувалися в типографії «Дніпровський металург», у якій обслуговувались заводи ДПК (м. Запоріжжя).

Комплексний аналіз, базований на міждисциплінарних підходах, дозволяє нам висловити судження щодо графічних і вербальних особливостей зразків даного жанру зображальних джерел.

Іконографія, художній текст цих плакатів, за своєю стилістикою, є спрощеним, «загальнорадянським»: кремезні металурги із суворим виразом обличчя, у спецодязі, на фоні доменних печей, виливниць і т.п. аксесуарів виробничого процесу; стилізовані зображення заводів із димлячими трубами; комуністичної символіки. Друк плакатів заводами ДПК базувався на використанні обмеженої кількості кольорів, що сприймається нами сучасними людьми, які звикли до поліхромного друку, досить дивно. Але цьому є пояснення. Справа в тому, що в часи СРСР, із його відставанням від світових технологій у сфері поліграфії, використовувався традиційний, винайдений ще у середині ХІХ ст., метод фотохромолітографії. Він був заснований на змішуванні трьох фарб – синьої, червоної та жовтої [1890, с. 138–140]. В принципі, це давало змогу отримувати будь які кольори, однак специфіка виробничого, заводського плакату, очевидно, не вимагала вишуканості: треба було заощаджувати кошти, більшість металургів не мала високого рівня естетичних запитів, та й забруднена атмосфера запорізьких ПП за лічені дні могла перетворити різнобарвні зображення на суцільно-сірі. Відповідно, переважаючими були зазначені вище три кольори, які не потребували додаткової міксації. Незмінним фаворитом був червоний колір, оскільки

майже жоден плакат не обходився без обов'язкової радянської державної символіки – прапорів, гербів, зірок, серпів-молотів і т.д.

Заводський агітаційний плакат потребував і певної мовної стилістики. Стилiстику її меседжів можна визначити як близьку до публіцистичної – лаконiчність викладу, відбір оптимальних мовних засобів, які гарантували дохiдливiсть, вживання суспiльно-полiтичної лексики. Як результат, тексти плакатiв були «рубленими», їх мова являла собою сумiш слiв, якi: 1) вiдбивали iдеологiчнi установкi епохи; 2) стосувалися власне виробничого процесу на ПП. Наприклад: «Успiх справи вирiшують люди. (З досвiду комбiнату доменної печi № 5)» (1962) [1113]; «За високу якiсть агломерату». (1960) [1114]; «Бригада комунiстичної працi В.І. Бувшого». (1960) [1115]; «Якiсть пiдвищується: з досвiду роботи тов. Сабодоша» [1121]; «Берегти кожну хвилину: з досвiду роботи тов. Седакова» [1122]; «Заощаджуйте олово»: з досвiду роботи тов. Гриня» [1123]; «Плани здiйснюються»: з досвiду роботи тов. Кузьменка» [1124]; «Резерви в дiї: з досвiду роботи тов. Синицi» [1125]; «Для народного споживання»: з досвiду роботи М.А. Черевка» [1126]; «З досвiду роботи бригади сталевара печi № 4. М.І. Сабодаша» [1235]; «Берегти кожну хвилину: з досвiду роботи бригади слюсарiв-монтажникiв. С.А. Седакова. ЦРМП» (1972) [1236]; «Ремонт у стислий термiн. На досвiдi роботи бригади слюсарiв РМУ-1. Г.С. Шендрика» (1972) [1237]; «Соцiалiстичнi зобов'язання заводу для гiдної зустрiчi XXV з'їзду КПРС» [1127] і т.д.

Тут ми маємо вiдзначити й той факт, що деякi з цих написiв, завдяки використанню художниками-авторами плакатiв рiзних видiв шрифтиv, мають сприйматися як частина не тiльки вербального, але й художнього тексту. Ще однiєю особливiстю власне текстiв плакатiв є те, що окрiм заголовкiв на них вмищали, як правило у виглядi газетного аркушу, саме iнформповiдомлення, в якому кiлькама короткими реченнями розтлумачувалося, в чому саме полягає «передовий досвiд» та як його треба переймати iншим.

У той час як плакати являли собою синтетичний жанр, такий в якому поєднувалося кілька мистецьких стилів, зокрема живопис, графіка та дизайн шрифтів, серед зображальних джерел, випродукованих у процесі діяльності ПП ДПК, представлена й графіка в чистому вигляді. Найбільш масово вона зустрічається в якості ілюстративного матеріалу заводської періодичної преси – багатотиражок і стінгазет. Зазвичай то є чорно-білі зображення, виконані чорною тушшю або простим олівцем на папері. Авторами, зазвичай були й штатні художники, й співробітники редакцій газет, або й просто пересічні заводчани які хоч-якось вміли малювати.

Їх тематику можна поділити на дві великі групи, мало пов'язані між собою. До першого з них відносяться малюнки, які репрезентують офіційні, провладні та просякнуті комуністичною ідеологією художні образи: Дніпрельстан, гіганти металургії ДПК, загальносоюзні урядові об'єкти на кшталт Кремля, скульптурні та портретні зображення партійних лідерів, у першу чергу Леніна, більшовицьку символіку і т.д. Їх використання було обов'язковим і практично ритуальним для всіх сфер життя тогочасного суспільства, в тому числі й ЗМІ. Якоїсь особливої художньої цінності, не кажучи вже про пізнавальну, вони не мають, і сприймаються нами виключно як елементи декору. До другої тематичної групи ми віднесли карикатурну графіку. Тут під карикатурою ми розуміємо жанр образотворчого мистецтва, що є основною формою образотворчої сатири, та в сатиричній чи гумористичній формі зображує певні соціальні (різноманітні девіації; «міщанський» спосіб життя частини заводчан тощо), суспільно-політичні (як правило використовувався при зображенні вад «капіталістичної системи» на противагу «соціалізму»), побутові явища (хуліганство, антисанітарія, недбальство і т.п.), реальних осіб чи характерні типи людей («літуни», ледарі, п'яниці, прогульники з числа робочих ПП) [1901, с. 8–11]. Аби дати уявлення про специфічні риси цієї карикатуристички, нами було здійснено інтервальну вибірку із публікацій газет ПП ДПК – «Дніпробудівець», «Дніпровський металург», «За алюміній» – за період від 1935 по 1980 рр. (див. Додаток 8).

Як можна побачити, сюжети, обрані для сатиричного бичування є достатньо стандартними:

1) Невміння чи небажання керівництва «на місцях» організувати умови для ефективної роботи, наприклад, низький рівень механізації при будівництві Дніпрогесу-2: карикатури «Ось така механізація!» (1977) [1840] та «Механізована ланка» [1861].

2) Недоліки у налагодженні побуту працівників ПП, зокрема, незадовільний стан приміщення та шляхів до заводської їдальні № 7 комбінату ЗС: карикатура «Непрístupна фортеця» (1935) [1797].

3) Боротьба із соціальними девіаціями: карикатура «Дали відкоша п'яницям і прогульникам» (1969) [1833].

На загал, абсолютна більшість публікацій сатиричних карикатур у всіх проаналізованих нами заводських газетах (не менше $\frac{2}{3}$) присвячені саме викриттю соціальних проблем – як широко поширеного у середовищі робітників пияцтва, так і похідних від нього хуліганства, домашнього насильства та домогань (гарасменту).

Окрім багатотиражок, карикатури були невід'ємною частиною ще одного напрямку заводських ЗМІ, а саме, т.зв. «стіннівок» (див. Розділ 2.2.).

Неважко переконатись, що попри штаповані образи критикованих карикатурами індивідуумів, не зважаючи на невеликий (часто примітивний) художній рівень цих робіт, вони на момент свого створення та оперативного функціонування (від кількох днів до кількох тижнів) справлялися із покладеним на них завданням – у доступній формі донести до «роботяги» основні меседжі керівництва. Для сучасного ж історика вони цікаві як ілюстрація епохи, курйоз та зразок гумористичних смаків робітників запорізьких ПП досліджуваної доби.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ЗІБРАННЯ ІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

3.1. Архівні установи та музейні заклади України

Архіви. Переважна кількість зібрань документальних джерел, які було створено в процесі діяльності ПП ДПК, а також їх зносин із контрагентами різних рівнів, впродовж досліджуваного періоду часу, знаходяться на території України та зберігаються у фондах архівних установ міст Запоріжжя, Києва та Харкова. Переважно вони представлені цілими документальними комплексами.

Оскільки власне продукування на рівні виробничих підрозділів і канцелярій підприємств, первинне зберігання документації відбувалося у їх *відомчих архівах*. Лише пізніше, згідно номенклатури справ і визначених термінів зберігання, частина з них потрапляла до відповідних фондів облархіву. З самого початку роботи, при кожному ПП ДПК у м. Запоріжжя існував (а у тих, які ще працюють існує й досі) власний відомчий архів, який зберігав документи що не втратили оперативного значення. Їх основними завданнями було: 1) комплектування документами, закінченими в справочинстві; 2) забезпечення їх обліку та збереження; 3) налагодження їх використання; 4) створення до них НДА; 5) підготовка і передача до обласного архіву документів після закінчення строків їх зберігання у ВА [8, арк. 6–12, 19–23; 1953, с. 28].

Доступ до ВА ПП завжди обмежувався та обмежується рядом службових регламентацій, дотриманням закону про охорону інформації та ін. Як відомо, у сталінські часи всі державні та відомчі архіви взагалі підпорядковувались НКВС/МВС. Наприклад, для того, щоб в березні 1944 р. влаштуватись на посаду архіваріуса на заводі ЗС Лаврентьєвій Ользі Кузьмівні знадобився дозвіл старшого наукового співробітника управління МВС Запорізької області [1357, арк. 1]. З кінця 1950-х рр. архівну систему в СРСР було виведено із

підпорядкування силовим структурам, однак проблеми для доступу стороннім особам, наприклад, таким дослідникам як ми, існують і зараз.

Лише завдяки нашим особистим контактам, нам пощастило отримати змогу познайомитися із матеріалами архівів двох провідних металургійних заводів м. Запоріжжя – *ВА ДСС* та *ВА ЗС*. На прикладі *ВА ДСС* можна відстежити основні принципи наповнення їх закінченими в поточному справочинстві документами із довічним терміном зберігання, а також особовими документами звільнених працівників, які передавалися до *ВА* для подальшого зберігання та використання. Так, приймання архівним підрозділом справ постійного зберігання та з особового складу від структурних підрозділів *ДСС* здійснювалося через рік після завершення їх у справочинстві. Протягом року вони залишалися в структурних підрозділах для використання. Справи постійного терміну зберігання та з особового складу приймалися після проведення експертизи їх наукової і практичної цінності, повного упорядкування та оформлення за описами, схваленими експертною комісією *ДСС* (див. Додаток 10).

Оскільки документи постійного зберігання цього заводу за довоєнний період було, у більшості своїй, незворотно втрачено, у *ВА ДСС* і *ЗС*, переважно, зберігаються комплекси, утворені після 1944 р. Виключення становить лише бухгалтерська документація. Комплектування фондів *ВА* велось згідно «Переліку документальних матеріалів Наркомату чорної металургії...» (1946). Здебільшого то була технічна та управлінська документація [1737, с. 6–23]. Втім, присутні й матеріали соціального характеру.

Так, нині у *ВА ДСС*, згідно справи фонду, зберігаються наступні документи з особового складу: 1) акти про нещасні випадки за 1968 – 1991 рр. – 288 од. зб.; 2) протоколи комісій із встановлення трудового стажу за 1948 – 1980 рр. – 52 од. зб.; 3) накази з особового складу за 1948 – 1991 рр. – 328 од. зб.; 4) книги реєстрації наказів з особового складу за 1968 – 1969 рр. – 26 од. зб.; 5) книги реєстрації робітників, які закінчили курси за 1949 – 1975 рр. –

82 од. зб.; 6) книги обліку прийому та звільнення за 1962 – 1991 рр. – 20 од. зб.; 7) книги реєстрації актів про нещасні випадки за 1951 – 1991 рр. – 78 од. зб.; 8) розрахункові відомості та особові рахунки за 1936 – 1941, 1944 – 1991 рр. – 1376 од. зб.; 9) протоколи кваліфікаційних комісій за 1972 – 1973, 1979 – 1980, 1987 – 1991 рр. – 33 од. зб. [1, арк. 6–8].

Всі ці матеріали групуються по фондах за тематичним або хронологічним принципом. Так, із довоєнних часів – ф. «Довоєнний» ВАЗС – дійшли матеріали, які свідчать про планові переселення до м. Запоріжжя робітників із інших регіонів УСРР, наприклад із Донбасу (м. Сталіно, нині – Донецьк) у 1932 р. [3, арк. 3–37, 42–128], або про штатні розклади різних підприємств у складі ЗС [4, арк. 1–30].

Зберіганню впродовж 75 років підлягають особові справи звільнених працівників. Вони формують фонди «Відділ кадрів» та «Особові справи звільнених працівників». Вони групуються по роках звільнення та по літерах (перші літери прізвищ) [10, арк. 1–230]. У ВА кожного із ПП ДПК рахунок таких матеріалів іде на тисячі. Всі вони містять надзвичайно цінну інформацію стосовно життєвого шляху конкретного із заводчан. Зокрема, нами було виявлено та введено до наукового обігу особові справи колишніх директорів ЗС А.Л. Боборикіна, О.О. Герасименка та Л.Д. Юпка [12, арк. 1–56; 13, арк. 1–82; 14, арк. 1–60], інженера-металурга ДСС (паралельно – відомого барда) В.С. Берковського [2, арк. 1–16]. Там же зберігаються документи, які стосуються визначення трудового стажу працівників ПП [11, арк. 1–419].

А у ф. «Відділ безпеки» того ж ВА відклалися справи, в яких згруповано акти про нещасні випадки за якийсь конкретний рік – 1945-й [5, арк. 1–90], або із окремо взятими працівниками – Похилом [7, арк. 1–8] і Олійником [6, арк. 1–26] (смерть, а не просто травма, фіксувалась окремо).

Інформацію щодо різних сторін соціальної історії працівників металургійних підприємств м. Запоріжжя можна відшукати і в таких фондах, які, здавалось би, мають містити виключно документи директивного й звітного характеру. Наприклад, у фонді «Дирекція» ВАЗС, нами було виявлено справу про відселення мешканців

робітничих селищ з території, де буде новий шламонакопичувач, 1985-го року. Планове зведення чергового промислового об'єкту дало десяткам сімей змогу переселитися із старезних бараків, зведених ще у 1930-х – 1940-х рр. у нові житлові масиви тодішніх Заводського та Ленінського (нині – Дніпровського) районів м. Запоріжжя [9, арк. 1–38].

Окремі справи стосуються організаційних засад діяльності ВА ПП. Наприклад, у ВАЗС нами було виявлено окрему справу, яку сформовано із службового листування цього архівного підрозділу із ДАЗО. Здебільшого ці листи, доповідні записки та ін. відображають процес експертизи цінності документів, хід передачі документів із ЗС в ДАЗО [8, арк. 1–54].

Серед решти матеріалів ВА цікавість являють їхні бібліотечні зібрання. Їх присутність пояснюється необхідністю постійного звернення заводських архівістів до довідкової та навчальної літератури заради дотримання норм правильного зберігання документації, організації експертизи цінності та подальшого використання документів. Зокрема, в ВАЗС нами було описано подібні видання за 1950 – 1959 рр. [1912, 1921, 1953, 1967] та 1978 – 1987 рр. [1935, 1980, 1985].

Із діяльністю ВАЗС, а конкретніше, матеріалами відділу кадрів, безпосередньо пов'язане зібрання документів *Рукописного відділу Запорізького відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України*.

Зокрема, в результаті евристичних пошуків, здійснених нами в поточному архіві ВА ЗС на початку 2019 р., було виявлено комплекс діловодної документації, вилученої, через «непрофільний характер», з особових справ співробітників цього заводу за період 1940 – 1950-х років. Оскільки вони підлягали утилізації, начальниця канцелярії О.Ю. Азаренко та завідувачка відомчого архіву Ю.Ю. Христоєва (обидві – випускниці історичного факультету нашого університету, спеціальності «Архівознавство»), заради збереження цих цінних історичних джерел, люб'язно погодилися на їх передачу до РВ ЗВІУАД НАНУ, яке діє на базі ЗНУ. Тут ми відзначимо наш

власний внесок, який полягає участі в прийомці матеріалів та їх подальшому угрупованні для описування та фондування (лютий-червень 2019 р.).

Усі вони були згруповані в межах архівного фонду № 1378 «Металургійний завод ЗС», порядковий номер та назва якого співпадають із аналогічними, вживаними до діючого поточного архіву цього промислового підприємства та до фонду з постійним складом зберігання документів у ДАЗО (див. нижче).

Описування здійснено за предметно- тематичним принципом із літерною розбивкою опису на підрозділу за хронологією. Наприклад, всі матеріали, які відображають певні аспекти соціальних відносин, згруповані в межах опису 1 (літери від «А» до «Д»).

За функціональністю то є звітно-розпорядча та засвідчувально-інформаційна документація, а також матеріали службового та приватного листування, поява яких та їх оперативне побутування були викликані до життя різноманітними за рівнем і значущістю взаємовідносинами конкретних суб'єктів із підприємством (як керівництвом, так і колективом) і державою (включно із КПРС):

- Оп. 1-А (Матеріали з соціальної історії. 1940-і рр.). 20 од. зб. [1357–1376].
- Оп. 1-Б (Матеріали з соціальної історії. 1950-і рр.). 51 од. зб. [1377–1427].
- Оп. 1-В (Матеріали з соціальної історії. 1960-і рр.). 8 од. зб. [1428–1435].
- Оп. 1-Г (Матеріали з соціальної історії. 1970-і рр.). 4 од. зб. [1436–1439].
- Оп. 1-Д (Матеріали з соціальної історії. 1980-і рр.). 4 од. зб. [1440–1443].

Справи за описом 2, із його вісьмома літерами (від «А» до «Ж»), сформовані за рахунок особових документів працівників ЗС, які через різні суб'єктивні обставини не були віддані їх власникам – довідки, трудові книжки, характеристики, різні членські квитки, свідоцтва про народження, шкільні атестати і т.д. На відміну від матеріалів справ за Оп. 1, вони мають розрізнений характер та несуть здебільшого індивідуальну інформацію про конкретну

людину чи одинарний факт, не створюючи загальних контекстів життєвих ситуацій і випадків.

- Оп. 2-А (Колекція документів. 1930-і рр.). 7 од. зб. [1444–1450].
- Оп. 2-Б (Колекція документів. 1940-і рр.). 66 од. зб. [1451–1497].
- Оп. 2-В (Колекція документів. 1950-і рр.). 46 од. зб. [1498–1540].
- Оп. 2-Г (Колекція документів. 1960-і рр.). 16 од. зб. [1541–1553].
- Оп. 2-Д (Колекція документів. 1970-і рр.). 1 од. зб. [1554].
- Оп. 2-Е (Колекція документів. 1980 – 1990-і рр.). 15 од. зб. [1555–1562].
- Оп. 2-Є (Документи. 1920 – 1950-і рр.). 4 од. зб. [1563–1566].
- Оп. 2-Ж (Телеграми. 1940 – 1950-і рр.). 11 од. зб. [1567–1577].

За третім описом Ф. 1378 РВЗВІУАД за гендерним принципом (жіночі та чоловічі) угруповано портретні фото працівників заводу ЗС з їх особових справ. За кожною літерою «А» і «Б» цього опису сформовано по 2 справи: у перших – неатрибутовані фото (без вказівок П.І.Б); у других – атрибутовані (з підписами):

- Оп. 3-А (Фотографії заводчанок. 1930 – 1980-і рр.). 2 од. зб. [1578–1579].
- Оп. 3-Б (Фотографії заводчан. 1930 – 1980-і рр.). 2 од. зб. [1580–1581].

Попри те, що подібні матеріали вважалися такими, що не мають жодної цінності та масово знищувалися, вони, як нами буде показано (див. Розділ 4.1, 4.3. і 4.4), є насправді унікальними для реконструкції багатьох аспектів соціальної історії та історії повсякдення промислових робітників м. Запоріжжя в другій половині ХХ ст.

Державний архів Запорізької області.

Фонди цього архіву містять найбільшу кількість документальних джерел, що не просто походять від ПП ДПК, але й є зосередженням відомостей не тільки про їх економічний розвиток, але й щодо соціальних структур їх колективів (відбір матеріалів ми проводили із врахуванням саме цієї тематичної ознаки). Такими є:

- Ф-Р. 1378. Металургійний комбінат ЗС ім. С. Орджонікідзе, 10 206 од. зб., 1930 – 1940, 1943 – 1991 рр. [18–31].

- Ф-Р. 2009. Запоріжвогнетрив, 2836 од. зб., 1943- 1991 рр. [34–46].
- Ф-Р. 2463. Електрометалургійний завод ДСС ім. А.М. Кузьміна, 4949 од. зб., 1933 – 1941, 1945 – 1991 рр. [52–71].
- Ф-Р. 2493. Запоріжжкокс, 2929 од. зб., 1941, 1944 – 1991 рр. [73].
- Ф-Р. 2506. Дніпровський алюмінієвий завод, 3401 од. зб., 1946 – 1991 рр. [74–110].
- Ф-Р. 2521. Дніпровський електродний завод, 2652 од. зб., 1936 – 1940, 1944 – 1991 рр. [111–132].
- Ф-Р. 2563. Дніпровська гідроелектростанція (м. Запоріжжя), 1490 од. зб., 1934 – 1940, 1946 – 2009 рр. [136–139].
- Ф-Р. 2658. Запорізький феросплавний завод», 2591 од. зб., 1940, 1945 – 1991 рр. [143–162].
- Ф-Р. 2855. Запорізький титано-магнієвий комбінат, 2389 од. зб., 1956 – 1998 рр. [163].
- Ф.-Р. 5528. Запорізький хімічний завод «Кремнійполімер» 1219 од. зб., 1963 – 1986 рр. [185–211].

Як нами було показано вище (див. Розділ 2.1.) індустріальна, зокрема енергетична та металургійна, галузі в УРСР/СРСР, їх розвиток та виробничий процес на ПП, знаходилися під самим пильним контролем з боку партійних структур. «Партійні» фонди нинішнього ДАЗО (фонди парторганізацій підприємств, а також окремих адміністративних одиниць м. Запоріжжя) містять значну кількість матеріалів за темою дослідження. Як і в попередніх випадках, основну увагу було приділено тим із них, які несуть в собі свідчення «живої» історії, дозволяють побачити пересічних людей, а не просто економічну діяльність промислових гігантів. Ці фонди є наступними:

- Ф-П. 102. Запорізький обком КПУ [213].
- Ф-П. 149. Дніпробудівський райком КПУ, м.Запоріжжя [214].
- Ф-П. 157. Запорізький міськком КПУ [215].

- Ф-П. 162. Партком ДАЗ Орджонікідзевського району м.Запоріжжя [216–312].
- Ф-П. 164. Ленінський райком КПУ, м.Запоріжжя [313].
- Ф-П. 179. Партком ДЕЗ Орджонікідзевського району м.Запоріжжя [314–335].
- Ф-П. 187. Партком «Дніпроенерго» Ленінського району м.Запоріжжя [336–346].
- Ф-П. 229. Орджонікідзевський райком КПУ, м.Запоріжжя [347].
- Ф-П. 272. Партком заводу ЗС Орджонікідзевського району м.Запоріжжя [348–409].
- Ф-П. 2706. Партком Вогнетривкого заводу Заводського району м.Запоріжжя [410].
- Ф-П. 2711. Партком Феросплавного заводу Заводського району м.Запоріжжя [411–412].
- Ф-П. 3685. Партком заводу ДСС Орджонікідзевського району м.Запоріжжя [413–501].
- Ф-П. 4903. Партком Коксохімічного заводу Заводського району м.Запоріжжя [502–506].
- Ф-П. 6430. Запорізький промислово-виробничий обком КПУ [507].
- Ф-П. 6433. Запорізький промисловий обком КПУ [508].
- Ф-П. 6596. Заводський райком КПУ, м.Запоріжжя [509].

Певний інтерес становлять і ті фонди ДАЗО, в яких, за принципом колекцій, зібрані матеріали, похідні від мешканців м. Запоріжжя, що відзначилися в різних сферах – науці, виробництві, громадській діяльності. Серед них присутні й ті, чий життєвий шлях був тісно пов’язаний із ПП ДПК. Наприклад, у Ф-Р. 3318 – «Запоріжці – Герої соцпраці». У ньому відклалися матеріали від знаних запорізьких металургів другої половини ХХ ст.: М.Я. Бойка [164–167], Д.Ф. Галушки [169], В.С. Кузева (всі – ДСС) [170]; А.І. Волкова, І.А. Кайоли, М.Т. Кінебаса, Г.К. Пометуна (всі – ЗС) [168, 171–

175]. Або ж у Ф-Р. 3333 – «Почесні громадяни м. Запоріжжя». У ньому найбільшою повнотою та представництвом відзначається квазі-фонд, похідний від ще одного представника «робітничої еліти» – знаного металурга С.С. Якименка [176–182]. У всіх випадках переважають джерела особового походження (автобіографії), посвідчувальна документація (грамоти, свідоцтва, посвідчення), наративи (підбірки газетних статей про трудову діяльність), фотозображення (парадні портрети та виробничі фото).

Маємо констатувати, що саме в зібраннях ДАЗО була акумульована найбільша частина матеріалів, випродукованих свого часу ПП ДПК. Однак, інші архівні установи, також зберігають джерела за темою дослідження.

Наступна із описуваних нами архівних установ – *Центральний державний науково-технічний архів України (ЦДНТАУ)* у м. Харків. У фондах ЦДНТАУ здебільшого сконцентровано науково-технічну документацію, яка утворилася в результаті діяльності ПП, а також проектних і конструкторських бюро, що діяли на території України із 1921 по 1991 рр. Джерельні зібрання цього архіву складаються із 245 фондів, загальною кількістю понад півмільйона одиниць зберігання науково-технічної документації. Представлені в архіві й фонди особового походження, продуцентами яких є вчені-практики, що відзначилися впровадженням їхніх наукових розробок у виробництво. Значну частину матеріалів архіву становить проектна документація до ПП важкої індустрії. Розвиток енергетики України відображено у проектах гідроелектростанцій і теплових електростанцій. Зокрема, в архіві зберігаються проектна документація Дніпрогесу, та ще двох металургійних заводів ДПК – ЗС та ЗТМК. Вони становлять основу фонду ЦДНТАУ. Ф-Р. 4. Запорізький металургійний завод «Запоріжсталь» ім. С. Орджонікідзе Головспецсталі Народного Комісаріату чорної металургії СРСР [1582].

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОУ) в м. Києві також містить джерела з соціальної історії робітників ПП. Хоча основний їх масив становить вихідна директивна

документація органів управління промисловістю – накази та циркуляри наркоматів і міністерств УРСР, із цього загалу нами було виявлено й окремі справи, дотичні до соціальної сфери ПП ДПК. Наприклад, документи про вербівлю робітників по території всієї тодішньої УСРР для роботи на заводі ЗС, який щойно запуслав своє виробництво (1932) [1583].

Спеціалізована за профілем зберігання архівна установа – *Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г.С. Пшеничного (ЦДКФФАУ)* – є лідером серед усіх українських архівів за кількістю візуальних документів з історії ДПК м. Запоріжжя, починаючи від самого початку зведення його ПП (1927) і аж по 1980-і рр. включно. Планове накопичення ФД у архіві почалося у 1930-х рр., згідно «Положення про єдиний державний архівний фонд УСРР» від 05.04.1930 р. Заснування Всеукраїнського центрального фотоархіву, який був предтечою ЦДКФФАУ, дозволило зібрати та зберегти у фондах архіву 380000 од. зб. ФД.

Згідно тематично-хронологічного принципу, в процесі евристики та атрибуції ЦДКФФАУ нами було виокремлено два блоки ФД: 1) фотоматеріали в яких висвітлюється будівництво та введення до експлуатації Дніпрогесу та інших об'єктів ДПК (1927 – 1934 рр.) [1584–1677]; 2) повоєнна відбудова та робота ПП м. Запоріжжя (1947 – 1984 рр.): ДАЗ [1681, 1687–1689, 1694, 1699–1701 1706–1707, 1709–1710], ДСС [1684, 1695, 1698, 1711], Запорізького феросплавного [1683, 1686, 1690–1691, 1702–1703, 1705, 1708], коксохімічного [1678–1680, 1682, 1685, 1692, 1696–1697, 1712–1716] та інших заводів. За жанровою приналежністю та присутні як фото зроблені шляхом постановки, так і «вихоплені» з реальності. Форма подачі – одиночні фото та репортажі.

Намагаючись бути максимально об'єктивними, ми маємо відзначити, що дисертаційне дослідження могло б бути більш повним за сферою евристичного охоплення, якби було задіяно науковий потенціал колишніх центральних архівів СРСР, нині зосереджених у РФ. Через збройну агресію путінського режиму проти України, що триває впродовж останніх дев'яти

років, ми не змогли особисто відвідати деякі із тамтешніх архівних установ, в складі яких зберігаються фонди профільних загальносоюзних міністерств, яким підпорядковувалися, за вертикаллю, ПП ДПК. Наприклад, Російський державний архів економіки в м. Москва (РДАЕ) – Ф. 8875. Міністерство чорної металургії СРСР й ін.

Музейні заклади (державні та ПП). Можна вважати, що наповнення їх зібрань різноманітними артефактами, актуалізованими в результаті будівництва і функціонування об'єктів ДПК, відбувалося не тільки за рахунок потрапляння до музеїв предметів, випродукованих ПП.

Фонди ЗОКМ і НЗХ. Зведенню промислових потужностей передувало археологічне обстеження територій. У результаті діяльності т.зв. Дніпрогесівської експедиції було відкрито чимало пам'яток історії та культури, зокрема й славнозвісний Вознесенівський скарб. Матеріали цих розкопок налічували сотні предметів, датованих часом від палеоліту до доби козацтва [1922, с. 196–207; 1925, с. 11–20; 1949, с. 177–184]. Відтак, можна вважати що сам процес будівництва промислового комплексу в м. Запоріжжя, ще до початку функціонування викликав наповнення колекцій новостворених музеїв.

Так, 12.07.1930 р. Раднарком УСРР видав постанову про організацію Музею Дніпробуду, а десятьма днями пізніше були затверджені його статут і план роботи [583, арк. 2–3;]. На той час в м. Запоріжжя вже діяв Музей революції, по суті – краєзнавчий. Остаточо цей статус за ним було затверджено у січні 1939 р., із заснуванням Запорізької області. Під час війни експонати обох музеїв було знищено. Після звільнення міста, постановою Запорізької облради від 22.06.1944 р. його було відновлено під назвою Запорізький краєзнавчий музей (з 2021 р. – «Запорізький обласний краєзнавчий ім. Я.П. Новицького») [585, арк. 6–10].

Оскільки експозиція тодішнього ЗОКМ мала слугувати своєрідною візитівкою індустріального Нового Запоріжжя, предметам заводського походження була відведена важлива роль у наповненні стендів, кожен із яких

присвячувався конкретному ПП. «Примірний перелік експонатів для оформлення стенду заводу» (1959) визначав, що до необхідних експонатів мають входити: 1) матеріали (переважно документальні й ФД), що відображають хід виконання 5- і 7-річних планів, а також т. зв. «зустрічних» планів до чергового з'їзду КПУ/КПРС; 2) матеріали, які відображають науково-технічний прогрес на ПП, зокрема, автоматизацію та механізацію процесів праці; 3) документи (розпорядчі та статистичні) з ВА заводів, зміст яких відбивав функціонування ПП до та після війни, із акцентуванням на кількісних успіхах відновлення; 4) матеріали про культуру та побут робітників; 5) експонати про інтернаціональні зв'язки ПП із зарубіжними колегами [587, арк. 2–21; 588, арк. 10–16; 589, арк. 11–19; 590, арк. 21–29].

Тому не дивно, що згідно таких, заздалегідь визначених параметрів, основний масив нових надходжень склали такі види експонатів, як документи і фото, сувеніри, нагороди та пам'ятні медалі, матеріали виготовлені на ПП [591, арк. 1–30; 592, арк. 5–32; 593, арк. 4–14; 594, арк. 3–18]. Вони відбивали створення та відбудову Дніпрогесу та основних ПП. Нові експонати надходили до відділу ЗОКМ, що вивчав «соціалістичне будівництво» в Запорізькій області, насамперед, у самому м. Запоріжжя. Відповідно, він був найбільше укомплектованим. В першу чергу потрапляли документи та матеріали відомих робітників та радянських активістів [583–598].

Наявність у фондах *Національного заповідника «Хортиця»* значної кількості одиниць зберігання, похідних від ПП м. Запоріжжя також має свою історію та пояснення. Постановою Ради Міністрів України від 18.09.1965 р. «Про увічнення пам'ятних місць, пов'язаних із історією запорозького козацтва», було оголошено про створення Державного історико-культурного заповідника на о. Хортиця. Але 28.09.1973 р., внаслідок русифікаторського курсу часів Щербицького, ЦК КПУ, скасував цю постанову. Натомість на Хортиці з'явився «Музей історії міста Запоріжжя», який став філією ЗОКМ. Його головним завданням було визначено представлення в експозиції основних віх історії м. Запоріжжя, особливо пов'язаних із подіями революції,

війнами, відбудовою міста та його розвитком за доби УРСР. Тому в зібранні НЗХ багато предметів, пов'язаних із передовиками ПП, орденоносцями тощо [1240–1356].

Музеї історії заводів ДСС і ЗС на сьогоднішній день, фактично, є останніми з діючих в м. Запоріжжя, колись численних заводських музеїв підприємств ДПК. Поява переважної більшості із них відноситься до кінця 1960-х – початку 1970-х рр. Це не випадково, оскільки масштабні святкування кількох значущих для комуністичної влади ювілеїв – 20-річчя Перемоги (1965), 50-річчя Жовтневого перевороту (1967), комсомолу (1968), СРСР (1972) та 100-річчя Леніна (1970) – запустили процес створення на місцях, при ПП музейних осередків і, відповідно, появи методичної літератури, в якій розтлумачувались засади їх функціонування [1918, с. 4-12]. Серед цих музеїв були й створені на базі заводів ДАЗ, ДЕЗ, ЗТМК, Кохсохім і Феросплав та ін.

Досить швидко вони перетворилися на місце, в якому було зібрано велику кількість різноманітних свідчень про епоху. Це пояснюється тим, що ПП часів УРСР, разом із діючими на їх базі музеями, за сім десятиліть свого функціонування утворили величезні масиви джерел. Так сталося тому, що подібно до державних, їм від самого початку ставилися завдання щодо виявлення, концентрації і подальшого пропагування документальних, речових і зображальних пам'яток радянської епохи [1875, с. 12, 37–42, 122–137].

З установчих документів подібних музеїв видно, що створювались вони із метою «виховання молоді на славних традиціях трудового колективу», або ж, говорячи сучасною мовою, для формування у робітників корпоративної культури і лояльності до керівництва. Наприклад, на заводі ДСС музей був створений згідно із наказом директора заводу за № 89 від 29.04.1960 р. Показово, що ініціатором створення МДСС був заступник секретаря парткому заводу П.Я. Булиженський [637, арк. 1]. Також на них покладалося зберігання, вивчення, пошук та використання експонатів і пам'яток історії.

Слід зазначити, що у відповідності з призначенням цих установ мали місце певні особливості в комплектуванні їхніх зібрань джерелами,

пов'язаними з працівниками запорізьких ПП. Ті ж самі музеї ЗС і ДСС, призначені для увічнення історії цих підприємств та формування у робітників заводського патріотизму, теж збирали експонати, пов'язані з передовиками виробництва. Крім того, в них осідали матеріали сформовані в результаті заводських акцій вшановування ветеранів, трудових династій тощо. Значна увага приділялась збору матеріалів про керівників підприємств, їхню діяльність [1875, с. 55–59].

Слід зазначити, що в обліку експонатів, які зберігають державні та заводські музеї м. Запоріжжя, є певні відмінності. Так, в ЗОКМ предметам присвоюється певний літерний індекс, в залежності від їхньої видової приналежності, МО – медалі та ордени [616–633], Д – документи [599–615] тощо, та обліковий номер. У НЗХ при обліку теж застосовують літерний шифр для кожної групи зберігання: П- папір [1240–1274], Ф- фото тощо [1275–1282] та обліковий номер (крім того, ще вказують номер, який присвоюється предмету при його реєстрації в книзі надходжень установи). В МЗС вказується номер книги надходжень, в якій зареєстровано даний предмет та його номер [1105–1239]. У МДСС в основі обліку лежить локалізація музейних предметів. Частина їх, яка зберігається в основній фондовій збірці, позначається як Фонди та мають свою нумерацію [638–790]. Також окрему нумерацію мають і колекції «Фотонегативи з історії заводу (далі – КФІЗ) [791–854], «Фотонегативи – портрети» (далі – КФП) [855–876], музейні предмети з експозиційного зібрання (далі – Експозиція) [877–1100]. Подібний, достатньо широкий, діапазон практик обліку в описаних нами зібраннях запорізьких музеїв, був пов'язаний із тим, що вимоги, які висувалися до музеїв на громадських засадах були менш прискіпливими, аніж аналогічні до державних, свідчення чому можна знайти в «Інструкції з обліку та зберігання музейних цінностей, які знаходяться в державних музеях СРСР» (1985) [1728].

Специфіка артефактів за темою нашого дисертаційного дослідження, які й донині зберігаються в фондах ЗОКМ та НЗХ, музеїв ДСС і ЗС, полягає в тому, що всі вони несуть яскраво висловлену складову комуністичної

ідеології: 1) грамоти, якими були нагороджені від адміністрації ПП їхні працівники [683, 894, 951–952, 979–981, 1213, 1264, 1266–1268, 1287]; 2) ордени, медалі та пам'ятні знаки ветеранів і заслужених працівників [616–633, 983, 1038–1068, 1149]; 3) особисті речі та документи заводської еліти, які висвітлювали здійснення ними керівництва виробництвом [651–653, 660–663, 667–671, 756–760, 905–907, 992, 1137, 1139–1140, 1295–1301] і т.п.

Однак, категоричне заперечення будь-якої їх наукової цінності буде виглядати явним перебільшенням, й не тільки тому, що вони самі по собі цікаві як пам'ятки що представляють цілу добу в історії нашого міста, краю, країни. Належність певних, часто численних, груп предметів, до конкретних осіб дає нам можливість судити про хід соціальної стратифікації всередині робітників ПП (див. Розділ 3.2.). Доповнення подібними матеріалами документальних комплексів ВА ПП (див. Розділ 4.2.) дозволяє більш деталізовано висвітлити процеси появи «нового класу» управлінської номенклатури у 1950 – 1980-х рр.

3.2. Приватні зібрання працівників

Дотримуючись задекларованого нами у вступній частині курсу на розгляд досліджуваної нами проблеми в контексті нової соціальної історії, тобто минулого людей та їх груп, ми маємо відзначити й той факт, що архівні і музейні установи м. Запоріжжя та Запорізької області не є виключними монополістами зберігання історичних джерел, випродукованих у процесі діяльності ПП ДПК. Оскільки заводські колективи складаються із конкретних осіб, зрозуміло що й вони збирали певну кількість документів, фото, предметів матеріальної культури й т.п., які осідали, принаймні на початковому етапі, у їх приватних (домашніх / сімейних) архівах.

Усі матеріали, зосереджені в приватних зібраннях (архівах і колекціях) працівників ПП ДПК можна, за походженням, поділити на дві основні групи: 1) акумульовані ними самими, впродовж свого життя; 2) похідні від інших контрагентів [1914, с. 95–109].

За своєю належністю до різноманітних видів історичних джерел їх можна віднести до: I) речових; II) писемних; III) зображальних. До перших ми відносимо особисті речі, до других – письмові документи всіх різновидів та наративи (меморати/мемуари, епістолярії й ін..), до третіх – фотозображення (інколи й кінодокументи), що закарбували миттєвості службової та приватної сторін життя працівників ПП.

I. Загалом, *речові* джерела є надзвичайно різноманітними за своїми класифікаційними ознаками: за часом та місцем створення, країною/регіоном походження, функціональним призначенням, способом виготовлення, формою і змістом, унікальністю чи навпаки масовістю, естетичною цінністю, стилем тощо. Як буде показано нижче, в колекціях працівників переважаючими є такі види т.зв. «меморій» (предметів, які зберігають і демонструють пам'ять про людину, подію і епоху): 1) різноманітні відзнаки від держави та ПП у вигляді орденів, медалей, пам'ятних знаків і ювілейних значків; 2) знаряддя праці та зразки продукції заводів на яких вони працювали; 3) особисті речі людей, які походили з різних сфер і етапів їх життя – біноклі, люльки, окуляри, авторучки, предмети одягу (виробничого, цивільного та військового) [1914, с. 114–118].

II. Представлені в приватних зібраннях заводчан *писемні* джерела, за родово-видовим принципом розподіляються на: 1) документи та 2) наративи. Службові документи, за своїм функціональним призначенням, здебільшого відносяться до посвідчувальних (довідково-інформаційних) і, меншою мірою, діловодних.

1) До першої категорії відносяться дипломи та свідоцтва про отримання освіти, довідки, характеристики, посвідчення, мандати, почесні грамоти за виробничу та громадську діяльність, трудові книжки, в яких відображено кар'єрне зростання. Друга категорія – діловодні документи, як правило репрезентована дублікатами (копіями) заяв, доповідних і т.п., що надсилалися до вищого керівництва ПП чи навіть міністерств УРСР (СРСР). Зазвичай вони

зустрічаються в приватних архівах осіб, які й самі займали керівні посади різних рангів і мали доступ як до документації, так і до засобів її дублювання.

2) *Наративні* (чи *его-*) джерела які трапляються в приватних зібраннях заводчан можливо поділити на три умовні групи: 1) матеріали авторства самого фондоутворювача – спогади, щоденники, автобіографії і т.п.; 2) матеріали в яких життєвий шлях знаного працівника висвітлюють інші люди – статті (як правило вирізки) в журналах і газетах; 3) листування з колегами, друзями, родичами. Крім того, цю групу джерел можна поділити на унікальні та масові. Унікальний характер мають неопублікована мемуаристика та епістолярії. Масовими ж є примірники друкованих праць – газет, журналів і буклетів, в яких писалося про людину. Як правило вони є фрагментами, залишками приватної бібліотеки тієї чи іншої особи [1915, с. 255, 291, 355].

III. *Джерела зображального* характеру. Масовий характер для ХХ ст. носять фотографічні знімки, що є документами своєї епохи. Основна маса фотографій з життя та діяльності окремих заводчан на сьогодні зберігається як в приватних (домашніх) колекціях, так і в складі фондів державних і заводських музеїв і архівів. За змістом і характером об'єктів всі фотодокументи, зосереджені в приватних зібраннях працівників поділяються на: 1) подієві; 2) портретні. Фотографії першої групи унаочнюють окремі моменти подій життя – виробничого процесу, громадського життя радянської доби (включно із партійними та профспілковими заходами) тощо. До портретів відносимо постановочні зображення заводчан та їх колективів і сімей, фотоколажі колективів ПП і т.д. [1915, с. 218–242]. Всі вони є носієм цінної інформації, як ілюстративного, так і більш широкого характеру, з дослідження історії повсякденності, соціальних відносин і структур досліджуваного періоду (див. Розділ 2.3.).

Особливістю радянської промисловості було те, що вже під час її формування з її засадничих принципів була виключена приватна власність. Це обумовило хронічні проблеми радянської економіки в плані її ефективності та мотивації працівників. Намагання підмінити економічний інтерес

ідеологічними стимулами обумовило побутування в СРСР потужної пропаганди, яка була часткою середовища радянської людини, з якою вона стикалася і вдома, і на виробництві. Заідеологізованість всього, що було пов'язано із «робітничим класом», на практиці конкретизувалось генеруванням значної кількості документів і артефактів тієї епохи. Більшість із них засвідчувала кваліфікації та соціальні статуси людини, її лояльність комуністичній владі, рівень її задіяності в самому процесі будівництва нового суспільного ладу, участі у різноманітних воєнних і політичних подіях і т.д.

Всі ці джерела, врешті-решт, після їх видачі, нагородження ними тощо осідали в приватних архівах заводчан, являючи собою якусь папку чи портфель із долученими до них іншими документами сім'ї. Таким був стан речей ще якісь 30 років тому. Крах радянської системи та подальший демонтаж її ідеологічних конструктів, який триває й нині в процесі декомунізації України, змінив це. Всі означенні вище різновиди пам'яток доби СРСР дуже швидко втратили свою сакральність. Відповідно, умови їх зберігання в родинному середовищі погіршилися – досить часто, після відходу від активної діяльності та фізичної смерті тих, хто був їх фігурантами, нащадки не особливо переймалися їх зберіганням – викидали, продавали і т.д. На сьогодні від колись представницьких зібрань приватних архівів запорізьких заводчан лишилися лише фрагменти.

Щасливим виключенням є тільки ті із них, які ще за радянської доби опинилися на зберіганні у заводських і державних музеях м. Запоріжжя. Як правило, це матеріали що надійшли від осіб (їх сімей), які, будучи належними до робітників ПП, спроміглися зробити гарну кар'єру, перетворитися на своєрідну еліту тогочасного пролетаріату. Справа в тому, що за часів існування СРСР, підприємствах використовувалась система «ударників» чи передовиків виробництва.

Для створення образів передовиків вибирались кращі працівники, з відповідними анкетними даними, які підходили на роль взірцевого робітника. В першу чергу обирали комуністів та комсомольців, якщо ж виробничих

успіхів досягав безпартійний працівник, то в подальшому йому доводилось вступати в комуністичну партію. Проте переважно таких «ударників» створювали парткоми та заводська адміністрація штучно. Для цього таким ударникам та передовикам, на відміну від пересічних робітників, створювали всі умови для продуктивної праці. В подальшому передовиків просували у виборні органи влади. Зазвичай організовувалось їх обрання в районні, міські, республіканські ради депутатів трудящих. Вершиною ж досягнень таких передовиків виробництва було депутатство у Верховній раді СРСР. Високі заробітки «ударників», їхня кар'єра у владі мали спонукати інших робітників до напруженої праці. Матеріали ж пов'язані з окремими «передовиками» були обов'язковим елементом для всіх музеїв радянської доби. Саме в них і зберіглися, у вигляді квазі-фондів і колекцій комплекси історичних джерел, по яких ми можемо реконструювати типовий приватний архів заводчанина (із поправкою на статусність осіб, яким вони належали).

Наприклад, одним з таких комплексів є матеріали та документи сталевара заводу ДСС, героя соцпраці, депутата Верховної Ради СРСР Д.Ф. Галушка. Серед самих ранніх – похвальна грамота учня школи ФЗН № 9 Галушки, якого в 1948 р. нагородили «за відмінні оволодіння професією і поведінку». Через рік ім'я ще підручного сталевара Галушки вже занесли у Книгу пошани за досягнуті високі виробничі показники. Ще вісьмома почесними грамотами робітник був відзначений за високі виробничі показники, перемоги в соціалістичному змаганні, в зв'язку з-присвоєнням йому звання «Кращий сталевар» Запорізької області та звання «Кращий по професії». Також серед документів наявні дипломом першого ступеню, яким учасник виставки сталевар Д.Ф. Галушка був нагороджений Головним комітетом Виставки досягнень народного господарства УРСР, поздоровний лист адміністрації заводу ДСС в зв'язку з нагородженням його урядовою нагородою медаллю «За трудову доблесть», ще одне свідоцтво про занесення його ім'я в заводську Книгу пошани. Слід відзначити й депутатський квиток депутата Запорізької обласної ради депутатів трудящих, депутатський квиток та тимчасове

посвідчення депутата Верховної Ради СРСР ІХ скликання та листівку з біографічними відомостями на кандидата у депутати Ради Національностей Верховної ради СРСР того ж скликання по Запорізькому виборчому округу № 46 Д.Ф. Галушки, фото його участі якості депутата Верховної Ради СРСР в роботі обласної ради, котрі засвідчують вростання передовика у владу [169, 1303, 1305, 1307–1320].

Подібний, хоча й скромніший за обсягом, комплекс джерел стосується Я.В. Грушецького, працівника ДАЗ, заслуженого металурга УРСР, героя соцпраці. Серед них кілька подячних грамот за високі виробничі показники і успіхи в соціалістичному змаганні. Ще наявні брошура, в якій він описує свої методи роботи, посвідчення про раціоналізаторську пропозицію, посвідчення дружинника по охороні громадського порядку. Також є його посвідчення члена Ленінського райкому компартії, вітальна адреса від міському компартії, запрошення на 30-річний ювілей ДАЗу [1266–1274, 1277, 1280].

В документах сталевара ЗС І.А. Кайоли теж присутні почесні грамоти, диплом переможця в соцзмаганні. В зв'язку з присвоєнням йому звання героя соцпраці наявні вітальна адреса від заводської адміністрації та партійної організації, вітання від Заводського райвиконкому та райкомів компартії та комсомолу, обкому профспілки працівників металургійної промисловості. Ще зберігається посвідчення депутата Заводської районної Ради депутатів трудящих Запорізької області Української РСР, посвідчення до ювілейної медалі «Тридцять років перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», свідоцтво про присвоєння йому звання «Ветеран праці заводу ЗС» [170, 566, 1283–1290].

В джерелах, які пов'язані з ще одним відомим сталеваром ЗС, героєм соцпраці М.Т.Кінебасом, є посвідчення про присвоєння звання «Почесний металург», профспілковий квиток, свідоцтво про закінчення заводської школи майстрів, вітальна адреса, почесна грамота [172–173, 1295–1301].

У комплексі матеріалів ветерана Дніпрогесу З.К. Куца зберігається: його розрахункова книжка, отримана ним в 1927 р. ще під час будівництва

електростанції; свідоцтво про його навчання у вечірній школі, про зданий ним іспит на електромонтажника; подячна грамота від керівника Дніпробуду О.В. Вінтера. Відбита в комплексі документів і участь уша у Другій світовій війні, що засвідчує подяка від військового командування. Подарована Кущу книга про відбудову Дніпрогесу та почесна грамота за успіхи в праці засвідчили його післявоєнну долю заводського «передовика» [1258–1264].

Ще одним напрямом в державній радянській пропаганді було пошанування ветеранів, у тому числі і учасників Другої світової війни. В цьому плані слід відзначити матеріали приватного архіву А.І. Чумаченка. Відкриває їх довідка про евакуацію його родини в жовтні 1941 р. Ряд документів фіксували проходження служби Чумаченком: червоноармійська книжка; посвідчення про перебування на військовій службі з 10.12.1944 р.; лист дружині, відправлений ним з госпіталя; його фотографія під час перебування на дійсній військовій службі; нагородні документи – грамота молодшого сержанта Чумаченка про нагороду від командування військової частини «за чесне служіння Вітчизні», тимчасове посвідчення про нагородження його медаллю «За бойові заслуги», подячний від командира 482-го Нарвського стрілецького полку [912–920]. Окремо слід згадати рукопис молитви «в ім'я Господа». В роки війни, попри державний атеїзм та можливе покарання при виявленні у нього релігійного тексту червоноармієць Чумаченко все ж зберігав її, надіючись на те, що Бог врятує його від смерті на фронті [664]. Не викинув він цю молитву і після закінчення війни.

В основі формування приватних архівів працівників запорізьких заводів з середини 40-х рр. ХХ ст. в першу чергу лежали цілком прагматичні мотиви, а саме потреба зберегти документи, котрі можуть знадобитись в майбутньому. Це трудові та розрахункові книжки, посвідчення про закінчення курсів, дипломи про освіту тощо.

Ще одним фактором утворення родинних архівів було непереборне людське бажання увічнити себе, зберегти пам'ять про себе та про пережиті події. І навіть суворі директори заводів сталінської пори фотографувались з

родинами, намагаючись залишити приватні, не службові візуальні спогади. Маємо фотографію А.М. Кузьміна з дружиною та дочкою в день виборів. Зберіглась і фотографія О.Ф. Трегубенка з дружиною та знайомими, зроблена на відпочинку в санаторії. Не цурались фотографуватись в опері [756–757].

Також намагались зберігати в родинних матеріали пов'язані з подіями, що позитивно оцінювалось суспільством, дозволяло пишатись участю в них. І наприклад, таким було зберігання фотографій та документів, які засвідчували проходження військової служби під час Другої світової війни, червоноармійських книжок, довідок про проходження служби. Також в родинних архівах зберігались фронтові фотографії, листи з госпіталів, записані молитви, подяки від командування та інші нагородні документи, а також бойові медалі та ордени.

Як ми побачили, обов'язковим елементом в родинних архівах були радянські нагороди. Природно, що лише в тих сім'ях, де були нагороджені. Одним із найбільш поширених складових в родинних архівах були традиційні радянські похвальні грамоти, якими радянська влада щедро стимулювала своїх робітників. І навіть в 1970 – 1980-х рр., коли значення таких грамот дорівнювало ледь не нулю і їх давно вже не розвішували вдома на показ, але й не викидали на смітники, а зберігали.

Якщо не брати практику нагородження радянськими орденами під час громадянської війни, то в м. Запоріжжі початок традиції нагородження робітників варто пов'язати з врученням активним учасникам будівництва ДПК значка «Дніпробуду». Тим більше, що він мало чим відрізнявся від ордена. Навіть посвідчення на право його носіння надавав Народний комісаріат важкої промисловості. Нагороджували ж ним за ударне виконання будівельних робіт [767].

Також побутували і значки, які вручались переможцям у соціалістичному змаганні та інші. І в свій час власники таких значків носили їх з гордістю. Адже крім всього ці значки опосередковано засвідчували вірність їхніх власників радянській владі. З поширенням же практики нагородження за трудові успіхи

державними нагородами та вал військових нагород під час Другої світової війни знівелювали всі ці значки. Проте з родинних архівів їх не викидали [71, 104–107, 109, 617, 767, 1019, 1038, 1041–1059, 1209–1210].

Важливим елементом в сімейних архівах були державні бойові та трудові ордени та медалі, які інколи погоджувались передавати в музеї. Проте зберігались в приватних архівах і матеріали, які крім власників мало кому були цікаві – родинні фотографії, старі посвідчення, пропуски на завод тощо.

Ще одним фактором, який впливав на формування домашніх архівів був страх репресій. Він не тільки стимулював багатьох зберігати вдома прорадянські матеріали, а ще й до середини 1950-х рр. змушував українців позбавлятися будь-чого, що могло бути розцінене як антирадянське. В першу чергу матеріалів пов'язаних з репресованими [1919, с. 8].

Також і матеріальне становище радянських робітничих родин справляло певний вплив на формування архівів. Життя в бараках, а потім в не надто просторих квартирах обмежували можливості радянських людей зберігати в родинних архівах речові джерела. Переважна більшість джерел з родинних архівів належали до документів та ФД, достатньо компактних для зберігання.

Оцінюючи ж вплив радянської тоталітарної держави на формування родинних архівних зібрань слід визнати, що він був значним. Більша частка документів та матеріалів, які в них зберігались, походили від партійних та радянських державних органів чи від адміністрації ПП. В той же час слід визнати, що саме цей сегмент особистого побуту запоріжців не підлягав державному контролю та нормуванню. Самі працівники вирішували, що їм зберігати вдома.

В той же час слід зазначити, що саме ці приватні архівні зібрання, перш ніж остаточно сформуватись, зазнали відбору на основі певних тогочасних ідеологічних вимог. Тому в переважній більшості це матеріали передовиків, радянської робітничої та інженерної еліти. Проте попри це дані приватних родинних архівів є цінним джерелом вивчення соціально-економічної історії, приватного побуту радянської доби та певних біографічних досліджень.

РОЗДІЛ 4. ІНФОРМАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

Зміна дослідницької парадигми, яка мала місце в останні 25-30 років вивела на передній край історичної науки ряд нових тем і методологічних підходів. Зокрема, більш широко стали висвітлюватись сюжети, присвячені повсякденному життю пересічних людей та стратегіям їх виживання в умовах тоталітарних режимів ХХ ст. У той же час у немилість потрапили теми, які були традиційними для радянської історіографії. До таких належить й історія промислових підприємств, разом із тими, хто працював на них, т.зв. «робітничого класу».

Такому стану речей існує логічне пояснення, адже статті та монографії, присвячені цій темі, за часів СРСР писалися за певними трафаретами, були перенасичені ідеологічними штампами та відзначалися однобоким методологічним підходом, базованим на марксистсько-ленінській доктрині. До певної не цікавості подібних писань призводило й те, що відбірка використаних історичних джерел була вельми специфічною – матеріали статистики, розпорядча документація партійних і радянських органів і т.п. Звісно ж, що при такому стані речей годі було й сподіватись побачити у таких дослідженнях постаті реальних людей, конкретні життєві ситуації.

Зняття державного замовлення на створення образу «пролетаріату – гегемона епохи» та введення до наукового обігу нових видів історичних джерел, які до цього часу ніколи не використовувалися, дають можливість вивести сучасні дослідження історії заводів на якісно новий рівень. Магістральним напрямком цього процесу може і має стати висвітлення історії працівників індустріальної галузі запорізького краю у площині нової соціальної історії та дотичної до неї історії повсякденного життя. Насамперед, це історія конкретних акторів історичного процесу – індивідуумів і колективів – їх комунікацій, поведінських реакцій, морально-ціннісних орієнтирів.

Слід відзначити, що починаючи з середини ХХ ст., у західній історіографії під соціальною історією часто розумілась власне історія повсякдення – того, що відбувалося у людей вдома або на робочому місці, але ж у сферах далеких від офіційного дискурсу. Згідно відомого вислову Джорджа Тревельяна, «соціальна історія є історією народу, за вирахуванням політики» [1993, с. 11]. Як правило, історики які вивчають життя пересічної «маленької людини», роблять це у представленні її як антипода державі та її представників, фокусуючись на демонструванні конфлікту між ними, розкритті проявам несправедливості з боку останніх, намаганням бюрократичної верхівки суспільства, в тому числі на виробництві, перетворити людину-працівника на бездушний гвинтик у середині механізмів індустріального виробництва.

Відповідно до поставлених дослідницьких завдань, у даному розділі буде розкрито інформативний потенціал кількох груп історичних джерел, які належать до різних типів і видів – писемних (документальних і наративних), зображальних (насамперед фотографічних) – у справі реконструкції різних сфер соціальної історії працівників і колективів промислових підприємств ДПК (м. Запоріжжя). Такими є формування та управління соціальними структурами робітничого класу з боку держави, стратегії кар'єрного та особистісного зростання представників управлінського прошарку заводчан, міжособові стосунки тощо. Зважаючи на історико-джерелознавчу спрямованість дисертаційного дослідження, подібні тематичні екскурси було виконано й оформлено, в межах відповідних параграфів, із прив'язкою до конкретних ділянок знань спеціальних історичних дисциплін: соціальної та гендерної історії, просопографії та біографістики, історичної портретистики.

4.1. Соціальна історія працівників: людина vs система.

Однією із колізій у стосунках людини та держави, що мала місце на промпідприємствах м. Запоріжжя у перше десятиріччя по закінченню Другої Світової війни, можна вважати практику примусового працевлаштування та перешкоджання звільненню робітників.

Важливим фактором, який прямо впливав на організацію залучення робочої сили, був обсяг завдань по відновленню запорізького промислового комплексу. Після зайняття Запоріжжя Червоною армією в жовтні 1943 р. постало завдання відновлення заводів промислового вузла, які лежали в руїнах після подвійного знищення, якому їх піддали. В 1941 р. їх похапцем руйнували перед відступом з міста радянських військ, а в 1943 р. гітлерівці знищували вже все, що тільки було можна. Одним з найбільш важливих підприємств, яке зазнало руйнувань та потребувало відновлення і був металургійний завод ЗС, котрий в історії Запоріжжя був одним з найбільш важливих містоутворюючих підприємств.

Умови, в яких відбувалось відновлення запорізької промисловості. в тому числі і в Запоріжжі, були несприятливими. Продовжувалась війна, в СРСР не вистачало продуктів харчування, одягу, взуття, житла, меблів тощо. Це обумовлювало важкі умови життя радянського робітництва, включаючи й ЗС-вців. Накладаючись на невисоку кваліфікацію радянських управлінських кадрів в промисловості, які були неспроможні організувати ритмічні відновлювані роботи, це породжувало численні простої та штурмівщину, що співпадає і з висновками Л.В. Кондратенко [1927, с. 149–151].

Найбільш же гостро відчувалась нестача робітників, оскільки людські ресурси в першу чергу спрямовувались на фронт де і нищились в боях. Використання техніки, механізація відновлюваних робіт застосовувались лише в незначних масштабах. Натомість, особливо на першому етапі відновлення заводів, передбачалось використання в значних обсягах малокваліфікованої ручної праці, малооплачуваної навіть по радянським міркам, яка до того ж потребувала значних фізичних зусиль. В зв'язку з чим

залучення достатньої кількості працівників було тоді запорукою відновлення промислових підприємств. Крім того, завдяки широкому використанню малооплачуваної праці радянська держава суттєво зменшувала видатки на відновлення промислових підприємств [1867, с. 382–396].

Можемо констатувати, що потреби в форсованій відбудові Дніпровського промислового комплексу, у тому числі його металургійної складової, сприяли поширенню методів напівфеодального примусу, до цього апробованих радянською владою на селі, в аграрному секторі.

Примусова праця в кінці 1940-х та на початку 1950-х років займала важливе місце в залученні кадрів на ЗС. Слід зазначити, що багато в чому саме особливості радянської економіки визначали головні тенденції у залученні робочої сили і на цей завод, і на інші промислові підприємства. Після завершення колективізації та індустріалізації в її основних масштабах, сформована комуністична модель економіки виявилась неспроможною функціонувати без використання примусу. Ще в мирному 1940 р. Президія Верховної Ради СРСР прийняла ряд указів, які суттєво обмежили права промислових робітників. Одним з таких документів був Указ від 26.06.1940 р. «Про перехід на восьмигодинний робочий день та семиденний робочий тиждень і про заборону самовільного уходу робітників та службовців з підприємств і установ». У відповідності з цим документом робочий день збільшувався на годину (до семи та восьми годин). Неповнолітні, які досягли 16 років, та всі службовці стали працювати на 2 години більше – по вісім годин. Був встановлений один вихідний – неділя. Звільнитись було заборонено. Лише керівник підприємства міг звільнити з роботи тих, хто йшов на пенсію, хто по хворобі чи по інвалідності не міг працювати. Ще можна було звільнити тих, хто поступив вчитися у вищі та середні спеціалізовані навчальні заклади. Тих, хто самовільно кидав роботу судили і карали тюремним ув'язненням від двох до чотирьох місяців. За прогул суди карали шестимісячними виправними роботами з вирахуванням 25% заробітку.

Керівників, які не притягували до відповідальності прогульників та тих, хто кинув роботу, теж мали судити [1746, с. 141–142].

02.10.1940 р. був прийнятий Указ «Про державні трудові резерви СРСР». У відповідності з ним підлягали мобілізації від 800 тисяч до мільйона хлопців 14–15 та 16–17 років, які мали навчатись в ремісничих училищах та в школах фабрично-заводського навчання з шестимісячним та дворічним терміном навчання. Після завершення навчання вони вважались мобілізованими і мали відпрацювати на підприємстві чотири роки [1746, с. 139–141].

Указ від 19.10.1940 р. «Про порядок обов'язкового переведення інженерів, техніків, майстрів, службовців та кваліфікованих робітників з одних підприємств та установ в інші» поставив крапку в запровадженні фактично кріпацтва в промисловості [1746, с. 144–145]. Паралельно з цими указами, які регулювали рух робочої сили Укази від 10.07. та 10.08. 1940 р. вводили кримінальну відповідальність за випуск недоброякісної продукції (5–8 років позбавлення волі) та покарання за дрібні крадіжки і хуліганство на виробництві (1 рік позбавлення волі) [1746, с. 241–242, 244].

Вже під час війни антиробітниче законодавство СРСР ще посилилось. 26.06.1941 р. Указ Президії Верховної Ради СРСР дозволив керівникам підприємств щоденно залучати працівників до позаурочних робіт тривалістю до трьох годин. Також скасовувались чергові та додаткові відпустки. Виплата ж грошової компенсації за них відтерміновувалась до закінчення війни [1746, с. 143–144]. Фактично цим указом в СРСР був офіційно запроваджений 11-годинний робочий день. Якщо ж врахувати не оплачуваний час, потрібний на перезміни, прибирання робочого місця після роботи тощо, то фактично робітники тоді працювали фактично по 12 годин. Більше того, при потребі заводська адміністрація могла змусити робітників виконувати роботу ледь не цілодобово. 26.12.1941 р. Указ «Про відповідальність робітників і службовців підприємств військової промисловості за самовільне покидання підприємств» ще більше посилив відповідальність за самовільне звільнення з роботи. Ним заборонялось працівникам оборонних заводів та інших підприємств, які

постачали їм комплектуючі, звільнялись з роботи. Порушників Указу, як дезертирів, судили військові трибунали, які призначали за цей «злочин» від 5 до 8 років позбавлення волі [1746, с. 247–248]! Згідно указу від 29.09.1942 р. мобілізованими вважались всі робітники та службовці ПП, наближених до фронту [1746, с. 146–147]. Хоча в 1945 р. були скасовані обов'язкові позаурочні роботи та поновлено надання відпусток працівникам, проте інші укази 1940 р. продовжували діяти до 1956 р.! Це дозволяло адміністрації ЗС широко застосовувати примус в своїй кадровій політиці.

У опрацьованих документах відділу кадрів та профспілкової організації ЗС за 1945 – 1950 рр. містяться свідчення про примусове прикріплення до заводу кількох категорій громадян СРСР: 1) демобілізованих з Радянської армії молодих неодружених чоловіків; 2) дітей сиріт та напівсиріт, які відправлялись до шкіл ФЗО; 3) колгоспників (переважно жінок) з сіл Запорізької та сусідніх областей. Зауважимо, що згідно спостережень зроблених М.К. Лободою, подібне практикувалося в масштабах не тільки регіону, але й всієї України та навіть всього тодішнього СРСР [1945–1946].

Як правило, обставини, за яких та чи інша особа потрапила на завод ЗС були викладені в заявах, зверненнях, пояснювальних записках і т.п. на ім'я керівництва підприємства. З них видно, що по відношенню до демобілізованих військовослужбовців застосовувалася практика т.зв. «комсомольських путівок» [1378, арк. 1]. Підлітки-сироти (найбільш безправна та незахищена категорія), спрямовувались на завод після здобуття початкової освіти – 7 класів, з дитячих будинків Бердянська, Мелітополя, Запоріжжя та інших місцевостей [1377, арк. 1], хоча деякі з них були відправлені дітприймальнями при міліції, які збирали безпритульних та влаштовували їх у голодні повоєнні роки [1354, арк. 1]. Як правило вони й працювали на заводі, й водночас були учнями ремісничого училища № 5, яке діяло при ЗС [1360, арк. 1]. Жінки-колгоспниці опинялися на заводі всупереч власному бажанню та інтересам їх рідних колгоспів, які й самі потребували робочих рук [1379, арк. 1]. Примусове відправлення останньої категорії на відновлювальні роботи підтверджують

також і усно-історичні свідчення мешканців Запорізької області [1755, с. 46, 97, 130, 223].

Важкі умови праці, низька оплата праці, незадовільний стан помешкань, відведених під ночівлі спонукали таких невільних заводчан намагатися взяти розрахунок чи добитися відправлення із відрядження додому [1378, арк. 1–1 зв.; 1392, арк. 1]. Звісно ж, що керівництво ЗС відмовляло їм, оскільки відновлення заводів було справою першочергової державної важливості та контролювалося як республіканськими, так і загальносоюзними відомствами.

Якщо дорослі люди, примусово відправлені на завод, могли спробувати звільнитись, вимагаючи від начальства дотримання КЗОТ, чи розраховуючи на заступництво тих же голів колгоспів, з яких їх було відряджено, то для підлітків єдиним виходом часто ставало самовільне полишення робочого місця, тобто втеча. Серед документів фонду № 1378 РВ ЗВ ІУАД нами були виявлені свідчення цього. По-перше, це покинуті подібними втікачами у заводському Відділі кадрів документи. Враховуючи юний вік таким, зазвичай, було лише свідоцтво про здобуття неповної середньої освіти (7 класів) [1451, арк. 1–2]. По-друге ж, це повідомлення (*извещения*) родичів (братів-сестер, тіток, батьків і т.д.) про втечу неповнолітньої особи з підприємства. За це їм загрожувало від 5 до 8 років ув'язнення, оскільки залишення робочого місця на відновленні стратегічно важливого для фронту заводу прирівнювалося до дезертирства. Географія таких звернень керівництва ЗС була досить широкою – Гуляйпільський, Пологівський та Андріївський (частина суч. Приморського) райони Запорізької області. Очевидно, що явище втеч з виробництва було настільки масовим, що завод віддрукував текст «сповіщення» на спеціальному бланку [1456, арк. 1–3 зв.].

Дезертирство з заводу як спосіб позбутися кабальної залежності частіше всього ставало шляхом виходу для молоді, яка несповна розуміла можливі прикрі наслідки для себе. Очевидно що більш дорослі заводчани, які мали більший життєвий досвід та уявляли собі можливості карально-репресивної машини радянської держави, намагалися діяти за офіційними каналами.

У якості останнього аргументу деякі з таких осіб обирали звернення до вищих партійних органів УРСР та СРСР. Особові справи заводчан донесли до нас кілька характерних випадків. Так, 30.05.1949 р. до першого секретаря ЦК КП(б)У звернувся робітник ЗС Клопотнюк Іван Петрович. Будучи уродженцем Вінницької області, він у 1946 р. був відправлений на відновлювальні роботи в Запоріжжя, де й пропрацював три роки. Оскільки він був єдиним сином своєї тяжко хворої матері, то й просив розрахувати його та дозволити повернутися в рідне с. Веревку Чечельницького району, аби доглядати за нею. Його багаторазові звернення до керівництва заводу не дали результату, а тому він і наважився на те, аби написати до тогочасного лідера українських комуністів М.С. Хрущова [1374, арк. 1–1 зв.]. Справу було взяти під контроль Особливого Сектору ЦК КП(б)У, який доручив директорові переглянути справу. У результаті Клопотнюку дозволили відрахуватися [1374, арк. 2]. Подібна ситуація, згідно опрацьованої документації, повторювалась на заводі неодноразово. Зокрема, маємо випадки в 1954-му [1409, арк. 1] та 1955 р. [1410, арк. 1–3], коли адресатом звернень ЗС-вців знову таки був Хрущов (на той час вже генеральний секретар ЦК КПРС). Приводом для звернень стали перешкоди, які чинила дирекція заводу своїм співробітникам які вирішили виїхати на освоєння цілинних земель у Казахстані. У першому випадку робочому М.І. Лукоянову не видавали документи, хоча він вже знаходився на нових місцях по плановому переселенню. А у другому з випадків колишній діддомовець Г.А. Македонський, прикріплений до заводу поза власним бажанням, писав генсеку з проханням відпустити його «на цілину» [1410, арк. 3]. Обидва рази знадобилося втручання органів партійного контролю, аби усунути перешкоди з боку заводоуправління.

Приблизно з другої половини 1950-х років подібні конфліктні ситуації у взаємовідносинах простих робітників із керівництвом ЗС припиняються та не простежуються за документацією з особових справ заводчан. Поясненням цього, очевидно було завершення, в цілому, відбудови металургійної галузі в регіоні, внаслідок чого відпала потреба в застосуванні репресивних методів

утримання робочої сили, та загальна лібералізація життя країни – період т.зв. «хрущовської відлиги» (1956 – 1964 рр.).

Зауважимо, що подібні прояви майже феодального примусу хоча й були широко поширеними, значна частина працівників на завод ЗС залучалась на основі вільного найму. Саме таким був випадок з уродженцем Полтавщини Нестеренком Демидом Демидовичем, який влітку 1947 р. влаштувався працювати на завод. Колишній льотчик-винищувач він в 1941 р. був збитий в бою і потрапив в полон. З полону в квітні 1942 р. втік з групою і приєднався до партизанів. В подальшому Нестеренко, вірогідно після фільтраційних заходів, брав участь в боях в складі 48 «ОШИСБ». В особовій справі він не розшифрував назву цього підрозділу, але можна припустити, що це 48 окремий штурмовий інженерно-саперний батальйон. У всякому випадку, вірогідно, зважаючи на перебування його в полоні, до літаків тоді Нестеренка не допустили.

В січні 1944 р. він отримав важке поранення. Змив кров'ю, як тоді говорили, вину за полон. З березня 1944 р. після одужання служив льотчиком в 10 запасному полку. В лютому 1946 р. був звільнений в запас. В вересні цього ж року він влаштувався військовим керівником в школу в с. Нова Чернечина на Харківщині. Проте вже у листопаді він звільнився і виїхав в Запоріжжя. Вірогідно, що голод 1946 – 1947 рр. прогнав колишнього офіцера з села і спрямував на завод. Тим більше, що початкова технічна вища освіта, досвід командування дали йому можливість не тільки уникнути малокваліфікованої праці, а й зробити невелику кар'єру на підприємстві. Спочатку він влаштувався в ремонтно-механічний цех бригадиром, а потім став майстром [1362, арк. 1–4].

Також на заводі намагались сховатись особи, які переховувались від влади. Саме так сталося з Кабальським Віктором Прокоповичем. У відповідь на запит заводу Військовий трибунал Запорізького гарнізону поінформував відділ кадрів ЗС про долю колишнього їхнього робітника Кабальського Віктора Прокоповича, він же Вовчук Віктор Прокопович, він же Крайнів

Віктор Миколайович. 05.10.1949 р. цей трибунал засудив його до 10 років таборів за частиною 7, пункт «г» статті 193 Кримінального кодексу РРФСР. 193 стаття встановлювала покарання за дезертирство. В пункті «г» частини сьомої цієї статі призначалось покарання за самовільну відлучку тривалістю більше доби для рядового та молодшого командного складу. Якщо ж зважити на фальшиві прізвища, які використовував Віктор Кабальський, то він явно переховувався від арешту [1375, арк. 1–3].

Нестача кадрів була така гостра, що на завод брали кримінальних злочинців, які відбули покарання. Свідченням цього були довідки про звільнення злочинців, які відбули покарання, які зберігались в архіві заводу. Зокрема довідки засуджених за крадіжки 15-річного Соляного Віктора Денисовича та двадцятирічного Большухіна Миколи Григоровича [1361, арк. 1; 1366, арк. 1].

Вірогідно, що під час війни одною з найлегших форм примусового залучення працівників до роботи на заводі було відкликання кваліфікованих робітників, котрі були мобілізовані в Червону Армію, оскільки це рятувало їх від перспективи загинути в боях. Саме так сталося з Мельниченком Пилипом Тимофійовичем. Хоч він і був трактористом, але в 1932 р. під час голодомору покинув село і завербувався на спорудження Дніпрогесу. Потім працював на ДСС, верстатником на заводі «№ 29». В окупації працював вантажником, молотобійцем, чорноробом. В 1943 р. під час німецької евакуації Запоріжжя сховався в руїнах ЗС і дочекався Червоної армії. Добровільно пішов служити у військо. Проте ще під час війни був відкликаний на завод і 17 травня 1945 р. вже був на заводі [1359, арк. 1-а].

Якщо ж такий підневільний робітник самовільно кидав роботу, то його судили. Саме так сталося з двадцятирічним Баздирєвим Віктором Михайловичем, уродженцем с. Михайлівки Михайлівського району, який 5 травня 1948 р. був засуджений Військовим трибуналом військ Запорізької області до 5 років позбавлення волі за Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 грудня 1941 р. (самовільне залишення роботи на підприємствах

військової промисловості). Проте за іншим указом, від 31 травня 1948 р. був звільнений від покарання і примусово відправлений на роботи в промисловості в Великий Токмак. Проте туди він не доїхав, а опинився на ЗС [1367, арк. 1].

Однією із жертв такої кадрової політики були діти. Особливо беззахисними були діти-сироти, які не мали підтримки від батьків, і яких направляли працювати на заводи, в тому числі і ЗС. За клопотанням заводоуправління при заводі ЗС у 1944 р. було відкрито фабрично-заводське учнівство (надалі ФЗУ), на якому тепер мали готуватись майбутні кваліфіковані кадри для виробництва. Прийняття учнів до ФЗУ відбувалось два рази на рік – у серпні і грудні. Діти, які поступали, проходили медичний огляд і складали іспити з арифметики, української мови і природознавства. Головна увага приділялась арифметиці. Якщо людина не проходила медичний огляд, або після його проходження була визнана не придатною до виробництва, як би вона не склала іспитів вступити вона не могла. Коли комісія вирішувала кого зараховувати, а кого ні в першу чергу увага зверталась на фізичний стан дитини, а вже потім на результати іспитів. Шкільний комітет виносячи рішення про зарахуванні до ФЗУ, в першу чергу намагався взяти дітей, які були з сімей робітників і селян, сиріт і напівсиріт. Тому й виходить, що із загальної кількості 50% було напівсиріт, 16% – сиріт, а решта діти робітників і селян (переважно з сіл області). Залучаючи цих дітей на виробництво, державна й заводська влада одночасно вирішували три проблеми: 1) отримувала додаткову робочу силу; 2) запобігала подальшому зростанню злочинності, як наслідку безпритульності; 3) виховували «нове покоління» людей, яке мало стати тим класом, на який би в майбутньому могла спиратись комуністична влада.

Характерною була доля Дінчевої Валентини Кирилівни з с. Гамівки Приазовського району. 13-річна дитина 22.11.1947 р. звернулась в дитячу кімнату Міського відділу МВС Мелітополя і заявила, що її батьки померли. Причина смерті її батьків в документі не була вказана, проте, вірогідно,

померли вони від голоду. В 1947 р. в Україні одна епідемія викошувала родини – голод. Помічник інспектора дитячої кімнати Сулова склала постанову про відправлення Дінчевої, як бездоглядної, в дитячий приймальник-розподільник Міського відділу МВС Мелітополя. Зважаючи ж на те, що ця постанова опинилась в архіві ЗС, то навряд чи цю дівчинку довго тримали в розподільнику, а просто транзитом через розподільних відправили на завод працювати [1364, арк. 1].

Зважаючи на відсутність життєвого досвіду у сиріт та їхню беззахисність заводське керівництво намагалось їх використати на найменш оплачуваних роботах, на яких ніхто з дорослих не погоджувався працювати. Про це свідчить пояснювальна записка від малолітнього працівника ЗС Некрасова В.І. начальнику відділу кадрів підприємства. В ній він пояснив, що в квітні 1953 р. був влаштований на завод з дитячого приймальника, а в травні розрахувався за власним бажанням і подер трудову книжку. В липні того ж року дитячий приймальник знов направив його на ЗС, а з відділу кадрів відправили працювати на те ж саме місце, з якого він звільнився. І Некрасову довелось змиритись і навіть просити видати йому нову трудову книжку [1398, арк. 1].

Цікавим документом, який засвідчує подвійне примусове залучення кадрів на промислові підприємства, є заява мешканки одного з сіл Запорізької області Тихонюк Ніни Семенівни. 08.01.1945 р. вона звернулася із заявою до директора запорізького ремісничого училища №5 Восновського з проханням виключити з навчального закладу її брата Володимира. Її, як керівника комсомольської організації колгоспу разом з іншими комсомольцями відправляли на 3 місяці «на Донбас», на відновлення зруйнованих шахт та промислових підприємств. В зв'язку з чим їй не було на кого залишити житло та господарство. Вірогідно, вона планувала залишити на господарстві брата. На її заяві директор училища наклав резолюцію: «В особову справу», що означало відмову. Адже це було училище, яке готувало робітників для відновлення запорізьких заводів. При цьому учні училища вважались мобілізованими [1360, арк. 1]. Якщо б директор відпустив такого учня, то, у

відповідності з трудовими сталінськими указами він відповідав би за це. Ну, а Ніна Семенівна була зобов'язана погоджуватись на будь-які роботи не тільки як комсомолка, а й керівниця сільської комсомольської організації.

Слід зазначити, що дехто з підлітків, ризикуючи отримати тюремний строк, кидав роботу та втікав з заводу. Не маючи кваліфікації, призначені виконувати важку та малооплачувану роботу, відірвані від родин, не маючи змоги організувати свій побут вони голодували. Якогось іншого шансу хоч трохи змінити свою долю у них не було. І попри ризик нелюдськи суворого покарання за намагання поліпшити своє життя діти втікали з заводу. Це траплялось настільки часто, що адміністрація ЗС навіть замовила спеціальні друковані бланки, щоб повідомляти родичів втікачів про зникнення підлітків з заводу [1456, арк. 1–3].

Поруч із постійною експлуатацією підлітків використовували на заводі і традиційну практику тимчасового залучення школярів, студентів та мешканців Запоріжжя до безкоштовного виконання якихось малокваліфікованих робіт на підприємстві. Працівників ЗС добровільно-примусово змусили безкоштовно відпрацювати по тридцять годин в їхній неробочий час на відбудові заводу. Потім цю практику поширили і на мешканців і міста, і прилеглих сільських районів, які теж у свій вільний час працювали на заводській будові [1889, с. 65].

Таким чином, можна зазначити, що з початку 1940-х рр. і до другої половини 1950-х рр. у СРСР і в промисловості було обмежене, а потім і суттєво згорнуте використання вільнонайманої праці, а робітники були позбавлені елементарних трудових прав і перетворились в залежний прошарок населення. Відновлення ЗС, яка існувала в радянській парадигмі виробничих відносин, відбувалось значною мірою за рахунок примусової праці різних категорій населення. Так званий «трудоий ентузіазм» таких робітників-невільників, був пропагандистським комуністичним шумовинням, яке маскувало репресивну основу радянської промисловості.

4.2. Просопографія та біографістика: управлінська, технічна та культурна еліта заводських колективів

Просопографія: «червоні директори» ЗС. Металургійний комбінат ЗС, як надзвичайно масштабний промисловий об'єкт, зважаючи на те, що він являв собою складний технічний комплекс з значною кількістю задіяного на ньому персоналу, уже на етапі його будівництва являв собою надзвичай сильний виклик управлінській спроможності радянської номенклатури. По мірі ж побудови окремих заводських об'єктів та запуску технологічних процесів складність управлінських завдань ще більше зростала. Якщо зважити на брак досвідчених інженерних кадрів в СРСР того періоду, то підбір керівника для цього промислового комплексу завжди був непростим завданням [1880, с. 376].

Визначення певних критеріїв, за якими вівся відбір фахівців для призначення на цю посаду, та дослідження певних аспектів в житті цих призначенців, котрі сприяли формуванню у них певних навичок та компетенцій і є головним завданням даного параграфу дисертації. З цією метою нами будуть розглянуті призначення директорів комбінату сталінської пори та постсталінського періоду в історії СРСР. Зокрема першого директора ЗС І.З. Рогачевського, чиє призначення відбулось в ознаменовані кривавими репресіями 30-ті рр. ХХ ст., та післявоєнного директора – А.Л. Боборикіна. Також буде досліджене призначення на цю керівну посаду в кінці 1950-х років Л.Д. Юпка та нетривале керівництво комбінатом у 1980-х рр. О.О. Герасименка (див. Додаток 11).

Маємо зазначити, що зведення ДПК (вузла) на початок 1934 р. в цілому відбувалось успішно. Ще з 1932 р. почав роботу перший гідроагрегату Дніпрогес, були побудовані і почали роботу окремі цехи цього комплексу, на яких працювало більше 5 тисяч робітників та службовців. Одночасно на побудові інших промислових об'єктів, цехів та заводів в Запоріжжі працювали

30 тисяч будівельників. Система управління таким велетенським будівельно-виробничим комплексом потребувала поліпшень [18, оп. 1].

З метою концентрації зусиль, подолання різноманітних неузгоджень та перекосів в будівництві та освоєнні нових виробничих потужностей було вирішено централізувати управління комплексом. 23 травня 1934 р. народний комісар важкої промисловості С.Орджонікідзе підписав наказ про об'єднання ЗС, феросплавного, шамотного, ремонтного заводів, заводу інструментальних сталей в єдиний комбінат ЗС. Директором новоствореного комбінату та начальником його будівництва був призначений Ісак Захарович Рогачевський [1204].

Слід зазначити, що якоїсь політичної активності в дореволюційну пору та під час революції та громадянської війни І.З.Рогачевський не виявляв. В цей період він вів буденне міщанське життя. З дванадцяти років працював учнем токаря, потім був десятником на будівництві, прикажчиком в крамниці. І тільки під час строкової служби в Червоній Армії почав робити кар'єру. Після служби він поступив на робітфак Харківського інституту народного господарства. Навчаючись там в 1923 р. він вступив у ВКП(б). Після закінчення робітфаку влаштувався помічником головного інженера Макіївського металокомбінату, а потім і заступником керуючого! В цей же час він закінчив і Донецький (тоді Сталінський) металургійний інститут. Після завершення навчання відразу був призначений заступником керуючого, а невдовзі й директором Сталінського металургійного комбінату. В 1930 р. І.З.Рогачевський вже направлений в торгпредство СРСР в Німеччині для закупівлі обладнання для майбутніх Кузнецького та Магнітогорського заводів. Після повернення він призначений на посаду директора на металургійному заводі в Дніпропетровську, а потім управляючим тресту «Трубосталь» в Харкові. Наступний щабель в стрімкій кар'єрі Рогачевського, керівництво «Запоріжсталлю», став останнім – 14.08.1937 р. він був арештований і звинувачений в тому, що немов би був членом контрреволюційної організації та вів шпигунсько-диверсійну роботу на заводі [1906, с. 34, 68].

Природно, що всі ці звинувачення були надуманими, а репресували І.З.Рогачевського за його зв'язки з відомим радянським діячем та економістом Георгієм (Юрієм) П'ятаковим, який був особистим ворогом Сталіна. Якщо зважити на стрімкий злет ще десять років тому нікому тоді невідомого Рогачевського, та його спільну роботу з Г.Л. П'ятаковим в торгпредстві в Німеччині, то, схоже, що він дійсно був його висуванцем. Проте в нормальних державах це аж ніяк не могло бути підставою для тортур та розстрілу.

Після арешту Рогачевського комбінат ЗС на два терміни (1937 – 1939, 1944 – 1946) очолив Анатолій Миколайович Кузьмін (1903 – 1954). Зважаючи на те, що цей посадовець був затребуваним фахівцем-металургом, він часто змінював місце роботи – у 1939 р. очолив ДСС, працював у м. Новосибірську, м. Москві тощо, ми не розглядаємо його випадок у цьому нарисі.

Післявоєнним директором комбінату ЗС після Кузьміна, який пішов на підвищення, 29.07.1948 р. наказом міністра металургійної промисловості СРСР Івана Федоровича Тевосяна був призначений Анастасій Лукич Боборикін [12, арк. 11–15, 29–29 зв.]. Призначення Боборикіна відбувалось в складний період. Після війни в руїнах лежала не тільки ЗС, а й інші підприємства. У Запоріжжі, як і в багатьох інших містах УРСР, через руйнування багатьох житлових будинків, катастрофічно не вистачало житла. Зважаючи на важкі умови праці на відбудові комбінату та обмежені трудові ресурси дирекція використовувала працю мобілізованих, примусово присланих на комбінат сиріт, жінок на важких роботах. Слід зазначити, що значна частка робіт по відбудові комбінату була виконана ще при попереднику А.Л.Боборикіна, проте і він застосовував працю примусово залучених робітників. В 1949 р., в тому числі і за рахунок експлуатації невільних робітників, на комбінаті досягли довоєнного рівня випуску продукції, а в 1950 р. перевищили його в 1,6 рази. Також при Боборикіну на підприємстві впроваджувались технічні новації, які сприяли зростанню виробництва продукції. Так, на ЗС був побудований киснево-компресорний цех та вперше в промислових масштабах кисень став використовуватись для інтенсифікації

горіння в металургійних печах. Ще на підприємстві запустили агломераційних цех та почали пускати білу, а потім і лаковану бляху. В 1956 р. Боборикін був звільнений з посади «в связи со смертью», як зазначено в записці про його звільнення із заводу [12, арк. 53].

З документів з його особової справи найбільш інформативним був особистий листок обліку кадрів. В цьому документ була сконцентрована вся можлива інформація. В тому числі прізвище, ім'я, по батькові, рік (1907-й) і місце народження. При цьому вказувалось і минула адміністративна приналежність цього населеного пункту (с. Ново-Юрковичі, Гомельського повіту, Могілевської губ.), і сучасна йому (Климовського р-ну, Західної [Смоленської – *А.Л.*] обл.). Зазначалась в цьому документі і національність (росіянин). Значна увага приділялась соціальному походженню. В першу чергу зазначалось походження батьків фігуранта даного облікового документу (селяни). Відзначалось і основне заняття батьків до Жовтневої революції і після неї. У Боборикіна батьки займались землеробством і до 1917 р., і після. Зазначалась основна професія (заняття) фігуранта – робітник, та вказувався фактичний стаж за цією професією – 3 роки. Ще більше в цьому листку обліку приділялось уваги партійності. Було вказано приналежність А.Л. Боборикіна до ВКП (б). Ще було зазначено якою парторганізацією він був прийнятий до лав партії (Кодацьким РПК Дніпропетровська). Вказано з якого року йде партстаж (1930 р.). Ще наведений номер партквитка (№ 2246421). Також в документі, стосовно комсомольців, вимагалось вказати номер к / картки перебування в ВЛКСМ. У випадку ж з Боборикіним лише зазначили роки його перебування в комсомолі (з 1926 по 1930 рр.) [12, арк. 16–28].

Значну увагу в таких документах приділяли і фіксації політичних коливань фігурантів. В одному з пунктів треба було вказати чи перебував в інших партіях, в яких і коли. Також відслідковувалась і участь у внутрішньопартійній боротьбі. Спочатку треба було вказати чи перебував раніше фігурант у ВКП (б). І якщо був, то треба було зазначити причини виключення або вибуття. В окремому пункті треба було вказати чи виникали

коливання в проведенні лінії партії чи перебував в опозиціях (яких, коли). На щастя для А.Л. Боборикіна на всі ці питання він міг відповісти як найвідданішим чином: не був, не перебував, не брав участі.

У листку наводилась і приналежність до профспілок (чорної металургії з 1926 р.). Також зазначалась і освіта (вища). При цьому треба було вказати назву навчального закладу (Дніпропетровський металургічний інститут (вечірнє відділення)), факультет або відділення (Металургійний. Прокатний). Також потрібно було навести рік вступу у ВНЗ та дату його закінчення чи уходу з навчання (1928–1932). Ще нотувалась отримана спеціальність (Інженер. Металург-прокатник). Відзначалась й наявність наукового ступеню чи звання та наявність наукових праць. У Боборикіна вони були відсутні.

Обов'язково позначалось в документі і перебування за кордоном, включаючи і випадки перебування там в складі Червоної армії. Боборикін за кордоном бував. У 1935 р. в Клівленді (США) на виробничій практиці, а у 1945 р. – в Маньчжурії в рамках виконання службових обов'язків. Ще в таких листках вказувалась виконувана робота з початку трудової діяльності. Щодо випадку з Боборикіним, то він працював [12, арк. 17–18]:

Рік (місяць) вступу	Рік виходу	Посада із зазначенням установи, організації, підприємства.	Місцезнаходження організації.
09.1926	1928	Робочий цементного цеху. Завод ім. Петровського.	м. Дніпропетровськ
1928	1930	Технік – там само.	
1930	1932	Ст. інженер прокатного цеху заводу ім. Петровського	
1932	1935	Начальник зміни прокатного цеху. Заводу інструмент. сталі.	м. Запоріжжя
1935	1937	Ст. інженер прокату металопркатний цеху заводу ЗС	
1937	1939	Нач. безперервного тонколистового стану	
1939	1941	Нач. листопрокатного цеху.	
10.1941	1946	Нач. гарячепрокатного цеху. Зав. №702	
09.1946		Нач. гарячепрокатного цеху. Зав. ЗС	

Окремий пункт в документі присвячений володінню іноземними мовами чи мовами народів СРСР. Тут було відзначено, що наш фігурант слабо володіє англійською мовою.

Крім цього, А.Л. Боборикін негативно відповів на питання про участь в революційному русі та репресіях за це. Також він не брав участі в партизанському русі та в підпільній роботі. Ще він не служив ані у «старій» армії, ані у Червоній. Не потрапляв у полон. Не служив у військах білих урядів і в їхніх установах. Не перебував на тимчасово окупованій території. Також в документі наводилась інформація про ставлення до військового обов'язку, і було зазначено, що А.Л. Боборикін перебуває на військовому обліку.

В пункті за номером 33 треба було вказати стан здоров'я, наявність поранень, контузій (здоровий). Зазначались в документі нагороди та заохочення, отримані після Жовтневої революції (на момент складання документа медаль «За трудову відзнаку» (1939) орденом Леніна (1945)). Ще в листку зазначалось, що Боборикін не притягався до судової відповідальності, і не мав партійних стягнень. Наостанок зазначався сімейний стан фігуранта, який був жонатий та мав трьох дітей [12, арк. 6–6 зв., 9–9 зв.].

Слід зазначити, що з усього масиву інформації в цьому листку обліку кадрів для оцінки професійного потенціалу фігуранта найбільш цінними були дані про його освіту та про виконувану ним роботу. По цим даним досвідчений керівник-металург, на кшталт А.Кузьміна, міг оцінити і професійний досвід, і організаційні можливості потенційного кандидата на керівну посаду.

Важливими були і ті пункти, в яких зазначались участь в опозиціях, партійні стягнення та інші контроверсійні питання, які могли зацікавити НКВС та привести до арешту та репресій. Необачний керівник, котрий би рекомендував хоч і фахівця, але із заплямованою анкетною, теж міг би постраждати.

Більш стисло ця інформація наведена у висновку відділу кадрів комбінату про включення А.Л. Боборикіна в резерв на посаду головного інженера

підприємства. Також у висновку зазначено що «...Боборикін висококваліфікований інженер, невпинно підвищує свої технічні знання – читаючи книги і журнали, цікавиться новинками техніки, ділиться своїми теоретичними і практичними знаннями з іншими працівниками. Як адміністратор чуйний, в поводженні з підлеглими поводить себе просто, ввічливий, вимогливий, розпочату справу доводить до кінця. У побутовому житті скромний. Чесний, працьовитий». Ще було вказано, що він «політично грамотний, ідеологічно витриманий, морально стійкий. У суспільному і політичному житті заводу бере активну участь» [12, арк. 20].

Цікавим був протокол засідання комісії, яка встановлювала наявність трудового стажу у працівників комбінату. У вересні 1948 р. на одному із засідань така комісія і підтвердила стаж вже директора комбінату А.Л. Боборикіна, зафіксувавши всі етапи його кар'єри [12, арк. 21–21 зв.]. Подібну ж цінність має і нагородний лист, в якому теж наведена трудова біографія Боборикіна [12, арк. 29–29 зв.].

Для оцінки професійного потенціалу працівника менш цінною була інформація, яку зазвичай наводили в характеристиках. За виключенням тих випадків, коли характеристики писались на репресованих чи переслідуваних, навіть в сталінські часи вони складались по шаблону та малювали ідеальний образ керівника [1913, с. 198–200]. В характеристиці вже на директора комбінату А.Л. Боборикіна, написаної в жовтні 1948 р., теж наводились основні віхи його професійної кар'єри та зазначалось, що він «як інженер-господарник в роботі ініціативний і енергійний, хороший організатор виробничого процесу і соцзмагання, вимогливий до себе та підлеглих, чуйний до потреб робітників. Бере активну участь в роботі партійної організації заводу виступає з політичними доповідями перед робітниками заводу. Політично грамотний, морально стійкий партійних стягнень не має» [12, арк. 23, 25].

В автобіографії Боборикін значну увагу приділив своєму соціальному походженню. При цьому акцентував на членстві родичів в колгоспі, смерті брата в партизанському загоні під час війни, своїй освіті, перебуванню в лавах

ВКП(б) [12, арк. 8]. Для розуміння його професійного потенціалу автобіографія видається менш цінною, ніж навіть характеристика.

Ще ряд документів, накази, службові записки висвітлюють окремі факти та події в кар'єрі А.Л. Боборикіна. Наприклад, поїздки у відрядження та повернення з них, відбуття у відпустку тощо.

Призначення Лева Дмитровича Юпка директором комбінату ЗС 13.06.1956 р. відбулось в іншу історичну епоху СРСР, ніж призначення його попередника. Помер Сталін, був розстріляний всесильний Берія. Проїшов ХХ з'їзд КПРС, на якому розвінчали культ особистості. Припинились репресії щодо прибічників комуністичного режиму. «Потепління» комуністичного режиму навіть відбилось і в обліковій документації. В листку обліку кадрів, який заповнював Юпко, було вже не 33 питання, як раніше, а лише 20. Були вилучені пункти про участь в партійній опозиції, службу в царській армії, білим урядам, які в свій час дозволяли виявляти та репресувати «класових ворогів» та «шкідників», які намагались «просочитись» на виробництво [13, арк. 1–6].

Проте компартія не втрачала пильності, і в документі було питання про соціальне походження, партійність, наявність партійних стягнень, про перебування за кордоном (США, КНДР) [13, арк. 6–8 зв.]. Навіть у порівнянні з попередником, який був з селян, Л.Д. Юпко мав по справжньому «пролетарське» походження – і походив з робітничої родини, і з 14 років працював на заводі [404, арк. 3].

Визначальною відмінністю між ними був й рівень освіти. Лев Дмитрович свою освіту отримав не у вечірньому відділенні ВНЗ, а 1929 – 1932 рр. вчився на стаціонарі в Московському інституті сталі і сплавів, а потім ще рік навчався в аспірантурі Ленінградського металургійного інституту [13, арк. 6–6 зв., 9]. Проте аспірантуру він не закінчив, не захищав дисертацію, а почав працювати на керівних посадах на виробництві. В 1963 р. Придніпровський раднаргосп та Запорізький промисловий обком компартії направили у Вищу атестаційну комісію при міністерстві вищої та середньої спеціальної освіти

характеристику на Л.Д. Юпка, в якій наводили факти отримання ним авторських свідоцтв на винаходи, його участі впровадження наукових розробок на виробництві, наявність у нього наукових праць. Можливо, намагались отримати для нього науковий ступінь без захисту дисертації? У всякому випадку, якщо така спроба і була, то вона завершилась невдачею. Проте і без наукового ступеню в активі у Юпка було чимало винаходів, раціоналізаторських пропозицій [13, арк. 40–42].

Стосовно кар'єри Л.Д. Юпка після навчання в листку обліку кадрів зафіксовано, що працювати в 1933 р. він відразу почав на посаді начальника зміни доменного цеху Ворошиловського (Алчевського) металургійного заводу. Такі ж посади він обіймав ще на кількох заводах. В 1938 р. Юпка призначили начальником доменного цеху на «Азовсталі». Під час війни він був начальником доменного цеху в Магнітогорську і вже головним інженером на металургійному заводі в Сатці. В 1944 р. він був призначений на посаду головного інженера на Ворошиловський металургійний завод, де і працював 12 років до призначення директором на металургійний комбінат ЗС [13, арк. 6 зв., 17, 18, 20].

Підтверджується ця ж інформація і в довідці про основні дані працівника, складеній у 80-х рр. ХХ ст. відділом кадрів комбінату ЗС [13, арк. 10–10 зв.]. В той же час нагородні листи стали писати за іншою формою, і з трьох, які наявні в особовій справі, лише в одному викладено трудовий шлях претендента на нагороду [13, арк. 36, 41, 43].

Набагато більше, ніж у попередника, в особовій справі Л.Д. Юпка характеристик – 10 штук [13, арк. 12–28]. Справа в тому, що в 60–70 рр. ХХ ст. почастишали контакти СРСР з іноземними державами, в тому числі і на рівні промислових структур. Це обумовило часті виїзди керівників промислових підприємств за кордон у відрядження. При кожному виїзді з країни, навіть коли мова йшла про керівника високого рангу і комуніста, заводилась виїзна справа, на кандидата збиралась інформація. В тому числі мали бути надані характеристики, затвердженні на заводському парткомі, а

райком компартії мав рекомендувати кандидата на закордонне відрядження. Проте складались ці характеристики за певними шаблонами і якоїсь користі для розуміння ділових якостей людей, котрих характеризували не дають.

Окремо слід звернути увагу на дві виробничі характеристики Юпка. В першій, написаній в 1956 р., зазначено, що він «є хорошим організатором і керівником підприємства великого масштабу. В роботі ініціативна енергійний. Володіє вольовими якостями об'єктивністю в вирішенні технічних і господарських питань. За короткий час керівництва заводом зумів налагодити ритмічну рентабельне роботу доменного цеху. Приділяє значну увагу створенню нормальних взаємин між цеховим керівництвом і управлінським апаратом. Оперативно і чітко організував прийом трудящих і чуйно поставився до розгляду потреб і запитів, чого вимагає від своїх підлеглих. ... Політично розвинений, ідеологічно витриманий і морально стійкий. В особистому житті скромний». В іншій, написаній у 1980-х рр., більш розлого описані такі ж ідеальні для керівника якості і доданий опис виробничих звершень Л.Д. Юпка.

В автобіографії Юпка теж багато уваги приділив своєму пролетарському походженню, перебуванню в комсомолі та ВКП(б). Згадуючи про освіту він не згадав про річне навчання в аспірантурі Ленінградського металургійного інституту. Коротко згадав про роботу інженером-доменником [13, арк. 2–2 зв.].

Інші документи з особової справи мало що дають для розуміння керівного потенціалу у Л.Д. Юпка. Хоча два його накази про відбуття у тарифну відпустку на початку його директорської кар'єри дозволяють припустити, що розуміння важливості формування власної команди у Юпка не було [13, арк. 55–56]. Якщо в 1957 р. заступати себе під час відпустки він залишив головного інженера, якого успадкував від А.Л. Боборикіна, то в 1958 р. у нього вже був інший головний інженер. Та й більше ніж чверть столітнє перебування на посаді директора такого великого підприємства як ЗС підтверджує, що

керівний потенціал у нього був високий. Вистачило до пенсії, на яку його відправили у 1982 р. [13, арк. 84, 86, 87].

Наступний директор ЗС – Герасименко Олександр Олександрович був призначений 24.12.1982 р. [14, арк. 20–22, 26]. Це був період глибокого застою комуністичного режиму, коли його ідеали та ще недавні жорсткі реалії радянського життя все більше перетворювались в ритуали та міфи. Коли радянська економіка стагнувала і лише металургійна промисловість нарощувала свої потужності.

І хоча радянських в паспортах з 1974 р. була скасована графа про соціальне походження проте в листках обліку кадрів вона зберігалась і походження нового директора було непролетарським – він був із службовців. Проте це були вже нові радянські службовці. Мати його була викладачем у виші, а батько походив з батраків. Якщо зважити на те, під час війни з гітлерівською Німеччиною він воював у Червоній армії та в партизанському загоні С.А. Ковпака, потім отримував персональну пенсію, можна припустити, що він був не рядовим представником якихось каральних радянських органів чи військовослужбовцем [14, арк. 2, 4].

Як свідчить лист обліку кадрів та довідки про виконувану ним роботу, О.О. Герасименко після закінчення металургійного факультету Київського політехнічного інституту в 1954 р. був розподілений на ЗС де почав працювати помічником майстра в цеху ремонту металургійних печей. В 1958 р. на заводі ж він вступив в компартію. Пройшовши через посади начальника зміни, старшого майстра зміни та всього ЦРМП в 1964 р. він був призначений начальником цього цеху.

В 1969 р. він був обраний секретарем парткому ЗС, а потім – членом бюро Запорізького обкому компартії. Після десяти років партійної кар'єри в 1979 р. він був призначений головним інженером ЗС, а через три роки посів директорську посаду. Несподівано, 16 січня 1986 р. він був знятий з посади [14, арк. 2–4, 8, 10, 14, 29–31].

Подібний фінал видається більш ніж дивним адже і освіта, і початок виробничої кар'єри мало чим відрізнялись від попередників. Такими ж позитивними були і характеристики О.О.Герасименка [14, арк. 5–7]. Проте, жодних репресій, яких можна було б очікувати в сталінські часи, проти нього застосовано не було – лише перевели на посаду заступника директора тієї ж ЗС. Пізніше він навіть зміг підшукати собі роботу пов'язану із зарубіжними відрядженнями і 11 липня 1989 р. перейшов на роботу в «Зарубіжчормет» [14, арк. 42–43].

Підсумовуючи можна зазначити, що в системі відбору керівних кадрів для промислових підприємств в СРСР головним критерієм була відданість комуністичному режиму. В першу чергу це перебування радянських керівників в комсомолі в компартії [1995, с. 22, 813]. Саме для цього в обліковій документації в особистих справах радянської еліти і фіксувалась їхня партійність, соціальне походження, участь в «контрреволюційній» боротьбі та діяльності. Проте якоїсь полум'яної революційності від кандидатів на керівні посади в промисловості не вимагалось. Ми вже згадували, що до більшовиків, які перемогли, Рогачевський примкнув уже після Громадянської війни. Не був полум'яним революціонером і Боборикін, який став комсомольцем лише в профтехшколі в 1926 р., а вже через чотири роки став комуністом.

На початковому етапі історії комуністичної держави ще важливе значення мали коливання окремих осіб від лінії партії та смертельно необхідною була особиста відданість вождю [1900, с. 144]. І схоже, що саме жертвою такого підходу і став перший директор ЗС. В постсталінський період комуністичний режим все більш турботливо ставився до своєї номенклатури. Так, в часи «застою» О.О. Герасименка, який не справився з роботою, не репресували, а придумали йому синекуру у вигляді посади заступника директора по реконструкції.

Складніше було з визначенням професійних якостей кандидатів на посади директорів заводів. Крім записів про їхню освіту та про виконувану ними

раніше роботу, якихось інших інструментів в документації у кадровиків не існувало. І саме з неї та з особистих вражень виходили керівники обираючи претендентів на керівні посади. Не кращим, а мабуть, ще менш ефективним був відбір в системі створення резерву на заміщення певних посад. Там теж послуговувались такою ж інформацією. Висновки ж кабінетних спеціалістів відділів кадрів про профпридатність певних кандидатів, базовані на їхній попередній кар'єрі, видаються менш авторитетними, ніж думка вищого керівництва, якщо воно в свій час пройшло через ці ж щаблі в своїй кар'єрі.

Якщо прийняти до уваги, що жоден з чотирьох розглянутих нами директорів металургійного комбінату ЗС, в тому числі і І.З. Рогачевський, були беззастережно вірними комуністичному режиму, а один з них при цьому не справдив очікувань начальства, то фіксація певних соціальних аспектів в житті промислових керівників була в першу чергу спрямована на визначення їхньої вірності режиму, і менше допомагала розкрити їхні професійні якості.

Біографістика: випадок В.С. Берковського. Серед співробітників комбінату ДСС, які полишили помітний слід у науці та культурі, одним із найбільш знаних є Берковський Віктор Самуїлович (Семенович). Враховуючи надзвичайну популярність його творчості у всьому світі, дізнатись про обставини його життя не так вже й важко. Для цього достатньо ввести до пошукової стрічки браузеру його П.І.Б. та переглянути перші 10 посилань, присвячених історії авторської пісні та біографіям конкретних бардів.

З них ми дізнаємося, що В.С. Берковський народився у єврейській родині в м. Запоріжжя 13.07.1932 р. Тут же пройшло його дитинство. Під час війни він із родиною жив у евакуації війни у м. Новокузнецьку (тоді – Сталінську), де його мати – Етель Вікторівна Герц (1901 – 1988), за фахом лікар-кардіолог, завідувала терапевтичним відділенням в госпіталі для тяжкопоранених. Батько – Самуїл Михайлович (1906 – 1981), був мобілізований та певний час служив у якості інтенданта, додому повернувся лише після важкого поранення. З евакуації Берковські всією сім'єю повернулися в Запоріжжя в 1946 р. [1870].

У 1950 р. В. Берковський закінчує середню школу № 50 і їде вчитися в м. Москву. Він спочатку вступає до Московського автошляхового інституту, але після першого курсу переводиться до Московського інституту сталі (пізніше перейменований в Інститут сталі і сплавів – МІСІС). Його він закінчує в 1955 р., за фахом «Обробка металів тиском». Того ж року він повертається в рідне Запоріжжя, та працює на електрометалургійному заводі ДСС: розпочавши з вальцювальника прокатного стану, він послідовно проходить всі ступені професії металурга-прокатника аж до заступника начальника технічного відділу заводу [1870].

У 1962 р. тридцятирічний інженер Берковський повертається до Москви, у зв'язку із вступом до аспірантури МІСІС. Після її завершення в 1967 р. він успішно захищає кандидатську дисертацію, та залишається викладати в цьому інституті. Два роки поспіль (1970 – 1972) він провів у відрядженні в Індії, де викладав на металургійному факультеті Індійського технологічного інституту в місті Кхарагпур, що неподалік Калькутти [1870].

Напрямки наукової роботи В. Берковського упродовж наступних десятиліть були конкретизовані розробкою теоретичних основ і програмного забезпечення комп'ютерних систем для розрахунку технологічних параметрів процесу сортової прокатки і створення автоматизованих систем для управління режимом прокатки прокатних станів. Ведучи розмову про Берковського як про науковця та педагога, слід сказати, що: впродовж 1970 – 2000-х років під його керівництвом було захищено 14 кандидатських дисертацій; він був автором понад 120 наукових праць, у тому числі підручника «Теорія пластичної деформації та обробка металів тиском» (у співавторстві з В. Майстрових) (три видання – 1969, 1976, 1989), колективної монографії «Калібрування сортових станів заводів Головспецсталі» у 3-х томах (1972, у співавторстві), безлічі навчально-методичних посібників і статей у наукових журналах. За заслуги в галузі освіти він удостоєний звання «Почесний працівник вищої професійної освіти» [1870].

Практично все життя, паралельно із викладацькою і науковою роботою, Віктор Берковський складав музику, будучи одним з найяскравіших представників жанру авторської пісні. Перші свої пісні він написав ще в 1957 – 1958 рр. у Запоріжжі. Загалом йому належить музика до понад ніж 200 пісень, найбільш відомі з яких – «Гренада» (вірші М. Светлова), «Сорокові – рокові» (вірші Д. Самойлова), «Кони в океані» (вірші Б. Слуцького), «Пісенька про собачку Тябу», «Альма-матер» (вірші Д. Сухарєва), «Контрабандисти» (вірші Е. Багрицького), «На далекій Амазонці» (музика спільно з М. Синельниковим, вірші Р. Кіплінга в перекладі С. Маршака), «Під музику Вівальді» (музика спільно з С. Нікітіним, вірші А. Величанський), «Снігопад» (вірші Ю. Моріц). Крім цього, у співавторстві з уже згадуваним Сергієм Нікітіним, Берковський успішно писав музику до театральних вистав, кінофільмів і радіовистав, що ставилися на сценах багатьох театрів.

Відомий та шанований бард помер 22.07.2005 р., а 14.06.2008 р. у його рідному м. Запоріжжя, на будинку по проспекту Металургів 3, з'явилася меморіальна дошка на увічнення пам'яті Віктора Берковського [1871].

Всі ці відомості є загальновідомими та переносяться з однієї публікації до іншої. Разом із цим, у біографії барда є ряд моментів, пов'язаних із його родинним оточенням та самоідентифікацією, які потребують уточнення. Значно прислужитися в цьому можуть матеріали, які зберігаються в поточному архіві ПАТ ДСС та пов'язані із початковим етапом життя Берковського, пов'язаного із проживанням у м. Запоріжжя та працею на електрометалургійному заводі ДСС [2].

У процесі ознайомлення із матеріалами особової справи В.С. Берковського, яка згідно номенклатури має зберігатися в заводському архіві ще 75 років після звільнення працівника, нами було опрацьовано ряд документів. Такими є:

1. Автобіографія В.С. Берковського. 29.08.1955 р. На 1 арк. [2, арк. 1–1 зв.].

2. Картка обліку особового складу заводу ДСС, заведена на В.С. Берковського. 23.08.1955 р. – 01.11.1962 р. На 1 арк. [2, арк. 2–2 зв.].
3. Особовий аркуш по обліку кадрів В.С. Берковського. 29.08.1955 р. На 2 арк. [2, арк. 3–3 зв.].
4. Наказ директора ДСС О.Ф. Трегубенка про переведення старшого калібрувальника прокатного цеху В.С. Берковського на посаду заступника начальника технічного відділу. 09.05.1961 р. На 1 арк. [2, арк. 4].
5. Службовий лист проректора МІСІС Р.Н. Григораша до директора ДСС О.Ф. Трегубенка, з роз'ясненням необхідності надати В.С. Берковському додаткову відпустку для підготовки до складання кандидатських іспитів. 13.01.1962 р. На 1 арк. [2, арк. 5].
6. Заява В.С. Берковського на ім'я директора заводу ДСС О.Ф. Трегубенка, з проханням звільнити, у зв'язку зі вступом до очної аспірантури МІСІС. 30.10.1962 р. На 1 арк. [2, арк. 6].
7. Фотографія В.С. Берковського. Без дати. На 1 арк. [2, арк. 7].
8. Характеристика на працівника прокатного цеху В.С. Берковського, видана за підписом начальника цеху, секретарів цехового профкому, комсомольської та партійної організацій, видана для надання в МІСІС. 02.02.1960 р. На 1 арк. [2, арк. 8].
9. Характеристика на працівника прокатного цеху В.С. Берковського, видана за підписом директора заводу, секретарів заводського профкому та комсомольської організації, видана для прикріплення в МІСІС, у якості пошукача для написання кандидатської дисертації, без відриву від виробництва. 09.02.1960 р. На 1 арк. [2, арк. 9].

У контексті вивчення етнічної ситуації в м. Запоріжжя пізньої сталінської та хрущовської епох особливий інтерес становить все, що пов'язано із єврейським походженням родини Берковських і особливостями їх адаптації до життя в умовах антисемітизму радянського суспільства, зведеного мало не в ранг тодішньої державної політики.

Як це видно з написаної самим Віктором Берковським автобіографії, обидва з його батьків були євреями [2, арк. 1]. Це видно й з їх антропонімії – як власні імена, так і родові прізвища є цілком традиційними для європейських євреїв-ашкеназів. Звертає на себе увагу використання Віктором Берковським двох варіантів написання власного по-батькові, упродовж свого життя: замолоду в офіційних документах він проходить як *Самуїлович*, в той же час іменуючись *Семеновичем* у більш зрілий період свого життя. Так він пишеться і в довідковій літературі, і навіть на меморіальній дошці. На могилі вирішили взагалі не вказувати його патронім, очевидно саме для того, щоб не вносити зайвого непорозуміння в це питання [1871]. То як же правильно?

Відповідь на це, мабуть, криється в тому, що батько барда – Самуїл Михайлович, працював на тому ж таки заводі ДСС, на поважній посаді головного бухгалтера ОРСа (аббревіатура від рос. *Отдел рабочего снабжения*). Для багатьох заводчан Віктор асоціювався саме із ним – «син Берковського». Можливо що й сам батько переінакшив своє ім'я, з одного боку зробивши його більш традиційним для переважаючого умовно «слов'янського» загалу, а з другого – дещо замаскувавши його «єврейськість». Можливо це зробили його колеги, у такий спосіб «спростивши» його ім'я, прилаштувавши його під себе.

Принаймні, сам Віктор Самуїлович ніколи не намагався змінити форму написання батькового імені. У автобіографії, написаній ним у серпні 1955 р. для відділу кадрів ДСС власною рукою, так і значиться – «*Самуїлович*» [2, арк. 1]. Очевидно, що перекручення по-батькові – не його ініціатива, а традиція нав'язана оточенням. На це вказують, наприклад, два інших документи – дві характеристики на В. Берковського, датовані лютим 1960 р. та призначені для того, щоб він міг прикріпитися пошукачем у МІСІС. Перша – від цехового начальства та активу, а друга – від заводського. Так от, у первинній характеристиці, підписаній начальником прокатного цеху, в якому він працював, по-батькові спочатку було надруковано на машинці як «*Семенович*», а потім чиєюсь рукою згори переправлено на «*Самуїлович*» [2, арк. 8]. У тій, що пізніше підписана директором все було написано правильно

від самого початку [2, арк. 9]. Гадаємо, що відомості цих трьох текстів сповна демонструють механізм того, як Віктор Самуїлович поступово перетворився на Віктора Семеновича.

Які ще відомості можна отримати з особової справи В.С. Берковського, що зберігається в поточному архіві ДСС? У тій же автобіографії знаходимо вказівку на існування у нього дружини – Чижикової Ірини Юріївни та молодшої сестри – Поліни Самуїловни Берковської (їх вік не вказано). Обидві станом на 1955 р. були студентками МІСІС та мешкали в Москві [2, арк. 1 зв.]. Вірогідно, що згодом дружина перебралася до чоловіка в Запоріжжя. До речі, конкретизується, до рівня квартири, його тодішнє мешкання – *«проспект Сталина, д. 3, кв. 13»* (нині пр. Металургів).

З картки обліку особового складу, заведеної на ДСС у тому ж таки 1955 р., дізнаємося про те, що Берковський був військовозобов'язаним, однак строкової служби не відбував (мабуть, через заводську «бронь») [2, арк. 2–2 зв.]. Кілька характерних рис радянської реальності закарбовано в характеристиках 1960-го року: вказується, що він бере активну участь у комсомольському житті, неодноразово призначався заступником секретаря цехової організації ЛКСМ України та є пропагандистом гуртка з вивчення історії КПРС [2, арк. 8–9].

Згідно розглянутого комплексу документів, свою національність Берковський ніколи не приховував (та це й важко було б зробити, оскільки й батько, й мати в нього були євреями). Анкетні дані в нього були як не найкращі, а тому в червні 1961 р. він стає членом КПРС. Як бачимо, ця знакова для того часу подія відбувається у неповні 29 років, фактично впродовж року після виходу його з «комсомольського віку» – 28 років [2, арк. 1–3 зв.].

Очевидно, що таке послідовне просування кар'єрними сходами мало якусь кінцеву мету. Гадаємо, що такою була перспектива переїзду та проживання у столиці СРСР – м. Москві. Саме цьому мала прислужитися робота на заводі, сумлінне членство в комсомолі та партії. Втім, зробити це було нелегко. Тому, як це видно із описаних нами документів, Віктор

Самуїлович спочатку, в 1960 р. прикріпився у МІСІС у якості пошукача, без відриву без виробництва, й лише здавши кандидатські іспити, був зарахований до денної аспірантури [2, арк. 5–6]. Не приходитьсь звинувачувати Віктора Берковського в кар'єризмі, хоч би через те, що залишився б він у провінції, і хто знає, чи зміг би він реалізуватися своє основне – не інженерське, а бардівське покликання.

В якості підсумка зауважимо, що життєвий шлях В.С. Берковського був унікальним у своєму роді, оскільки йому вдалося тривалий час поєднувати виробничу сферу діяльності на металургійному заводі ДСС (м. Запоріжжя), а потім і науково-викладацьку роботу, із творчістю, зокрема написанням музики до поетичних творів та подальшим їх виконанням в жанрі бардівської пісні. Важко віддати примат першості котромусь одному із зазначених сфер діяльності – всі вони були однаково важливими для інженера-вченого та музиканта. Біографія його не може бути осягнута повною мірою без реконструкції життєвої стратегії, яку обрав для себе Берковський. Першочерговим, за важливістю вміщеної в ньому інформації, є комплекс обліково-засвідчувальної та діловодної службової документації, який відклався в особовій справі В.С. Берковського часів його роботи на заводі ДСС (1955 – 1962 рр.). Згідно цих першоджерел нам вдалося відтворити механізми за допомогою яких молодий інженер із провінції зміг перебраться до омріяної в ті роки багатьма столиці радянської імперії. Вважаємо, що йому було важче це зробити, аніж багатьом із його ровесників, оскільки він за національністю був євреєм, а початкова фаза його кар'єри припала на роки самого розгнужданого антисемітизму в СРСР. Паралельно було відкрито чимало малознаних сторінок життєвого шляху відомого барда та його родини: імена та рід діяльності, батьків, включно із тим, що конкретизовано правильні форми написання по-батькові; покрокову реалізацію планів стати відомим в галузі наук про метали та способи їх обробки. Отримані відомості органічно впишуться в оновлену версію біографії видатного уродженця м. Запоріжжя, прислужаться при укладенні енциклопедичних довідників.

4.3. Гендерна історія: гарасмент на виробництві.

В історії людства регулювання статевих відносин та сексуальна мораль були важливі для будь-якого суспільства. Природно, що це було актуальним і для СРСР початку 50-х рр. ХХ ст. Після нетривалих експериментів з лібералізації статевої моралі, що мали місце в 1920-х роках, радянський режим, в офіційно-пропагандистській сфері повернувся до традиційних родинних цінностей, опертих на примат інтересів соціалістичної держави та нового суспільства. Проте, на відміну від традиційних поглядів на жінку, які локалізували її в родині, в СРСР її спочатку розглядали як трудівницю, а вже потім як матір, дружину тощо. Разом з тим, у відповідності з офіційною мораллю сексуальні відносини повинні були локалізуватись лише в родині. Позашлюбні відносини підлягали моральному осуду.

З офіційною статевою мораллю кореспондувались залишки релігійного та патріархального виховання, які були притаманні переважно сільському населенню, яке в повоєнний період активно мігрувало в міста. Крім того, радянський режим при потребі мав можливість жорсткого, в тому числі і кримінального, реагування на будь-які суспільні процеси, зокрема і в сфері статевих відносин. Також певний вплив на сексуальне життя радянського суспільства мали заборона абортів, яка діяла в досліджуваній період, та відсутність якісних контрацептивів.

В цілому це була ефективна система, яка навіть не застосовуючи в масових масштабах якихось покарань, зуміла притлумити процеси в суспільстві, які були пов'язані з дефіцитом чоловіків. Загибель на фронтах Другої світової війни цілих поколінь радянських чоловіків обумовила появу маси вдів та самотніх жінок, В той же час в суспільстві не спостерігалось якоїсь особливо масової та відкритої розпусти, обумовленої цим фактором. Радянською системою прояви масової сексуальної невдоволеності були витіснені з суспільного рівня, локалізовані на рівні особистості. Чи не єдиним проявом цих процесів було те, що почастишали розлучення та вступ у повторний шлюб у чоловіків. Хоча комуністична влада не схвалювала

розлучення і навіть забороняла членам компартії розлучатись під загрозою виключення з партії.

Важливим для розуміння відносин між чоловіками та жінками на виробництві в досліджуваній період було те, що ще в 1917 – 1918 рр. в радянській державі була проголошена рівність жінок в правах з чоловіками. У Конституції СРСР 1936 р., яка діяла в досліджуваній нами період, стаття 122 проголошувала, що жінкам надаються рівні з чоловіками права в господарській, державній, культурній сферах та в суспільно-політичному житті [1887, с. 44].

На вищому рівні влади існувало негласне, але показове, гендерне квотування. Наприклад, 30% депутатів Верховної Ради УРСР 3-го скликання, яка діяла протягом 1951 – 1955 рр., становили жінки. Але на інших щаблях державної та партійної влади зберігався значний гендерний дисбаланс на користь чоловіків, які займали панівне становище в суспільстві: на виробництві, в громадському житті, в родині.

Зважаючи на таке становище з гендерною рівністю випадки домагань на виробництві не були дивиною ще у ранній радянський період – між двома світовими війнами [1887, с. 283–284]. Справедливості заради слід зазначити, що скоріш за все, ця соціальна девіація не була винаходом комуністичних часів, а мала місце у середовищі заводських робітників ще за часів Російської імперії, на початковому етапі індустріалізації. На це вказують важливі в методологічному плані, напрацювання американської вченої К. МакКінон, яка переконливо довела, що ПП ще з ранньої модерної доби стали тим місцем, де відбувався злам традиційних патріархальних відносин, із немінучими негативними супутніми виявами в сексуальній сфері [2004, с. 6, 8, 12].

Низку таких фактів на початку 1950-х років були зафіксовані і на металургійному комбінаті ЗС. 10.01.1952 р. у цеху «А» цього підприємства працювала комісія, створена цеховим комітетом профспілки, яка повинна була розібрати конфлікт між начальником контори цеху І.М. О.-ком та двома працівницями [тут і далі, з етичних міркувань, ми подаватимемо прізвища

основних фігурантів, за виключенням вищих посадових осіб заводу, у скороченому вигляді. – А.П.]. До складу комісії входили вісім членів, з них четверо мали лише дорадчий голос. Цікавим був і гендерний склад комісії. Очолювала її жінка С.І. Бе.-ва, а разом з нею вирішальний голос мали три чоловіки. Слід відзначити, що і в четвірці членів з дорадчим голосом жінці надали лише одне місце [1384, арк. 2].

Перший конфлікт у І.М. О.-ка виник з Л.Г.-ою. Вона працювала в конторі у якості кур'єра-прибиральниці та самостійно намагалась освоїти друкарську машинку. Начальник канцелярії іноді їй допомагав вчитись друкувати. Одного разу, коли в кімнаті нікого не було, він почав хапати Г.-ну «за такі місця, що соромно й сказати». На протести працівниці він не звертав уваги і лише сторонній, який зайшов до кімнати, припинив сцену. Г.-на висловила О.-ку своє обурення, після чого він почав їй шкодити, як тільки міг. Сім місяців він блокував отримання нею спецодягу. Погрожував «вигнати з контори», змушував приносити йому обід з їдальні в обідню перерву. В кінці-кінців підвів під звільнення, змусивши завчасно «відкрити» табельну дошку, хоча це й не входило до її службових обов'язків [1384, арк. 2–2 зв.].

Загроза звільнення «за статтею» змусила Г.-ну опиратись свавіллю. Вірогідно, що це вона подала скаргу в профком, а можливо і до парткому. При цьому крім домагань вона звинуватила начальника контори у тому, що він змушує її носити йому обіди та у тому, що той виписав перепустку для входу на завод своїй дружині, яка не працювала на заводі. Крім того, вірогідно, що вона залучила до боротьби й молоду робітницю-слюсарку М.-ську. Тій також діставалось від товариша О.-ка. Майже рік він, де тільки міг, хтиво хапав її за груди, ноги, намагався обійняти і т.д. [1384, арк. 2-а, 3].

О.-ко спростовував «розпускання ним рук», стверджував, що лише раз схвально похлопав Г.-ну по плечу, коли побачив її успіхи в освоєнні професії друкарки. Свої ж дії стосовно М.-ської О.-ко пояснив, що він не сприймав цю молоду дівчину серйозно і так з нею жартував. Попутно він покався і в менших провинах, зокрема в тому, що постійно виписував своїй дружині

перепустку на завод, щоб вона могла рвати траву для поросяти (!) [1384, арк. 3].

Комісія ретельно розглянула звинувачення молодих працівниць проти начальника цехової контори, з розумінням поставилася до них, натомість не визнала його власні виправдання достатніми та рекомендувала цеховій та заводській адміністрації звільнити тов. О.-ка з роботи, «з метою припинення всіляких антиморальних явищ в цеху» з відповідним записом в особисту справу [1384, арк. 4].

Слід зазначити, що доля тов. О.-ка була визначена ще до засідання цехової комісії. Можливо, що в парткомі чи начальником цеху, якщо не вище. Про це свідчить порядок виступів конфліктуючих сторін, зафіксований в протоколі. Зазвичай в таких випадках заслуховували скаржників, а потім звинувачений мав можливість виправдатись, спростувати звинувачення. В даному ж випадку вчинили навпаки. Комісія спочатку заслухала пояснення товариша О.-ка, а потім надала слово скаржницям, які знов мали можливість його звинуватити, навести додаткові аргументи. Уже це одне дозволяє припустити, що комісія працювала із звинувачувальним ухилом щодо невеликого начальника, який не зумів приховати свої амурні походеньки [1384, арк. 4–4 зв.].

Інший випадок домагання на ЗС також стався в 1952 р. У гарасменті та домаганні були звинувачені швейцари заводууправління Ж.-ов та М.-ко. 01.07.1952 р. працівниця заводської їдальні В.М. Л.-ець подала заяву начальнику адміністративно-господарчого відділу Лев І.С., в якій повідомила, що за запис на прийом до директора заводу А.Л. Боборикіна з особистих питань заплатила швейцару Ж.-ву 10 карбованців, але на прийом не потрапила, оскільки не була внесена до списку відвідувачів. Під час другої спроби записатись на прийом Ж.-ов завів її в якийсь кабінет та почав примушувати до статевих стосунків, страхаючи, що без його допомоги вона не зможе добитися виділення їй житла. Л.-ць обурилась, «вистрамила» швейцара та написала заяву його керівнику [1387, арк. 1–1 зв.].

Начальник АГЧ провів перевірку, під час якої з'ясувалось, що крім Л.-ець він взяв гроші за запис на прийом у молодого спеціаліста із залізничного цеху Б.-ої. Швейцар М.-ко визнав, що взяв гроші (6 карбованців) з Г.-ої Н.С. за запис на прийом до Боборикіна, як депутата Верховної Ради СРСР. Г.-ва теж написала заяву про те, що М.-ко взяв з неї гроші. Як годиться, взяли пояснення у Ж.-ва. Він від усього відмовлявся і ні в чому не зізнавався.

25.07.1952 р. начальник АГЧ написав відповідну доповідну директору заводу, в якій звинуватив швейцарів в тому, що вони самовільно вели запис на прийом з особистих питань до директора підприємства, знявши з себе відповідальність. Навів факти вимагання грошей та сексуальних домагань, які підтвердились, і попросив застосувати проти порушників якнайсуворіші заходи аж до звільнення з заводу.

31.07.1952 р. своїм наказом 322/к А.Л. Боборикін звільнив з посад швейцарів Ж.-ва та М.-ка та звільнити їх з заводу [1387, арк. 4–5]. Як засвідчує діловодна помітка від 12.08. на директорському розпорядженні звільнили їх за статтею 47 пункт «В» КЗпП УСРР від 1922 р., який тоді діяв, у зв'язку з виявленою неспроможністю виконувати роботу [1387, арк. 5; 1732].

Умови і на конкретному металургійному заводі, і взагалі в СРСР були сприятливими для сексуальних домагань по відношенню до жінок [1984, с. 434–486]. Коли порушення моралі здійснювали керівники компартії та радянські високопосадовці, то про їхню відповідальність не могло бути і мови. Достатньо згадати сталінського наближеного поплічника Л.П. Берію, який роками розбещував неповнолітніх, гвалтував та примушував до співжиття заміжніх жінок [1948, с. 343–346]. Відомий і випадок, коли Сталін, якому доповіли, що одружений маршал К.К. Рокосовський на передовій завів собі коханку-воєнлікарку, не став надто різко реагувати на аморальну поведінку командувача фронтом, обмежившись жартом [1957, с. 456].

Боротьба ж з гарасментом для жінок була утруднена. І особливо тоді, коли у якості такого насильника виступав якийсь посадовець. Крім адміністративних важелів, які дозволяли перешкоджати жінці, яка відкинула

залицання такого ловеласа, навіть незначна посада давала можливість уникати розгляду скарг ображених жінок. Так, хоча М.-ська і подала скаргу на дії О.-ка, начальника контори цеху, в цехову ж РКК, але її звернення рік не розглядалось [1384, арк. 2 зв.]. Крім того, на сторожі таких посадовців-ловеласів стояла ще й сталінська репресивна система. Як ми бачимо, ображені жінки, яких той же О.-ко тероризував роками, боялись дати насильнику ляпас, побоюючись отримати звинувачення в терорі та нападі на керівника. Крім того, громадська думка, коли такий скандал ставав відомим, зазвичай звинувачувала жінку. І натяк на це є у виступі О.-ка, котрий назвав звинувачення Г.-ої такими, які «накладають пляму на честь дівчини» [1384, арк.2-а]. Однак, якщо домагання вчиняли не надто високі посадовці, то радянська система ще могла притягти їх до відповідальності.

Станом на поч. 1950-х рр., попри всі декларування партійним і радянським керівництвом рівноправ'я обох статей, закріпленого на законодавчому рівні, реалії повсякденного життя жінки-трудівниці часто не відповідали йому. У сенсі гендерних відносин це виявлялося в тому, що подібно до часів радянської модернізації жінки ставали об'єктом сексуальних домагань з боку чоловіків не лише у приватній, але й суспільній, виробничій сфері свого життя. Масове залучення жінок на промислові підприємства під час Другої Світової війни та в роки повоєнної відбудови, гендерний перекис, викликаний масовою загибеллю чоловіків, розвинутий у останніх під час війни комплекс гіпермаскуліності, значною мірою посприяли поширенню проявів гарасменту [1988, с. 222]. Не був виключенням і великий колектив заводу ЗС, всередині якого передостанній рік сталінської доби відзначився достатньо гучним розглядом двох справ із переслідування винних у неповажному ставленні до колег-жінок. Той факт, що обидві вони закінчилися позитивно для жінок, які їх ініціювали, слід вважати свідченням поступової емансипації робітниць, переспрямуванням дій заводського начальства, у сфері «соцкультпобуту», що її традиційно курирували профспілкові комітети, на рейки не формального, а реального захисту робітниць.

4.4. Історична фотопортретистика: персони, маргіналії, інскрипти

Достатньо цікавим, а часом навіть не очікуваним, в плані дослідження соціальної історії (та соціології) заводського колективу, може бути використання зображальних джерел. Враховуючи розвиток технологій досліджуваного періоду – широке поширення апаратів для фото- та кінофіксації подій, найбільший масив утворили не живопис і графіка, а ФД (із прилеглими до них кінодокументами). Попри наявність елементів постановки, яким супроводжувалося їх створення (див. Розділ 2.3.), саме вони найбільш повно закарбували в собі тогочасну дійсність та головних акторів історичного процесу.

Потужний інформативний потенціал фотографії у справі дослідження соціальної історії, історії повсякденності, соціології колективів та інших груп, було помічено, осягнуто та унаочнено багатьма вченими (див. Розділ 1.1.). Завдяки їм нами було здійснено спробу осягнути соціо-культурний феномен фотографії, в ракурсі вивчення історії ПП ДПК, зокрема, їх цінність для розкриття історії конкретних людей, мешканців м. Запоріжжя другої половини ХХ ст., які були частиною заводських колективів.

Оскільки на сьогоднішній день вже з'явилося кілька спеціальних досліджень, присвячених аналізу соціально-побутової фотографії радянської доби, ми, не бажаючи повторюватись, вирішили зосередитись на таких різновидах фотодокументів, які ще не ставали об'єктом спеціальних історико-джерелознавчих студій.

У контексті дослідження проблематики соціальної історії найбільш перспективним нам здалося опрацювання портретних фото працівників заводів, які були невід'ємною частиною їх особових справ. Після звільнення працівників останні зберігаються в поточному архіві згідно номенклатури справ (50 років), після чого утилізуються. Як вже було сказано вище (див. Розділ 2.3. та 3.1.), завдяки вдалому збігу обставин, у зібраннях РВ ЗВ ІУАД, в окремому фонді № 1378, відклалася частина документів відділу кадрів та профкому заводу ЗС. Частину з них становлять фотографії заводчан.

Переважна їх більшість відноситься до другої половини 1940-х – 1950-х рр., тобто саме тих років, матеріали за які вибували перед частковою утилізацією та передачею основної частини особових справ на довічне зберігання в державний обласний архів.

Відзначимо, що згідно загальноприйнятих класифікацій ФД, вони мають бути віднесені до аналогових (тобто надрукованих на фотопапері), чорно-білих постановочних портретних фотографій. Підставою для цього є той факт, що вони відповідають основним критеріям портретних фотографій або, як їх ще називають, «портретів на фотографії», а саме – зображають людину, ефективно використовуючи освітлення, фони та пози.

Персони. Основною інформацією, яку доносить до нас крізь час подібний ФД, є комплекс відомостей про конкретну історичну особу: її стать, приблизний вік, антропологічний тип (зовнішність), естетичні уподобання та економічні спроможності на момент створення портрету, відбиті в одязі, прикрасах, зачісці і т.п. Фактично, ми маємо сприймати подібне фотозображення як візуалізацію «персони» [1897, с. 257]. Згідно соціо-філософських поглядів К.Г. Юнга, персоною називається та соціальна роль, яку індивід відіграє у відповідності з очікуваннями оточуючих від нього, публічне обличчя людини, те якою її сприймає суспільство і якою б вона хотіла бачити сама себе. Не буде перебільшенням сказати, що вдало зроблена презентабельна фотографія для людини тієї доби була одним із «символів статусу» [1941, с. 572]. Звідси й гіпертрофована увага до такої, з точки зору сучасного суспільства, пересічної події, як створення власного портрету для особового листка по обліку кадрів. Існує й інший аспект введення в обіг подібного терміну. Як відомо, на східнослов'янських землях у XVII-XVIII ст. «персонами» називали живописний жанр світського парадного портрету [1911, с. 202–204]. Вважаємо виправданим його використання й принагідно до фотопортретів. Зведення воедино двох сенсів одного терміну – психологічного й культурологічного – дозволить краще осягнути сутність фотопортрету як соціокультурного феномену.

Абсолютна більшість фотографій, час створення яких відноситься до 1940-х – 1950-х років, являють собою саме портрети. В першу чергу звертає на себе увагу їх розмір – це достатньо великі відбитки шириною 50-60 мм та довжиною 85-90 мм [1579, арк. 2, 21, 25, 26, 29, 51, 53, 75, 77]. Окремі фото є набагато більшими, як правило в тому випадку, коли портрет зроблено у повний зріст – 75x115 мм [1578, арк. 46]. Із усього загалу фотографій великі портретні фото вказаного періоду становлять до 90% від загалу [1579, арк. 1-11, 13-27, 29-31, 33-36, 38-65, 67-71, 75-77]. Абсолютна їх більшість є погрудними (1/3 повного зросту) зображеннями. Переважає позиція анфас, хоча трапляються й знімки у півоберта, інколи майже в профіль. Непересічне значення дійства зі створення фото підкреслюється чепурним та охайним виглядом фігуранток – модельні зачіски, характерні для епохи, найкращий («святковий») одяг, посмішки або ж замріяно-романтичний вираз обличчя. Найбільш повно подібні деталі представлені на зображеннях молодих жінок віком 18-30 років (див. Додаток 12) [1578, арк. 8, 30, 33, 42, 114; 1579, арк. 2, 21, 29, 77]. Певна урочистість, хоча й у пом'якшеному варіанті, спостерігається й на портретах більш старших – 30-45 років – жінок. Більшості із них притаманний серйозніший, зосереджений та навіть сумний вираз обличчя, як слідство випробувань воєнного лихоліття, яке випало на долю їх покоління [1579, арк. 1, 7, 16, 33, 35, 40, 42, 47, 57, 60, 64, 68, 70, 71, 74].

Фотопортрети працівників-чоловіків відзначаються, в цілому, більшою стриманістю у зовнішньому вигляді та емоційності зображених. Для тих із них які відносяться до другої половини 1940-х – першої половини 1950-х років характерною є широка представленість військового (гімнастерки, кітелі і т.д.) або стилізованого під нього «мілітаризованого» (френчі) одягу. Якщо у перші повоєнні роки для демобілізованих чоловіків-фронтовиків це подібний бренд почасти міг пояснюватись матеріальними труднощами та відсутністю іншого вбрання, то на друге повоєнне десятиліття його слід розглядати як наслідування партійно-радянським функціонерам різного рівня в дусі «Сталін-style». Підкреслена маскулінність й «солідність» військового вбрання,

очевидно посприяла й тому що ті із працівників ЗС, які були офіцерами у відставці, воліли зніматись для офіційних фото у мундирах й наприкінці 1950-х – на початку 1960-х років. Наявність на фото бойових нагород та нашивок за поранення відігравали підсилюючий ефект. Маємо погодитись із тим, що сформовані в такий спосіб візуальні «персони» керівників середньої ланки (переважно то було цехове начальство та управлінці), й дійсно виглядали красиво та справляли враження, чого, власне, й хотіли досягти здобувачі посад. Відзначимо, що все сказане вище було, в основному, притаманне представникам генерації, народженим у 1900-20-х роках (див. Додаток 13) [1581, арк. 6, 12, 25, 35, 38, 55, 75, 94, 113, 140].

Лібералізація внутрішнього життя в СРСР за часів т.зв. «відлиги» (1956 – 1964 рр.) знайшло своє відображення на фотографіях заводської молоді. Переважно, на момент створення портретів, то були молоді чоловіки у віці 18-30 років. За їх одягом можна простежити нові тенденції в манері вдягатися, зачісках, емоціях [1908, с. 43–48]. Вбрання, в абсолютній більшості випадків, позбавлене будь-яких натяків на мілітаризований стиль, так би мовити «цивільне». Широко представлені костюми (піджаки), білі «вихідні» сорочки, до яких інколи додаються навіть краватки-метелики. Популярними стають й бавовняні або фланелеві сорочки у клітинку/смужку. Вирази обличчя, пози фігурантів все ще є далекими від «протокольних»: зображення є погрудними, інколи в пів звороту (див. Додаток 14) [1581, 35, 46, 50, 52, 72, 93, 117, 121, 129].

Можемо констатувати що хрущовська епоха посприяла емансипації особистості. Це знайшло своє відображення й у жанрі фотопортретистики, у характерних «персонах» тодішнього населення м. Запоріжжя, зокрема, заводської молоді. Закінчення «відлиги» із подальшим згортанням процесів, бодай і незавершеної, десталінізації також позначилося на змінах у характері й зовнішньому вигляді фотографій, які відкладалися в особових справах працівників.

Стандартні фото 30x40 мм (як з білим кутом знизу справа, для штампування, так і без нього) набувають поширення з середини 1960-х років [1581, арк. 12, 28, 32, 37, 66, 72-74.]. Це було пов'язано із формулюванням нових вимог до ведення діловодства у відділах кадрів, паспортних столах та інших подібних установах [1942, с. 8-12]. Від того часу портретні фото зникають із особових справ, поступаючись місцем знеособленим «3x4», на яких всі люди зображені у стандартній позі, із обличчям висуненим вперед, яке займає більшість кадру, із застиглими рисами. Така міліцейсько-канцелярська прагматика фактично вбила романтику портретів, витіснивши її виключно у сферу сімейно-побутову, на стіни кімнат, в сімейні фотоальбоми.

Маргіналії. Окрім своєї зображальної частини, яка мала нести інформацію про працівника, ідентифікувати його, фотопортрети нерідко мають ще й текстову складову. Найбільш поширеним її різновидом є надписи на зворотному боці фотографій. Їх матеріальний носій – фотопапір, якнайкраще сприяв їх нанесенню. Подібно до т.зв. «маргіналій» (написів на краях документів, рукописів, книг і т.п., покликаних уточнити чи прокоментувати основний текст), вони мали підсилити інформаційну складову носія візуальної інформації, наповнити його конкретикою. Той факт, що вони зроблені не на полях, а на зворотах, не змінює корінним образом їх функціональну спрямованість. Тому вважаємо припустимим використовувати цей термін і принагідно до такого роду текстів.

Більшість із них носить посвідчувальний характер – вказівку прізвища, ім'я та по-батькові (П.І.Б.) заводчан, рік їх народження, посади яку вони обіймали та рік звільнення з неї, деякі інші подробиці. Необхідно вказати на таку особливість, що, в переважній більшості випадків, подібним чином підписувалися фото тих працівників, які належали до управлінців різних рівнів, або були зайняті на «неробочих» посадах.

Зокрема, на фотопортретах заводчан-чоловіків маємо зроблені приписки для наступних «привілейованих» категорій: майстри [1581, арк. 1 зв., 117 зв., 128 зв., 129 зв.], начальники відділів (праці й охорони праці) [1581, арк. 115

зв., 121 зв.], начальники змін і цехів [1581, арк. 72 зв., 140 зв.], завідувач кінського двору [1581, арк. 137 зв.], старший інженер [1581, арк. 46 зв.], такі «важливі й потрібні» люди, як співробітники «ОРС» (відділ робітничого постачання – займався питаннями функціонування заводських продовольчих магазинів, їдальнь та буфетів) [1581, арк. 138–139 зв.]. Крім цього на акцентування щодо їхньої особи заслуговували офіцери, які після виходу у відставку йшли працювати на заводи на керівних посадах, як правило, у відділи що займалися військовим обліком працівників (Відділ №1), технікою безпеки і т.п. [1581, арк. 75 зв., 113 зв.].

Серед співробітниць-жінок, чії особи, на думку кадровиків, заслуговували того, щоб бути додатково конкретизованими, фігурують: бухгалтерки [1579, арк. 15 зв., 48 зв., 53 зв., 130 зв.], майстриня [1579, арк. 10 зв.], завідувача канцелярією [1579, арк. 73 зв.], архіваріус [1579, арк. 50 зв.], секретарка начальника відділу кадрів [1579, арк. 42 зв.], перекладачки іноземних мов [1579, арк. 46 зв., 47 зв.], телефоністка [1579, арк. 19 зв.], паспортистка [1579, арк. 72 зв.], вчительки ФЗО (згодом ПТУ) [1579, арк. 54 зв., 71 зв.], виховательки заводських дитсадків [1579, арк. 34 зв., 35 зв., 63 зв.]. Для основної маси пересічних працівниць подібна конкретизація не використовувалась.

У ряді випадків конкретизація осіб працівників не стосувалася прямо виробничої сфери. Виявлено підписи, які мали належність до осіб, які мали б бути додатково «соціально захищеними», наприклад: «Б.-ва Люба, дочка партизанки, яка загинула під час війни» [1579, арк. 119 зв.]. Або ж про належність до «корисних людей», яким краще було допомогти, аби в подальшому розраховувати на зворотну люб'язність від них чи їх родичів: «К.-ва В.Д., дочка Ніни Дмитрівни, завуча СШ №46» [1579, арк. 127 зв.].

Надзвичайно цікавими здалися нам підписи на фото, які стосувалися етнічної приналежності співробітників ЗС. У переважній більшості випадків йшлося про євреїв. Окрім П.І.Б, років народження та звільнення, не маємо вказівок на посади чи інші ознаки соціальних статусів, натомість присутні

вказівки на національність: «Тунік Веніамін Борисович. / 1905 р.н. / Єврей» [1581, арк. 15 зв.], «Хайкін А.Д. / 1931 р.н. / 1963 р.зв. / Єврей» [1581, арк.], «Ігдалов М.Б. / 1927 р.н. / 1968 р. зв. / Єврей» [1581, арк. 87 зв.], «Ачкінадзе Лазарь Абрамович. / 1927 р.н. / зв. 1963 р. / Єврей» [1581, арк. 93 зв.]. Всі виявлені випадки акцентування на єврействі співробітників, як бачимо, стосувалися чоловіків. Слід зазначити, що у деяких випадках, попри беззаперечну єврейську антропоніміку осіб, зображених на фото, подібні позначки не ставились [1579, арк. 114 зв.; 1581, арк. 50 зв., 136 зв.]. Маємо й одиничний казус вказівки на польську національність співробітниці Грамс Ванди Едуардівни, 1914 р.н., датовану першим повоєнним роком [1579, арк. 30 зв.].

Мотиви й резони співробітників Відділу кадрів заводу ЗС, які робили ці приписки зрозумілі несповна, проте дозволимо собі поділитися кількома, найбільш вірогідними здогадками. За радянської доби «кадровики» великих підприємств та організацій, особливо їх вищий керівний склад, часто були в минулому службовцями НКВС-МВС, які виходили на пенсію у віці 45-50 років, а решту життя, принаймні до 60-річного віку, влаштовувались працювати на яку-небудь статусну, гарно оплачувану та не надто обтяжливу посаду-«синекуру». Не виключено, що саме хтось із подібних спеців, не розтративши чекістського чи міліцейського запалу, «про всяк випадок» маркував належних до «непевних» національностей. Враховуючи рівень напруженості радянсько-ізраїльських стосунків, коли СРСР послідовно підтримував арабські держави у їх конфліктах із євреями (1948 – 1949, 1956, 1964, 1967 рр. та ін.), така версія видається цілком слушною [1955, с. 49–59, 66–80, 90–97]. Крім цього, не треба списувати з рахунків і звичайний антисемітизм, яким було заражена значна частина радянського суспільства.

Інскрипції. Підписи-присвяти, настільки характерні для приватної сфери побутування фотопортретів, як це не дивно, також було виявлено нами серед зображальних джерел з особових справ співробітників заводу ЗС. Вони присутні на п'яти портретах жінок та датуються, відповідно, такими роками –

1949, 1950, 1954, 1955 та 1962 рр. Як виходить із надписів, свого часу фотографії було подаровано молодими жінками своїм подругам або сестрам. Присвяти наївні, стилістика традиційна для епохи – «На [довгу] [добру] пам'ять подружці/сестрі [...] від [...]» (мова оригіналів – російська). Всі інскрипти мали датування, в одному випадку було вказано й місце створення портрету – «м. Макіївка» [1579, арк. . 2 зв., 37 зв., 75 зв., 98 зв., 140 зв]. Найбільш вірогідним сценарієм розвитку подій, за яких ці фото із дарчими присвятами потрапили до особових справ, очевидно, слід визнати наступний: в умовах браку часу (або коштів) на виготовлення нових фотодокументів, особи, зображені на портретах, просили подруг/родичок (у разі коли вони жили поруч), повернути подарунок, аби використати його для формування пакету документів, необхідних для працевлаштування. Інформація подібного штибу також дає нам уявлення про специфіку соціальних відносин, рівень матеріального забезпечення працівниць, стан розвитку сфери фотографічних послуг у м. Запоріжжя та інших міст регіону в досліджуваний проміжок часу.

Отже, вважаємо що обраний нами для аналізу, з позицій історичного джерелознавства та соціальної історії, жанр фотопортретистики сповна продемонстрував непересічний інформативний потенціал цього різновиди зображальних джерел [1909, с. 75–79]. Відзначимо, що більшість вчених, які займаються дослідженням фотодокументів, традиційно віддають перевагу вивченню тих із них, які закарбували в собі відомості про певні історичні події, є візуалізацією певної їх митті. Наприклад, фоторепортажі з урочистих подій є найбільш масовими за тематикою (див. Розділ 2.3.).

Портретистика в цьому загалі, звичайно не губиться повністю, але дещо відсунута на другий план. Але й тут розмова йде про портретні фото керівників підприємства, переможців різноманітних змагань, представників трудових династій і ветеранів заводів. Значною мірою вони зняті «трафаретно»: переважають заводчани-чоловіки, вдягнені в стандартні цивільні костюми чи напіввійськові френчі, із галереєю орденів і медалей на грудях, бундючними виразами на обличчі.

Звернення до зібрань приватних фотопортретів пересічних працівників металургійної галузі дозволило поглянути на проблему під іншим кутом зору. Як було показано, їх зображення дозволили зробити висновок про традиційну присутність приватного портрету, зробленого з позицій гуманістичного розкриття особистості, у особових справах обліку кадрів аж до початку 1960-х рр. При цьому було показано їхню беззаперечну художню цінність.

Аналіз текстової частини фотопортретів показав багатогранність відносин в трудових колективах радянської доби, початок процесу соціального розшарування серед заводчан, із постанням партійно-номенклатурної управлінської верхівки, яка, бодай і не офіційно, розподіляла співробітників на вищу та нижчу категорії, брала під контроль умовно неблагонадійні групи, причому робила це за етнічною ознакою.

Гадаємо, що здійснений аналіз має не тільки привернути увагу дослідників соціальної та повсякденної історії робітників часів СРСР до жанру фотопортрету, але й намітить тенденцію до включення все нових і нових різновидів зображальних історичних джерел у цей процес.

ВИСНОВКИ

Результатом здійсненого дослідження стала реконструкція процесів продукування ПП ДПК комплексів джерел з історії робітничої верстви (м. Запоріжжя) та запорізького регіону. У процесі цього були з'ясовані та описані: 1) стан наукової розробки проблеми, джерела її вивчення та методологічний інструментарій; історичні умови, в яких відбувалося виникнення та побутування джерел різної видової належності; описано їх комплекси, що до нашого часу зберігаються в архівних і музейних зібраннях; здійснено всебічний аналіз актуалізованих історичних джерел та окреслено їх інформативні можливості.

Так, аналіз наявного джерелознавчого та історіографічного доробку науковців-попередників переконливо довів факт відсутності комплексних історико-джерелознавчих праць із соціальної, економічної та політичної історії робітників ПП м. Запоріжжя. Паралельно було з'ясовано, що впродовж певних історіографічних періодів вченими різних країн було створено достатню кількість праць у різних галузях гуманітаристики, які дозволяють взятися за створення аналітико-синтетичної розвідки, подібної нашій. Крім цього, проведена бібліографічно-археографічна, музейна та архівна евристика унаочнили ті комплекси опублікованих документальних і наративних джерел, які дали змогу інтерпретувати хід формування генеральної джерельної бази дисертаційного дослідження. Специфіка досліджуваної проблематики зумовила необхідність визначення основних теоретичних і методологічних засад дисертаційного дослідження. У результаті було з'ясовано необхідність формування такого методологічного інструментарію, який би базувався на міждисциплінарних підходах, і дозволив, комплексно використовуючи здобутки, вже випрацьовані в історичному джерелознавстві, спеціальних історичних науках, соціології, й інших галузях гуманітарного знання, апробувати їх на матеріалах, які стосуються джерел із історії колективів ДПК.

Дослідження діяльності документаційних систем показало, що за доби УСРР/УРСР, відбулося впровадження спеціалізованих систем діловодства в

управлінських і справчинних практиках ПП, яке було виявом більш загальних процесів т.зв. «радянської модернізації». Наслідком цього стали якісні зміни у видовій належності корпусу документальних джерел з історії робітничої верстви. Зокрема, встановлення тотального контролю за виробничим процесом, з боку радянського уряду та комуністичної партії, перетворило звітну й статистичну документацію на масове за своїм характером історичне джерело.

Було показано, як під впливом радянського діловодства відбувається й активне використання засвідчуваної документації, насамперед, для створення тодішніх аналогів профайлінга. Це посприяло появі нових різновидів облікової документації – кадрової. Саме вона є для сучасного історика безцінним носієм інформації для розкриття різних аспектів соціальної історії працівників і колективів ПП ДПК.

Продуктування джерел особового походження (его-джерел) було ще одним результатом діяльності запорізьких ПП, а вірніше – людей які пов'язали свою долю із ними. До них відносяться мемуари, щоденники, автобіографії, матеріали приватного та навіть службового листування, які зафіксували ті реалії минулого, які не могли бути закарбовані ані в діловодних матеріалах ПП, ані в промисловій статистиці. Непересічне значення для істориків его-джерел, дотичних до ПП і похідних від них, пояснюється наявністю в них (особливо в усних меморатах та епістоляріях) неофіційного погляду на події радянської епохи, описом специфічних рис повсякденного життя людей.

Поза всяким сумнівом, періодика радянської доби, яка нині являє собою лише вид історичних джерел, на момент свого оперативного функціонування була активним учасником комунікацій комуністичної влади та пересічних громадян, зокрема працівників. Було встановлено, що паралельно процесові розбудови ДПК, на його ПП, починаючи з кінця 1920-х і до 1991 рр., активно продукувалася періодична преса – багатотражні (15-20) та стінні (70-100) газети. У різні часи їх кількість коливалась. Партійне керівництво ПП ДПК

приділяло діяльності періодичних видань значну увагу і намагалося зробити їх випуски постійними та якісними.

Контент багатотиражок заздалегідь формувався згідно «темників», які надавали радянсько-партійні органи. Аналіз свідчить, що згідно жанрового та видового розподілу, всі публікації становлять: 1) законодавчі й інші нормативно-правові акти держави; 2) діловодні документи ПП; 3) інформаційні тексти; 4) джерела особового походження (інтерв'ю, спогади, листи). У процесі розкриття інформативного потенціалу цих текстів, було показано, що найбільший інтерес для реконструкції соціальної історії та історії повсякдення робітників за радянської доби, становлять саме публікації останніх двох груп, оскільки дозволяють реконструювати процеси історичного буття населення території (м. Запоріжжя), організації (ПП ДПК), груп людей (трудоких колективів) тощо.

Стіннівки виготовлялись як засіб синхронного, практично миттєвого, державно-партійного впливу на рівні мікро-колективів (цехів, відділів, змін, бригад і т.д.). Як правило, в центрі їх випусків знаходилась одна (рідко 2-3) конкретна подія: пере- чи недовиконання плану, порушення трудової дисципліни та недбале ставлення до своїх обов'язків, передача передового досвіду та новаторських ідей і технологій тощо.

Поява, в процесі функціонування підприємств енергетичної та металургійної галузі м. Запоріжжя, зображальних джерел – фото й кіно-документів, живопису та графіки, була зумовлена потребами у візуалізації всіх боків історичного буття цих ПП та їх колективів, як на замовлення держави й радянсько-партійного керівництва заводів, так і за ініціативи самих заводчан та інших мешканців краю. З'ясування обставин фіксації зображальних джерел дозволила не тільки вирішити проблему їх достовірності, але й відповіла на запитання про співвідношення суб'єктивного й об'єктивного у їх інформативності. Зокрема, властивостями «документу епохи» найбільш наділені фото- та кіно-зображення процесів зведення ПП, виробничого процесу на них, «вихоплених» камерою моментів життя пересічних

працівників – роботи, відпочинку і т.п. Зображення, в центрі яких знаходяться події суспільно- політичного характеру – партійні заходи, заводські урочистості (відкриття об'єктів, «плавки дружби», святкування пам'ятних дат радянського календаря), вибори – відрізняються постановочністю та несуть на собі сліди ідеологічних штампів, репрезентуючи офіційну версію візуальної історії.

У результаті суцільної евристики 53 архівних фондів, колекцій та експозицій 12 архівних, музейних і бібліотечних установ України – архівів ДАЗО, ЦДАВОУ, ЦДКФФАУ і ЦДНТАУ; відомчих архівів заводів ЗС і ДСС, та ЗОКМ; музеїв – ЗОКМ, НЗХ, МЗС і МДСС; рукописного відділу ЗВІУАД – було з'ясовано, що генеральну базу історичних джерел, випродукованих у процесі діяльності ПП ДПК (м. Запоріжжя), починаючи з 1927 р. і до кінця існування УРСР (1991), становить сукупність представницької кількості документальних, наративних і зображальних джерел, які належать до різних за своїм функціональним призначенням, способом організації вербальних і візуальних текстів, документальних свідчень про радянську добу. Наявність (або відсутність) конкретних джерел від фондоутворювачів з числа ПП ДПК та їх контрагентів у зібраннях конкретних архівних і музейних установ коригувалася особливостями руху документаційних потоків, особливостями функціонування поточних архівів підприємств, впливом зовнішніх факторів, зокрема, докорінною зміною державного устрою України, зміною форм власності ПП м. Запоріжжя, деструктивними по суті процесами припинення існування заводських музеїв.

Актуалізувати цю цінну інформацію можливо завдяки використанню методів «нової» соціальної історії, із такими її компонентами, як мікроісторія та історія повсяденності. Найбільш повному розкриттю потенціалу текстів сприяє використання методологічного інструментарію джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін. В якості показових прикладів нами було обрано кілька із них, в першу чергу ті, які допомагають в дослідженні соціальних структур локальних груп, наприклад, заводських колективів, а

саме – історична конфліктологія та гендерна історія, просопографія та біографістика, історична портретистика.

Опрацювання та ведення до наукового обігу актуалізованих документальних і наративних джерел, як походять з кадрової документації відомчих архівів запорізьких ПП дозволило наочно продемонструвати складні перипетії відносин простого заводського працівника із тоталітарною державою. Численні приклади примусовго утримання на підприємствах дітей-сиріт, силоміць відряджених сільських мешканців, демобілізованих фронтовиків й представників інших соціальних категорій, яке породжувало конфлікти та невдоволення робітничого контингенту, доценту руйнують змальовану радянською пропагандою та історіографією картину «надтхненої праці» з повоєнної відбудови ДПК.

Аналіз тих же самих обліково-засвідчувальних джерел відділів кадрів дозволив дослідити на мікро-рівні управлінську й технічну еліту заводів, зокрема директорський корпус ЗС. Численні біографічні відомості дали змогу створити просопографічний портрет цієї керівної верстви. Його характерними рисами було «правильне» соціальне походження, членство в лавах компартії, абсолютна лояльність до радянської влади, постійне підвищення власного освітнього та професійного рівня. Така сукупність характеристик надавала можливість для реалізації власних життєвих стратегій, зокрема входження до складу регіональної, республіканської та союзної партійної й господарської еліти, отримання численних матеріальних преференцій і статусних відзнак.

Аналогічний розбір життєвої ситуації, однак вже не на рівні групи, а на прикладі біографії конкретної особи – відомого інженера та барда В.С. Берковського, який свого часу працював інженером на ДСС – дозволив реконструювати основні віхи життя цієї знаної людини, механізми підйому провінційної молоді соціальними ліфтами у 1950 – 1960-х рр. В цілому, вони були подібними до попередніх.

Всебічний аналіз комплексів документів заводських профкомів із розбору конфліктних ситуацій, викликаних сексуалізованим домаганням

(гарасментом) до жінок-працівниць з боку їх колеґ-чоловіків, довів тезу про відсутність реальної рівноправності у гендерних відносинах. Попри деклароване радянським урядом та компартією подання спадщини, що дісталася від патріархального ладу, у повоєнному суспільстві панував мачизм та зверхнє ставлення до жінок, їх об'єктивація.

Дослідження колекцій фотопортретів, які склали частину особових справ та були покликані візуально засвідчити особу працівника ПП, дозволяє зроби ти висновок про певну естетичну й пізнавальну цінність подібних зображень. Виконані в художній манері зображення людей засвідчують існування кількох психологічних типажів працівників, особливо на прикладі чоловічих портретів – мілітарних і цивільних. Надписи, зроблені на фото – маргіналії та інскрипти, в свою чергу, несуть цінну інформацію про соціальну градацію працівників, міжнаціональні відносини в колективах, зокрема антисемітизм.

Фіналізуючи здійснене дисертаційне дослідження, маємо зроби ти узагальнюючий висновок про перспективність подальшого введення до наукового обігу актуалізованих нами комплексів джерел, які є принципово важливими для створення правдивої та неупередженої картини соціального та повсякденного життя робітників ПП окремо взятого індустріального регіону України – Запоріжжя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

ДЖЕРЕЛА

а) Неопубліковані

Відомчий архів ПАТ «Дніпроспецсталь».

1. ВА ДСС. Ф. Відомчий архів. Спр. 1. «Справа фонду архівного підрозділу ПАТ ДСС». 1951 – 2018 р. 22 арк.
2. ВА ДСС. Ф. «Особові справи звільнених працівників». 1962 р. Спр. 80 «Берковський В.С.». 16 арк.

Відомчий архів ВАТ «Запоріжсталь»

3. ВАЗС. Ф. Довоєнний. Спр. «Списки робітників, переведених з заводу ім. Сталіна (м. Сталіно) та інших підприємств на Запоріжсталь». 1932 р. 119 арк.
4. ВАЗС. Ф. Довоєнний. Спр. «Розпорядження та штати підсобних підприємств Запоріжсталі». 1934 – 1936 рр. 30 арк.
5. ВАЗС. Ф. Відділ техніки безпеки. Спр. «Акти про нещасні випадки». 02.01.1945 р. – 29.12.1945 р. 90 арк.
6. ВАЗС. Ф. Відділ техніки безпеки. Спр. «Матеріали про смертельний випадок із тов. Олійником». 25.11.1946 р. – 30.11.1946 р. 26 арк.
7. ВАЗС. Ф. Відділ техніки безпеки. Спр. «Про нещасний випадок із робітником тонко листового цеху тов. Похилом П.С.». 16.12.1947 р. 8 арк.
8. ВАЗС. Ф. Відомчий архів. Спр. «Листування з Держархівом Запорізької області». 1962 – 1986 рр. 54 арк.
9. ВАЗС. Ф. Дирекція. Спр. «Рішення по відселенню мешканців робітничих селищ з території, де буде новий шламонакопичувач». 1985 р. 38 арк.
10. ВАЗС. Ф. Відділ кадрів. Т. 52. «Особові справи працівників, звільнених в 1986 р., з прізвищами з літер «Мав» по літери «Мак»». 1986 р. 230 арк.

11. ВАЗС. Ф. Відділ кадрів. Спр. 331. «Протоколи засідання комісії зі встановлення трудового стажу для виплати винагород за вислугу років робітникам залізничного цеху. «Запоріжсталі»». 07.02.1953 – 08.02.1953 рр. 419 арк.
12. ВАЗС. Ф. Відділ кадрів. Оп. 124. Том 4. Особова справа директора заводу Боборикіна А.Л. 56 арк.
13. ВАЗС. Ф. Відділ кадрів. Оп. 124. Том 1. Особова справа директора заводу Юпка Л.Д. 82 арк.
14. ВАЗС. Ф. Відділ кадрів. Оп. 124. Том 1. Особова справа директора заводу Герасименка О.О. 60 арк.

Державний архів Запорізької області

Фонди Держархіву (Ф-Р.).

15. ДАЗО. Ф-Р. 75. Запорізький міський виконавчий комітет. Оп. 1.
16. ДАЗО. Ф-Р. 995. Будівництво Дніпровського промислового комбінату Народного комісаріату важкої промисловості СРСР «Дніпробуд». Оп. 1-20.
17. ДАЗО. Ф-Р. 1335. Запорізький обласний виконавчий комітет. Оп. 1-7.
18. ДАЗО. Ф-Р. 1378. Запорізький металургійний завод (комбінат) ЗС. Оп. 1-33.
19. ДАЗО. Ф.-Р. 1378. Оп. 2. Спр. 5. Особові справи іноземних спеціалістів. 1927 р. – 18.11.1930 р. 99 арк.
20. ДАЗО. Ф.-Р. 1378. Оп. 2. Спр. 17. Індивідуальні робочі картки та наряди на військовополонених [поляків] за квітень 1940 р. 04.1940 р. 238 арк.
21. ДАЗО. Ф.-Р. 1378. Оп. 2. Спр. 18. Індивідуальні робочі картки та наряди на військовополонених [поляків] за квітень 1940 р. 04.1940 р. 301 арк.
22. ДАЗО. Ф.-Р. 1378. Оп. 2. Спр. 21. Особова справа Яцюшко Дмитра Йосиповича – політемігранта. 26.09.1933 р. – 09.03.1934 р. 7 арк.

23. ДАЗО. Ф.-Р. 1378. Оп. 5. Спр. 33. Опис метода роботи стахановця механічного цеху токаря т. Коваленка В.Т. 20.08.1947 р. 6 арк.
24. ДАЗО. Ф.-Р. 1378. Оп. 5. Спр. 62. Опис метода роботи стахановців вантажників служби завантаження та вивантаження залізничного цеху т. Замуруєва М.І. та Гнатенко Т.Л. 1948 р. 2 арк.
25. ДАЗО. Ф.-Р. 1378. Оп. 5. Спр. 76. Матеріали по трудовому використанню та житлово-побутовому влаштуванню молодих робітників (акти, плани, зведені довідки, заходи). 22.07.1948 р. 33 арк.
26. ДАЗО. Ф.-Р. 1378. Оп. 5. Спр. 159. Стенограма наради нач. цехів, секретарів артійних та комсомольських органбізацій, голів цехкомів з питання посилення трудової дисципліни. 07.02.1948 р. 36 арк.
27. ДАЗО. Ф.-Р. 1378. Оп. 5. Спр. 178. Довідка про роботу товариських судів за 1952 р. 04.1952 р. – 12.1952 р. 16 арк.
28. ДАЗО. Ф.-Р. 1378. Оп. 5. Спр. 179. Довідки про роботу товариського суду на Коксохімзаводі. 20.11.1951 р. – 04.04.1952 р. 6 арк.
29. ДАЗО. Ф.-Р. 1378. Оп. 5. Спр. 278. Протоколи засідання цехових побутових комісій по розподілу житлової площі серед трудящих заводу. 05.02.1954 р. – 09.09.1954 р. 70 арк.
30. ДАЗО. Ф.-Р. 1378. Оп. 5. Спр. 279. Протоколи засідання цехових побутових комісій по розподілу житлової площі серед трудящих заводу. 02.07.1954 р. – 19.07.1954 р. 71 арк.
31. ДАЗО. Ф.-Р. 1378. Оп. 31. Спр. 58. Документи про проведення зльоту естафети ударної праці та високої культури передовиків і новаторів виробництва (план, доповіді). 1981 р. 13 арк.
32. ДАЗО. Ф.-Р. 1887. Місцевий комітет профспілки металургів при Головній конторі Управління будівництва «Запоріжсталі». Оп. 1.
33. ДАЗО. Ф.-Р. 1993. Ленінський районний виконавчий комітет, м.Запоріжжя. Оп. 1-2.
34. ДАЗО. Ф.-Р. 2009. Запорізький державний вогнетривкий завод. Оп. 1-6.

35. ДАЗО. Ф.-Р. 2009. Оп. 2. Спр. 29. Інформація з питань працевлаштування та надання допомоги інвалідам Вітчизняної війни, демобілізованим та родинам загиблих. 1945 р. 2 арк.
36. ДАЗО. Ф.-Р. 2009. Оп. 3. Спр. 36. Відомості про роботу добровільних дружин і товариських судів заводу. 1961 р. 3 арк.
37. ДАЗО. Ф.-Р. 2009. Оп. 4. Спр. 3. Списки робітників та службовців заводу, яких подано на нагородження орденами і медалями за відновлення підприємств та бездоганну роботу в чорній металургії. 1948 р. 15 арк.
38. ДАЗО. Ф.-Р. 2009. Оп. 5. Спр. 28. Списки нагороджених передовиків виробництва. 1966 р. 27 арк.
39. ДАЗО. Ф.-Р. 2009. Оп. 5. Спр. 85. Списки робітників нагороджених до Дня металургів. 1967 р. 55 арк.
40. ДАЗО. Ф.-Р. 2009. Оп. 5. Спр. 134. Списки нагороджених передовиків виробництва. 1968 р. 58 арк.
41. ДАЗО. Ф.-Р. 2009. Оп. 5. Спр. 181. Списки нагороджених передовиків виробництва. 1969 р. 78 арк.
42. ДАЗО. Ф.-Р. 2009. Оп. 5. Спр. 230. Списки нагороджених передовиків виробництва. 1970 р. 69 арк.
43. ДАЗО. Ф.-Р. 2009. Оп. 5. Спр. 633. Документи про присвоєння та нагородження передовиків виробництва знаками «Переможець соцзмагання», «Відмінник соцзмагання», звання «Почесний металург» (постанови, представлення, виписки з постанов). 1977 р. 228 арк.
44. ДАЗО. Ф.-Р. 2009. Оп. 5. Спр. 689. Документи про нагородження передовиків виробництва знаками «Переможець соцзмагання», грамотою Міністерства чорної металургії УРСР (постанови, представлення, списки). 1978 р. – 1979 р. 232 арк.
45. ДАЗО. Ф.-Р. 2009. Оп. 5. Спр. 719. Документи про нагородження медаллю «Ветеран праці» (протоколи, клопотання, списки). 1978 р. – 1979 р. 60 арк.

46. ДАЗО. Ф.-Р. 2009. Оп. 5. Спр. 918. Документи ро присвоєння звань «Майстер I – II класу», «Кращий майстер», «Кращий пресувальник», і про виконання соцзобов'язань на приз імені М.А. Бойка (постанови, списки, показники). 1983 р. 65 арк.
47. ДАЗО. Ф.-Р. 2174. Спеціальне будівельно-монтажне управління по відбудові Дніпрогесу Міністерства електростанцій СРСР. Оп. 1-2.
48. ДАЗО. Ф.-Р. 2238. Будівельно-монтажний трест «Запоріжжябуд». Оп. 1-4.
49. ДАЗО. Ф.-Р. 2238. Оп. 2. Спр. 522-а. Матеріали про роботу редакції газети «За більшовицькі темпи» (циркуляри, доповідні записки, довідки). 03.09.1951 р. – 29.08.1952 р. 52 арк.
50. ДАЗО. Ф.-Р. 2434. Відділ робітничого постачання «Дніпробуду», м.Запоріжжя. Оп. 1.
51. ДАЗО. Ф.-Р. 2451. Будівельно-монтажний трест «Запоріжбуд». Оп. 1-2.
52. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Запорізький електрометалургійний завод ДСС. Оп. 1-12.
53. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 4. Спр. 220. Протокол розбіжностей між адміністрацією та заводським комітетом профспілки при укладенні колективного договору. 20.02.1953 р. 2 арк.
54. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 4. Спр. 261. Протокол розгляду розбіжностей між адміністрацією та заводським комітетом профспілки заводу. 14.03.1955р. 1 арк.
55. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 4. Спр. 532. Виписки з протоколів засідань завкому по присудженню звань бригад комуністичної праці. 13.01.1960 р. – 26.12.1960 р. 287 арк.
56. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 4. Спр. 533. Виписки з протоколів засідань цехкомів по присудженню звань бригад комуністичної праці. 06.01.1960 р. – 10.08.1960 р. 257 арк.

57. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 4. Спр. 534. Виписки з протоколів засідань цехкомів по присудженню звань бригад комуністичної праці. 08.09.1960 р. – 13.12.1960 р. 121 арк.
58. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 5. Спр. 13. Звіти про виховну роботу піонертабору. 1950 р. 3 арк.
59. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 5. Спр. 24. Протокол засідання загальнозаводської побутової конференції. 29.08.1952 р. 5 арк.
60. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 5. Спр. 26. Звіт про виховну роботу в піонертаборі. 1952 р. 6 арк.
61. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 5. Спр. 129. Матеріали про роботу товариського суду завкому. 1958 р. 7 арк.
62. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 5. Спр. 130. Матеріали про роботу товариських судів (виписки з протоколу, довідки, списки). 1958 р. 14 арк.
63. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 5. Спр. 327. Фотоальбом присвячений культурно-масовій роботі серед трудящих заводу. 1964 – 1965 р. 31 арк.
64. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 5. Спр. 643. Матеріали переклички учасників змагання по почину сталеварів т.т. Панфіловського та Постнікова на Всесоюзному радіо (виступи сталеварів т.т. Гузева та Донцова та оператора т.Караманова) 1970 р. 6 арк.
65. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 7. Спр. 138. Протоколи цехкомів по підведенню підсумків робіт бригад комуністичної праці. 01.1962 р. – 09.1962 р. 305 арк.
66. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 7. Спр. 138а. Протоколи цехкомів по підведенню підсумків робіт бригад комуністичної праці. 10.1962 р. – 12. 1962 р. 98 арк.
67. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 7. Спр. 383. Протоколи завкома профспілки про присвоєння звання ударників комуністичної праці цехам заводу. 15.01.1964 р. – 28.12.1964 р. 434 арк.
68. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 7. Спр. 864. Документи ро присвоєння передовикам виробництва звання «Почесний металург» та представлення до

нагородження значком «Відмінник соціалістичного змагання» та інше (постанови, виписки з постанов, списки, листування). 1967 р. 69 арк.

69. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 7. Спр. 935. Документи про нагородження передовиків виробництва «Відмінник соцзмагання», «Почесними грамотами» (постанови, довідки, списки, листування). 1968 р. 54 арк.

70. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 8. Спр. 31. Документи про присвоєння передовикам виробництва звання «Почесний металург» та представлення до нагородження значком «Відмінник соціалістичного змагання», Почесними грамотами Міністерства чорної металургії СРСР і списки Героїв Соціалістичної Праці та інше (постанови, виписки з постанов, списки). 1969 р. 48 арк.

71. ДАЗО. Ф.-Р. 2463. Оп. 8. Спр. 187. Документи про передовиків виробництва, яких удостоєно звання Герой Соціалістичної праці, «Почесний металург», нагороджених значками «Відмінник соціалістичного змагання» (постанови, списки). 1971 р. 46 арк.

72. ДАЗО. Ф.-Р. 2484. Запорізький відділ Дніпропетровської контори матеріально-технічного постачання Міністерства чорної металургії СРСР. Оп. 1.

73. ДАЗО. Ф.-Р. 2493. Запорізький державний коксохімічний завод. Оп. 1-8.

74. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Дніпровський алюмінієвий завод (ДАЗ) ім. Кірова. Оп. 1-5.

75. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 46. Норми і розцінки оплати праці основних та допоміжних робіт, вироблені та затверджені заводом. 21.07.1949 р. – 25.10.1950 р. 64 арк.

76. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 121. Квартальні статистичні звіти про чисельність працівників, які входять в склад державних трудових резервів. 1950 р. 196 арк.

77. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 1595. Одиничний звіт про розподілення працівників заводу по розміру заробітної плати. 1964 р. 3 арк.

78. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 1749. Списки та характеристики на робітників, ІТР, службовців, яких подали на нагородження урядовими нагородами. 1949 р. 92 арк.
79. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 1751. Списки та характеристики на робітників, ІТР, службовців, яких подали на нагородження урядовими нагородами. 1954.р. 157 арк.
80. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 1752. Списки та характеристики на робітників, ІТР, службовців, яких подали на нагородження урядовими нагородами. 1955р. 243 арк.
81. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 1754. Виробничі характеристики на присвоєння звання «Почесний металург». 1956 рік. 42 арк.
82. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 1755. Виробничі характеристики на кращих людей заводу. 1957 р. 31 арк.
83. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 1756. Виробничі характеристики на кращих людей заводу. 1959 р. 9 арк.
84. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 1757. Виробничі характеристики на кращих людей заводу. 1960 р. 27 арк.
85. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 1758. Виробничі характеристики на кращих людей заводу. 1961 р. 49 арк.
86. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 1759. Виробничі характеристики на кращих людей заводу. 1962 р. 67 арк.
87. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 1760. Виробничі характеристики на кращих людей заводу. 1963 р. 37 арк.
88. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 1. Спр. 1761. Виробничі характеристики на кращих людей заводу. 1964 р. 42 арк.
89. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 3. Спр. 75. Протоколи засідання житлово-побутової комісії по розподілу житлової площі. 19.03.1954 р. – 11.08. 1954 р. 14 арк.
90. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 3. Спр. 148. Протоколи засідань правління клубу пенсіонерів. 22.10.1958 р. – 15.11.1958 р. 17 арк.

91. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 3. Спр. 150. Звіти, доповідні записки про стан житлово-побутових умов трудящих. 09.08.1958 р. – 30.09. 1958 р. 10 арк.
92. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 3. Спр. 162. Звіти, доповідні записки та довідки про стан та поліпшення житлово-побутових умов трудящих. 28.02.1959 р. – 10.10.1959 р. 52 арк.
93. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 3. Спр. 163. Протоколи і постанови комісії з трудових суперечок з додатками до них. 06.01.1959 р. – 28.12.1959 р. 46 арк.
94. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 3. Спр. 164. Протоколи зборів клубу пенсіонерів. 24.02.1959 р. – 15.11.1959 р. 10 арк.
95. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 3. Спр. 286. Матеріали про роботу товариських судів (звіти, довідки). 1964 р. 13 арк.
96. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 3. Спр. 306. Матеріали про роботу товариських судів (звіти, довідки). 1965 р. 11 арк.
97. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 3. Спр. 333. Матеріали про роботу товариських судів (звіти, довідки). 1966 р. рік. 12 арк.
98. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 3. Спр. 429. Матеріали представлення до нагородження значком «Відмінник соцзмагання кольорової металургії СРСР» (нагородні листи, характеристики). 1959 р. 6 арк.
99. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 3. Спр. 435. Звіти та інформація про роботу товариських судів. 1969 р. 13 арк.
100. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 4. Спр. 195. Матеріали подання трудящих на присвоєння звання «Почесний металург» і нагородження почесними грамотами. 1966 р. 103 арк.
101. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 4. Спр. 319. Матеріали подання трудящих на присвоєння звання «Почесний металург», «Відмінник» соціалістичного змагання» (списки, листки обліку, характеристики). 1967 р. 128 арк.
102. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 4. Спр. 442. Матеріали подання трудящих на присвоєння звання «Почесний металург», «Відмінник» соціалістичного змагання» (списки, листки обліку, характеристики). 1968 р. 79 арк.

103. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 4. Спр. 571. Матеріали подання трудящих на присвоєння звання «Заслужений металург УРСР», «Почесний металург», «Відмінник» соціалістичного змагання» і нагородження почесними грамотами Міністерства кольорової металургії СРСР (списки, листки обліку, характеристики). 1969 р. 38 арк.

104. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 4. Спр. 693. Матеріали подання трудящих на присвоєння звання «Заслужений металург УРСР», «Почесний металург», «Відмінник» соціалістичного змагання» і нагородження почесними грамотами Міністерства кольорової металургії СРСР, нагрудним знаком «За заслуги в стандартизації» і значком «Відмінник соціалістичного змагання кольорової металургії СРСР» (списки, листки обліку, характеристики). 17.04.1970 р. – 14.11.1970 р. 49 арк.

105. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 4. Спр. 763. Документи про нагородження працівників значком «Відмінник» соціалістичного змагання», почесними грамотами Міністерства кольорової металургії СРСР» (списки, листки обліку, характеристики). 1971 р. 40 арк.

106. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 4. Спр. 831. Документи про нагородження працівників значком «Відмінник» соціалістичного змагання», почесними грамотами Міністерства кольорової металургії СРСР» (списки, листки обліку, характеристики). 1972 р. 36 арк.

107. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 4. Спр. 894. Документи про нагородження працівників значком «Відмінник» соціалістичного змагання». Почесною грамотою Міністерства кольорової металургії СРСР» (списки, листки обліку, характеристики). 1973 р. рік. 95 арк.

108. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 5. Спр. 22. Документи до нагородження трудящих почесними званнями, грамотами і значками. 1976 р. 29 арк.

109. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 5. Спр. 74. Документи до нагородження трудящих, що відзначились, почесними званнями, грамотами і значками. 1977 р. 59 арк.

110. ДАЗО. Ф.-Р. 2506. Оп. 5. Спр. 234. Документи до нагородження трудящих, що відзначились, почесними званнями, грамотами і значками. 1980 р. 38 арк.
111. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Дніпровський електродний завод (ДЕЗ). Оп. 1-3.
112. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 1. Спр. 168. Аналіз заробітної плати за 1951 рік. 05.01.1951 р. – 12.12. 1951 р. 109 арк.
113. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 1. Спр. 335. Аналіз заробітної плати за 1954 рік робітників основних та допоміжних цехів. 30.01.1954 р. – 30.12.1954 р. 168 арк.
114. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 1. Спр. 336. Відомості про присвоєння звання «кращий за професією» для занесення в Книгу пошани, Дошку пошани за 1954 рік. 19.10.1954 р. – 04.11.1954 р. 112 арк.
115. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 1. Спр. 337. Відомості про присвоєння звання «кращий за професією» для занесення в Книгу пошани, Дошку пошани за 1954 рік. 21.11.1954 р. – 31.12.1954 р. 101 арк.
116. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 1. Спр. 382. Відомості про результати соціалістичного змагання на присвоєння звання «кращий за професією» для занесення в Книгу пошани, Дошку пошани за 1955 рік. 16.02.1955 р. – 12.09.1955 р. 133 арк.
117. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 1. Спр. 383. Відомості про результати соціалістичного змагання на присвоєння звання «кращий за професією» для занесення в Книгу пошани, Дошку пошани за 1955 рік. 22.10.1955 р. – 27.12.1955 р. 151 арк.
118. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 1. Спр. 423. Відомості про присвоєння звання «кращий за професією» для занесення в Книгу пошани і Дошку пошани за 1956 рік. 28.04.1956 р. – 17.12.1956 р. 283 арк.
119. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 1. Спр.480. Відомості про присвоєння звання «кращий за професією» для занесення в Книгу пошани чи Дошку пошани за 1957 рік. 12.04.1957 р. – 30.06.1957 р. 109 арк.

120. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 1. Спр. 803. Відомості про передовиків виробництва. 14 січня 1962 р. – 7 липня 1962 р. 133 арк.
121. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 1. Спр. 805. Відомості про передовиків виробництва. 15 липня 1962 р. – 31 грудня 1962 р. 80 арк.
122. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 1. Спр. 841. Документи про присвоєння звання колективів та ударників комуністичної праці за 1963 рік (протоколи, списки, відомості). 1963 р. 90 арк.
123. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 1. Спр. 1112. Документи про присвоєння та підтвердження звання колективів та ударників комуністичної праці. 1973 р. 88 арк.
124. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 2. Спр. 111. Списки переможців в соцзмаганні для занесення в «книгу пошани», для присвоєння звання «кращий у професії» за 1957 рік. 8 арк.
125. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 2. Спр. 126. Дипломи II ступеню організаційного комітету по проведенню фестивалю молоді Запорізької області, якими нагороджені учасники самодіяльності Будинку культури. 1957 р. 24 арк.
126. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 2. Спр. 165. Матеріали по соціалістичному змаганню (соцзобов'язання, списки передовиків). 1959 р. 7 арк.
127. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 2. Спр. 169. Рішення товариського суду. 07.01.1959 р. – 09.10.1959 р. 4 арк.
128. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 2. Спр. 242. Рішення товариського суду. 1962 р. 12 арк.
129. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 2. Спр. 284. Книга відгуків відпочивальників санаторію-профілакторію. 23.01.1963 р. – 31.12.1964 р. 19 арк.
130. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 2. Спр. 313. Книга відгуків про виставку жіночого одягу гуртка крою та шиття. 06.05.1964 р. – 10.05.1964 р. 11 арк.
131. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 2. Спр. 608. Відомості про роботу товариських судів. 1972 р. 4 арк.

132. ДАЗО. Ф.-Р. 2521. Оп. 3. Спр.361. Документи про присвоєння звання «Ударник комуністичної праці» (списки, протоколи, відомості). 1985 р. 32 арк.
133. ДАЗО. Ф.-Р. 2523. Запорізька обласна рада профспілок. Оп. 1-3.
134. ДАЗО. Ф.-Р. 2542. Управління чорної металургії Ради народного господарства в Запорізькій області. Оп. 1.
135. ДАЗО. Ф.-Р. 2551. Управління робітничого постачання Запорізької ради народного господарства. Оп. 1.
136. ДАЗО. Ф.-Р. 2563. Дніпровська гідроелектростанція (Дніпрогес). Оп. 1-5.
137. ДАЗО. Ф.-Р. 2563. Оп. 1. Спр. 39. Наказ по Дніпровській ГЕС про преміювання робітників та ІТР, які відзначились під час Всесоюзного змагання, соцзобов'язання ДГЕС на 1948 р. 09.06.1948 р. – 24.12. 1948 р. 22 арк.
138. ДАЗО. Ф.-Р. 2563. Оп. 1. Спр.880. Документи про нагородження працівників Дніпрогесу орденами та медалями (нагородні листи, характеристики, довідки, списки). 1974 р. – 1977 р. 23 арк.
139. ДАЗО. Ф.-Р. 2563. Оп. 1. Спр.880. Документи про нагородження працівників Дніпрогесу орденами та медалями (нагородні листи, характеристики, довідки, списки). 1974 р. – 1977 р. 23 арк.
140. ДАЗО. Ф.-Р. 2591. Запорізький міський комітет профспілки працівників металургійної промисловості. Оп. 1.
141. ДАЗО. Ф.-Р. 2607. Орджонікідзевський районний виконавчий комітет, м.Запоріжжя. Оп. 1-3.
142. ДАЗО. Ф.-Р. 2641. Управління електротехнічної промисловості Ради народного господарства в Запорізькій області. Оп. 1.
143. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Запорізький феросплавний завод. Оп. 1-5.
144. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 5. Квартальні звіти про рух спеціалістів з вищою та середньою освітою. 1945 р. – 1947 р. 29 арк.

145. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 6. Списки та місячні звіти про рух спеціалістів з вищою та середньою освітою та листування з Народним комісаріатом чорної металургії з питання кадрів. 1945 р. 38 арк.

146. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 12. Місячні звіти та списки з наявності, обліку та плинності кадрів. 1946 р. 43 арк.

147. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 13. Списки та місячні звіти про рух спеціалістів з вищою освітою надіслані в Міністерство чорної металургії. 1946 р. 128 арк.

148. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 19. Місячні звіти про рух Держтрезервів. 1947 р. 32 арк.

149. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 20. Місячні звіти та списки з наявності, обліку та плинності кадрів. 1947 р. 145 арк.

150. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 21. Квартальні звіти про рух спеціалістів з вищою та середньою освітою. 1947 р. 32 арк.

151. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 31. Квартальні звіти про рух спеціалістів з вищою освітою. 1948 р. 37 арк.

152. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 32. Списки і характеристики працівників поданих на нагородження урядовими нагородами. 01.01.1948 р. – 31.12.1948 р. 20 арк.

153. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 42. Протоколи засідань комісії з перевірки знань та навичок робітників заводу. 17.03.1949 р. – 28.12.1949 р. 44 арк.

154. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 43. Місячні звіти і відомості про рух Держрезервів. 1949 р. 101 арк.

155. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 44. Квартальні звіти про рух спеціалістів з вищою освітою. 1949 р. 25 арк.

156. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 45. Списки та характеристики працівників поданих на нагородження урядовими нагородами. 01.01.1949 р. – 31.12.1949 р. 64 арк.

157. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 65. Протоколи засідань комісії з перевірки знань та навичок робітників. 26.01.1950 р. – 21.12.1950 р. 58 арк.
158. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 67. Списки та характеристики працівників, яких подано на нагородження урядовими нагородами. 01.01.1950 р. – 31.12.1950 р. 50 арк.
159. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 90. Протоколи засідань комісії з технічного навчання робітників заводу. 04.01.1951 р. – 31.12.1951 р. 80 арк.
160. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 93. Списки та характеристики працівників, яких подано на нагородження урядовими нагородами. 01.01.1951 р. – 31.12.1951 р. 80 арк.
161. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 113. Протоколи засідань комісії з технічного навчання робітників заводу. 13.01.1951 р. – 20.12.1952 р. 56 арк.
162. ДАЗО. Ф.-Р. 2658. Оп. 1. Спр. 116. Списки та характеристики працівників, яких подано на нагородження урядовими нагородами. 1952 р. 21 арк.
163. ДАЗО. Ф.-Р. 2855. Запорізький титано-магнієвий завод (комбінат). Оп. 1-5.
164. ДАЗО. Ф.-Р. 3318. Оп. 1. Спр. 8. Грамота Президії Верховної Ради СРС про присвоєння звання Героя соцпраці Бойку Михайлу Якимовичу, сталевару заводу «Дніпроспецсталь». Копія. 23.07.1958 р. 1 арк.
165. ДАЗО. Ф.-Р. 3318. Оп. 1. Спр. 9. Почесні грамоти заводу «Дніпроспецсталь» переможцю соцзмагання Бойку М.Я. 1952, 1954, 1955 рр. 3 арк.
166. ДАЗО. Ф.-Р. 3318. Оп. 1. Спр. 11. Тексти виступів Бойка М.Я. з нагоди 25-річчя звільнення м. Запоріжжя та 25-річчя Перемоги. 14.10.1968 р., 25.08.1970 р. 2 арк.
167. ДАЗО. Ф.-Р. 3318. Оп. 1. Спр. 12. Фотографії Бойка М.Я. 1959, 1959, 1962, 1967 рр. 5 арк.

168. ДАЗО. Ф-Р. 3318. Оп. 1. Спр. 20. Автобіографія та анкета Волкова Анатолія Івановича, вальцівника тонколистового цеху заводу «Запоріжсталь». 22.08.1967 р. 2 арк.
169. ДАЗО. Ф-Р. 3318. Оп. 1. Спр. 26. Газетні статті про Галушку Дмитра Федоровича, сталевара заводу «Дніпроспецсталь», депутата Верховної Ради СРСР. 1972 р. 2 арк.
170. ДАЗО. Ф-Р. 3318. Оп. 1. Спр. 39. Газетні статті про Кузева Віктора Степановича, сталевара заводу «Дніпроспецсталь». 19.05. – 18.06.1971 р. 5 арк.
171. ДАЗО. Ф-Р. 3318. Оп. 1. Спр. 49. Газетні статті про Кайолу Івана Антоновича, сталевара заводу «Запоріжсталь». 1971 р. 4 арк.
172. ДАЗО. Ф-Р. 3318. Оп. 1. Спр. 50. Фотографія Кінебаса Михайла Трофимовича, сталевара заводу «Запоріжсталь». Портрет. Б. д. 1 арк.
173. ДАЗО. Ф-Р. 3318. Оп. 1. Спр. 53. Газетні статті про Кінебаса М.Т. 1969 р. 2 арк.
174. ДАЗО. Ф-Р. 3318. Оп. 1. Спр. 67. Автобіографія та анкета Пометуна Григорія Костянтиновича, сталевара заводу «Запоріжсталь». 21.06.1958 р. 2 арк.
175. ДАЗО. Ф-Р. 3318. Оп. 1. Спр. 69. Фотографія Пометуна Г.К. в мартенівському цеху. Б. д. 1 арк.
176. ДАЗО. Ф-Р. 3333. Оп. 1. Спр. 20. Біографічні матеріали С.С. Якименка (особистий листок, характеристика, рекомендація). Лютий 1967 р. – Жовтень 1971 р. 4 арк.
177. ДАЗО. Ф-Р. 3333. Оп. 1. Спр. 21. Матеріали про присвоєння звання «Почесний громадянин Запоріжжя» С.С. Якименку (рішення міськради, свідоцтво, 1 фото). 04.11.1968 р. – 25.08.1971 р. 3 арк.
178. ДАЗО. Ф-Р. 3333. Оп. 1. Спр. 23. Посвідчення та свідоцтва про присвоєння С.С. Якименку звань заслуженого металурга УРСР, кращого сталевара чорної металургії, ударника комуністичної праці. 1952, 1963 рр. 3 арк.

179. ДАЗО. Ф-Р. 3333. Оп. 1. Спр. 25. Депутатські посвідчення С.С. Якименка. 1950, 1953, 1955 рр. 4 арк.
180. ДАЗО. Ф-Р. 3333. Оп. 1. Спр. 29. Фотопортрети С.С. Якименка. 1941, 1943, 1951, 1956, 1962 рр. 5 арк.
181. ДАЗО. Ф-Р. 3333. Оп. 1. Спр. 30. Фото: С.С. Якименко в лабораторії професора Б.І. Лапицького. 1952 р. 1 арк.
182. ДАЗО. Ф-Р. 3333. Оп. 1. Спр. 31. Фото (2): С.С. Якименко в складі делегації під час перебування в НДР. 1953 р. 2 арк.
183. ДАЗО. Ф-Р. 4375. Запорізький обласний комітет профспілки працівників металургійної промисловості. Оп. 1.
184. ДАЗО. Ф-Р. 5224. Заводський районний виконавчий комітет, м.Запоріжжя. Оп. 1-4.
185. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Запорізький хімічний завод «Кремнійполімер». Оп. 1-5.
186. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 5. Статистичні звіти про чисельність та склад спеціалістів з вищою та середньою спеціальною освітою з пояснювальними записками до них. 01.12.1963 р. 21 арк.
187. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 6. Статистичний звіт про прийом на роботу молоді. 31.12.1963 р. 2 арк.
188. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 22. Статистичні звіти про чисельність та склад спеціалістів з вищою та середньою спеціальною освітою з пояснювальними записками до них. 15.11.1964 р. 12 арк.
189. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 23. Статистичний звіт про прийом на роботу молоді. 1964 р. 1 арк.
190. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 25. Листування з виконкомом міської Ради депутатів трудящих, Орджонікідзевським райсобесом та іншими про працевлаштування підлітків та інвалідів Вітчизняної війни, наданні житлової площі та інше. 23.10.1964 р. – 25.10.1965 р. 192 арк.
191. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 94. Листування з виконкомом міської Ради депутатів трудящих, Орджонікідзевським райсобесом та іншими

про працевлаштування випускників шкіл та інвалідів Вітчизняної війни, про підбор та розстановку керівних кадрів. 09.01.1967 р. – 27.12.1967 р. 153 арк.

192. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 227. Список ІТР і службовців, нагороджених орденами та медалями станом на 20 квітня 1971 року. 1971 р. 2 арк.

193. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 309. Список працівників, які нагороджені урядовими нагородами в 1973 році. 1973 р. 7 арк.

194. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 326. Документи про надання звань «Ударник» та «Коллектив комуністичної праці» робітникам та колективам цехів (подання, показники, протоколи). 1974 р. 20 арк.

195. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 351. Документи про нагородження працівників заводу урядовими нагородами (списки, нагородні листи) за 1974 рік. 1974 р. 7 арк.

196. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 368. Документи про надання звань «Ударник» та «Коллектив комуністичної праці» робітникам та колективам цехів (подання, показники, довідки, протоколи). 1975 р. 117 арк.

197. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 389. Документи про нагородження працівників заводу урядовими нагородами (списки, нагородні листи, листування) за 1975 рік. Книга I. 1975 р. 35 арк.

198. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 390. Документи про нагородження працівників заводу урядовими нагородами (списки, нагородні листи, листування) за 1975 рік. Книга II. 1975 р. р. 8 арк.

199. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 391. Документи про нагородження працівників заводу урядовими нагородами (списки, нагородні листи, листування) за 1975 рік. Книга III. 1975 р. 16 арк.

200. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 408. Проведення соціологічних досліджень та розробка плану соціального розвитку колективу підприємства на 1976 – 1980 роки. 1976 р. 40 арк.

201. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 426. Документи про нагородження працівників заводу урядовими нагородами (довідки, списки, характеристики, нагородні листи) за 1976 рік. 1976 р. 19 арк.
202. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 460. Документи про нагородження працівників заводу урядовими нагородами (довідки, списки, характеристики, подання) за 1977 рік. 1977 р. 24 арк.
203. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 461. Документи про нагородження працівників заводу урядовими нагородами (нагородні листи, довідка) за 1977 рік. 1977 р. 21 арк.
204. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 491. Документи про нагородження працівників заводу урядовими нагородами (клопотання, довідки, нагородні листи) за 1978 рік. Книга I. 1978 р. 43 арк.
205. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 492. Документи про нагородження працівників заводу урядовими нагородами (протоколи, клопотання) за 1978 рік. Книга II. 1978 р. 20 арк.
206. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 519. Документи про нагородження працівників заводу урядовими нагородами (протоколи, клопотання) за 1979 рік. 1979 р. 66 арк.
207. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 520. Документи про нагородження працівників заводу урядовими нагородами (список, довідки, нагородні листи) за 1979 рік. 1979 р. 6 арк.
208. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 521. Документи про наставництво (план, протокол, списки). 1979 р. 13 арк.
209. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 590. Документи про нагородження працівників заводу медаллю «Ветеран праці» (клопотання, протоколи). 1980 р. 41 арк.
210. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 637. Документи про нагородження працівників заводу медаллю «Ветеран праці» (клопотання, протоколи). 1981 р. 41 арк.

211. ДАЗО. Ф.-Р. 5528. Оп. 1. Спр. 682. Документи про нагородження працівників заводу медаллю «Ветеран праці» (клопотання, протоколи). 1982 р. 39 арк.

212. ДАЗО. Ф.-Р. 5583. Управління будівництва по спорудженню «Дніпрогес-2» управління будівництва «Дніпробуд». Оп. 1.

Фонди Партархіву (Ф-П.).

213. ДАЗО. Ф-П. 102. Запорізький обком КПУ. Оп. 1-24.

214. ДАЗО. Ф-П. 149. Дніпробудівський райком КПУ, м.Запоріжжя. Оп. 1-11.

215. ДАЗО. Ф-П. 157. Запорізький міськком КПУ. Оп. 1-47.

216. ДАЗО. Ф-П. 162. Партком ДАЗ Орджонікідзевського району м.Запоріжжя. Оп. 1-35.

217. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 19. Анкети, заяви виписки, автобіографії і рекомендації вступників в партію від літери «А» по «Я». 1932 р. 236 арк.

218. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 20. Анкети, заяви виписки, автобіографії вступників в партію від літери «Б» по «Я». 1932 р. 92 арк.

219. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 26. Протоколи нарад, списки комуністів, відомості парторганізації ДАЗу. 11.08.1933 р. – 20.12.1933 р. 120 арк.

220. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 34. Матеріали по чистці партії та виписки з протоколів. 03.09.1933 р. – 15.12.1933 р. 9 арк.

221. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 46. Матеріали по чистці партії та виписки з протоколів. 17.06.1934 р. – 02.11.1934 р. 127 арк.

222. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 47. Характеристики на комуністів ДАЗу. 1934 р. 78 арк.

223. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 75. Списки комуністів організації КП(б)У ДАЗу 07. 1935 р. – 12.1935 р. 139 арк.

224. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 76. Список членів і кандидатів ВКП(б). 1935 р. 307 арк.
225. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 77. Список «співчуваючих» ВКП(б) 11.1935 р. – 12.1935 р. 22 арк.
226. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 78. Характеристики на комуністів з літери «А» по «Я». 1935 р. 67 арк.
227. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 87. Протоколи зборів і резолюції присвячені пам'яті С.М. Кірова. Списки виключених і тих, хто отримав стягнення. Підписи робітників ДАЗу, які вимагали закриття церкви у селищі Вознесенці. 01.1936 р. – 12.1936 р. 231 арк.
228. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 116. Характеристики на комуністів з літери «А» по «Ш». 01.1936 р. – 12.1936 р. 98 арк.
229. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. Статистичні відомості іменні списки комуністів організацій КП(б)У ДАЗу. 117. р. 112 арк.
230. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 153. Характеристики комуністів з літери «А» до «Х». 08.1937 р. – 10.1937 р. 90 арк.
231. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 154. Заяви комуністів і компрометуючі матеріали на комуністів. 01.1937 р. – 12.1937 рю 16 арк.
232. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 155. Заяви та доповідні записки з літери «А» до «Ч». 02.1937 р. – 12.1937 р. 356 арк.
233. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 156. Довідки, рапорти, заяви, характеристики на комуністів з літери «А» до «Ш». 18.02.1937 р. – 18.08.1937 р. 25 арк.
234. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 157. Списки комуністів. 15.03.1937 р. – 05.06.1937 р. 87 арк.
235. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 158. Списки виключених з членів ВКП(б). 1937 р. 83 арк.
236. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 159. Списки виключених з членів ВКП(б). 1937 р. 44 арк.

237. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 160. Списки працівників заводу, на яких є компрометуючі матеріали. 1937 р. 34 арк.
238. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 161. Матеріали на колишнього начальника цеху рафінтровки Геймана. 1937 р. 11 арк.
239. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 162. Персональна справа. Гуменний Ів.Ф. 01.1937 р. 2 арк.
240. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 163. Матеріали на колишнього начальника буд. діляниці Кудрявцева. 09.05.1937 р. – 25.09.1937 р. 62 арк.
241. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 164. Персональна справа. Новаченко Г.В. 01. 1937 р. 6 арк.
242. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 1. Спр. 165. Персональна справа. Мірошніков Петро Іванович. 1 арк.
243. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 7. Спр. 25. Персональна справа на члена КПРС Бондаренко А.А. 14.12.1962 р. – 28.12.1962 р. 7 арк.
244. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 7. Спр. 26. Персональна справа на члена КПРС Оганісяна Г.Л. 20.01.1962 р. – 29.05.1962 р. 5 арк.
245. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 7. Спр. 28. Персональна справа на члена КПРС Старих М.Н. 19.06. 1962 р. – 12.07. 1962 р. 6 арк.
246. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 8. Спр. 25. Персональна справа на члена КПРС Волкова В.Є. 23.08. 1963 р. – 17.09. 1963 р. 22 арк.
247. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 8. Спр. 26. Персональна справа на члена КПРС Бекова М.Ч. 28.11.1963 р. 4 арк.
248. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 8. Спр. 27. Персональна справа на члена КПРС Галушкова І.К. 28.11.1963 р. 3 арк.
249. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 8. Спр. 28. Персональна справа на члена КПРС Рижкова М.І. 01.04. 1963 р. – 05.10.1963 р. 11 арк.
250. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 8. Спр. 29. Персональна справа на члена КПРС Ященко М.М. 16.10. 1963 р. – 14.11. 1963 р. арк.
251. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 9. Спр. 25. Персональна справа члена КПРС Семичастного Олексія Ілліча. 18.03. 1963 р. – 26.03. 1964 р. 10 арк.

252. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 9. Спр. 27. Персональна справа на члена КПРС Сюркало Анатолія Дмитровича. 07.05.1964 р. 2 арк.
253. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 10. Спр. 28. Персональна справа члена КПРС Артозеєва Георгія Сергійовича. 08.06.1965 р. 5 арк.
254. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 10. Спр. 29. Персональна справа члена КПРС Гуслистого Олександра Олександровича. 08.06.1965 р. 5 арк.
255. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 10. Спр. 30. Персональна справа члена КПРС Кузьменка Миколи Яковича. 25.03.1965 р. – 20.05. 1965 р. 10 арк.
256. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 10. Спр. 31. Персональна справа члена КПРС Любезнова Олексія Івановича. 01.08.1965 р. – 26.08. 1965 р. 7 арк.
257. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 10. Спр.71. Голян Борис Борисович (про прийом в члени КПРС). 16.08.1966 р. – 18.08.1966 р. 6 арк.
258. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 10. Спр.72. Вітвицького Віктора Павлович (про прийом в члени КПРС). 01.11.1966 р. – 17.11.1966 р. 6 арк.
259. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 10. Спр. 74. Злоцького Бориса Трохимовича (про прийом в члени КПРС). 25.08.1966 р. 08.09. 1966р. 6 арк.
260. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 10. Спр. 90. Федорова Михайла Івановича (про прийом в члени КПРС). 23.12.1966 р. 7 арк.
261. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 10. Спр. 91. Шатух Івана Івановича (про прийом в члени КПРС). 25.11. 1966 р. – 08.12.1966 р. 6 арк.
262. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 10. Спр. 92. Борисенко Тараса Семеновича (персональна справа). 25.10. р. – 08.12.1966 р. 12 арк.
263. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 10. Спр. 94. Ванясової Зої Павлівни (персональна справа). 22.08.1966 р. – 08.09.1966 р. 5 арк.
264. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 10. Спр. 100. Утянського Олексія Івановича (персональна справа). 22.09.1966 р. – 08.12.1966 р. 6 арк.
265. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 10. Спр. 101. Шевалдіна Віктора Олексієвича (персональна справа). 27.07.1966 р. – 13.10.1966 р. 5 арк.
266. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 74. Баранов Олександр Іванович (про прийом в члени КПРС). 22.06.1967 – 26.06.1967 р. 8 арк.

267. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. Бойко Олександр Якович (про прийом в члени КПРС). 03.07.1967 р. – 27.07.1967 р. 8 арк.
268. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 76. Волкова Кіра Юхимівна (про прийом в члени КПРС). 06.10.1967 р. – 24.10.1967 р. 9 арк.
269. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 93. Обухова Віра Романівна (про прийом в члени КПРС). 16.12.1966 р. – 12.01.1967 р. 7 арк.
270. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 94. Піка Володимир Іванович (про прийом в члени КПРС). 02.06.1967 р. – 26.06.1967 р. 8 арк.
271. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 95. Покровська Марія Матвіївна (про прийом в члени КПРС). 23.03.1967 р. – 30.03.1967 р. 10 арк.
272. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 109. Шеховцов Микола Іванович (про прийом в члени КПРС). 02.02.1967 р. – 01.03.1967 р. 8 арк.
273. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 110. Щедрий Іван Лук'янович (про прийом в члени КПРС). 02.02.1967 р. – 01.03.1967 р. 8 арк.
274. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 111. Артозєєв Георгій Сергійович (персональна справа). 10.05.1967 р. – 11.05.1967 р. 7 арк.
275. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 112. Базельчук Володимир Михайлович (персональна справа). 11.07.1967 р. – 27.07.1967 р. 11 арк.
276. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 116. Герман Микола Родіонович (персональна справа). 22.05.1967 р. – 22.12.1967 р. 22 арк.
277. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 119. Димитров Анатолій Миколайович (персональна справа). 05.07.1967 р. – 22.12.1967 р. 16 арк.
278. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 122. Іонова Елеонора Олександрівна (персональна справа). 15.11.1966 р. – 30.03.1967 р. 32 арк.
279. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 125. Ковтун Іван Степанович (персональна справа). 11.01.1967 р. – 14.04.1967 р. 13 арк.
280. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 126. Корольов Віктор Григорович (персональна справа). 14.02.1967 р. – 14.04.1967 р. 17 арк.
281. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 135. Ніконенко Григорій Йосипович (персональна справа). 04.10.1966 р. – 02.02.1967 р. 20 арк.

282. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 141. Харчевнікова Галина Йосипівна (персональна справа). 29.05.1967 р. 3 арк.
283. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 142. Цингальова Тамара Олексіївна (персональна справа). 07.12.1967 р. – 22.12.1967 р. 8 арк.
284. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 143. Чуприна Федір Максимович (персональна справа). 10.05.1967 р. – 26.06.1967 р. 36 арк.
285. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 11. Спр. 145. Шурупін Микола Степанович (персональна справа). 01.03.1967 р. 15 арк.
286. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 12. Спр. 28. Багинський Іван Іванович (справа про прийом в члени КПРС). 19.11.1968 р. – 28.11.1968 р. 8 арк.
287. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 12. Спр. 38. Канцедал Віктор Семенович (справа про прийом в члени КПРС). 06.06.1968 р. – 28.06.1968 р. 10 арк.
288. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 12. Спр. 48. Машенко Жанна Михайловна (справа про прийом в члени КПРС). 09.01.1968 р. – 25.01.1968 р. 8 арк.
289. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 12. Спр. 58. Синчук Володимир Олександрович (справа про прийом в члени КПРС). 15.04.1968 р. – 29.06.1968 р. 9 арк.
290. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 12. Спр. 68. Тихоновський Володимир Кузьмич (справа про прийом в члени КПРС). 05.06.1968 р. – 20.06.1968 р. 10 арк.
291. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 12. Спр. 113. Спартак Володимир Іванович (справа про відмову прийому в КПРС). 11.03.1968 р. – 08.08.1968 р. 16 арк.
292. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 12. Спр. 131. Цингальова Тамара Олексіївна (персональна справа). 08.09.1968 р. – 24.10.1968 р. 6 арк.
293. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 13. Спр. 32. Вайсман Борис Оттович (справа про прийом в члени КПРС). 09.01.1969 р. – 24.01.1969 р. 9 арк.
294. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 13. Спр. 62. Якименко Раїса Берковна (справа про прийом в члени КПРС). 11.11.1969 р. – 20.11.1969 р. 10 арк.
295. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 13. Спр. 97. Архипов Віктор Олексієвич (персональна справа). 27.05.1969 р. – 29.05.1969 р. 11 арк.

296. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 13. Спр. 106. Ковтун Іван Степанович (персональна справа). 29.05.1969 р. – 21.08.1969 р. 7 арк.
297. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 13. Спр. 125. Яценко Надія Полікарпівна (персональна справа). 25.12.1968 р. – 02.01.1969 р. 2 арк.
298. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 14. Спр. 191. Бегма Любов Акимівна (справа про прийом в члени КПРС). 12.05.1972 р. – 26.05.1972 р. 8 арк.
299. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 14. Спр. 227. Яцюк Олександр Васильович (справа про прийом в члени КПРС). 12.06.1972 р. – 22.06.1972 р. 8 арк.
300. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 14. Спр. 228. Артозєєв Георгій Семенович (персональна справа). 20.12.1972 р. – 24.02.1972 р. арк.
301. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 14. Спр. 229. Біблик Натан Ізраїлевич (персональна справа). 09.12.1971 р. – 27.04.1972 р. 14 арк.
302. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 14. Спр. 230. Біблик Натан Ізраїлевич (персональна справа). 10.10.1972 р. – 26.10.1972 р. 10 арк.
303. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 22. Спр. 51. Бастрига Іван Михайлович (персональна справа). 16.05.1980 р. – 22.05.1980 р. 9 арк.
304. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 34. Спр. 2. Бочаров Віктор Вікторович (справа про прийом в члени КПРС) 12.09.1986 р. – 18.09.1986 р. 9 арк.
305. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 34. Спр. 29. Холмумінов Курбон Холмурадович (справа про прийом в члени КПРС). 17.11.1986 р. – 20.11.1986 р. 9 арк.
306. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 34. Спр. 36. Бурба Іван Романович (вибув по §16 Статуту КПРС). 13.06.1986 р. 19.06.1986 р. 5 арк.
307. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 34. Спр. 37. Горобець Василь Іванович (вибув по §16 Статуту КПРС). 18.03.1986 р. – 17.04.1986 р. 6 арк.
308. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 34. Спр. 38. Лемешко Тетяна Костянтинівна (вибув по §16 Статуту КПРС). 17.05.1986 р. – 22.05.1986 р. 4 арк.
309. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 34. Спр. 44. Вайсман Борис Оттович (персональна справа на членів КПРС). 14.05.1986 р. – 22.05.1986 р. 9 арк.

310. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 34. Спр. 70. Ситник Олексій Никанорович (персональна справа на членів КПРС). 25.12.1985 р. – 20.12.1986 р. 16 арк.
311. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 36. Спр. 37. Жужа Валерій Анатолійович (вибув по §16 Статуту КПРС). 01.09.1987 р. – 24.09.1987 р. 7 арк.
312. ДАЗО. Ф.-П. 162. Оп. 36. Спр. 38. Попов Віктор Миколайович (вибув по §16 Статуту КПРС). 27.02.1987 р. – 19.03.1987 р. 5 арк.
313. ДАЗО. Ф.-П. 164. Ленінський райком КПУ, м.Запоріжжя. Оп. 1-39.
314. ДАЗО. Ф.-П. 179. Партком ДЕЗ Орджонікідзевського району м.Запоріжжя. Оп. 1-20.
315. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 1. Спр. 1. Анкети з прийому у ВКП(б) Електродного заводу. 09.1932 р. – 11.1932 р. 49 арк.
316. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 1. Спр. 11. Заяви членів і кандидатів ВКП(б). 01.01.1947 р. – 10.12.1947 р. 15 арк.
317. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 1. Спр. 75. Характеристики на членів і кандидатів ВКП(б)У ДЕЗу. 20.05.1949 р. – 18.12.1949 р. 24 арк.
318. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 1. Спр. 76. Списки і звіти по політмережі партійної освіти парторганізації ДЕЗу. 1949 р. 26 арк.
319. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 2. Спр. 33. Характеристики на членів і кандидатів КПРС. 08.05.1950 р. – 18.10.1950 р. 24 арк.
320. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 2. Спр. 34. Списки гуртків по партійній політмережі. 30.08.1950 р. 20 арк.
321. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 3. Спр. 6. Характеристики на членів і кандидатів ВКП(б). 04.02.1951 р. – 13.12.1951 р. 50 арк.
322. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 3. Спр. 8. Список комуністів парторганізації. 15.02.1951 р. – 24.11.1951 р. 20 арк.
323. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 3. Спр.10. Матеріали збору підписів під зверненням Всесвітньої Ради Миру 22.10.1951 р. – 22.11.1951 р. 22 арк.
324. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 8. Спр. 10. Характеристики комуністів від «А» до «Х». 01.1956 р. – 12.1956 р. 33 арк.

325. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 13. Спр. 18. Персональна справа Огарь Михайла Григоровича. 16.04.1961 р. – 30.04.1961 р. 3 арк.
326. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 13. Спр. 19. Персональна справа Бражнікова Серафіма Михайловича 17.06.1961 р. – 11.10.1961 р. 6 арк.
327. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 13. Спр. 20. Персональна справа Бехур Бориса Ісайовича. 22.07.1961 р. – 30.08.1961 р. 4 арк.
328. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 13. Спр. 21. Персональна справа Вакуловича Олексія Андрійовича. 16.09.1961 р. – 17.11.1961 р. 6 арк.
329. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 13. Спр. 22. Персональна справа Куппа Данила Степановича. 23.12.1960 р. – 02.08.1961 р. 6 арк.
330. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 13. Спр. 23. Персональна справа Шиманського Григорія Олександровича 22.05.1961 р. 11.09.1961 р. 9 арк.
331. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 14. Спр. 18. Персональна справа Рубана Кирила Романовича. 27.05.1962 р. – 27.06.1962 р. 11 арк.
332. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 14. Спр. 19. Персональна справа Трубовського Петра Федоровича. 1962 р. 4 арк.
333. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 14. Спр. 20. Персональна справа Прессмана Євгена Ілліча. 07.04.1962 р. – 10.04.1962 р. 6 арк.
334. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 14. Спр. 21. Персональна справа Снісаренко Ігоря Євгеновича. 07.05.1962 р. – 28.10.1962 р. 4 арк.
335. ДАЗО. Ф.-П. 179. Оп. 16. Спр. 18. Списки членів і кандидатів КПРС. 1962 р. – 1963 р. 9 арк.
336. ДАЗО. Ф.-П. 187. Партком «Дніпроенерго» Ленінського району м.Запоріжжя. Оп. 1.
337. ДАЗО. Ф.-П. 187. Оп. 1. Спр.10. Особова справа Дерібасова. 1928 р. 9 арк.
338. ДАЗО. Ф.-П. 187. Оп. 1. Спр. 11. Висновки комісії по чистці партії по РУ Дніпроенерго. 1934 р. 162 арк.
339. ДАЗО. Ф.-П. 187. Оп. 1. Спр. 27. Списки членів і кандидатів партії. 1935 р. 140 арк.

340. ДАЗО. Ф.-П. 187. Оп. 1. Спр. 34. Особова справа Епіфанова. 1936 р. 9 арк.
341. ДАЗО. Ф.-П. 187. Оп. 1. Спр. 37. Особова справа Ротера. 1936 р. 12 арк.
342. ДАЗО. Ф.-П. 187. Оп. 1. Спр. 52а. Протоколи та списки членів і кандидатів партії, п/організації лінії передачі Д/енерго. 1936 р. – 1937 р. 20 арк.
343. ДАЗО. Ф.-П. 187. Оп. 1. Спр. 54. Характеристики на членів і кандидатів партії. 1937 р. 48 арк.
344. ДАЗО. Ф.-П. 187. Оп. 1. Спр. 56. Особові справи Саклокова Ф.А., Козлова, Александрова, Гусака, Рогаткіна, Куземіна, Крупко. 1937 р. 120 арк.
345. ДАЗО. Ф.-П. 187. Оп. 1. Спр. 57. Списки членів і кандидатів ВКП (б). 1944 р. 33 арк.
346. ДАЗО. Ф.-П. 187. Оп. 1. Спр. 89. Протоколи засідань партбюро, плани роботи, характеристики, заяви комуністів, різне листування 09.01.1953 р. – 24.12.1953 р. 128 арк.
347. ДАЗО. Ф.-П. 229. Орджонікідзевський райком КПУ, м.Запоріжжя. Оп. 1-43.
348. ДАЗО. Ф.-П. 272. Партком заводу ЗС Орджонікідзевського району м.Запоріжжя. Оп. 1-37.
349. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 2. Виписки рішень Дніпропетровського обкому КП України і Запорізького МК КП України про виключення та винесення партстягнень комуністам «Запоріжсталі». 07.07.1935 р. – 03.12.1935 р. 42 арк.
350. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 6. Виписки рішень партколегії Дніпропетровського обкому КП України і Запорізького МК КП України про виключення, винесення партстягнень і знятті партстягнень з комуністів «Запоріжсталі» з «А» по «Ю» і багатопрізвищні. 09.02.1936 р. – 21.10.1936 р. 81 арк.
351. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 7. Списки виключених в 1921 р. з партії по колишній Катеринославській губернії і за 1936 р. по «Запоріжсталі»

(з А по Ф), а також списки виявлених в комсомолі троцькістів та їхніх поплічників 01.08.1936 р. – 17.08.1936 р. 88 арк.

352. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 15. Постанови та виписки рішень партколегії по Дніпропетровській області і Запорізького МК КП(б)У про виключення та відновлення в партії комуністів заводу «Запоріжсталь». 25.01.1937 р. – 10.09. 1937 р. 58 арк.

353. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 17. Персональні справи на комуністів «Запоріжсталі» з «А» до «В». 1937 р. 467 арк.

354. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 18. Персональні справи на комуністів «Запоріжсталі» з «Г» до «І». 1937 р. 517 арк.

355. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 19. Персональні справи на комуністів «Запоріжсталі» з «К» до «О». 1937 р. 409 арк.

356. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 20. Персональні справи на комуністів «Запоріжсталі» з «П» до «Ю». 1937 р. 323 арк.

357. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 46. Характеристики на комуністів п\о Заводу «Запоріжсталь» з «Б» до «Є». 1946 р. 21 арк.

358. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 104. Партійні характеристики на членів КПРС заводу «Запоріжсталь» з «Ж» до «Ч». 1948 р. 9 арк.

359. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 260. Характеристики на комуністів парторганізації заводу «Запоріжсталь» (від «Б» до «Я»). 1950 р. 35 арк.

360. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 261. Довідки про склад парторганізації, розстановку комуністів і списки парторганізації заводу «Запоріжсталь». 1950 р. 5 арк.

361. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 384. Списки делегатів на VIII загальнозаводську партійну конференцію від парторганізації заводу «Запоріжсталь» з правом вирішального голосу. 1952 р. 8 арк.

362. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 385. Анкети делегатів VIII заводської партконференції заводу «Запоріжсталь» від «А» до «К». 1952 р. 182 арк.

363. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 386. Анкети делегатів VIII партконференції заводу «Запоріжсталь» від «К» до «Я». 1952 р. 244 арк.

364. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 387. Анкети делегатів VIII заводської партконференції з правом вирішального голосу від «Б» до «Л». 1952 р. 6 арк.
365. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 523. Характеристики на комуністів парторганізації заводу «Запоріжсталь». 1953 р. 12 арк.
366. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 756. Бабенко Олександр Федорович. Кадри. 08.09.1955 р. 5 арк.
367. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 762. Шабля Андрій Андрійович. Кадри. 29.10.1955 р. 5 арк.
368. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 1116. Анкети делегатів XVI партконференції з правом вирішального голосу від «А» до «Ж». 19.11.1960 р. 155 арк.
369. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 1117. Анкети делегатів XVI партконференції з правом вирішального голосу від «З» до «Р». 19.11.1960 р. 216 арк.
370. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 1118. Анкети делегатів XVI партконференції з правом вирішального голосу від «С» до «Я». 19.11.1960 р. 132 арк.
371. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. Анкети делегатів XVI партконференції з правом дорадчого голосу від «Б» до «Я». 19.11.1960 р. 34 арк.
372. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 1205. Анджемян Рафаель Вартанович (особова справа щодо прийому в члени КПРС). 26.11.1960 р. – 02.12.1960 р. 6 арк.
373. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 1215. Грищенко Степан Данилович (особова справа щодо прийому в члени КПРС). 25.08.1960 р. – 04.10.1960 р. 6 арк.
374. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 1228. Кабаченко Іван Федорович (особова справа щодо прийому в члени КПРС). 29.03.1960 р. – 13.05.1960 р. 6 арк.

375. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 1241. Матвієнко Володимир Олександрович (особова справа щодо прийому в члени КПРС). 10.10.1960 р. – 28.10.1960 р 6 арк.

376. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 1266. Стрюк Іван Іванович (особова справа щодо прийому в члени КПРС). 02.07.1960 р. – 22.07.1960 р. 6 арк.

377. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 1269. Терещенко Олександр Якович (особова справа щодо прийому в члени КПРС). 28.11.1960 р. – 17.12.1960 р. 6 арк.

378. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 1283. Щербак Микола Кирилович (особова справа щодо прийому в члени КПРС). 11.10.1960 р. – 28.10.1960 р. 6 арк.

379. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 1794. Андросова Тетяна Дмитрівна (Персональна справа). 15.06.1960 р. – 15.07.1961 р. 2 арк.

380. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 1812. Ігнатенко Петро Іванович (Персональна справа) 16.05.1961 р. – 25.05.1961 р. 5 арк.

381. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 1. Спр. 1840. Приймаков Віталій Іванович (Персональна справа) 17.03.1961 р. – 24.03.1961 р. 3 арк.

382. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 10. Спр. 2. Анкети делегатів ХХІІІ партконференції з правом вирішального голосу від «А» до «Ж». 29.10.1969 р. 197 арк.

383. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 10. Спр. Анкети делегатів ХХІІІ партконференції з правом вирішального голосу від «З» до «М». 29.10.1969 р. 192 арк.

384. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 10. Спр. 4. Анкети делегатів ХХІІІ партконференції з правом вирішального голосу від «О» до «Т». 29.10.1969 р. 200 арк.

385. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 10. Спр. 5. Анкети делегатів ХХІІІ партконференції з правом вирішального голосу від «Т» до «Я». 29.10.1969 р. 99 арк.

386. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 10. Спр. 6. Анкети делегатів ХХІІІ партконференції з правом дорадчого голосу від «Б» до «Х». 29.10.1969 р. 18 арк.
387. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 10. Спр. 100. Авраменко Іван Іванович (особові справи щодо прийому в члени КПРС). 17.03.1969 р. – 20.03.1969 р. 8 арк.
388. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 10. Спр. 121. Жмаєв Анатолій Васильович (особові справи щодо прийому в члени КПРС). 19.11.1969 р. – 20.11.1969 р. 9 арк.
389. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 10. Спр. 159. Матягін Василь Матвійович (особові справи щодо прийому в члени КПРС). 19.02.1969 р. – 20.03.1969 р. 10 арк.
390. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 10. Спр. 208. Шкроботько Тетяна Павлівна (особові справи щодо прийому в члени КПРС). 27.11.1969 р. – 27.11.1969 р. 8 арк.
391. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 10. Спр.260. Бабак Володимир Олександрович (Персональна справа) 17.07.1969 р. – 17.07.1969 р. 12 арк.
392. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 10. Спр. 305. Мальований Віктор Романович (Персональна справа) 17.07.1969 р. – 17.07.1969 р. 8 арк.
393. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 10. Спр. 331. Фалимоненко Микола Романович (Персональна справа) 25.08.1969 р. – 04.09.1969 р. 4 арк.
394. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 23. Спр.1. Абланська Ірина Вікторівна (справи щодо прийому в члени КПРС). 01.07.1980 р. – 24.07.1980 р. 11 арк.
395. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 23. Спр. 17. Ващенко Олександр Михайлович (справи щодо прийому в члени КПРС). 01.07.1980 р. – 24.07.1980 р. 10 арк.
396. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 23. Спр. 33. Довбиш Сергій Васильович (справи щодо прийому в члени КПРС). 03.03.1980 р. – 20.03.1980 р. 9 арк.
397. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 23. Спр. 68. Ландарь Ольга Іванівна (справи щодо прийому в члени КПРС). 05.08.1980 р. – 21.08.1980 р. 15 арк.

398. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 23. Спр. 86. Панфілов Віктор Іванович (справи щодо прийому в члени КПРС). 2.06.1980 р. – 19.06.1980 р. арк.
399. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 23. Спр. 104. Рибачка Віктор Михайлович (справи щодо прийому в члени КПРС). 05.11.1980 р. – 20.11.1980 р. 9 арк.
400. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 23. Спр. 123. Сис Віктор Іванович (справи щодо прийому в члени КПРС). 02.01.1980 р. – 17.01.1980 р. 13 арк.
401. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 23. Спр. 141. Яценко Людмила Дмитрівна (справи щодо прийому в члени КПРС). 03.03.1980 р. – 20.03.1980 р. 10 арк.
402. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 23. Спр. 143. Бориско Володимир Пилипович (Персональна справа). 01.04.1980 р. – 17.04.1980 р. 8 арк.
403. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 23. Спр. 159. Кравченко Григорій Іванович (Персональна справа) 16.10.1979 р. – 21.02.1980 р. 10 арк.
404. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 23. Спр. 176. Юпко Лев Дмитрович (Персональна справа). 20.10.1980 р. – 20.11.1980 р. 8 арк.
405. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 23. Спр. 178. Ясинський Анатолій Миколайович (Персональна справа) 16.09.1980 р. – 16.10.1980 р. 9 арк.
406. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 37. Спр. 1. Алашеева Ірина Іванівна (справи щодо прийому в члени КПРС). 16.09.1987 р. – 16.10.1987 р. 9 арк.
407. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 37. Спр. 129. Яценко Леонід Володимирович (справи щодо прийому в члени КПРС). 19.08.1987 р. – 20.08.1987 р. 7 арк.
408. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 37. Спр. 130. Антонов Олександр Миколайович (Персональна справа). 22.04.1987 р. – 23.04.1987 р. 9 арк.
409. ДАЗО. Ф.-П. 272. Оп. 37. Спр. 200. Янковський Василь Іванович (Персональна справа) 23.07.1987 р. – 23.07.1987 р. 10 арк.
410. ДАЗО. Ф.-П. 2706. Партком Вогнетривкого заводу Заводського району м.Запоріжжя. Оп. 1.
411. ДАЗО. Ф.-П. 2711. Партком Феросплавного заводу Заводського району м.Запоріжжя. Оп. 1. Спр. 23. Партійні характеристики, довідки про роботу заводу, довідки про чисельність членів і кандидатів партії та інші документи. 01.1951 р. – 11.1951 р. 169 арк.

412. ДАЗО. Ф.-П. 2711. Оп. 1. Спр. 27. Довідки про роботу заводу, парт. характеристики, довідки про стан трудової дисципліни і роботу товариського суду, відомості про рух робочої сили та інші документи. 01.1952 р. – 12.1952 р. 247 арк.
413. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Партком заводу ДСС Орджонікідзевського району м.Запоріжжя. Оп. 1-38.
414. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 1. Спр. 25. Характеристики на комуністів партійної організації заводу за абеткою від «А» до «Я» 1952 р. 82 арк.
415. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 2. Спр. 76. Скарги на членів та кандидатів в члени КПРС за абеткою від «Б» – «П». 1954 р. 35 арк.
416. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 2. Спр. 77. Скарги, розглянуті на засіданнях парткому заводу від «К» – «Ш». 1954 р. 34 арк.
417. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 5. Спр. 6. Анкети делегатів VI заводської партійної конференції «А» – «К». 1959 р. 199 арк.
418. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 5. Спр. 7. Анкети делегатів VI заводської партійної конференції «Л» – «Я», «Б» – «Ш». 1959 р. 244 арк.
419. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 5. Спр. 84. Анкети делегатів VIII заводської партійної конференції «А» – «Л». 1961 р. 262 арк.
420. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 5. Спр. 85. Анкети делегатів VIII заводської партійної конференції «М» – «Я», «Б» – «Ч». 1961 р. 255 арк.
421. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 6. Спр. 2. Анкети делегатів IX заводської партійної конференції «А» – «Л». 1962 р. 273 арк.
422. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 6. Спр. 3. Анкети делегатів IX заводської партійної конференції «М» – «Я». 1962 р. 277 арк.
423. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 6. Спр. 89. Аврунін Павло Михайлович (справа по прийому в члени КПРС). 09.11.1962 р. – 20.11.1962 р. 6 арк.
424. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 6. Спр. 108. Панібратенко Раїса Сергіївна (справа по прийому в члени КПРС). 13.12.1962 р. – 25.12.1962 р. 6 арк.
425. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 6. Спр. 117. Шиленко Володимир Карпович (справа по прийому в члени КПРС). 22.11.1962 р. – 19.12.1962 р. 8 арк.

426. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 6. Спр. 120. Бабіч Іван Семенович (персональна справа) 19.05.1962 р. – 27.07.1962 р. 9 арк.
427. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 6. Спр. 127. Лівшиць Мануїл Самойлович (персональна справа) 14.02.1962 р. – 25.12.1962 р. 5 арк.
428. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 6. Спр. 133. Яковенко Петро Федорович (персональна справа) 22.02.1962 р. – 15.05.1962 р. 24 арк.
429. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 7. Спр. 2. Анкети делегатів Х-ї партійної конференції з правом вирішального голосу. «А» «К» 12.10.1963 р. 274 арк.
430. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 7. Спр. 3. Анкети делегатів Х-ї партійної конференції з правом вирішального голосу. «Л» «Я» 12.10.1963 р. 302 арк.
431. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 7. Спр. 4. Анкети делегатів Х-ї партійної конференції з правом вирішального голосу. «А» «Я» 12.10.1963 р. 67 арк.
432. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 7. Спр. 181. Батий Григорій Миколайович (справа по прийому в члени КПРС). р. 6 арк.
433. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 7. Спр. 224. Осадчий Олексій Миколайович (справа по прийому в члени КПРС). 14.05.1963 р. – 28.05.1963 р. 6 арк.
434. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 7. Спр. 257. Ямпольська Тамара Іванівна (справа по прийому в члени КПРС). 03.08.1963 р. – 17.08.1963 р. 6 арк.
435. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 7. Спр. 258. Головін Микола Андріївна (персональна справа) 18.07.1963 р. – 26.07.1963 р. 5 арк.
436. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 7. Спр. 275. Цереленко Яків Юхимович (персональна справа) 15.08.1963 р. – 17.10.1963 р. 7 арк.
437. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 8. Спр. 2. Анкети делегатів ХІ-ї партійної конференції. «А» «І». 20.10.1964 р. 227 арк.
438. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 8. Спр. 3. Анкети делегатів ХІ-ї партійної конференції. «К» «П». 20.10.1964 р. 199 арк.
439. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 8. Спр. 3а. Анкети делегатів ХІ-ї партійної конференції. «П» «Р». 20.10.1964 р. 67 арк.
440. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 8. Спр. 4. Анкети делегатів ХІ-ї партійної конференції. «С» «Я». 20.10.1964 р. 228 арк.

441. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 8. Спр. 153. Баєв Іван Петрович (справа по прийому в члени КПРС). 01.08.1964 р. – 11.08.1964 р. 6 арк.
442. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 8. Спр. 289. Яриз Микола Миколайович (справа по прийому в члени КПРС). 22.12.1964 – 24.12.1964 р. 6 арк.
443. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 8. Спр. 280. Анедченко Клавдія Тимофіївна (персональна справа). 17.11.1964 р. – 30.11.1964 р. 5 арк.
444. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 8. Спр. 326. Яковлєв Іван Іванович (персональна справа). 10.11.1964 р. – 24.12.1964 р. 5 арк.
445. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 14. Спр. 1. Єфремов Віктор Микалайович (справа по відмові прийому в члени КПРС). 08.08.1963 р. – 20.08.1963 р. 7 арк.
446. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 14. Спр. 2. Гончаров Микола Григорович (справа по відмові прийому в члени КПРС). 19.08.1964 р. – 27.08.1964 р. 8 арк.
447. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 14. Спр. 5. Щетинін Леонід Павлович (справа по відмові прийому в члени КПРС). 21.01.1964 р. – 14.02.1964 р. 4 арк.
448. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 14. Спр. 6. Гончаров Степан Пилипович (справа по відмові прийому в члени КПРС). 13.01.1965 р. – 21.01.1965 р. 4 арк.
449. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 14. Спр. 10. Спіцин Петро Гаврилович (справа по відмові прийому в члени КПРС). 01.02.1965 р. – 18.02.1965 р. 15 арк.
450. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 14. Спр. 11. Вовк Станіслав Григорович (справа по відмові прийому в члени КПРС). 08.03.1966 р. – 21.04.1966 р. 9 арк.
451. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 14. Спр. 14. Криволап Іван Андрійович (справа по відмові прийому в члени КПРС). 05.05.1966 р. – 12.05.1966 р. 5 арк.
452. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 14. Спр. 15. Андрухович Микола Володимирович (справа по відмові прийому в члени КПРС). 21.08.1967 р. – 24.08.1967 р. 6 арк.
453. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 14. Спр. 16. Павський Володимир Валер'янович (справа по відмові прийому в члени КПРС). 10.10.1967 р. – 26.10.1967 р. 9 арк.

454. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 14. Спр. 17. Лагрон Дадид Калмійович (справа по відмові прийому в члени КПРС). 12.11.1968 р.– 28.11.1968 р. 6 арк.
455. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 14. Спр. 19. Толочок Петро Федорович (справа по відмові прийому в члени КПРС). 26.03.1968 р. – 06.08.1968 р. 8 арк.
456. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 15. Спр. 2 Анкети XV-ої партійної конференції з правом вирішального голосу від «А» до «Д». 21.11.1970 р. 197 арк.
457. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 15. Спр. 3. Анкети XV-ої партійної конференції з правом вирішального голосу від «Є» до «К». 21.11.1970 р. 21.11.1970 р. 178 арк.
458. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 15. Спр. 4. Анкети XV-ої партійної конференції з правом вирішального голосу від «Л» до «П» 21.11.1970 р. 184 арк.
459. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 15. Спр. 5. Анкети XV-ої партійної конференції з правом вирішального голосу від «Р» до «Ф». 21.11.1970 р. 150 арк.
460. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 15. Спр. 6. Анкети XV-ої партійної конференції з правом вирішального голосу від «Х» до «Я». 21.11.1970 р. 78 арк.
461. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 15. Спр. 7. Анкети XV-ої партійної конференції з правом нарадчого голосу від «А» до «Ш». 21.11.1970 р. 34 арк.
462. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 15. Спр. 41. Антонов Сергій Пилипович (справа по прийому в члени КПРС). 11.03.1970 р. – 26.03.1970 р. 8 арк.
463. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 15. Спр. 68. Дурнева Наталія Павлівна (справа по прийому в члени КПРС). 06.10.1970 – 13.11.1970 р. 10 арк.
464. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 15. Спр. 131. Шелудько Анатолій Іванович (справа по прийому в члени КПРС). 27.07.1970 р. – 27.08.1970 р. 8 арк.
465. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 1. Жилан Василь Васильович (справи вибулих по § 8 Статуту КПРС). 11.05.1965 р. – 20.05.1965 р. 17 арк.

466. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 2. Лубяной Федір Пилипович (справи вибулих по § 8 Статуту КПРС). 26.08.1967 р. – 26.01.1967 р. 11 арк.
467. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 3. Назаренко Леонід Мінович (справи вибулих по § 8 Статуту КПРС). 10.02.1967 р. – 23.03.1967 р. 10 арк.
468. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 5. Безлюдько Адольф Павлович (справи виключених з членів КПРС). 05.09.1967 р. – 26.12.1967 р. 11 арк
469. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 7. Леквешвілі Клара Прокопівна (справи виключених з членів КПРС). 17.03.1965 р. – 23.03.1967 р. 25 арк
470. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 23. Деркач В'ячеслав Миколайович (справи вибулих по § 16 Статуту КПРС). 21.04.1970 р. – 14.05.1970 р. 3 арк
471. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 26. Тимофеев Микола Ілліч (справи вибулих по § 16 Статуту КПРС). 08.03.1970 р. – 28.05.1970 р. 8 арк
472. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 27. Дмитренко Анатолій Євсейович (справи вибулих по § 8 Статуту КПРС). 13.08.1970 р. – 24.09.1970 р. 5 арк.
473. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 29. Пустовой Володимир Федорович (справи вибулих по § 8 Статуту КПРС). 18.08.1970 р. – 24.08.1970 р. 15 арк.
474. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 30. Корольов Віктор Юхимович (справи виключених з членів КПРС). 14.07.1970 р. – 27.07.1970 р. 11 арк
475. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 31. Хохлов Василь Наумович (справи виключених з членів КПРС). 07.04.1970 р. – 13.05.1970 р. 13 арк
476. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 32. Щербина Віктор Кузьмович (справи виключених з членів КПРС). 07.04.1970 р. – 28.04.1970 р. 9 арк
477. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 24. Спр. 1. Амелін Валерій Анатолійович (справа по прийому в члени КПРС). 08.09.1980 р. – 18.09.1980 р. 10 арк.
478. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 24. Спр. 59. Сорока Микола Григорович (справа по прийому в члени КПРС). 08.06.1980 р. – 19.06.1980 р. 10 арк.

479. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 24. Спр. 68. Яцевич Михайло Семенович (справа по прийому в члени КПРС). 10.06.1980 р. – 13.06.1980 р. 7 арк.
480. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 24. Спр. 69. Русакова Людмила Іванівна (справи вибулих по § 16 Статуту КПРС). 12.03.1980 р. – 20.03.1980 р. 6 арк
481. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 24. Спр. 70. Сілін Віктор Тимофійович (справи вибулих по § 16 Статуту КПРС). 10.11.1980 р. – 20.11.1980 р. 6 арк
482. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 24. Спр. 71. Біда Андрій Миколайович (про зняття партійних стягнень). 15.02.1980 р. – 21.02.1980 р. 10 арк.
483. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 24. Спр. 104. Шестаков Микола Костянтинович (про зняття партійних стягнень). 25.05.1980 р. – 19.06.1980 р. 10 арк.
484. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 24. Спр. 105. Мізін Микола Дмитрович (справи вибулих по § 8 Статуту КПРС). 05.01.1965 р. – 17.01.196 р. 10 арк.
485. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 24. Спр. 106. Алексєнко Володимир Федорович (справи виключених з членів КПРС). 31.10.1980 р. – 20.11.1980 р. 14 арк
486. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 24. Спр. 113. Штанько Анатолій Федорович (справи виключених з членів КПРС). 10.08.1980 р. – 20.11.1980 р. 14 арк
487. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 26. Спр. 1. Пуляєв Петро олексійович (про накладення партійних стягнень). 13.11.1980 р. – 18.12.1980 р. 15 арк.
488. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 2. Алещенко Жан Сергійович (справи виключених з членів КПРС). 27.11.1980 р. – 18.12.1980 р. 17 арк
489. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 22. Спр. 2-а. Логачьов Іван Іванович (справи виключених з членів КПРС). 26.11.1980 р. – 18.12.1980 р. 10 арк
490. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 34. Спр. 1. Акчурін Алі Якубович (справа по прийому в члени КПРС). 12.06.1985 р. – 20.06.1985 р. 11 арк.
491. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 34. Спр. 72. Якименко Олександр Іванович (справа по прийому в члени КПРС). 08.09.1985 р. – 19.09.1985 р. 15 арк.
492. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 34. Спр. 73. Волошин Микола Вікторович (справи вибулих по § 16 Статуту КПРС). 02.04.1985 р. – 18.04.1985 р. 11 арк

493. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 34. Спр. 77. Стрига Сергій Станіславович (справи вибулих по § 16 Статуту КПРС). 16.09.1985 р. – 19.09.1985 р. 7 арк.
494. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 34. Спр. 78. Будняк Микола Семенович (про зняття партійних стягнень). 14.08.1985 – 15.08.1985 р. 6 арк.
495. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 34. Спр. 109. Юрченко Григорій Іванович (про зняття партійних стягнень). 17.12.1985 – 26. 12.1985 р. 7 арк.
496. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 34. Спр. 110 Абубекароєв Султан Якупович (про накладення партійних стягнень). 04.12.1985 р. – 26.12.1985 р. 12 арк.
497. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 34. Спр. 124. Чирва Володимир Олексійович (про накладення партійних стягнень). 26.12.1984 р. – 24.01.1985 р. 9 арк.
498. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 34. Спр. 126. Берест Юрій Дмитрович (справи вибулих по § 8 Статуту КПРС). 19.06.1985 р. – 20.06.1985 р. 12 арк.
499. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 34. Спр. 131. Ніколов Сергій Миколайович (справи вибулих по § 8 Статуту КПРС). 15.05.1985 р. – 16.05.1985 р. 8 арк.
500. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 34. Спр. 132. Алешков Анатолій Арсентійович (справи виключених з членів КПРС). 19.06.1985 р. – 20.06.1985 р. 15 арк.
501. ДАЗО. Ф.-П. 3685. Оп. 34. Спр. 149. Шарненков Валерій Сергійович (справи виключених з членів КПРС). 15.08.1985 р. – 21.11.1985 р. 19 арк.
502. ДАЗО. Ф.-П. 4903. Партком Коксохімічного заводу Заводського району м.Запоріжжя. Оп. 1.
503. ДАЗО. Ф.-П. 4903. Оп. 1. Спр. 7. р. 108. Плани роботи, протоколи партбюро, партзборів, партхарактеристики. 01.1950 р. – 12.1950 р. 108 арк.
504. ДАЗО. Ф.-П. 4903. Оп. 1. Спр. 10. Плани роботи, протоколи партбюро, партзборів, партхарактеристики. 01.1951 р. – 12.1951 р. 321 арк.
505. ДАЗО. Ф.-П. 4903. Оп. 1. Спр. 12. Протоколи засідання комісії сприяння збору підписів під зверненням Всесвітньої Ради захисту миру. 1951 р. 113 арк.

506. ДАЗО. Ф.-П. 4903. Оп. 1. Спр. 13. Плани роботи, протоколи партбюро, партзборів, партхарактеристики, списки членів ВКП(б), акти первинних організацій. 01.1952 р. – 12.1952 р. 286 арк.

507. ДАЗО. Ф.-П. 6430. Запорізький промислово-виробничий обком КПУ. Оп. 1.

508. ДАЗО. Ф.-П. 6433. Запорізький промисловий обком КПУ. Оп. 1.

509. ДАЗО. Ф.-П. 6596. Заводський райком КПУ, м.Запоріжжя. Оп. 1-3.

Колекція «Кінодокументи».

510. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 001. К. 0040025 (0077). Форум металургів. 1960 р. m2р.

511. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 002. К. 022227 (520). Партійно-господарський актив Запоріжсталі. 1962 р. m2р.

512. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 002. К. 031337 (848). Завод-сад. Коксохімічний з-д. 1962 р. m2р.

513. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 002. К. 032344 (865). Нашому Дніпрогесу – 30 років. 1962 р. m2р.

514. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 002. К. 043467 (1287). Мартенівський цех. Слябінг. 1963 р. m2р.

515. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 002. К. 043468 (1287). Доменний цех. 1963 р. m2р.

516. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 002. К. 043475 (1302). Перша у країні! Феросплавний завод. 1963 р. m2р.

517. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 002. К. 047505 (1388). Будні Феросплавного заводу. 1964 р. m2р.

518. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 002. К. 047515 (1439). Плани семирічки. Дніпроспецсталь. 1964 р. m2р.

519. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 002. К. 048531 (1478). 30 років Коксохіму. 1964 р. m2р.

520. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 002. К. 053577 (1668). Надпланова серпнева сталь. 1964 р. м2р.
521. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 060634 (1873). Нарада металургів. 1965 р. м2р.
522. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 060636 (1878). На Запоріжсталі. 1965 р. м2р.
523. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 061642 (1915). Новий цех заводу Кремнійполімер. 1965 р. м2р.
524. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 061649 (1935). Колишні воїни-сталеплавці. 1965 р. м2р.
525. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 066705 (2154). Профілакторій ДЕЗ. 1965 р. м2р.
526. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 068725 (2232). Сталевар Петро Заклад. 1965 р. м2р.
527. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 069735 (2260). Будівництво нового цеху на Феросплавному заводі. 1965 р. м2р.
528. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 070749 (2290). Цех гнутих профілів Запоріжсталі. 1965 р. м2р.
529. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 074761 (2352). Рапортують дніпроспецсталівці. 1966 р. м2р.
530. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 076792 (2427). Запорізький коксохімзавод. 1966 р. м2р.
531. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 077805 (2454). Нагороди запоріжсталівцям вручає Ф.А.Мокроус. 1966 р. м2р.
532. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 079828 (2491). Мітинг щодо нагородження алюмінщиків. 1966 р. м2р.
533. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 084888 (2767). Дніпрогес сьогодні. 1966 р. м2р.
534. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 075769 (2379). Цех слябінгу. 1966 р. м2р.

535. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 081852 (2598). Новий цех електрошлакового переплаву на Дніпроспецсталі. 1966 р. m2p.
536. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 084894 (2781). Рекорд запорізьких сталеварів. 1966 р. m2p.
537. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 096 1010 (3349). Рекорд металургів Запоріжсталі. 1968 р. m2p.
538. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 003. К. 096 1014 (3361). Про присудження звання заслуженого металурга Ніні Спіциної. 1968 р. m2p.
539. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 004. К. 1020000 (3612). Вогнетривкий завод. 1968 р. m2p.
540. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 004. К. 1020000 (3616). Вогнетривкий завод. 1968 р. m2p.
541. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 004. К. 102 1064 (3613). День металурга – рекорд Закладного. 1968 р. m2p.
542. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 004. К. 104 1089 (3738). На Запорізькому абразивному комбінаті. 1968 р. m2p.
543. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 004. К. 105 1097 (3777). Плавка Дружби: Запоріжжя - Макіївка. 1968 р. m2p.
544. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 004. К. 110 1138 (3916). У тонколистовому цеху Запоріжсталі. 1969 р. m2p.
545. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 004. К. 117 1192 (4253). Завод Запоріжсталь. 1969 р. m2p.
546. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 004. К. 117 1202 (4337). Свято титано-магнієвців. 1969 р. m2p.
547. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 004. К. 121 1231 (4537). Вакуумна переплавка на Дніпроспецсталі. 1969 р. m2p.
548. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 005. К. 127 1268 (4846). Комсомольці Запоріжсталі. 1970 р. m2p.
549. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 005. К. 127 1276 (4856). Швидкісна плавка на Запоріжсталі. 1970 р. m2p.

550. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 005. К. 132 1327 (5070). День металурга на ЗТМК 1970 р. м2р.
551. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 005. К. 132 1337 (5113). Переможці. Дніпроспецсталь. 1970 р. м2р.
552. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 005. К. 133 1345 (5155). Новий цех на Абразивному комбінаті. 1970 р. м2р.
553. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 005. К. 134 1351 (5181). Сталевар Галушка. 1970 р. м2р.
554. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 005. К. 136 1374 (5229). Театралізоване дійство на стадіоні «Металург». 1970 р. м2р.
555. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 005. К. 136 1375 (5237). Будівництво Дніпрогесу-2. 1970 р. м2р.
556. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 005. К. 138 1403 (5453). Плавильник Тюріков. 1970 р. м2р.
557. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 005. К. 140 1425 (5652). Орден революції – Запоріжсталі. 1970 р. м2р.
558. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 005. К. 141 1436 (5689). Мітинг на Феросплавному заводі. 1970 р. м2р.
559. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 153 1470 (6041). Третє народження Дніпрогесу. Про хід будівництва Дніпрогесу-2. 1971 р. м2р.
560. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 155 1483 (6128). Тонколистий цех Запоріжсталі. 1971 р. м2р.
561. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 155 1488 (6134). Технічна новинка на Запоріжсталі. 1971 р. м2р.
562. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 158 1498 (6234). Реконструкція домни № 3. 1971 р. м2р.
563. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 158 1502 (6258). Успіх коксохіміків. 1971 р. м2р.
564. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 160 1511 (6302). Конференція щодо чорної металургії. 1971 р. м2р.

565. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 162 1525 (6371). Плавка дружби на Запоріжсталі. 1971 р. m2p.
566. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 164 1540 (6433). Герой Соцпраці Іван Кайола 2. 1971 р. m2p.
567. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 165 1550 (6486). бригада сталевара Геннадія Філімонова. 1971 р. m2p.
568. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 167 1560 (6567). Щербицький на Дніпроспецсталі. 1971 р. m2p.
569. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 174 1599 (6902). Перший бетон Дніпрогес-2. 1972 р. m2p.
570. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 191 1716 (8265). Будується Дніпрогес-2. 1973 р. m2p.
571. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 1981751 (8400). Здоров.пункт на Дніпроспецсталі. 1973 р. m2p.
572. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 006. К. 200 1762 (8435). Запоріжсталі – 40 років. 1973 р. m2p.
573. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 007. К. 215 1878 (7071). Дніпрогес-2. 1972 р. m2p.
574. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 007. К. 216 1884 (7119). Доменний цех у соцзмаганні. 1972 р. m2p.
575. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 007. К. 219 1909 (7376). Про дострокове виконання плану на Запоріжсталі. 1972 р. m2p.
576. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 007. К. 220 1918 (7369). На будівництві Дніпрогес-2. 1972 р. m2p.
577. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 007. К. 222 1933 (7452). Чорна металургія Запоріжжя на ВДНГ. 1972 р. m2p.
578. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 007. К. 223 1938 (7476). На вахті бригада Бориса Зіброва. 1972 р. m2p.
579. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 007. К. 223 1940 (7488). Перша в Україні дво-ванна піч на Запоріжсталі. 1972 р. m2p.

580. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 007. К. 226 1963 (7567). Дмитро Галушка. 1973 р. м2р.

581. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 007. К. 229 1987 (7688). Спорудження шлюзу Дніпрогес-2. 1973 р. м2р.

582. ДАЗО. Кінодокументи. Оп. 007. К. 232 1998 (7736). Будівництво печі на Дніпроспецсталі 1973 р. м2р.

**Відомчий архів Запорізького обласного краєзнавчого музею
ім. Я.П. Новицького (ВА ЗОКМ)**

583. ВА ЗОКМ. Спр. 21. Інформація про роботу музею за 1946 р. 16 арк.

584. ВА ЗОКМ. Спр. 27. Річний звіт про науково-дослідну та краєзнавчу культурно-масову, експозиційну роботу за 1947 р. 14 арк.

585. ВА ЗОКМ. Спр. 45. Довідка роботи музею за 1946 – 1948 рр. 34 арк.

586. ВА ЗОКМ. Спр. 62. Річний звіт з науково-дослідної, експозиційної, краєзнавчої, культурно-просвітницької роботи за 1957 р. 26 арк.

587. ВА ЗОКМ. Спр. 68. Річний звіт про роботу з комплектування фондів, науково-дослідної та культурно-масової роботи за 1958 р. 24 арк.

588. ВА ЗОКМ. Спр. 75. Річний звіт про науково-дослідну, культурно-масову, експозиційну та фондову роботу музею за 1959 р. 23 арк.

589. ВА ЗОКМ. Спр. 101. Річний звіт про науково-дослідну, експозиційну, краєзнавчу роботу, з комплектування фондів та культурно-масової роботи музею за 1960 р. 32 арк.

590. ВА ЗОКМ. Спр. 115. Річний звіт про науково-збиральну, експозиційну, краєзнавчу та культурно-масову роботу за 1961 р. 29 арк.

591. ВА ЗОКМ. Спр. 180. Річний звіт про науково-дослідну, експозиційну, культурно-масову, господарську роботу за 1965 р. 30 арк.

592. ВА ЗОКМ. Спр. 198. Річний звіт про науково-дослідну, науково-просвітницьку, експозиційну, фондову та господарську роботу музею за 1966 р. 36 арк.

593. ВА ЗОКМ. Спр. 266. Звіт про науково-дослідну, експозиційну, культурно-масову, фондову, господарську роботу за 1 квартал 1969 р. 39 арк.

594. ВА ЗОКМ. Спр. 360. Річні звіти про роботу Запорізького та Бердянського краєзнавчих музеїв за 1973 р. 33 арк.

595. ВА ЗОКМ. Спр. 385. Річні звіти про роботу Запорізького та Мелітопольського краєзнавчих музеїв за 1975 р. 40 арк.

596. ВА ЗОКМ. Спр. 450. Річний звіт про роботу музею за 1980 р. 44 арк.

597. ВА ЗОКМ. Спр. 471. Річний звіт про роботу музею за 1983 р. 40 арк.

598. ВА ЗОКМ. Спр. 612. Річний звіт про роботу Запорізького обласного краєзнавчого музею за 1988 р. 48 арк.

Запорізький обласний краєзнавчий музей ім. Я.П. Новицького

599. ЗОКМ. Од. зб. Д-8860. Орденська книжка №223234 до ордену Червоної Зірки №1094565 Рыбалко Г.І . ст. майстра цеху холодної прокатки №1 заводу «Запоржсталь». 28 квітня 1945 р. Папір, картон. 7,6x10,4см.

600. ЗОКМ. Од. зб. Д-8864. Орденська книжка №535193 до ордена Леніна №208420 Дорофєєва Н.А майстра з-ду «Запоріжсталь» 7 березня 1953 р. Папір, коленкор. 7,5x10,5 см.

601. ЗОКМ. Од. зб. Д-8865. Орденська книжка №773480 до ордена Трудового Червоного Прапора №95902 Дорофєєва Н.А з-ду «Запоріжсталь». 25 травня 1949 р. Папір, коленкор. 7,5x10,6 см.

602. ЗОКМ. Од. зб. Д-8872. Орденська книжка №949336 до ордена Червоної Зірки №1159881 Васько Віктора Яковича, ст. шихтовщика мартенівського цеху з-ду «Запоріжсталь». 5 квітня 1946 р. Папір, печатка, рукопис. 14x10,2 см.

603. ЗОКМ. Од. зб. Д-8875. Посвідчення до медалі №490465 «За трудову доблесть» Ігнатенко Олександра Михайловича вальцовщика ТЛЩ з-ду «Запорожсталь». 24 квітня 1950 р. Папір, дермантин, печатка, рукопис. 14,7x10,5 см.

604. ЗОКМ. Од. зб. Д-8877. Орденська книжка № 773407 до ордена Леніна № 100635 Копитенко Захара Олексієвича, учасника плавки першого чавуну 16 листопада 1933 року. 25 травня 1949 р. Папір, дермантин, печатка, рукопис. 14,7x10,5 см.

605. ЗОКМ. Од. зб. Д-8878. Орденська книжка Д№929128 до ордену Трудового Червоного Прапора №329596 Косянова Василя Антоновича сталевара мартенівського цеху з-ду «Запоріжсталь». Серпень 1958 р. Папір, дермантин, печатка, рукопис. 14,7x10,5 см.

606. ЗОКМ. Од. зб. Д-8880. Орденська книжка №827566 до ордену Трудового Червоного Прапора №316184 Мороза Миколи Андрійовича (заступника начальника мартенівського цеху). 1955 р. Папір, печатка. 10,5x7,5 см.

607. ЗОКМ. Од. зб. Д-9000. Пенсійна книга Зеленіна В.Я 1936 р. папір, печатка. 15 x18 см.

608. ЗОКМ. Од. зб. Д-9001. Запит про наявність пенсії Зеленіну В.Я. 1936 р. Папір, печатка, фотопапір. 20x15,5 см.

609. ЗОКМ. Од. зб. Д-9053. Посвідчення № 3545 Огорокова Василя Петровича, інженера-нормувальника заводу «Запоріжсталь» про право на відстрочку від призова по мобілізації. 20 юня 1941р. Папір, печатка, рукопис. 10,2x19,9 см.

610. ЗОКМ. Од. зб. Д-9054. Трудова книжка Огорокова В.П. з записами про роботу з 1920 по 1975 р. Папір, печатка, рукопис. 10,3x14 см.

611. ЗОКМ. Од. зб. Д-9069. Листівка «Орден лодыря» Кам'янської газети «За колективізацію» 8.04.1934 р. Висміювала тих, хто не брав участі в будівництві парку культури і відпочинку в Кам'янську. Закликала всіх

громадян вийти працювати на площадку парку. 1934 р. Справа зверху зображений ледар, який сидить на черепасі. Папір, друк. 25x13 см.

612. ЗОКМ. Од. зб. Д-іст. 4797. Фото. Крос в м. Запоріжжя. 1932 р. Фотопапір. 7,5x5,1см.

613. ЗОКМ. Од. зб. Д-іст. 4798. Фото. Крос в м. Запоріжжя. 1932 р. Фотопапір. 7,5x5,1см.

614. ЗОКМ. Од. зб. Д-іст 4799. Фото. Алея санаторію в Кирилівці. 1938 р. Фотопапір. 8,9x13,8см.

615. ЗОКМ. Од. зб. Д-іст 4800. Фото. Корпус санаторія в Кирилівці. Фотопапір. 13,4x8,7см

616. ЗОКМ. Од. зб. МО- 2190. Орден Леніна №208420 Дорофєєва Н.А майстра з-ду «Запоріжсталь» учасника будівництва і пуску аглофабрики. 1952 р. Метал, емаль. Д-40мм. (повернуто власнику Возврат пр МКУ №168 от 26.04.1989 р.)

617. ЗОКМ. Од. зб. МО-2770. Значок. «Ударнику 1932 р., який завершує п'ятирічку». Значок овальної форми, в центрі на білій емалі зображення барель'єфні зображення Леніна, Сталіна, фабрик, греблі Дніпрогесу, пароплава, шестерінки. На обороті №1297. 1932 р. Метал, червона та біла емаль. 37x43 мм.

618. ЗОКМ. Од. зб. МО- 2784. Орден Трудової Слави 2 степеню №3137 Киселя Віталія Олександровича, підручного сталевара (1957-1962 рр.) мартенівського цеха заводу «Запоріжсталь». Метал, емаль. Д-40 мм.

619. ЗОКМ. Од. зб. МО- 2791. Орден Трудового Червоного Прапора №95902 Дорофєєва Н.А майстра з-ду «Запоріжсталь». 1949 р. Метал, емаль. 36x46см.

620. ЗОКМ. Од. зб. МО- 2793. Орден Леніна №2854822 Ягірського Н.А робітника з-ду «Запоріжсталь». 1947 р. Метал, емаль. Д-50 мм.

621. ЗОКМ. Од. зб. МО- 2794. Орден Червоної Зірки №3223846 Ягірського Н.А робітника з-ду «Запоріжсталь». 1948 р. Метал, емаль. Д-50 мм.

622. ЗОКМ. Од. зб. МО- 2804. Медаль «За трудову доблесть» Ігнатенко Олександра Михайловича – учасника будівництва ДГЕС и «Запоріжсталі» вальцовщика ТЛЦ з-ду «Запоріжсталь». 24 квітня 1950 р. Метал, муарова стрічка. 8,7х4,5 см.

623. ЗОКМ. Од. зб. МО- 2805. Орден Трудового Червоного Прапора №31497 Ігнатенко О.М 26 квітня 1945 р. Метал, емаль, муарова стрічка. 10,3х4,5 см.

624. ЗОКМ. Од. зб. МО- 2806. Орден Леніна №100635 Копитенко Захара Олексієвича, учасника плавки першого чавуну 16 листопада 1933 року. Метал, емаль, муарова стрічка. 9,5х4,7 см.

625. ЗОКМ. Од. зб. МО- 2809. Орден Трудового Червоного Прапора №316184 Мороза М.А. 1954 р. Метал, муар. 9,5х4,5 см.

626. ЗОКМ. Од. зб. МО- 2810. Медаль «За трудову доблесть» Мороза М.А. зам.нач.доменного цеху заводу «Запоріжсталь». 1949 р. Метал. 9х4,5 см.

627. ЗОКМ. Од. зб. МО-2818. Орден Трудового Червоного Прапора №44735 Соловійова Луки Лукича, лауреата Державної премії. 1953 р. Метал. 10х5 см.

628. ЗОКМ. Од. зб. МО-2819. Орден Червоної Зірки №1155296 Соловійова Луки Лукича, начальника техвідділу заводу «З/сталь», лауреата Державної премії. Метал, емаль. 5х4,5см.

629. ЗОКМ. Од. зб. МО-2820. Орден Знак Пошани №324074 Соловійова Л.Л. 1958 р. Метал, муар. 10,5х5 см.

630. ЗОКМ. Од. зб. МО-2821. Орден Трудового Червоного Прапора №230421 Соловійова Л.Л. 1953 р. Метал, емаль. 10х5 см.

631. ЗОКМ. Од. зб. МО-2823. Медаль «За трудову доблесть» Соловійова Л.Л. 1949 р. Метал, муар. 9х4,5 см.

632. ЗОКМ. Од. зб. МО-2831. Орден Знак Пошани №23818 Мартинова С.М. –сталевара мартенівського цеху з-да «Запоріжсталь». 1943 р. Метал, емаль. 11,5х3,5 см.

633. ЗОКМ. Од. зб. МО-2837. Орден Олександра Невського №18252 Волкова Сергія Андрійовича, майстра копрового цеху заводу «Запоріжсталь». 1943 р. Метал. 5,5x5 см.

634. ЗОКМ. Од. зб. Ф-іст 4833. Фото. Співробітники підприємств у м. Запоріжжя на суботнику на Дніпробуді. 1927 р. Фотопапір. 15,7 x511,2 см.

635. ЗОКМ. Од. зб. Ф-іст 4862. Фото. Секретар комітету комсомолу з-ду ім. Войкова Я.Агранат з «трикутником» заводу у день від'їзду в ряди РСЧА. 01.11. 1934 р. Фотопапір, картон, рукопис. 22,2x16,3 см.

636. ЗОКМ. Од. зб. Ф-іст 4871. Фото. Вручення колективу Дніпрогесу ордена Леніна. 06.10.1932 р. Фото Ю.Зелінського. Фотопапір. 22x14 см.

Музей історії ПАТ «Дніпроспецсталь»

Поточний архів.

637. МДСС. Поточний архів. «Положення про Музей історії Приватного акціонерного товариства «Електрометалургійний завод “Дніпроспецсталь” ім. О.М. Кузьміна». 12 арк.

Основна фондова збірка (Фонди).

638. МДСС. Фонди. Од. зб. 38. Фото. Загальний вигляд фонтану на території інструментального цеху запорізького заводу «Запоріжсталь». 1938 р.

639. МДСС. Фонди. Од. зб. 46. Фото. Активні агітатори-робітниці і дружини робітників цехів заводу ЗІС, які працювали в період підготовки і проведення виборів у Верховну Раду СРСР. 1937 р.

640. МДСС. Фонди. Од. зб. 59. Фото. Ковалі на суботнику з благоустрою території ковальського цеху. Ружанський А.Н., Снігірь, Малкин М. 1935 р.

641. МДСС. Фонди. Од. зб. 60. Фотокопія. Ударна робота співробітників «Дніпросталі» на земляних роботах – суботник. 25.04.1931г. «

642. МДСС. Фонди. Од. зб. 63. Фото «На згадку про екскурсію з бази відпочинку ім. Ілліча до історичного музею». 24.10.1934 р.
643. МДСС. Фонди. Од. зб. 75. Фото. Будинок для металургів на Соцмісті.
644. МДСС. Фонди. Од. зб. 87. Фото. В одноденному домі відпочинку заводу «Дніпроспецсталь» на острові Хортиця. 10.12.1940 р.
645. МДСС. Фонди. Од. зб. 88. Фото. В червоному куточку прокатного цеху на честь пуску цеху. 1933 р.
646. МДСС. Фонди. Од. зб. 96. Машинопис. Список робітників заводу «Дніпроспецсталь», які загинули в боротьбі з фашистами в 1941-1945 рр.
647. МДСС. Фонди. Од. зб. 98. Машинопис. Наказ №247 по Управлінню будівництва та експлуатації заводу «Запоріжсталь» від 14.10.1932 р. про реорганізацію групи ЗІС в завод інструментальних сталей металургійного комбінату "Запоріжсталь". Копія.
648. МДСС. Фонди. Од. зб. 99. Копія протоколу обшуку у Литвинова С.Г.
649. МДСС. Фонди. Од. зб. 103. Спогади про Кузьміна Анатолія Миколайовича /директор «Запоріжсталі»/.
650. МДСС. Фонди. Од. зб. 104. Машинопис. Наказ №362 по металургійному комбінату «Запоріжсталь» від 21.09.1937 р. про організацію з 1.10.1937 р. самостійного управління ЗІСа.
651. МДСС. Фонди. Од. зб. 109. Телеграма Кузьміну А.М. від Брежнєва Л.І., з привітаннями в зв'язку з 50-річчям і нагородженням орденом Леніна.
652. МДСС. Фонди. Од. зб. 116. Фото. А.М. Кузьмін на святковій трибуні 1 травня.
653. МДСС. Фонди. Од. зб. 118. Машинопис. Лист Кузьміній Ф.Н. /дружини А.М.Кузьміна/ від міністра хімічної промисловості С. Тихомирова із співчуттям щодо смерті її чоловіка. 30.10.1954 р.

654. МДСС. Фонди. Од. зб. 125. Фото. Ветерани-робітники ковальського цеху «Дніпроспецсталі» на відпочинку в заводському профілакторії.

655. МДСС. Фонди. Од. зб. 128. Членський квиток N542163 Рівкіна М.І. – члена профспілки робітників чорної металургії. 1941 р.

656. МДСС. Фонди. Од. зб. 129. Розрахункова книжка Рівкіна М.І. 1940 р.

657. МДСС. Фонди. Од. зб. 216. Фото. Робітники-прокатники, які прибули на комбінат в цехи ЗІСу з Донеччини та Дніпропетровська згідно рішення ЦК КПУ в 1932 р. 1970 р.

658. МДСС. Фонди. Од. зб. 219. Фото. Суботник в профілакторії заводу.

659. МДСС. Фонди. Од. зб. 243. Спогади «Дніпроспецсталівці на сибірській землі, евакуація».

660. МДСС. Фонди. Од. зб. 290-295. Фото. Проводи директора заводу «Дніпроспецсталь» О.Ф.Трегубенка на пенсію, клуб імені А.С.Пушкіна. Серпень 1962 р.

661. МДСС. Фонди. Од. зб. 310. Запрошення Президії Верховної Ради УРСР, Ради Міністрів УРСР і ЦК КП України Трегубенку О.Ф. на прийом на честь учасників святкування 300-річчя «возз'єднання» України з Росією. 24.05.1954 р.

662. МДСС. Фонди. Од. зб. 319. посвідчення №104 Трегубенка О.Ф. про нагородження нагрудним значком «Ударник народної будови автомобільних доріг УРСР» 30.03.1960 р.

663. МДСС. Фонди. Од. зб. 321. Посвідчення № 61 Трегубенка О.Ф.-члена міського комітету КП/б/У м.Запоріжжя. 1951р.

664. МДСС. Фонди. Од. зб. 378. Рукопис. Молитва в ім'я Господа. В роки Великої Вітчизняної війни на фронті ветеран заводу А.І.Чумаченко хранив її.

665. МДСС. Фонди. Од. зб. 434. Фото. Космонавт В.А.Джанібєков в цеху заводу «Дніпроспецсталь». 30.07.1979 р.
666. МДСС. Фонди. Од. зб. 443. Фото. На першотравневій демонстрації. 1978 р.
667. МДСС. Фонди. Од. зб. 459. Посвідчення №31 Єльцова К.С – члена Запорізького обкома КП України.
668. МДСС. Фонди. Од. зб. 461. Членський квиток №147262 Єльцова К.С. – члена Українського товариства охорони пам'яток історії та культури.
669. МДСС. Фонди. Од. зб. 462. Членський внесок за 1965 рік Єльцова К.С. у Всесоюзне товариство Червоного Хреста та Червоного Півмісяця.
670. МДСС. Фонди. Од. зб. 463. Довідка №044101 Єльцова К.С. про проходження занять з правил дорожнього руху при курсах ДО «Автолюбитель УРСР». 14.03.1975 р.
671. МДСС. Фонди. Од. зб. 464. Членський внесок за 1966 рік Єльцова К.С. у Всесоюзне добровільне товариство сприяння армії, авіації і флоту.
672. МДСС. Фонди. Од. зб. 471. Фото. К.С.Єльцов на тенісній площадці.
673. МДСС. Фонди. Од. зб. 472. Фото. Наряду проводить К.С.Єльцов.
674. МДСС. Фонди. Од. зб. 473. Фото. К.С.Єльцов за більярдним столом.
675. МДСС. Фонди. Од. зб. 474. Фото. В президії урочистих зборів, присвячених 50-річчю заводу.
676. МДСС. Фонди. Од. зб. 475. Фото. На заняттях з цивільної оборони. В центрі – К.С.Єльцов. 1982 р.
677. МДСС. Фонди. Од. зб. 521. Фото. На першотравневій демонстрації 1964 р. Перший зліва – К.С.Єльцов, крайній справа – Г.Х.Габуєв. 1964 р.
678. МДСС. Фонди. Од. зб. 524. Фото. Зустріч з чехословацькими металургами. 1967 р.

679. МДСС. Фонди. Од. зб. 635. Телеграма вітальна від колективу вчителів і учнів СШ №32 робітникам, ІТР і службовцям «Дніпроспецсталі» з 25-річчям заводу. 1957 р.

680. МДСС. Фонди. Од. зб. 638. Телеграма адміністрації заводу «Дніпроспецсталь» від дирекції Ярославського автозаводу із запрошенням взяти участь в святкуванні 40-річчя заводу. 1968 р.

681. МДСС. Фонди. Од. зб. 662. Машинопис. Текст виступу т.Буйного М.С. на мітингу, присвяченому врученню колективу заводу Почесної грамоти ВЦРПС.

682. МДСС. Фонди. Од. зб. 727. Диплом 1 ступеню комітету по фізичній культурі і спорту при Запорізькому міськвиконкомі футбольній команді заводу «Дніпроспецсталь» за 1 місце в міській спартакіаді. Запоріжжя. 1958 р.

683. МДСС. Фонди. Од. зб. 728. Грамота центральної ради ДСТ «Авангард» команді заводу «Дніпроспецсталь» за 3 місце в командній першості по вітрильному спорту. 1958 р.

684. МДСС. Фонди. Од. зб. 735. Грамота президії Орджонікідзевського РК ДТСААФ Кабакову А.Г. за активну добросовісну роботу в первинній організації ДТСААФ заводу «Дніпроспецсталь». 23.02.1958 р.

685. МДСС. Фонди. Од. зб. 771. Посвідчення про присвоєння звання «Ударник комуністичної праці» Бриліну В.І. 13.05.1958 р.

686. МДСС. Фонди. Од. зб. 779. Машинопис. Довідка про стан соцзмагання бригад і ударників комуністичної праці на заводі «Дніпроспецсталь».

687. МДСС. Фонди. Од. зб. 781. Рукопис. Зобов'язання колективу бригади № 3 стану «325», яка бореться за право називатись «колективом комуністичної праці».

688. МДСС. Фонди. Од. зб. 786. Машинопис. Лист колективу цеху комуністичної праці – СПЦ-1 заводу «Дніпроспецсталь» Президії XXII з'їзду КПРС. 17.10.1961 р.

689. МДСС. Фонди. Од. зб. 795. Посвідчення № 150 Бессонова І.В.-члена добровільної народної дружини заводу «Дніпроспецсталь». 1960 р.
690. МДСС. Фонди. Од. зб. 796. Посвідчення № 21 Мироненко П.-члена загону «Комсомольський прожектор» заводу «Дніпроспецсталь». 1963 р.
691. МДСС. Фонди. Од. зб. 802. Рукопис. Довідка про присвоєння цехам звання – «Цех комуністичної праці». 1961 р.
692. МДСС. Фонди. Од. зб. 813. Рукопис. Список бригад комуністичної праці заводу «Дніпроспецсталь» станом на 26.09.1961 р.
693. МДСС. Фонди. Од. зб. 871. Грамота ради ДСТ «Авангард» заводу «Дніпроспецсталь» команді шахістів ЦЗЛ за 2 місце по 1 групі цехів в осінній заводській спартакиаді. 5.11.1959 р.
694. МДСС. Фонди. Од. зб. 947. Машинопис. відповідь начальника калібровочного цеху т. Сиглеєва І.Н. на випуск «Комсомольського прожектора» 25.02.1963 р.
695. МДСС. Фонди. Од. зб. 952. Машинопис. Наказ № 123 від 1.03.1963 по СПЦ-1 «Про накладення стягнення на робітника цеху, який пішов з роботи раніше належного часу. Копія.
696. МДСС. Фонди. Од. зб. 966. Машинопис. Відповідь в.о. головного інженера заводу тов. Шаміля на матеріали рейду «Комсомольського прожектору» 21.05.1963 р.
697. МДСС. Фонди. Од. зб. 996. Машинопис. План роботи комісії економічного аналізу «Комсомольського прожектору» заводу «Дніпроспецсталь» на 2 півріччя 1963 року. 15.08.1963 р.
698. МДСС. Фонди. Од. зб. 1058. Машинопис. Наказ № 136 від 9.04.1965 р. директора заводу «Дніпроспецсталь» про преміювання переможців комсомольського змагання на честь 95-ї річниці з дня народження В.І.Леніна.

699. МДСС. Фонди. Од. зб. 1059. Плакат. Зобов'язання соціалістичні колективу запорізького електрометалургійного заводу «Дніпроспецсталь» імені А.Н.Кузьміна. 27.10.1965 р.

700. МДСС. Фонди. Од. зб. 1164. Запрошення взяти участь у виплавці ювілейної 100-мільйонної тони сталі в країні. Плавку веде бригада сталеварів, очолювана Почесним металургом т. Демочкой М.В. на другій печі СПЦ №3. 24.12.1967 р.

701. МДСС. Фонди. Од. зб. 1173. Машинопис. Рапорт про дострокове виконання соціалістичних зобов'язань, взятих на честь 100-річчя з дня народження В.І.Леніна заводом «Дніпроспецсталь» Центральному Комітету КПРС, Президії Верховної Ради СРСР, Раді Міністрів Союзу РСР, ВЦРПС. 1969 р.

702. МДСС. Фонди. Од. зб. 1192. Фото. Яхтсмени.

703. МДСС. Фонди. Од. зб. 1193. Фото. На моторному човні.

704. МДСС. Фонди. Од. зб. 1194. Фото. На відпочинку.

705. МДСС. Фонди. Од. зб. 1195. Фото. На водній станції.

706. МДСС. Фонди. Од. зб. 1196. Фото. На водній станції заводу «Дніпроспецсталь».

707. МДСС. Фонди. Од. зб. 1198. Фото. Баскетболісти.

708. МДСС. Фонди. Од. зб. 1199. Фото. Матч по баскетболу.

709. МДСС. Фонди. Од. зб. 1200. Фото. Штрафний кидок.

710. МДСС. Фонди. Од. зб. 1202. Фото. Під вітрилом.

711. МДСС. Фонди. Од. зб. 1204. Фото. На заводській водній станції.

712. МДСС. Фонди. Од. зб. 1363. Машинопис. Договір про соціалістичне змагання і співробітництво між колективами комбінату «Запоріжсталь» імені С.Орджонікідзе і електрометалургійного заводу «Дніпроспецсталь» імені А.Н.Кузьміна на XII п'ятилітку.

713. МДСС. Фонди. Од. зб. 1369. Фото. Дніпроспецсталівці на базі відпочинку в/о «Польді» в Жлуковицах.

714. МДСС. Фонди. Од. зб. 1373. Фото. Китайська делегація біля заводського палацу культури «Жовтневий». Березень 1983 р.
715. МДСС. Фонди. Од. зб. 1415. Рукопис. Список трудящих заводу «Дніпроспецсталь», відзначених урядовими нагородами відповідно до указу Верховної Ради СРСР від 22.03. 1966 р.
716. МДСС. Фонди. Од. зб. 1416. «Сталь і троянди». Транскриб спогадів В.Г. Онопка, ветерана заводу ДСС. 1970 р.
717. МДСС. Фонди. Од. зб. 1419. Спогади Довбишевої Раїси /секретар комітету комсомолу/.
718. МДСС. Фонди. Од. зб. 1426. Машинопис. «К.С.Єльцов» – спогади С.З.Юдовича.
719. МДСС. Фонди. Од. зб. 1444. Спогади Довбишевої Раїси /секретар комітету комсомолу/.
720. МДСС. Фонди. Од. зб. 1445. Машинопис. Маршрути по запорізькому ордену Трудового Червоного Прапора електromеталургійному заводу «Дніпроспецсталь» – підприємству комуністичної праці.
721. МДСС. Фонди. Од. зб. 1454. Фото. Перший зліт стахановців заводу «Дніпроспецсталь». 1950 р.
722. МДСС. Фонди. Од. зб. 1482. В.П. Акіньшин «Праця сталевара славна та почесна». 10.06.1979 р.
723. МДСС. Фонди. Од. зб. 1485. Рукопись. З біографії О.Ф.Трегубенка.
724. МДСС. Фонди. Од. зб. 1493. Машинопис. Юдович С.З. «Олександр Федорович Трегубенко».
725. МДСС. Фонди. Од. зб. 1511. Плакетка металева «Учаснику Вахти дружби», присвяченої 40-річчю соціалістичного змагання орденосних заводів «Електросталь» і «Дніпроспецсталь». 1977 р.
726. МДСС. Фонди. Од. зб. 1528. Фото групове. На зустрічі в піонертаборі «Чайка». 1975 р.

727. МДСС. Фонди. Од. зб. 1535. Машинопис. Витяг із Постанови колегії Міністерства культури Української РСР «Про присвоєння найменування «Народний музей» Музею історії заводу «Дніпроспецсталь». 26.01.1968 р.

728. МДСС. Фонди. Од. зб. 1536. Машинопис. Розпорядження заст. директора заводу «Дніпроспецсталь» № 258 від 8.05.1973 р. «Про порядок організації роботи музею історії заводу».

729. МДСС. Фонди. Од. зб. 1563. Машинопис. Рапорт колективу ордена Трудового Червоного Прапора електрометалургійного заводу «Дніпроспецсталь» імені А.М.Кузьміна XXV з'їзду КПРС.

730. МДСС. Фонди. Од. зб. 1569. Машинопис. Комплексний план ідеологічної роботи партійної організації запорізького ордена Трудового Червоного Прапора електрометалургійного заводу «Дніпроспецсталь» імені А.М.Кузьміна на 1976 рік.

731. МДСС. Фонди. Од. зб. 1622. Афіша. Вечір-пошанування ветерана громадянської війни, партії і праці заводу «Дніпроспецсталь» Рижка Федора Даниловича в зв'язку з 80-річчям з дня народження. ПК «Жовтневий». 26.12.1979 р.

732. МДСС. Фонди. Од. зб. 1751. Альбом фотографій «Заводу «Дніпроспецсталь» – 25 років» Брагіна Г.Л.

733. МДСС. Фонди. Од. зб. 1758. Додаток до інформації про трьохрічну естафету культури. Завком профспілки заводу «Дніпроспецсталь» 1967 р.

734. МДСС. Фонди. Од. зб. 1777. Машинопис. Перспективний план ПК «Дніпроспецсталь». Запоріжжя, 1979 р.

735. МДСС. Фонди. Од. зб. 1822. В.П. Акіньшин «Праця сталевара славна та почесна». Спогади.

736. МДСС. Фонди. Од. зб. 1824-1831. Набір фотографій з наочної агітації. 8 фото:

737. МДСС. Фонди. Од. зб. 1851. Драгомерецький Ф.П. Щасливий час мого життя» (Спогади про завод «Дніпроспецсталь» 1932–1970 рр.)
738. МДСС. Фонди. Од. зб. 1871. Машинопис. Запитальник науково-дослідницької групи з підготовки нарисів історії заводу «Дніпроспецсталь» до 50-річного ювілею заводу.
739. МДСС. Фонди. Од. зб. 1890. Машинопис. Протокол перевірки виконання договору про соціалістичну співдружність колективів заводу «Дніпроспецсталь» і інституту «УкрНДІспецсталь». 21.03.1982 р.
740. МДСС. Фонди. Од. зб. 1891. Конверт, випущений до 50-річчя заводу «Дніпроспецсталь».
741. МДСС. Фонди. Од. зб. 1912. Запрошення на урочистий вечір, присвячений укладенню договору про дружбу і співробітництво між колективами заводів «Запоріжсталь» і «Дніпроспецсталь». 23.12.1986 р.
742. МДСС. Фонди. Од. зб. 1924. Фото. Група начальників відділів і цехів заводу «Дніпроспецсталь» біля Музею історії Запоріжжя на о.Хортиця після зборів спеціалістів.1985 р.
743. МДСС. Фонди. Од. зб. 1945. Книга обліку пенсіонерів заводу «Дніпроспецсталь».
744. МДСС. Фонди. Од. зб. 2043. Грамота виконкому Запорізької міської ради депутатів трудящих оперативному комсомольському загону дружинників заводу «Дніпроспецсталь» за активну діяльність по боротьбі с правопорушниками.
745. МДСС. Фонди. Од. зб. 2153. Фото. Перша дослідна електрошлакова піч.
746. МДСС. Фонди. Од. зб. 2368. Фото групове. Династія Назаренко.
747. МДСС. Фонди. Од. зб. 2411. Фото. Прокатний цех. Обладнання для вживання чаю.
748. МДСС. Фонди. Од. зб. 2830-2860. Серія фотографій з наочної агітації, розміщених на території заводу «Дніпроспецсталь». 31 фото.

749. ДСС. Фонди. Од. зб. 3148. Міжнародне листування колективу заводу «Дніпроспецсталь» з колективами металургійних підприємств. 1959-1962 рр.

750. МДСС. Фонди. Од. зб. 3169. Серія фотографій про будівництво силами заводу житлових будинків для постраждалих від аварії на Чорнобильській АЕС, село Право Жовтня Яготинського району Київської області. 8 штук.

751. МДСС. Фонди. Од. зб. 3173. Запрошення на ювілейний вечір в ПК «Жовтневий» «Честь колективу – твоя честь», присвяченого 50-річчю термічного цеху. 1983 р.

752. МДСС. Фонди. Од. зб. 3189. Почесна грамота первинній організації заводу «Дніпроспецсталь» за плідну роботу в справі охорони і збереження пам'яток історії і культури від правління Запорізької обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії і культури. Запоріжжя. 21.09.1981 р.

753. МДСС. Фонди. Од. зб. 3219. Телеграма колективу комуністичної праці-сталеплавильного цеху № 1 заводу «Дніпроспецсталь» ХХІІ з'їзду КПРС про дострокове виконання соціалістичних зобов'язань.

754. МДСС. Фонди. Од. зб. 3261. Машинопис. «Праця сталевара славна та почесна». Спогади ветерана праці заводу «Дніпроспецсталь» В.П. Акіньшина. 8.04.1970 р.

755. МДСС. Фонди. Од. зб. 3351. Грамота Радянського комітету ветеранів війни заводу «Дніпроспецсталь» за активну участь в роботі з військово-патріотичного виховання молоді. 5.10.1972 р.

756. МДСС. Фонди. Од. зб. 3392. Фото групове. На відпочинку в санаторії імені Чкалова. На фото: О.Ф. Трегубенко з дружиною, Решетнікови, Н.М.Чуйко. Одеса. 1958 р.

757. МДСС. Фонди. Од. зб. 3393. Фото групове. В Одеському театрі опери і балету. Зліва направо: І.І.Демидов, Л.Я. Чуйко, Н.М. Чуйко. 4.06.1965 р.

758. 3396. Фото. Н.М. Чуйко с дружиною на відпочинку в Криму.
759. МДСС. Фонди. Од. зб. 3461. Посвідчення № 8537 Лахно В.А. – дружинника добровільної народної дружини заводу «Дніпроспецсталь» 1.01.1973 р.
760. МДСС. Фонди. Од. зб. 3462. Риболовний квиток Лахно В.А. на право лову риби з човна на ділянках Каховського і Запорізького водосховищ. 1988 р.
761. МДСС. Фонди. Од. зб. 3463. Фотопортрет груповий. Учасники ювілейної плавки в день 100-ряччя з дня народження В.І.Леніна. 22.04.1970 р.
762. МДСС. Фонди. Од. зб. 3464. Фото. В.А. Лахно під час збору грибів. 1983 р.
763. МДСС. Фонди. Од. зб. 3465. Фото групове. Перед парадом 1 травня 1956 р. в бесідці СПЦ № 2.
764. МДСС. Фонди. Од. зб. 3466. Фото. В.А. Лахно на охоті в запорізьких плавнях. 18.09.1981 р.
765. МДСС. Фонди. Од. зб. 3466а. Фото. В.А. Лахно на риболовлі в м. Сталінську. 1953 р.
766. МДСС. Фонди. Од. зб. 3515. Вітання Звон В.М. від адміністрації заводу «Дніпроспецсталь» з 10-річчям роботи на заводі.
767. МДСС. Фонди. Од. зб. 3604. Значок «Днепрострой 1928-1932 гг.» № 5178 Погудина В.Т., ветерана праці заводу «Дніпроспецсталь», активного учасника Дніпровського будівництва.
768. МДСС. Фонди. Од. зб. 3605. Посвідчення Народного комісаріату важкої промисловості Погудіну В.Т. – активному учаснику Дніпровського будівництва на право носіння значка за № 5178 із зображенням Дніпровської греблі і гідроелектростанції. Жовтень 1932 р. 5.04.1935г.
769. МДСС. Фонди. Од. зб. 3606. Фотокопія. «Перший метал на Дніпровському току». Газета «Известия» 11.10.1932 р.
770. МДСС. Фонди. Од. зб. 3607. Фотокопія. «Перша плавка якісної сталі на дніпровському току. 12.10.1932 р.

771. МДСС. Фонди. Од. зб. 3613. Фото. Житловий будинок електрометалургів на проспекті Леніна.
772. МДСС. Фонди. Од. зб. 3614. Фото. Електрометалурги на спартакіаді.
773. МДСС. Фонди. Од. зб. 3615. Фото. В піонерському таборі «Чайка» заводу «Дніпроспецсталь».
774. МДСС. Фонди. Од. зб. 3616. Фото. Кімната відпочинку в профілакторії заводу «Дніпроспецсталь».
775. МДСС. Фонди. Од. зб. 3617. Фото. Битовки цеху столових приборів.
776. МДСС. Фонди. Од. зб. 3618. Фото. Дитяча дача заводу «Дніпроспецсталь».
777. МДСС. Фонди. Од. зб. 3619. Фото. Піонерський табір «Чайка» на Великому Лугу.
778. МДСС. Фонди. Од. зб. 3620. Фото. Профілакторій заводу «Дніпроспецсталь». Вид з боку Дніпра.
779. МДСС. Фонди. Од. зб. 3621. Фото. Гардероб битовки цеху столових приборів.
780. МДСС. Фонди. Од. зб. 3622. Фото. Самодіяльність заводу «Дніпроспецсталь».
781. МДСС. Фонди. Од. зб. 3623. Фото. Горніст. Піонерський табір «Чайка».
782. МДСС. Фонди. Од. зб. 3624. Фото. В спортивному клубі заводу «Дніпроспецсталь».
783. МДСС. Фонди. Од. зб. 3625. Фото. Дільниця затишку в цеху.
784. МДСС. Фонди. Од. зб. 3677. Брошура. «Коллективний договір на 1971 рік запорізького ордена Трудового Червоного Прапора електрометалургійного заводу «Дніпроспецсталь» імені А.Н. Кузьміна». Запоріжжя. 1971 р.

785. МДСС. Фонди. Од. зб. 3738а. Альбом фотографій. «50-річчю стаханівського руху присвячується» 1985 р.

786. МДСС. Фонди. Од. зб. 3739. Альбом. «Трудові рапорти колективів цехів, служб і відділів ХХІV з'їзду КПРС». Запорізький ордена Трудового Червоного Прапора електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь». Запоріжжя. 1971 р.

787. МДСС. Фонди. Од. зб. 3742. «Профілакторій заводу «Дніпроспецсталь». Художник Мацегора Григорій Прокопович. Полотно, олія. 45Х60 см, 1982 р.

788. МДСС. Фонди. Од. зб. 3743. «Водна станція заводу «Дніпроспецсталь». Художник Мацегора Г.П. Картон, олія. 48Х78 смю 1982 р.

789. МДСС. Фонди. Од. зб. 3744. «Пейзаж». Художник Стахарний Олексій Юхимович. Полотно, олія. 37Х46 см.

790. МДСС. Фонди. Од. зб. 3745. «Портрет директора «Запоріжсталі А.М.Кузьміна». Художник Плавкін Олександр Володимирович. Полотно, олія. 46Х48 см. (Передано 15.11.2017 р. в якості подарунку від колективу комбінату «Запоріжсталь»).

Колекція «Фотонегативи з історії заводу» (КФІЗ).

791. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 1. СПЦ №1. Загальний вигляд цеху, зруйнованого німецько-фашистськими загарбниками у період 1941-1943 рр. Ф/п. 1949 р.

792. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 14. СПЦ №2. Загальний вигляд руйнувань. Ф/п. 1949 р.

793. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 22. Панорама руйнувань прокатного цеху в період війни 1941–1943 рр. Ф/п. 1949 р.

794. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 187. СПЦ №2 Момент зливу металу. Ф/п. 20.10.1949 р.

795. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 259. СПЦ №1. залізного лому на платформи для вивозу. Ф/п. 15.03.1950 р.
796. МДСС. КФІЗ. Од. зб.498. СПЦ №3 Будівництво цеху. Вид зверху. Монтаж колон зовнішньої сторони. Ф/п. 1951 р.
797. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 507. Прокатний цех. Вид зверху на стан «550» під час будівництва. Ф/п. 1951 р.
798. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 564. Прокатний цех. Летючі ножиці стану «550». Ф/п. 1952. р.
799. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 591. Прокатний цех. Майстерня підшипників рідинного тертя. Ф/п. 1.09.1953 р.
800. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 618. Мітинг присвячений перебуванню героїв Запорізької дивізії, які визволяли м. Запоріжжя від німецьких фашистів. Ф/п. 1953 р
801. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 620. Мітинг з приводу смерті Й.В. Сталіна (трибуна трауру). Ф/п. 5.03.1953 р.
802. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 621. Мітинг з приводу смерті Й.В. Сталіна. Ф/п.1953 р.
803. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 622. Мітинг з приводу смерті Й.В. Сталіна. Ф/п.1953 р.
804. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 623. Парад 1 Травня 1953 р. Колона дніпроспецсталівців. Ф/п. 1953 р.
805. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 624. керівництво заводу на демонстрації 1 Травня. Ф/п. 1953 р.
806. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 629. Перебування піонерів заводу «Електросталь» з Підмосков'я в гостях в піонертаборі заводу «Дніпроспецсталь». Ф/п. 15.08.1953 р.
807. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 635. Гості піонери «Електосталі» відвідали місце, де в Запоріжжі росте 700-річний дуб. Ф/п. 1953 р.
808. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 637. Житловий будинок заводу «Дніпроспецсталь» по проспекту Леніна. Ф/п. 20.08.1953р.

809. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 638. Житловий будинок по вул. Раднаркомівській (54-х квартирний). Ф/п. 1953 р.
810. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 639. Житловий будинок по вул. Кагановича (32-х квартирний). Ф/п. 1953 р.
811. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 640. Житловий будинок по вул. Миру заводу «Дніпроспецсталь». Ф/п. 1953 р.
812. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 641. Житловий будинок по вул. Миру заводу «Дніпроспецсталь». Ф/п. 1953 р.
813. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 642. Знатний сталевар «Електросталі» Лауреат сталінської премії т.Рябушкін із знатним сталеваром заводу «Дніпроспецсталь» М.С.Семикопенко. Ф/п. 25.08.53 р.
814. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 643. Старший коваль ковальського цеху Х.Саламбаш підписує соцзобов'язання про змагання з ковалями «Електросталі». Ф/п. 1953 р.
815. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 660. Піонертабір «Чайка». Відкриття табору. Урочиста лінійка. Ф/п. р.
816. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 692. Самодіяльність клубу імені Пушкіна. Хоровий гурток. Ф/п. 19.12.1953 р.
817. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 694. Заняття гуртка політшколи 1-го року навчання, відкритого вперше Ф/п. 1.10.1952 р.
818. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 729. Мітинг присвячений «возз'єднанню» Росії з Україною і нагородження столиці України м. Києва орденом Леніна на честь 300-річчя. Ф/п. 1954 р.
819. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 737. Водна станція заводу «Дніпроспецсталь», де металурги проводили свій недільний відпочинок. Ф/п. 28.08.1954 р.
820. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 746. ЦСтПр. Загальний вигляд будівництва цеху столових приборів з нержавіючої сталі на заводі «Дніпроспецсталь». Ф/п. 15.06.1954 р.

821. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 858. СПЦ №2. Пристосування для ламання футеровки в сталеплавильній печі. Пропозиція тов. Яценка. Ф/п. 20.03.1956 р.
822. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 977. Обдирочний цех. Гідравлічний прес у 120 т. Пропозиція тов. Кізім В.Ф. Ф/п. 1957 р.
823. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 1082. СПЦ. №2. Робота сталевара біля печі. Ф/п. 20.04.1958 р
824. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 1086. СПЦ №1. Бригада раціоналізаторів: Адзериho, Демиденко, Юрковський. Ф/п. 27.04.1958 р.
825. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 1162. Відвідання китайською делегацією. Ф/п. 21.09.1959 р.
826. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 1165. Сталевари Буйний М.С. і Галушка Д.Ф. обмінюються досвідом своєї роботи з іншими сталеварами. Ф/п. Червень 1959 р.
827. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 1182. СПЦ №2. Профгрупорг тов. Бородін І.Я. проводить читку матеріалів з газет. Ф/п. 1959 р.
828. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 1185. ЦСтПр. Начальник зміни Беліков М.П. знайомить комсомольців зміни з матеріалами перебування т.Хрущова в Америці. Ф/п. 1959 р.
829. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 1223. Залізничний цех. Комуністична бригада тов. Сміщенко В.И. Зліва направо: Патрушев В.В. – помічник машиніста, Сміщенко В.І. – машиніст, Мирончук В.С. – підкрановий робітник. Ф/п. 13.02.1960 р.
830. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 1248. Ковальський цех. Бригада комуністичної праці тов.Саламбаш Х.Ф/п. 1960 р.
831. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 1276. Мітинг Орджонікідзевського району з приводу взяття зобов'язань бути районом комуністичної праці на стадіоні «Будівельник». Загальний вид. Ф/п. 11.07.1960 р.
832. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 1594. Загальнозаводський мітинг. Вручення перехідного Червоного Прапора Ради Міністрів УРСР заводу

«Дніпроспецсталь» і присудження першого місця серед заводів. Ф/п. 09.05.1963 р.

833. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 1819. Наочна агітація по заводу та місту. Ф/п. 20.05.1965 р.

834. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 2145. Заводське святкування Дня металургів на водній станції. Юшка, гра в шахи, підняття ваги. Ф/п. 21.07.1968 р.

835. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 2216. СПЦ № 5. Відвідання заводу президентом Академії Наук СРСР М.В.Келдишем і президентом АН УРСР Б.Є.Патоном. Ф/п. 14.05.1969 р.

836. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 2320. Парткабінет. Виступ секретаря обкому КПУ Петрикіна перед працівниками заводу на честь 100-річчя В.І.Леніна. Ф/п. 20.03.1970 р.

837. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 2699. Театр ім. Щорса. Урочистий вечір присвячений врученню Ювілейного Знаку заводу «Дніпроспецсталь» на честь 50-річчя утворення СРСР. Ф/п. 26.12.1972 р.

838. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 2798. Колектив ЦЗЛ в колгоспі. Ф/п. 01.10.1973 р.

839. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 3316. УТМР. На стендовому стрільбищі заводські мисливці. Ф/п. 1975 р.

840. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 3338. Заводські рибалки на зимовій риболовлі біля с.Скельки. Ф/п. 1976 р.

841. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 3366. ПК «Металургів». Вечір зустрічі трудових династій.

842. МДСС. КФІЗ. 4005. Династія Буряковых.

843. МДСС. КФІЗ. 4006. Династія Левченко.

844. МДСС. КФІЗ. 4007. Династія Домбровских.

845. МДСС. КФІЗ. 4008. Династія Дроздовых.

846. МДСС. КФІЗ. 4009. Династія Форштатов.

847. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 4745. Алтагір. База відпочинку «Весна». Відпочинок працівників на човнах, база з моря. Ф/п. 1979 р.

848. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 4834. ПК «Жовтневий». Свято 8 березня. Ф/п. 1980 р.
849. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 6025. Прокатний цех. Зустріч робітників цеху з ветеранами виробництва по книзі Л.І.Брежнєва «Відродження». Виступає ветеран праці В.Т.Погудін. Ф/п. 1982 р.
850. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 6052. Мисливський колектив № 39 на зимовій риболовлі – змагання гарнізонні. Ф/п. 20.02.1982 р.
851. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 6368. Кирилівка, база відпочинку «Металлург». Ф/п. 10.06.1984 р.
852. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 6804. Комітет комсомолу. Відкриття клубу «Господарочка» в жіночому гуртожитку №8. Ф/п. 30.11.1989 р.
853. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 6881. ЦЗЛ. Новорічний вечір в ЦЗЛ. Ф/п. 1992 р.
854. МДСС. КФІЗ. Од. зб. 6516. ЦО. Цивільна оборона. Заводський райвиконком. Ф/п. 08.08.1997 р.

Колекція «Фотонегативи-портрети» (КФП)

855. МДСС. КФП. Од. зб. 7. Портрет працівника прокатного цеху 30.08.1929 року народження Авруніна Павла Михайловича. Ф/п.
856. МДСС. КФП. Од. зб. 11. Портрет працівника заводууправління 1929 року народження Адзерихо Володимира Васильовича. Ф/п.
857. МДСС. КФП. Од. зб. 16. Портрет працівника СПЦ-2 25.07.1935 року народження Александрова Віктора Михайловича. Ф/п.
858. МДСС. КФП. Од. зб. 29. Портрет працівника ЦЗЛ.03.1927 року народження Антипенко Григорія Івановича. Ф/п.
859. МДСС. КФП. Од. зб. 90. Портрет працівника ЦСтПр 08.06.1930 року народження Бондаренка Анатолія Потаповича. Ф/п.
860. МДСС. КФП. Од. зб. 114. Портрет працівника відділу капітального будівництва 1924 року народження Бузунова Івана Степановича. Ф/п.

861. МДСС. КФП. Од. зб. 118. Портрет 1 секретаря комітету комсомолу Бурова, 1932 року народження. Ф/п.
862. МДСС. КФП. Од. зб. 132. Портрет працівника залізничного цеху Великоднього Миколи Костянтиновича 21.11.1915 року народження. Ф/п.
863. МДСС. КФП. Од. зб. 163. Портрет сталевара СПЦ-2 Вилегжаніна Аркадія Олексійовича 24.08.1928 року народження. Ф/п.
864. МДСС. КФП. Од. зб. 282. Портрет члена профкому Дорошенка Олександра Миколайовича. 19.01.1948 року народження. Ф/п.
865. МДСС. КФП. Од. зб. 299. Портрет Єльцова Костянтина Сергійовича, 22.12.1917 року народження [у 1962 – 1982 роках був директором ДСС, з 1971 р. Герой Соціалістичної Праці].
866. МДСС. КФП. Од. зб. 376. Портрет працівника заводууправління, винахідника [технологій отримання неіржавіючих сталей] Іоффе Ізраїля Яковича 23.08.1922 року народження. Ф\п.
867. МДСС. КФП. Од. зб. 941. Портрет працівника калібровочного цеху Сидорова Кіма Вікторовича 31.07.1929 року народження. Ф\п.
868. МДСС. КФП. Од. зб. 949. Портрет працівника СПЦ-5 Сінченко Анатолія Івановича 01.12.1926 року народження Ф\п.
869. МДСС. КФП. Од. зб. 1093. Портрет працівника СПЦ-2 Хілобока Володимира Яковича 10.09.1947 року народження. Ф\п.
870. МДСС. КФП. Од. зб. 1094. Портрет працівника ЦЗЛ Хитрика Абрама Ісаковича 04.07.1921 року народження. Ф\п.
871. МДСС. КФП. Од. зб. 1120. Портрет працівника прокатного цеху Черняка Миколи Костянтиновича 1921 року народження. Ф\п.
872. МДСС. КФП. Од. зб. 1122. Портрет працівника калібровочного цеху Чиглакова Ничипора Мусійовича 24.03.1933 року народження. Ф\п.
873. МДСС. КФП. Од. зб. 1156. Портрет працівника заводууправління Шилова Михайла Івановича 21.11.1910 року народження. Ф\п.

874. МДСС. КФП. Од. зб. 1165. Портрет працівника СПЦ-2 та заводууправління Шматченка Василя Васильовича 17.03.1928 року народження. Ф\п.

875. МДСС. КФП. Од. зб. 1166. Портрет працівника СПЦ-1, ВВО Шовіна Олександра Михайловича 21.12.1934 року народження. Ф\п.

876. МДСС. КФП. Од. зб. 1171. Портрет працівника СПЦ-1 Шульте Юлія Августовича 1910 року народження. Ф\п.

Експозиційне зібрання (Експозиція).

877. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1. «Підготовка до пуску, монтаж першої 10-тонної печі «Демаг»» в електросталеплавильному цеху №1 Заводу інструментальних сталей». Художник Коробов В.А. Полотно, олія. 135 x 195 см.

878. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2. Фотокопія. Виписка з протоколу №11/298 Ради Народних Комісарів СРСР від 17.04.1929 р. «Про споживачів енергії Дніпровської ГЕС».

879. МДСС. Експозиція. Од. зб. 3. Фотокопія. Виписка з протоколу засідання Президії ВРНГ СРСР №24 від 01.07.1929 р. «Про спостереження і керівництво будівництвом Дніпровського промислового комбінату».

880. МДСС. Експозиція. Од. зб. 6. Фотокопія. Виписка з протоколу засідання Президії ВРНГ СРСР №29 від 10.08.1929 р. «Про Дніпровський комбінат».

881. МДСС. Експозиція. Од. зб. 7. Фотокопія. Протокол №20 засідання Всеукраїнського Комітету сприяння Дніпробуду. 4 аркуші. 08.12.1928 р.

882. МДСС. Експозиція. Од. зб. 13. Посвідчення Г.І.Єскіна – активного учасника Дніпровського будівництва на право носіння знака за N5652 із зображенням Дніпровської греблі та гідроелектростанції. Народний комісаріат важкої промисловості. Москва. Жовтень 1932 р.

883. МДСС. Експозиція. Од. зб. 14. Набір фотолистівок «Дніпрогес ім. Леніна» з видами на Дніпрогес і заводи Дніпрокомбінату. /19 фотолистівок/.

884. МДСС. Експозиція. Од. зб. 43. Фото. Панорама початку будівництва заводу інструментальних сталей.

885. МДСС. Експозиція. Од. зб. 48. Посвідчення № 89 від 01.12.1932 р. Глозмана Б.Л. про преміювання значком «Дніпробуду» № 89 за проявлену ініціативу та ударне виконання дострокового бетонування несівних конструкцій сталеплавильного цеху З.І.С.у.

886. МДСС. Експозиція. Од. зб. 50. Фото. На будівельній площадці Дніпрокомбінату.

887. МДСС. Експозиція. Од. зб. 53. Фото. Будівництво ковальського цеху. Опорні ліси. 10.06.1931р.

888. МДСС. Експозиція. Од. зб. 55. Фото. Монтаж молоту в ковальському цеху. 1932 р.

889. МДСС. Експозиція. Од. зб. 56. Фото. Будівництво прокатного та термічного цехів. 1932 р.

890. МДСС. Експозиція. Од. зб. 59. Фото. Монтаж прокатного стану. 1932 р.

891. МДСС. Експозиція. Од. зб. 61. Машинопис. Постанова Секретаріату Обкому КП/б/У від 8.10.1932 р. "Про мобілізацію 900 комсомольців для роботи на «Запоріжсталі» ". Копія.

892. МДСС. Експозиція. Од. зб. 62. Комсомольський квиток № 1539200 Волика П.Є. Виданий 16.01.1939 р.

893. МДСС. Експозиція. Од. зб. 63. Машинопис. Постанова Секретаріату ЦК ЛКСМУ від 20.08.1932 р. «Про мобілізацію 3000 комсомольців для роботи на будівництві «Запоріжсталі».

894. МДСС. Експозиція. Од. зб. 64. Фотокопія грамоти «Активному борцеві за дніпровську сталь» Бражник Ф.А. від комітету ЛКСМУ сталюкомбінату. 1.09.1933 р.

895. МДСС. Експозиція. Од. зб. 65. Машинопис. Постанова Секретаріату Одеського обкому ЛКСМУ від 10.09.1932 р. «Про мобілізацію 580 комсомольців для роботи в «Запоріжсталі». Копія.

896. МДСС. Експозиція. Од. зб. 66. Машинопис. Відрядження на постійну роботу на «Запоріжсталь» в рахунок мобілізованих 3000 комсомольців тов. Дикий П.М., Дропіро М.З., Іващенко І.Н.

897. МДСС. Експозиція. Од. зб. 81. Фото. М.І.Калінін і С.Орджоникідзе направляються на загальнозаводський мітинг, присвячений випуску першої плавки. Ф/п. 10.10.1932 р.

898. МДСС. Експозиція. Од. зб. 90. Чорнильний прибор з першої відливки запорізької електросталі. Передав ветеран праці заводу «Дніпроспецсталь» В.М.Курилюк. 1932 р.

899. МДСС. Експозиція. Од. зб. 114. Фотокопія грамоти «Кращому ударнику в боротьбі за високоякісну дніпровську сталь» тов. Зель. 23.07.1933 р.

900. МДСС. Експозиція. Од. зб. 115. Фото. С.П. Лебедев першим на заводі отримав трудову книжку.

901. МДСС. Експозиція. Од. зб. 116. Посвідчення № 1069 про нагородження Лебедева С.П. медаллю «За трудову відзнаку».

902. МДСС. Експозиція. Од. зб. 147. Розрахункова книжка № 286 Ривкіна М.І., майстра ковальського цеху ЗІСу. 24.01.1935 р.

903. МДСС. Експозиція. Од. зб. 160. Скульптурна група «Будівничі заводу інструментальних сталей». Скульптор В.К. Дубінін. Мідь, ковка.

904. МДСС. Експозиція. Од. зб. 161. Портрет А.М. Кузьміна. Графіка.

905. МДСС. Експозиція. Од. зб. 162. Записна книжка А.М. Кузьміна.

906. МДСС. Експозиція. Од. зб. 163. Окуляри з футляром А.М. Кузьміна.

907. МДСС. Експозиція. Од. зб. 164. Пропуск А.М. Кузьміна.

908. МДСС. Експозиція. Од. 165. Машинопис. Наказ Народного комісара чорної металургії СРСР Ф.Меркулова № 607 від 27.10.1939 р. «Про розукрупнення металургійного комбінату «Запоріжсталь».

909. МДСС. Експозиція. Од. зб. 167. Орденська книжка № 190830 А.М.Кузьміна 15.01.1945 р. Перелік орденів: «Знак пошани» № 61868, два

ордена Леніна № 38018 и № 66235, три ордена Трудового Червоного Прапора № 90667, № 237591 і №259679.

910. МДСС. Експозиція. Од. зб. 169. Телеграма урядова А.М.Кузьміну з приводу 50-річчя і нагородження орденом Леніна від міністра промбудматеріалів УРСР Григор'єва.

911. МДСС. Експозиція. Од. зб. 170. Телеграма А.М.Кузьміну від колективу заводу «Дніпроспецсталь» з приводу 50-річчя і нагородження орденом Леніна. 20.10.1953 р.

912. МДСС. Експозиція. Од. зб. 339. Довідка №0-39 Чумаченка А.І. про те, що він з родиною в зв'язку з евакуацією м. Запоріжжя виїхав в с. Нельговка Андріївського району Запорізької області. 8.09.1941 р.

913. МДСС. Експозиція. Од. зб. 343. Справка Чумаченка А.І. про евакуацію в Андріївський район Запорізької області. 15.09.1941 р.

914. МДСС. Експозиція. Од. зб. 340. Фото. А.І.Чумаченко на дійсній військовій службі.

915. МДСС. Експозиція. Од. зб. 341. Книжка червоноармійська Чумаченка А.І. 2.10.1945 р.

916. МДСС. Експозиція. Од. зб. 344. Грамота мол. сержанта Чумаченко А.І. за чесне служіння Вітчизні і народу від командування військової частини. 30.10.1945 р.

917. МДСС. Експозиція. Од. зб. 345. Лист А.І.Чумаченка з військового госпіталю жінці. 20.09.1944 р.

918. МДСС. Експозиція. Од. зб. 346. Тимчасове посвідчення № 506216 червоноармійця Чумаченко А.І. про нагородження за зразкове виконання бойових завдань на фронті боротьби з німецькими загарбниками медаллю «За бойові заслуги» № 2497239.10.08.1945 р.

919. МДСС. Експозиція. Од. зб. 347. Посвідчення Чумаченка А.І. в тому, що він з 10.12.1944 р. перебуває на військовій службі в Червоній Армії, в/ч 09534. 18.03.1945 р.

920. МДСС. Експозиція. Од. зб. 348. Подячний лист мол.сержанту Чумаченку А.І. від командира 482 стрілецького Нарвського полку.
921. МДСС. Експозиція. Од. зб. 379. Зі спогадів Драгомерецького Ф.П. «Щасливий час мого життя».
922. МДСС. Експозиція. Од. зб. 380. Машинопис. «На Сибірській землі». Із спогадів ветерана заводу Н.П. Василевича.
923. МДСС. Експозиція. Од. зб. 381. Машинопис. «Поріднилися на все життя». Із спогадів ветерана заводу, почесного металурга а Л.Косякова.
924. МДСС. Експозиція. Од. зб. 383. Машинопис. Список працівників та ІТР заводу «Спецсталь» КМК, які достроково завершили річний план 1944 р.
925. МДСС. Експозиція. Од. зб. 385. Машинопис. Список працівників, які з 18.08. по 3.10.1941 р. брали участь в демонтажі та евакуації обладнання, агрегатів і матеріалів заводу «Дніпроспецсталь» до Новокузнецьку (Сталінськ).
926. МДСС. Експозиція. Од. зб. 392. Посвідчення № 7638 до нагрудного знаку «Відмінник соціалістичного змагання чорної металургії» Драгомерецького Ф.П. 10.06.1944 р.
927. МДСС. Експозиція. Од. зб. 404. Мандат № 121 Трегубенка О.Ф. – делегата другої партійної конференції Орджоникідзевського району м.Сталінська. 11.03.1944 р.
928. МДСС. Експозиція. Од. зб. 438. Фото. Сталеплавильний цех №1. Руїни.
929. МДСС. Експозиція. Од. зб. 440. Фото. Сталеплавильний цех №2. Руїни.
930. МДСС. Експозиція. Од. зб. 441. Фото. Сталеплавильний цех №2. Руїни.
931. МДСС. Експозиція. Од. зб. 442. Фото. Прокатний цех. Руїни.
932. МДСС. Експозиція. Од. зб. 443. Фото. Прокатний цех. Руїни.
933. МДСС. Експозиція. Од. зб. 444. Фото. Ковальський цех. Руїни.

934. МДСС. Експозиція. Од. зб. 445. Фото. Ковальський цех. Руїни.
935. МДСС. Експозиція. Од. зб. 446. Фото. Термічний цех. Руїни.
936. МДСС. Експозиція. Од. зб. 447. Фото. Термічний цех. Руїни.
937. МДСС. Експозиція. Од. зб. 462. Фото. Відбудова заводу «Дніпроспецсталь». Загальний вигляд робіт на становому прогоні та в нагрівальних колодязях.
938. МДСС. Експозиція. Од. зб. 463. Фото. Фундамент и загальний вигляд котловану стана «825» під час відновлення заводу.
939. МДСС. Експозиція. Од. зб. 464. Фото. Прокатний цех. Загальний вигляд колон під час відновлення.
940. МДСС. Експозиція. Од. зб. 465. Фото. Відбудова заводу «Дніпроспецсталь». Монтаж стану «825».
941. МДСС. Експозиція. Од. зб. 466. Фото. Прогін печей ковальського цеху в період відбудовних робіт.
942. МДСС. Експозиція. Од. зб. 467. Фото. Ковальський цех. Монтаж печей в пічному прогоні під час відбудови заводу.
943. МДСС. Експозиція. Од. зб. 468. Фото. На відбудові зруйнованих цехів заводу.
944. МДСС. Експозиція. Од. зб. 469. Фото. Розбирання завалів від руйнувань.
945. МДСС. Експозиція. Од. зб. 470. Фото. Збирання перед монтажем дугових електросталеплавильних печей на відкритому повітрі.
946. МДСС. Експозиція. Од. зб. 471. Фото. Повоєнна плавка електросталі.
947. МДСС. Експозиція. Од. зб. 472. Фото. Злив металу в ківш.
948. МДСС. Експозиція. Од. зб. 480. Акт прийому сталеплавильного цеху №2, м. Запоріжжя, жовтень 1948 р.
949. МДСС. Експозиція. Од. зб. 481. Акт прийому стану 825 мм прокатного цеху заводу «Дніпроспецсталь», м. Запоріжжя, липень 1950 р.

950. МДСС. Експозиція. Од. зб. 489. Бюст директора заводу «Дніпроспецсталь» О.Ф.Трегубенка. Мідь, ковка. Скульптор В.К.Дубінін.

951. МДСС. Експозиція. Од. зб. 490. Почесна грамота «За досягнуті високі виробничі успіхи в соціалістичному змаганні» від Ради Народного господарства та облпрофспілки Трегубенку О.Ф.

952. МДСС. Експозиція. Од. зб. 491. Почесна грамота Трегубенка О.Ф. за довгорічну та бездоганну роботу на посаді директора заводу «Дніпроспецсталь» від Запорізького обкому КПУ та виконкому обласної Ради депутатів трудящих. 17.08.1962 р.

953. МДСС. Експозиція. Од. зб. 492. Депутатський квиток № 400 Трегубенка О.Ф. – депутата Запорізької міської Ради депутатів трудящих. 1939 р.

954. МДСС. Експозиція. Од. зб. 493. Депутатський квиток № 406 Трегубенка О.Ф. – депутата Запорізької міської Ради депутатів трудящих. 1947 р.

955. МДСС. Експозиція. Од. зб. 494. Депутатський квиток № 131 Трегубенка О.Ф. – депутата Верховної Ради УРСР від Запорізького Орджонікідзевського виборчого округу. 1955 р.

956. МДСС. Експозиція. Од. зб. 495. Адреса вітальна з приводу виходу на заслужений відпочинок Трегубенку О.Ф. від колективу електрометалургів «Дніпроспецстали».

957. МДСС. Експозиція. Од. зб. 496. Посвідчення Трегубенка О.Ф. – директора Запорізького металургійного заводу «Дніпроспецсталь». 1956 р.

958. МДСС. Експозиція. Од. зб. 497. Посвідчення № 654 Трегубенка О.Ф. - директора заводу «Дніпроспецсталь».

959. МДСС. Експозиція. Од. зб. 498. Запрошення № 0381 учаснику Всесоюзної наради передовиків змагання за звання бригад і ударників комуністичної праці Трегубенка О.Ф.

960. МДСС. Експозиція. Од. зб. 499. Мандат № 133 Трегубенка О.Ф. – делегата II міської конференції профспілки робітників металургійної промисловості від заводу «Дніпроспецсталь».

961. МДСС. Експозиція. Од. зб. 500. Грамота ВЦРПС Трегубенку О.Ф. за досягнуті виробничі успіхи в роботі і в зв'язку з 25-річчям з дня початку експлуатації заводу. № 6424 від 4.11.1957 р.

962. МДСС. Експозиція. Од. зб. 501. Телеграма урядова Трегубенку О.Ф. з поздоровленнями з приводу присудження Ленінської премії за розробку і впровадження у виробництво нового електрошлакового способу виплавки сталей. [1963 р.].

963. МДСС. Експозиція. Од. зб. 505. Афіша. Біографія кандидата в депутати Верховної Ради УРСР від Запорізького Орджонікідзевського виборчого округу № 131 Трегубенка О.Ф. 1951 р.

964. МДСС. Експозиція. Од. зб. 506. Газета «Електрометалург» № 49/1064/ від 22.06.1963 р. з некрологом про смерть О.Ф. Трегубенка.

965. МДСС. Експозиція. Од. зб. 510. «Перша післявоєнна плавка запорізької якісної сталі 26.10.1948 р.». Художник Хівренко В.І. Полотно, олія. 135 x 195 см.

966. МДСС. Експозиція. Од. зб. 523. Машинопис. Героїчна оборона міста Запоріжжя, форсування Дніпра і звільнення о. Хортиці в 1941 році. Спогади ветеранів.

967. МДСС. Експозиція. Од. зб. 533. Альбом. Щоденник походу комсомольців і молоді заводу «Дніпроспецсталь» по місцям підпільних груп и партизанських загонів, які діяли в Запорізькій області в роки Великої Вітчизняної війни. 1975 р.

968. МДСС. Експозиція. Од. зб. 636. Телеграма вітальна з приводу присвоєння звання Героя Соціалістичної Праці Пудікової Н.К. від редакції журналу «Радянська жінка». [1960 р.].

969. МДСС. Експозиція. Од. зб. 645. Книга Пошани Запорізького електromеталургійного заводу «Дніпроспецсталь» імені А.М. Кузьміна квітень 1953 – травень 1956 рр.

970. МДСС. Експозиція. Од. зб. 646. Книга Пошани Запорізького електromеталургійного заводу «Дніпроспецсталь» імені А.М.Кузьміна травень 1956 р. – 14.08.1958 р.

971. МДСС. Експозиція. Од. зб. 647. Книга Пошани передовиків соціалістичного змагання на честь ХХІІ з'їзду КПРС 12.07.1961 – 9.08.1961 р.

972. МДСС. Експозиція. Од. зб. 648. Книга Пошани Запорізького електromеталургійного заводу «Дніпроспецсталь» імені А.М.Кузьміна 27.10.1967-16.01.1969 р.

973. МДСС. Експозиція. Од. зб. 649. Книга Пошани Запорізького електromеталургійного заводу «Дніпроспецсталь» імені А.М.Кузьміна 14.01.1970-19.01.1972 г.

974. МДСС. Експозиція. Од. зб. 650. Бюст Героя Соціалістичної Праці сталевара М.А. Бойка. Скульптор В.К. Дубінін. Мідь, кування.

975. МДСС. Експозиція. Од. зб. 651. Приз імені М.А.Бойка. Переможцю соціалістичного змагання ХІ-ї п'ятирічки.

976. МДСС. Експозиція. Од. зб. 652. Приз імені М.А.Бойка. Переможцю соціалістичного змагання Х-ї п'ятирічки.

977. МДСС. Експозиція. Од. зб. 653. Приз імені М.А.Бойка.

978. МДСС. Експозиція. Од. зб. 654. Приз імені М.А.Бойка. Переможцям змагання за дострокове виконання завдань 1973 року – вирішального року дев'ятої п'ятирічки.

979. МДСС. Експозиція. Од. зб. 655. Грамота Герою Соціалістичної Праці Бойку М.А. за видатні успіхи, досягнуті у справі розвитку чорної металургії. Москва – Кремль. 23.07.1958 р.

980. МДСС. Експозиція. Од. зб. 660. Вітальна адреса М.А.Бойку від колективу трудящих сталеплавильного цеху № 1 заводу «Дніпроспецсталь» з ювілеєм – 85-річчям від дня народження. 1984 р.

981. МДСС. Експозиція. Од. зб. 666. Телеграма вітальна М.А.Бойку в зв'язку з присвоєнням звання Героя Соціалістичної Праці від адміністрації заводу «Дніпроспецсталь».

982. МДСС. Експозиція. Од. зб. 670. Медаль ювілейна в пам'ять 800-річчя заснування Москви князем Юрієм Довгоруком, сталевара М.А.Бойка.

983. МДСС. Експозиція. Од. зб. 671. Медаль ювілейна до 20-річчя перемоги над фашистською Німеччиною сталевара М.А. Бойка.

984. МДСС. Експозиція. Од. зб. 672. Посвідчення про присвоєння звання та нагрудного знаку «Почетный металлург» № 1228 Бойку М.А. 25.04.1952 р.

985. МДСС. Експозиція. Од. зб. 673. Посвідчення почесного громадянина міста Запоріжжя № 4 Бойка М.А. 1967 р.

986. МДСС. Експозиція. Од. зб. 674. Депутатський квиток № 55 Бойка М.А. – депутата Запорізької міської Ради депутатів трудящих 4 скликання. 1953 р.

987. МДСС. Експозиція. Од. зб. 675. Депутатський квиток Бойка М.А. – депутата від Орджонікідзевського виборчого округу № 24 до Запорізької обласної Ради депутатів трудящих VI скликання. 1957р.

988. МДСС. Експозиція. Од. зб. 676. Пропуск № 3/12961 Бойка М.А.

989. МДСС. Експозиція. Од. зб. 677. Блокнот із записами депутата обласної ради 7 скликання Бойка М.А.

990. МДСС. Експозиція. Од. зб. 678. Ручка сталевара Героя Соціалістичної Праці Бойка М.А.

991. МДСС. Експозиція. Од. зб. 679. Діючий макет. Поточна агрегатна лінія для видалення дефектів з поверхні прокату в кругах діаметром 80-180мм /діючий/.

992. МДСС. Експозиція. Од. зб. 693. Спецодяг сталевара. Куртка відомого сталевара СПЦ № 3 Б.Г. Зіброва.

993. МДСС. Експозиція. Од. зб. 694. Спецодяг сталевара. Штані.

994. МДСС. Експозиція. Од. зб. 695. Спецодяг сталевара. Каска сталевара Героя Соціалістичної Праці В.Н. Каліша.
995. МДСС. Експозиція. Од. зб. 696. Спецодяг сталевара. Черевики.
996. МДСС. Експозиція. Од. зб. 697. Спецодяг сталевара. Вачі – рукавиці.
997. МДСС. Експозиція. Од. зб. 698. Розливочна ложка сталевара СПЦ № 1 Ю.І. Кесь.
998. МДСС. Експозиція. Од. зб. 774. Посвідчення про присудження звання бригади комуністичної праці колективу бригади печі № 6 сталевара СПЦ № 3 Буйного М.С. 10.03.1959 р.
999. МДСС. Експозиція. Од. зб. 849. Макет сталерозливного ковша.
1000. МДСС. Експозиція. Од. зб. 850. Макет зливку 100-мільйонної тони сталі, виплавленої в СРСР у 1967 році.
1001. МДСС. Експозиція. Од. зб. 859. Значок «Дніпроспецсталь»- 60 років» (на каркті).
1002. МДСС. Експозиція. Од. зб. 924. Бюст К.С.Єльцова – директора заводу, Героя Соціалістичної Праці. Скульптор В.К.Дубінін. Мідь, кування.
1003. МДСС. Експозиція. Од. зб. 925. Сувенір у вигляді фігурки коваля на підставці. Подарунок колективу заводу «Дніпроспецсталь» від трудящих Коксохімічного заводу на честь 50-річчя. 1982 р.
1004. МДСС. Експозиція. Од. зб. 926. Сувенір «50 років «Дніпроспецсталі». Подарунок друзям-металургам «Дніпроспецсталі» від колективу Титано-магнієвого комбінату на честь 50-річчя. 1982 р.
1005. МДСС. Експозиція. Од. зб. 931. Посвідчення № 148 Єльцова К.С.- депутата Запорізької міської Ради депутатів трудящих. 1975р.
1006. МДСС. Експозиція. Од. зб. 937. Посвідчення № 106 Єльцова К.С. – директора заводу «Дніпроспецсталь». 5.07.1963 р.
1007. МДСС. Експозиція. Од. зб. 952. Фото. В хвилини відпочинку – за більярдним столом.

1008. МДСС. Експозиція. Од. зб. 953. Ксерокопія. Диплом кандидата наук Єльцова К.С. № 088345. 5.10.1973 р.
1009. МДСС. Експозиція. Од. зб. 954. Фото. Співак, народний артист СРСР М.Магомаєв в гостях у робітників заводу «Дніпроспецсталь».
1010. МДСС. Експозиція. Од. зб. 955. Посвідчення Єльцова К.С. про те, що йому дозволено вдень, вночі, ранком і ввечері, весною, і зимою в ставку заводу «Дніпроспецсталь» ловити рибу і раків теж. 6.04.1983 р.
1011. МДСС. Експозиція. Од. зб. 956. Фото. Відмінний улов. К.С.Єльцов на відпочинку.
1012. МДСС. Експозиція. Од. зб. 957. Фото. К.С.Єльцов на тенісному корті.
1013. МДСС. Експозиція. Од. зб. 958. Запрошення голові правління Палацу культури Єльцову К.С. на всі заходи, які проводитиме ПК «Жовтневий».
1014. МДСС. Експозиція. Од. зб. 959. Фото. К.С.Єльцов в підшефному піонерському таборі.
1015. МДСС. Експозиція. Од. зб. 960. Мисливський квиток № 437097 Єльцова К.С. 31.03.1983 р.
1016. МДСС. Експозиція. Од. зб. 961. Металографіка. Копія роботи К.С.Єльцова «Набережна Ялти».
1017. МДСС. Експозиція. Од. зб. 962. Макет печі електрошлакового переплаву ЭШП-20ВГ-М1 в сталеплавильному цеху №5.
1018. МДСС. Експозиція. Од. зб. 969. Медаль ювілейна лауреата заводської премії імені О.Ф.Трегубенка Маслигіна Ф.Н. 1982 р.
1019. МДСС. Експозиція. Од. зб. 971. Значок «Переможець соцзмагання. 1973 р.
1020. МДСС. Експозиція. Од. зб. 986. Значок «25 лет ЦСП» .
1021. . Од. зб. 1179. Сувенір «Справжнім ковалям соціалістичної індустрії». Подарунок колективу заводу «Дніпроспецсталь» від трудящих 8-ДПЗ. 10.10.1982 р.

1022. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1180. Сувенір. Подарунок колективу металургійного заводу «Дніпроспецсталь» в день 50-річчя від колективу ПО ДПЗ-1. Жовтень 1982 р.

1023. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1181. Сувенір. Подарунок колективу металургійного заводу «Дніпроспецсталь» від колективу 15 ДПЗ. Жовтень 1982 р.

1024. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1182. Кулькопідшипник. Сувенір. Подарунок колективу металургійного заводу «Дніпроспецсталь». 1982 р.

1025. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1183. Сувенір у вигляді шарикопідшипника з супутником. Подарунок колективу металургійного заводу «Дніпроспецсталь». 1982 р.

1026. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1184. Сувенір у вигляді стели з зображенням сталевара. Подарунок колективу металургійного заводу «Дніпроспецсталь». 1982 р.

1027. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1187. Сувенір «50 років ДСС 1982 р.» Подарунок колективу металургійного заводу «Дніпроспецсталь» від цеху №4 ПТЗ. 1982 р.

1028. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1188. Сувенір. Подарунок колективу металургійного заводу «Дніпроспецсталь» в день 50-річчя від колективу заводу «Прогрес». 1982 р.

1029. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1189. Сувенір. Подарунок в день 40-річчя «Дніпроспецсталі» від колективу ЗМКБ «Прогрес».

1030. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1192. Сувенір. Подарунок колективу металургійного заводу «Дніпроспецсталь» на честь 50-річчя від колективу ВО «АвтоЗАЗ». Жовтень 1982 р.

1031. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1193. Медаль пам'ятна «50 млн. тон сталі УРСР». 1973 р.

1032. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1212. Сувенір. «Перекуємо мечі на рала». Подарунок колективу металургійного заводу «Дніпроспецсталь» на честь 55-річчя від трудящих «Запоріжсталі». 10.10.1987 р.

1033. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1220. Сувенір. «40-років соціалістичного змагання 1937 – 1977 рр.».
1034. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1248. Сувенір у вигляді статуетки сталевара. Подарунок колективу заводу «Дніпроспецсталь».
1035. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1249. Плакетка металева. Інтернаціональна вахта дружби СРСР-НДР. «Дніпроспецсталь» Запоріжжя, 28.05.1981 р.
1036. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1264. Листівка китайська. З підписом «Шановному вчителю І.І.Демидову. 1954 р.».
1037. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1265. Листівка вітальна. «Колективу заводу «Дніпроспецсталь» від дирекції Північно-Маньчжурського сталеплавильного заводу». 1957 р.
1038. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1415. Значок «Абразивний комбінат. 50 років. Запоріжжя. 1989».
1039. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1419. Медаль ювілейна. «Запоріжсталь» 50. 1933 – 1983».
1040. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1429. Значок «Запорізький моторобудівний завод. 70».
1041. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1432-1438. Значок «Дніпроспецсталь». 50 років». /сім штук/.
1042. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1439-1450. Значок «Дніпроспецсталь». 60 років». /дванадцять штук/.
1043. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1451-1456. Значок «Дніпроспецсталь». /шість штук/.
1044. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1457-1460. Значок «Дніпроспецсталь» /маленький/. /чотири штуки/.
1045. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1461. Значок. «ЦПМ ВАТ «Дніпроспецсталь». 1980-1995».
1046. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1462. Медаль ювілейна. «50 років «Дніпроспецсталь».

1047. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1465. Медаль ювілейна. «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь». Запоріжжя. 50 років. Жовтень 1982 р.». Аверс.

1048. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1466. Медаль ювілейна. «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь». Запоріжжя. 50 років. Жовтень 1982 р.». Реверс.

1049. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1467. Значок «XXII партійна конференція заводу «Дніпроспецсталь».

1050. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1468. Значок «XX партійна конференція заводу «Дніпроспецсталь».

1051. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1469. Знак «ЦЛМ заводу «Дніпроспецсталь» 20 років. 1971-1991».

1052. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1470. Знак «25 років ЦСП».

1053. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1471. Плакетка металічна. «Команда гуртожитків «Дніпроспецсталь». Конкурс 1984 р.».

1054. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1472. Плакетка металічна «Місячник гуртожитків «Дніпроспецсталь»-«Запоріжсталь». 1984 р.

1055. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1473. Значок «Термічний цех заводу «Дніпроспецсталь». 1933-1983.».

1056. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1474. Значок «СПЦ-2 «ДСС» 50».

1057. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1475. Медаль пам'ятна. «Запоріжжю 200 років». /аверс/.

1058. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1476. Медаль пам'ятна. «Запоріжжю 200 років». /реверс/.

1059. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1478. Значок «СПЦ-1 50 лет».

1060. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1479. Медаль пам'ятна. «Українське товариство охорони пам'яток історії та культури».

1061. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1480. Медаль пам'ятна. «На відзнаку п'ятидесятиріччя УРСР».

1062. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1481. Медаль ювілейна. «Г.К.Орджонікідзе 100 років.1886-1986».
1063. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1482. Медаль пам'ятна. «Комбінат «Запоріжсталь» – завод «Дніпроспецсталь».
1064. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1486. Медаль ювілейна. «Заводу «Дніпроспецсталь» 55 років» /аверс/.
1065. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1487. Медаль ювілейна. «Заводу «Дніпроспецсталь» 55 років» /реверс/.
1066. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1488. Значок «Калібровочний цех. «Дніпроспецсталь». 25. 1957-1982».
1067. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1489. Значок «Клуб жінок «Запоріжанка» заводу «Дніпроспецсталь».
1068. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1491. Значок «ЦЛАМ ВАТ «Дніпроспецсталь» 25 років».
1069. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1561. Діючий макет обжимного прокатного стану «1050».
1070. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1759. Скульптурна група «Технічний прогрес. Пульт управління агрегатом газо-кисневого рафінування сталі». Скульптор В.Гавронський. Мідь, кування.
1071. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1777. Грамота про присудження Перехідного Червоного Прапора ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР, ВЦРПС і ЦК ВЛКСМ електрометалургійному заводу «Дніпроспецсталь» за досягнення найвищих результатів у Всесоюзному соціалістичному змаганні за дострокове виконання народногосподарського плану 1974 р. Постанова № 105 від 11.02.1975 р.
1072. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1778. Ювілейний Почесний знак ЦК КПРС, Президії Верховної Ради СРСР, Ради Міністрів СРСР и ВЦРПС «За досягнення найвищих результатів у Всесоюзному соціалістичному змаганні в ознаменування 50-річчя утворення Союзу РСР.

1073. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1779. Почесна грамота про нагородження колективу електрометалургійного заводу «Дніпроспецсталь» Ювілейним Почесним знаком ЦК КПРС, Президії Верховної Ради

1074. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1790. Медаль ювілейна «60 років «Дніпроспецсталі». Подарунок від колективу Запорізького інструментального заводу. 1992 р.

1075. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1796. Сувенір у вигляді сталерозливного ковшу. Подарунок на честь 65-річчя заводу «Дніпроспецсталь» від трудового колективу ВАТ «Запоріжсталь». 10.10.1997 р.

1076. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1808. Сувенір у вигляді кришталевого агрегату газо-кисневого рафінування сталі. Подарунок до 60-річчя заводу «Дніпроспецсталь». 1992 р.

1077. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1829. Булава. Подарунок до 65-річчя заводу «Дніпроспецсталь». 1977 р.

1078. МДСС. Експозиція. Од. зб. 1897. Книга пошани лауреатів заводської премії імені О.Ф.Трегубенка. 1982–1991.

1079. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2227. Медаль пам'ятна. «Дніпроспецсталь» 20 років бездоганної праці».

1080. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2032. Поштова картка. Вулиця соціалістичного міста в день пуску Дніпрогесу.

1081. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2034. Поштовий конверт. Дніпробуд. Лівий берег. 6-те селище, п'ятий квартал. Будинок № 15, кв. 5. Інженеру Ястребілову Є.Т.

1082. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2044. Ксерокопія. Справка про перегляд справи по звинуваченню Курилюка М.Н. Колегією Верховного Суду Союзу ССР. 11.01.1957 р.

1083. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2045. Ксерокопія газети «Днепровский металлург» № 83 від 09.10.1934 р. з статтею «Достойний більшовик – організатор» про М.Н. Курилюка.

1084. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2046. Ксерокопія свідoctва про смерть М.Н. Курилюка.
1085. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2047. Вирізка з газети «Наше время плюс» від 7.11.2002 р. з статтею «Сын “врага народа”».
1086. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2048. Відповідь на заяву В.М. Курилюка зам. начальника Управління СБУ по Запорізькій області від 30.05.1992 р. Ксерокопія.
1087. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2146. «Старий будинок електроцеху». Художник. Чечуйко М.Ю. Полотно, олія. 52 x 75 см. 1963 р.
1088. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2218. «Портрет почесного металурга країни, кавалера орденів Леніна та Трудового Червоного Прапора, сталевара А.В. Куземко». Художник Мацегора Г.П. Полотно, олія. 90 x 75 см. 1982 р.
1089. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2219. «Прокатний цех заводу «Дніпроспецсталь». Художник Мацегора Г.П. Полотно, олія, 48 x 77 см. 1982 р.
1090. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2220. «Портрет сталевара СПЦ-1 Героя Соціалістичної Праці В.С.Гузєва». Художник Чечуйко М.Ю. Полотно, олія. 167X94 см. 1977 р.
1091. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2221. «Вигляд на СПЦ-3 заводу «Дніпроспецсталь». Художник Мацегора Г.П. Картон, олія. 48 x 75 см. 1982 р.
1092. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2222. «Розливочний прогін СПЦ №1». Художник Чечуйко М.Ю. Картон, олія. 49 x 60 см. 1967 р.
1093. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2223. «Портрет Героя Соціалістичної Праці М.Я. Бойко». Художник Мацегора Г.П. Полотно, олія, 60X46 см. 1982 р.
1094. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2035. Фотокопія. Завод інструментальних сталей. Ескіз розміщення майбутнього заводу.
1095. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2255. Книга. Дніпросталь. Техніко-економічне обґрунтування проекту. Москва-Ленінград, 1932 р.

1096. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2256. Плавильний журнал 1943 року електросталеплавильних печей №2 і №3, евакуйованих в м. Сталінськ. Сталинск.

1097. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2259. «Портрет сталевара». Художник Устянська В.С. Полотно, олія. 175 x 140 см. 2013 р.

1098. МДСС. Експозиція. Од. зб.2260. «Розливка сталі». Художник Устянська В.С. Картон, олія. 44,5 x 36 см. 2013 р.

1099. МДСС. Експозиція. Од. зб. 2261. «Сталевар». Художник Чечуйко М.Ю. Полотно, олія. 25 x 39 см. 196_р.

1100. МДСС. Експозиція. Од. зб.2262. «Вечір». Художник Кармазь М.О. ДВП, олія. 35X50 см. 1995р.

Кіноархів Музею ДСС.

1101. МДСС. Кіноархів. Бобіна 1. (Ø 275мм, товщина 45 мм) з кіноплівкою. Напис олівцем «1932 рік. Негатив. 1) Пуск Дніпрогесу. 2) Перша плавка на ДСС. Бойка, Лейбензон». У бобіні чотири кіноплівки: 1. "Початок фільму «Сталевари" 29.09.1986 р.» плівка 16 мм. 2. «Фінал. Початок погано плівка 16 мм. 3. "1-й?" плівка 16 мм. 4. Без назви плівки 34 мм. Дві катушки та дві перфоровані плівки (зі звуком?).

1102. МДСС. Кіноархів. Бобіна 2. (Ø 265 мм, товщина 40 мм) з кіноплівкою. Напис кульковою ручкою «Сталь та троянди. 1967 р. Позитив 2-х сторін. Перф.». У бобіні одинадцять кіноплівок: 1. «Будівництво АКР 1986р. Робоча копія плівка 16 мм. 2. "Кабінет Леніна" плівка 16 мм. 3. «Стар . більше .» плівка 16 мм. 4. "3-й ролик?" плівка 16 мм. 5. "4-й ролик?" плівка 16 мм. 6. «4-та? Світло в горла» плівка 16 мм. 7. 4. «5-й задовольн .» плівка 16 мм. 8. 4. «6-й передер .» плівка 16 мм. 9. «6-й нар. старий. бол. перед.» плівка 16 мм. 10-а та 11-а плівки без підписів.

1103. МДСС. Кіноархів. Бобіна 3. (Ø 180мм, товщина 40 мм) з кіноплівкою. Напис чорною тушшю «Позитив 16 мм 2-х стор . Перф.». У бобіні кіноплівка на катушці. Напис фіолетовим чорнилом «1948-50 роки.

Негативи. Розбір завалів. Початок. Будівництво заводу. 8-16 кадрів». Підпис олівцем «Руйнування». 15.07.1961».

1104. МДСС. Кіноархів. Бобіна 4. (Ø 265 мм, товщина 40 мм). Напис фіолетовим чорнилом «Магнітні записи до фільмів. 1. Первінець першої п'ятирічки №3. 2. Металурги в НДР №9. У бобіні магнітофонна стрічка із записами до фільмів на катушці.

Музей історії ВАТ «Запоріжсталь»

1105. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1257. Наказ директора заводу «Запоріжсталь» №81 к від 04.02.1971 р. «О благодарности товарищу Серегину М. И.». Папір. 21x29 см.

1106. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1279. Брошура «Новое передовое – всем металлургам. 1959 г. Из опыта работы коллективов коммунистического труда заводов «Запорожсталь» и «Днепропетросталь». 23 с. Папір. 13,5x20 см.

1107. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1281. Книга І. А. Коліна «Горят мартеновские печи». 1959 г. 24 с.

1108. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1283. Листівка «Передовой опыт работы доменной печи. 3-х конусный засыпной аппарат». Папір. 21x29 см.

1109. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1300. Рукопис друкований «Производство жести на заводе «Запорожсталь». 1959 р. 11 с. Папір. 17x25,5 см.

1110. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1304. Брошура. П. С. Дорошенко «Скоростные плавки на «Запорожстали», Дніпропетровськ, 1964 г.». 26 с. Папір. 10,5x16,5.

1111. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1371. Плаксії «Из опыта отстающих в передовики. 1962 г. (Опыт бригады Н. Ц. Гуманюк – Хрищея)». Папір. 83x59 см.

1112. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1377. Квиток-запрошення на концерт в Кремлі Волкова О. І. Папір. 12x8 см.

1113. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1382. Плакат. «Успех дела решают люди. (Из опыта комбината доменной печи №5). 1962 г.». Папір. 57x83 см.

1114. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1383. Плакат. «За высокое качество агломерата. 1960 г.» Папір. 42x60 см.
1115. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1384. Плакат. «Бригада коммунистического труда В. И. Бывшего. 1960 г.» Папір. 83x59 см.
1116. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1458. Грамота запорізького обласного дому художників профспілки тов. Дологієнко Л. С. За активну участь в агітбригаді «Гаряча прокатка». Папір. 24x34 см.
1117. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1459. Фото. Хор пенсіонерів заводу «Запоріжсталь». 1966 р. Фотопапір. 18x24 см.
1118. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1461. Фото. Колектив дитячого садка №1 заводу «Запоріжсталь». 1948 р. Фотопапір. 17x12 см.
1119. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1462. Фото. Дача на Зеленому Лузы. 1950 р. Фотопапір. 17x22 см.
1120. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1464. Фото. Група дітей дитячого будинку заводу. Фотопапір. 27x15 см.
1121. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1656. Плакат «Качество повышается» из опыта работы тов. Сабодоша». Папір. 30x42 см.
1122. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1657. Плакат «Беречь каждую минуту» из опыта работы тов. Седакова». Папір. 30x42 см.
1123. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1658. Плакат «Экономьте олово» из опыта работы тов. Гриня». Папір. 30x42 см.
1124. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1659. Плакат «Постройки осуществляются» из опыта работы тов. Кузьменко». Папір. 30x42 см.
1125. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1660. Плакат «Резервы в действие» из опыта работы тов. Щиницы». Папір. 30x42 см.
1126. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1661. Плакат «Для народного потребления» из опыта работы М. А. Черевко». Папір. 30x42 см.
1127. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1662. Плакат «Соц. Обязательства завода по достойной встрече 25 съезда КПСС». Папір. 59x42 см.

1128. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1669. Буклет «Упаковка листового металла проксита». Папір. 22x29 см.
1129. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1670. Буклет «Трудовой вклад металлургического завода «Запорожсталь». Папір. 21x30 см.
1130. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1724. Свідоцтво про внесення в книгу пошани». Тонколистового цеху. 1979 р. Папір. 18x25 см.
1131. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1725. Фото. Укладення колективного договору з Новолипецьким и Череповецьким заводами. м. Череповець. 1972 р. Фотопапір. 24x13 см.
1132. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1730. Фото. Підведення підсумків соц. змагання із 3-ом Ілліча.
1133. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1770. Пластина «Участники интернациональной плавки дружбы в честь 60-летия Вел. Окт. Соц. Революции» 29.10.1977 г. Метал. 11x15 см.
1134. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1771. Медаль ювілейна настільна на честь інтернаціональної плавки дружби. 1977 р. В футлярі. Метал, пластмаса. 8x8x6,5 см.
1135. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1773. Фото. Учасники інтернаціональної плавки дружби 29.10.1977 р. (з квітами).
1136. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1780. Пам'ятний вимпел на честь укладення договору на соц. змагання металургів «Запоріжстали», №НКУ и VSZ им. Леніна. 1975 р.
1137. МЗС. Кн. 2. Од. зб. 1830. Каска сталевара Ужви Миколи Яковича, в якій він плавив інтернаціональну плавку на честь 60-річчя Великого Жовтня з захисними віконцями. Пластмаса, метал.
1138. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 1883. Медаль настільна «Участнику обл. слёта ударников и коллект. Ком. Труда». Грицяя В.М. 1969 р. (в футлярі). Метал. 5 см., 6,5x8 см.

1139. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 1915. Рушниця мисливська – подарунок від жителів смт. Олександрівська Донецької обл. Андросценку Т.Ф. 1971 р. Метал. 112 см.

1140. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 1916. Домбра – подарунок Е.П. Трегубову учаснику плавки дружби в м. Темрґад (Казахстан). 1972 р. Дерево. 20x90 см.

1141. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 1917. Картина «Цыганка». Вишита хрестом майстром-контролером ВТК Макаровою Ганною Степанівною (в рамці, під склом). Полотно, скло, дерево. 60x70 см.

1142. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 1918. Картина «Осінь», вишита хрестом Міхнєвой Євдокією Федотівною, прибиральницею мартен. цеху (в рамці, під склом). Полотно, дерево, скло. 42x55 см.

1143. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 1920. Портрет В.І.Леніна вишитий болгарським хрестом Скибицькою Єфросинією Григорівною – таб/сепр. ПРО (1937 – 41 р.). Полотно. 25x32 см.

1144. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 1921.Чеканка «Прокатчик», зроблена оператором реверсивного стану ЦХП-1 Кударь Анатолієм Олексєвичем. 22.08.1977 р. Метал. 28,5x38 см.

1145. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 1924. Чеканка «Чорноморці». Бутко В.П. 25.03.76 р. 27,5x52 см.

1146. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 1929. Литво «Танцюючий Запорожець з ізложницею» Берестовенко Жоржа Акимовича – плав. цеху ізложниць. 17x22 см.

1147. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 1931. Гравюра «Студентка» виконана секретарем комсомольської організації цеху жести Книшом Володимиром. Дерево. 17x26,5 см.

1148. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 1940. Сувенір «Учаснику интернац. плавки дружбы, посвященный 60-летию Великого Октября». 1977 р. 11,5x19см.

1149. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 2049. Нагрудний знак «25 лет заводу «З/сталь» Гуленицького. Метал. 3x4 см.

1150. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 2310. Альбом «Проект архитектурного оформлення. Метал. комбінат «З/сталь». 1935 р. Папір, ф/п. 30x38 см.
1151. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 2313. Фотоальбом. «Днепровский металлургический комбинат «З/сталь». Папір, ф/п. 25x32 см.
1152. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 2314. Альбом. «Днепровострой. Технический отчет за 1931 г. 2 часть». 32x42 см.
1153. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 2315. Альбом. «Днепрострой». 1927-1928 рр. 36x49 см.
1154. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 2316. Альбом. «Технический отчет по металлургическому комбинату за 1933 г. 2 часть». 30x44 см.
1155. МЗС. Кн. 3. Од. зб. 2317. Альбом. «Технический отчет по металлургическому комбинату за 1-е полугодие 1932 г. 1,2 часть». 32x44 см.
1156. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2585. Фото. Будинок для металургів в Соцмісті. 18x24 см.
1157. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2586. Фото. Новий квартал соц. міста. 30 рр.
1158. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2587. Фото. Перший трамвай в соц. місті. 1932 р.
1159. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2588. Фото. Крамниці соц. міста. 30 рр.
1160. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2649. Сувенір «В память о выплавке 100-млн. тонн стали 24 декабря 1967 г.». Метал. пластмаса. 5,5x10 см.
1161. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2650. Сувенір – символічний ключ від м. Ісфахана (подарунок мера міста). Метал. 9x20 см.
1162. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2702. Фото. Гамаль Абдель Насер (ОАР) на «З/сталі». 09.05.1958 р. 18x24 см.
1163. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2704. Фото. Смішко І.І. на доменній печі Ісфаганського метал. заводу (Іран). 1970 р. Ф/п. 9x12 см.
1164. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2707. Фото. Індійські спеціалісти на «З/сталі» 1962 р. 13x18 см.

1165. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2709. Фото. Радянські спеціалісти-металурги в Єгипті (в 1 ряду 6-й справа Баровський В.В. – нач. тех. відділу «З/сталі»). 18x24 см.

1166. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2788. Справа №17 «Акт об ущербі, причиненому німецько-фашистськими загарбниками і їх сообщниками Запорізької групи металургічних заводів НКЧМ». 1944 р. 22 арк. Папір. 25x31 см.

1167. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2789. Справа № 17. Альбом фотознімків пошкоджень, руйнувань заводів «З/сталь», «Дніпрспецсталь». 1943 р.

1168. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2790. Справа №17. Матеріали до акту по визначенню шкоди, нанесеної нім/фашистськими загарбниками заводу. Том 1 (будівлі і споруди). 1944 р.

1169. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2791. Справа №17. Матеріали до акту по визначенню шкоди. Том 2 (будівлі і споруди). 1944 р.

1170. МЗС. Кн. 4. Од. зб. 2792. Справа №17. Матеріали до акту по визначенню шкоди. Том 3 (печі). 1944 р.

1171. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 3749. Плакат «Бригада ком. труда В. И. Бывшева». 1960 р. Папір. 70x110 см.

1172. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 3820. Фото. Працівники цеха холодної прокатки (ЦХП) – дружинники 60-ті роки (2-й справа – Важненко).

1173. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 3821. Фото. Працівники ЦХП-1 на демонстрації. 7 листопада 1957 р.

1174. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 3880. Фото. Працівники ЦХП-1 на демонстрації. 7 листопада 1951 р. (в центрі Радченко К.М.) Ф/п. 18x24 см.

1175. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 3891. Фото. Родина Радченка К.М. на відпочинку в пансіонаті «Місхор». 1957 р. Ф/п. 9x12 см.

1176. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 3905. Довідка від 15/8 1941 р. про те, що сім'я Радченка К.М. евакуюється із Запоріжжя через Донбас вантажним транспортом. Папір. 14x20 см.

1177. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 3912. Довідка Радченка К.М. евакуйованого в Новомосковськ від 29.10.41 р. Видана евакопунктом. 10x14 см.
1178. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 3917. Посвідчення Радченко К.М. від 22 серпня 1941 р. про відрядження в Новомиколаївський район.
1179. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 3945. Фото. Ягірський Микола Андрієвич під час служби 1949 р. м. Чкалов.
1180. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 3946. Фото. Ягірський М.А. на службі в РСЧА. 1940 р. Запоріжжя. Ф/п. 13x18 см.
1181. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 3947. Фото. Ягірський М.А. – черговий по Залізничному цеху. 1968 р. Ф/п. 9x12 см.
1182. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 3948. Фото. Зустріч Ягірського М.А. з ветеранами Війська Польського в травні 1975 р. Ф/п. 33x18 см.
1183. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 4212. Рукопис п'єси Юхима Петровича Шелеста «Скляренки», присвяченої сталеварам мартенівського цеху «З/сталі» 1962 р. Папір. 21x30 см.
1184. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 4216. Спогади Антипенко В. Г. про роль науково-дослідних робіт в чорній металургії. 1979 р. 17 с.
1185. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 4253. Фото. Директор краєзнавчого музею Шаповалов Георгій Іванович та директор заводського музею Омельяненко Павло Данилович в залі мерії. Травень 1979 р. Ф/п. 17x23 см.
1186. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 4331. Фото. Обласна виставка культури господарчих товарів. Стенди заводу «З/сталь». 1962 р. 13x18 см.
1187. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 4478. Нагрудний почесний знак «Заслуженный металлург УССР» Хромих І. Метал. 2,5 x 4,5 см.
1188. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 4483. Пам'ятний знак «50 лет ГОЭЛРО» Хромих І. Метал. 3,5x5,5 см.
1189. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 4511. Наказ №2 про евакуацію заводу «З/сталь» 05.10.1941р.
1190. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 4517. Фото. Приняття Євуса А. І. в почесні піонери. 23.02.1975 р.

1191. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 4594. Пам'ятний знак учасника оборони Запоріжжя. Метал. 4 см. 11x5,5 см.
1192. МЗС. Кн. 5. Од. зб. 4602. Фото. Учасник інтернаціональної плавки дружби на честь 110-ї річниці з дня народження К. І. Міщина. 22. 04. 1980 р. 24x30 см.
1193. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5364. Фото. Учасники піонерської плавки, присвяченої 26 з'їзду КПРС в мартен. цеху. 02. 1981 р.
1194. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5365. Фото. Товариші по роботі тепло проводжають А. Д. Андріяченка на 26 з'їзд КПРС. Лютий 1981 р.
1195. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5388. Проспект. «Воздушная фурма доменной печи повышенной стойкости. Запорожье. 1982 г.». Папір. 20x29 см.
1196. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5389. Проспект. «Металлопласт-тонколистовая сталь с плёночным полимерным покрытием. Запорожье, типография издательства «Коммунар». 1982 г.».
1197. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5390. Проспект. «Двухстороннеполированная тонколистовая нержавеющей сталь. Запорожье. 1982 г.».
1198. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5393. Проспект. «Комплекс мероприятий по механизации труда автоматизации производства, внедрению новых технологических процессов и модернизации оборудования аглофабрики. 1982 г.». Папір. 19x26 см.
1199. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5451. Фото. Залізничний состав з першим повоєнним чавуном. 1947 р.
1200. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5499. Фото. Шумар Павло Маркович – учасник будівництва «Запоріжсталі», ветеран заводу. 1983 р. 13x18 см.
1201. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5503. Наказ директора Магнітогорського металокombінату №182 від 5 травня 1944 р. про преміювання Шумара П.М. місячним окладом. 14x20 см.
1202. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5504. Відповідь нач. ВК НКЧМ на заяву Шумара П.М. про переведення з Магнітки на «Запоріжсталь». 10,5x15 см.

1203. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5505. Доповідна наркому Тевосяну від директора Магніт. комбінату з питання розшуку обладнання, евакуйованого з «Запоріжсталі» та інших заводів. 4 січня 1944 р. 21х30 см.

1204. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5530. Фото. Рогачевський Ісак Захарович – директор комбінату «Запоріжсталь» з 1934 по 1937 р.

1205. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5570. Фото. Пахомов Іван Федорович – ветеран праці ТЛЦ. 1983 р. 9х12 см.

1206. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5580. Відливка сталі ювілейної плавки на честь 50-річчя заводу. 15.06.1983 р. 3,5 см.

1207. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5581. Квиток-запрошення на урочисті збори, присвячені 50-річчю заводу. 16.06.1983 р. Папір. 11х20 см.

1208. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5583. Медаль ювілейна настільна? на честь 50-річчя заводу. Метал. 6,5х 7 см.

1209. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5584. Значок. «50 лет “Запорожстали”». 1983 р. Метал. 2х2,5 см.

1210. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5586. Значок на честь 50-річчя комсомолу «Запоріжсталі» 1983 р. 3х8,5 см.

1211. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5587. Конверт ювілейний, на честь 50-річчя заводу. 1983 р. 13х21 см.

1212. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5588. Папка ювілейна, на честь 50-річчя заводу. 1983 р. Плівка. 22х31 см.

1213. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5589. Грамота почесна НТВ заводу, на честь 50-річчя «Запоріжсталі». Папір. 21х29 см.

1214. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 5590. Сувенір на честь «50-річчя «Запоріжсталі»» з двобічної полірованої сталі. Метал. 15х30 см.

1215. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 6641. Фото. Кузьмін А.М. – директор «Запоріжсталі» з дружиною та дочкою в день обрання його у Верховну Раду СРСР. 1948 р.

1216. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 6642. Фото. Москва, Красна площа, біля Кремлівської стіни, де похований міністр чорної металургії СРСР. Кузьмін А.М. 1954 р.

1217. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 6644. Фото. Відвідання «Запоріжсталі» Тевосяном І.Ф. і Шереметьєвим О.Г. (в центрі Кузьмін А.М.). 1947 р. 13x18 см.

1218. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 6647. Фото. Кузьмін А.М. і Донська В.Е. на заводі під час відродження. 1947 р.

1219. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 6649. Фото. Кузьмін А.М. – керівник всесоюзної наради доменщиків надпотужних печей. 1939 р. 13x18 см.

1220. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 6650. Фото. Похорони Кузьміна А.М. на Красній площі. 1954 р. 9x14 см.

1221. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 6664. Лист-подяка колективу від Колегії держкомітету УРСР з матеріально-технічного забезпечення, за оперативність під час виконання завдання для Чорнобильської АЕС. Травень 1986 р. Папір. 21x 29 см.

1222. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 6665. Газета «Днепровский Металлург» № 38 від 28 травня 1986 р. про допомогу Чорнобильській АЕС. 30x42 см.

1223. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 6723. Фото. Виступ Орджонікідзе на нараді Ради при Наркомі важкої промисловості. 29.06. 1936 р. (КМ №1515, от 08.07. 1936 г.)

1224. МЗС. Кн. 6. Од. зб. 6726. Фото. Учасники ювілейної плавки в мартенівському цеху на честь 100-річчя С. Орджонікідзе. 24.10.1986 р. Фотопапір. 18x24 см.

1225. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 6777. Сувенір на честь першої плавки чавуну на ДП-1 16. 11. 1933 р. Чавун. 17x18,5.

1226. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 6785. Договір про змагання між колективами ДСС та «Запоріжсталі». Грудень 1986 р. Папір. Машинокопія. 29x20 см.

1227. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 6788. Фото. Сталевари заводів «Запоріжсталь» М. Я. Ужва і ДСС Б. Г. Зібров, які підписали угоду про змагання. Фотопапір, глянець 11,5x18 см.

1228. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 6792. Медаль ювілейна настільна круглї форми на честь 100-річчя з дня народження С. Орджоникідзе і укладення договору на соц. змагання між ДСС і «Запоріжсталь» (на аверсі – зображення С. Орджоникідзе, на реверсі – 2 долоні, по краю напис «Запорожсталь» та «ДСС».) Грудень 1986 р. Бронза. 6,5 см.

1229. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 6795. Плакат «В наших силах сберечь мир». Художник Н.Г. Уколов. Видання «Коммунар», 1986 р. Тираж 3000 одиниць. Перша декада 1987 р., проголошена декадою миру. Серед ініціаторів цього почину – комбінат «Запоріжсталь». Папір. 58x41 см.

1230. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 6940. Фото. Хор ветеранів заводу «Запоріжсталь» в парку Металургів 1981 р. Фотопапір. 19x18.

1231. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 6942. Фото. Учасники художньої самодіяльності ДК металургів на агітмайданчику по бульвару Гвардійському, буд. 22. 1981 р. 9x17 см.

1232. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 6973. Фото. Гавриленко Іван Андрійович. Токар механічного цеху. 1940 р. 15x10,5 см.

1233. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 6974. Фото. Братська могила, де похований Гавриленко Іван Андрійович. 22.08. 44 р.

1234. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 6976. Трудова книжка Гавриленка І. А. від 07.08. 1939 р. 14x10 см.

1235. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 7029. Плакат «Из опыта работы бригады сталевара печи № 4. Н. И. Сабодаша». 1972 р. Папір. 30x42 г.

1236. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 7030. Плакат «Беречь каждую минуту. Из опыта работ бригады слесарей монтажников. С. А. Седамова ЦРМП». 1972 р.

1237. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 7031. Плакат «Ремонт в сжатые сроки. На опыте работы бригады слесарей РМУ – 1. Г. С. Шендрика». 1972 р.

1238. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 7217. Посвідчення № 1071 про закінчення курсів з освоєння другої професії Кривоноса П. П. 15.02.1961р. Папір. 7x10.

1239. МЗС. Кн. 7. Од. зб. 7227. Довідка про те, що Кривонос П. П. працював секретарем РК КП(б)У Червоноармійського району Запорізької області в 1948-1949 рр. 2.01.1949 р. Папір. 15x21.

Національний заповідник «Хортиця»

1240. НЗХ. ФК. Од. зб. 1786 / П-180. Листівка з біографічними відомостями на кандидата у депутати Ради Національностей Верховної ради СРСР дев'ятого скликання по Запорізькому виборчому округу №46 Галушку Дмитра Федоровича – Героя Соціалістичної Праці, Заслуженого металурга Української РСР, сталевара заводу «Дніпроспецсталь». Листівка надрукована в типографії «Комунар» під гаслом «Всі на вибори! Голосуйте за кандидатів блоку комуністів і безпартійних». Доповнена портретом Галушки Д.Ф. 2 шт. 42×30 см. Папір, друк. 1974 р.

1241. НЗХ. ФК. Од. зб. 2163 / П-287. Розрахункова книжка Головка М.П. учасниці будівництва Придніпровського промислового комплексу у 30-х роках, учасниці підпільної групи 1942 р. під час окупації Запоріжжя фашистськими загарбниками, післявоєнної відбудови заводу «Запоріжсталь». Книжка видана у 1946 р., коли Головка працювала зав. мартенівської лабораторії заводу Запоріжсталь. Книжка у паперовій обкладинці сірого кольору № 2017 (зроблений чорнилами). 14,3×10 см. Папір. 1946 р.

1242. НЗХ. ФК. Од. зб. 2493 / П-473. Листівка-біографія кандидата в депутати Запорізької обласної ради депутатів трудящих Жили Василя Андрійовича. У верхньому правому куті фото Жили. В нижній частині на блакитному фоні надруковано текст біографії. Зліва у центрі лист календаря червоного кольору з написом «15 червня 1975 р». 42×28 см. Папір, друк. 1975 р.

1243. НЗХ. ФК. Од. зб. 2495 / П-475. Листівка-біографія кандидата в депутати Запорізької обласної ради депутатів трудящих Убейко Івана Івановича. У верхньому правому куті фото. Під ним на блакитному фоні надруковано текст біографії кандидата. Зліва у центрі лист календаря червоного кольору з написом «15 червня 1975 р». 42×28 см. Папір, друк. 1975 р.

1244. НЗХ. ФК. Од. зб. 2496 / П-476. Листівка-біографія кандидата в депутати Запорізької обласної ради депутатів трудящих Карасенко Петра Федоровича. У верхньому правому куті фото Карасенка. В нижній частині на блакитному фоні надруковано текст біографії. Зліва у центрі лист календаря червоного кольору з написом «15 червня 1975 р». 42×28 см. Папір, друк. 1975 р.

1245. НЗХ. ФК. Од. зб. 2497 / П-477. Листівка-біографія кандидата в депутати Запорізької обласної ради депутатів трудящих Кузнецової Діни Миколаївни. У верхньому правому куті фото. Під ним надруковано текст біографії. Фон блакитний. Зліва у центрі лист календаря червоного кольору з написом «15 червня 1975 р». 42×28 см. Папір, друк. 1975 р.

1246. НЗХ. ФК. Од. зб. 2499 / П-479. Листівка-біографія кандидата в депутати Запорізької обласної ради депутатів трудящих Пури Семена Андрійовича. У верхньому правому куті фото. Під ним на блакитному фоні надруковано текст біографії. Зліва у центрі лист календаря червоного кольору з написом «15 червня 1975 р». 42×28 см. Папір, друк. 1975 р.

1247. НЗХ. ФК. Од. зб. 2501 / П-481. Листівка-біографія кандидата в депутати Запорізької обласної ради депутатів трудящих Троценко Ольги Олександрівни. У верхньому правому куті фото. Під ним на блакитному фоні надруковано текст біографії. Зліва у центрі лист календаря червоного кольору з написом «15 червня 1975 р». 42×28 см. Папір, друк. 1975 р.

1248. НЗХ. ФК. Од. зб. 2503 / П-483. Листівка-біографія кандидата в депутати Запорізької обласної ради депутатів трудящих Гетьмана Вадима Петровича. У верхньому правому куті фото. Під ним на блакитному фоні

надруковано текст біографії. Зліва у центрі лист календаря червоного кольору з написом «15 червні 1975 р». 42×28 см. Папір, друк. 1975 р.

1249. НЗХ. ФК. Од. зб. 2506 / П-486. Листівка-біографія кандидата в депутати Верховної Ради Української РСР по Запорізькому ленінському округу №225 Нестеренка Віктора Михайловича. У верхньому правому куті фото Нестеренка. Зліва на червоному фоні лист календаря з написом «15 червня 1975 р». В нижній частині надруковано текст біографії. 42×28 см. Папір, друк. 1975 р.

1250. НЗХ. ФК. Од. зб. 2508 / П-488. Листівка-біографія кандидата в депутати Верховної Ради Української РСР по Запорізькому центральному виборчому округу № 232 Юпка Лева Дмитровича. У верхньому правому куті фото Юпка. В нижній частині надруковано текст біографії кандидата. Зліва на червоному фоні лист календаря з написом «15 червня 1975 р». 42×28 см. Папір, друк. 1975 р.

1251. НЗХ. ФК. Од. зб. 2511 / П-491. Листівка-біографія кандидата в депутати Запорізької обласної ради депутатів трудящих Горбачова Володимира Михайловича. У верхньому правому куті фото Горбачова. В нижній частині на блакитному фоні надруковано текст біографії кандидата. Зліва у центрі лист календаря з написом «15 червня 1975 р». 42×28 см. Папір, друк. 1975 р.

1252. НЗХ. ФК. Од. зб. 2512 / П-492. Листівка-біографія. Кандидат в депутати Запорізької обласної ради депутатів трудящих Воронков Іван Якович. У верхньому правому куті фото Воронкова. В нижній частині на блакитному фоні надруковано текст біографії кандидата. Зліва у центрі лист календаря з написом «15 червня 1975 р». 42×28 см. Папір, друк. 1975

1253. НЗХ. ФК. Од. зб. 2513 / П-493. Листівка-біографія. Кандидат в депутати Запорізької обласної ради депутатів трудящих Піддубний Сергій Петрович. У верхньому правому куті фото Піддубного. В нижній частині на блакитному фоні надруковано текст біографії кандидата. Зліва у центрі лист календаря з написом «15 червня 1975 р». 42×28 см. Папір, друк. 1975р.

1254. НЗХ. ФК. Од. зб. 2517 / П-497. Листівка-біографія. Кандидат в депутати Запорізької обласної ради депутатів трудящих П'янков Євген Олександрович. У верхньому правому куті фото П'янкова. В нижній частині надруковано текст біографії кандидата. Зліва посередині лист календаря з написом «15 червня 1975 р». 42×28 см. Папір, друк. 1975 р.

1255. НЗХ. ФК. Од. зб. 2519 / П-499. Листівка-біографія. Кандидат в депутати Верховної Ради Української РСР по запорізькому Заводському виборчому округу №229 Васильчишин Едуард Миколайович. У верхньому правому куті фото Васильчишина. Зліва на червоному фоні лист календаря з написом «15 червня 1975 р». В нижній проавій частині надруковано текст біографії кандидата. 42×28 см. Папір, друк. 1975 р.

1256. НЗХ. ФК. Од. зб. 2526 / П-506. Листівка-біографія. Кандидат в депутати Запорізької обласної ради депутатів трудящих Горпинич Володимир Олександрович. У верхньому правому куті – фото Горпинича. Під ним на блакитному тлі надруковано текст біографії кандидата. Зліва посередині зображено лист календаря з написом «15 червня 1975 р». Видавництво «Комунар». Зам. 3918-250. 42×28 см. Папір, друк. 1975 р.

1257. НЗХ. ФК. Од. зб. 2546 / П-526. Листівка-біографія. Кандидат в депутати Верховної Ради Української РСР по запорізькому Жовтневому виборчому округу № 228 П'янков Євген Олександрович. 42×28 см. Папір, друк. Червень 1975 р.

1258. НЗХ. ФК. Од. зб. 3124 / П-898. Документ. Подяка Кущу Захару Карповичу за мужність та героїзм проявлені в боях з німецько-фашистськими загарбниками при визволенні Радянської Прибалтики. Подяка надрукована на білому папері. Вгорі напис «Смерть німецьким окупантам». 10,7×15 см. Папір. 15 січня 1945 р.

1259. НЗХ. ФК. Од. зб. 3125 / П-899. Почесна грамота кращому ударнику електромонтажу підстанції ДГесу [Кущу] Захару Карповичу за підписом керівника Дніпровського будівництва Вінтера О.В. Текст грамоти надруковано на білому папері. Вгорі посередині зображення Дніпровської

греблі, зліва портрет В.І.Леніна, справа І.В.Сталіна. 26×40 см. Папір, друк. 1932 р.

1260. НЗХ. ФК. Од. зб. 3128 / П-902. Документ. Розрахункова книжка №24267 ветерана Дніпрогесу Куш Захара Карповича. Книжка складається з 15 сторінок. Дата вступу до Дніпровської гідроелектростанції 1927 р. 8,5×12 см. Папір, друк.

1261. НЗХ. ФК. Од. зб. 3129 / П-903. Документ. Свідоцтво 110/8 ветерана (працював 1027-1967 рр.) ДГесу Куш Захара Карповича в тому, що він вступив до вечірньої робочої школи Об'єднаного Дніпровського будівництва на курси електромонтажників у 1931 році. Свідоцтво складається з обкладинки коричневого кольору, на внутрішній стороні печатка «школи будівельного учеництва». 7×10,5 см. Папір, друк. 1931 р.

1262. НЗХ. ФК. Од. зб. 3130 / П-904. Документ. Посвідчення ветерана Дніпрогесу (працював з 1027-1967 рр.) Куш Захара Карповича в тому, що він повністю склав основні норми вимог технічних знань ст. монтера і має право бути зарахованим на посаду ст. монтера. 23 жовтня 1933 р. Посвідчення складається з двох сторінок. Текст надруковано на російській і українській мовах. 17,5×13,5 см. Папір. 23 жовтня 1933 р.

1263. НЗХ. ФК. Од. зб. 3131 / П-905. Книга «Відбудова Дніпровської гідроелектростанції ім. В.І.Леніна» з ілюстраціями. Книга подарована тов. Куш Захару Карповичу ветерану Дніпрогесу на пам'ять про участь у відбудові Дніпрогесу, за підписом начальника монтажної дільниці Артеменка. Книга складається з обкладинки темно-синього кольору і 110 сторінок. М-л, 1974 р. 26×20 см. Папір. 1974 р.

1264. НЗХ. ФК. Од. зб. 3132 / П-906. Почесна грамота. Дирекція і громадські організації нагороджують Куш Захара Карповича за успіхи в соцзмаганні на честь 50-річчя Великої Жовтневої Соціалістичної революції. 5 листопада 1967 р. 28,5×21,5 см. Папір. 5 листопада 1967 р.

1265. НЗХ. ФК. Од. зб. 3135 / П-909. Персональний листок по обліку кадрів Пересипко Григорія Петровича. Листок складається з двох сторінок, на

яких всі дані про трудову діяльність Пересипко Г.П. Дата заповнення 20 січня 1953 р. 20×29,5 см. Папір, друк. 20 січня 1953 р.

1266. НЗХ. ФК. Од. зб. 3200 / П-927. Почесна грамота Грушецькому Якову Васильовичу за високі виробничі успіхи в соціалістичному змаганні на честь 41-х роковин Великого Жотня. Підписи: голови раднаргоспу та облпрофспілки. Текст грамоти взято в прямокутну рамку, навколо 15 знамен. Вгорі, між знамен, профільне зображення В.І.Леніна в колі, нижче, на стрічці, заклик: «Під прапором марксизму-ленінізму, під керівництвом Комуністичної партії – вперед до перемоги комунізму». 40×28 см. Папір, друк.

1267. НЗХ. ФК. Од. зб. 3201 / П-928. Почесна грамота Грушецькому Якову Васильовичу, заслуженому металургу УРСР з 1960 р. за високі виробничі показники в соціалістичному змаганні. 16 жовтня 1953 р. Підписи: директора, секретаря парторганізації та голови завкому. Вгорі зображення 16 знамен. Між ними профільні зображення В.І.Леніна та І.В.Сталіна. Нижче заклик: «Під прапором Леніна –Сталіна вперед, за подальше укріплення могутності нашої Батьківщини». Під ним: Міністерство металургійної промисловості СРСР та «Дніпровський алюмінієвий завод». 25×34 см. Папір, друк. 1953 р.

1268. НЗХ. ФК. Од. зб. 3202 / П-929. Подячна грамота Грушецькому Якову Васильовичу, заслуженому металургу УРСР з 1960 р., від правління Запорізького обласного відділення Товариства поширення політичних та наукових знань УРСР за активну участь у пропаганді передових методів праці серед трудящих Ленінського району. 1962 р. Підписи: голови правління та відповідального секретаря. Навколо тексту орнаментована рамка. Вгорі два прапора: СРСР та УРСР. Внизу – книги та глобус на фоні Дніпрогесу та доменної печі. 14×20 см. Папір, друк. 1962 р.

1269. НЗХ. ФК. Од. зб. 3203 / П-930. Поздоровча адреса Грушецькому Якову Васильовичу у зв'язку з 20-річчям перемоги радянського народу над фашистською Німеччиною. 1965 р. Підписи: секретаря Запорізького міського комітету КП України І.Малого та голови виконкому міської Ради депутатів

трудящихся В.Площенко. Поздоровча адреса складається з двох аркушів білого паперу, на першій сторінці намальована червоним кольором Спаська башта Кремля, а внизу стоять дати 1945–1965 та обкладинки червоного кольору з зіркою вгорі та цифрою 20 внизу. 14×20 см. Папір, друк. 1965 р.

1270. НЗХ. ФК. Од. зб. 3204 / П-931. Посвідчення на раціоналізаторську пропозицію №42 «Чистка газовідсосів на каркасах ванн шкребком насадженим на пруток L-3,5 м» Грушецького Якова Васильовича, прийнята Дніпровським алюмінієвим заводом ім. С.М.Кірова для впровадження. Підпис керівника підприємства. Дата 7 березня 1962 р. Навколо тексту орнаментована рамка синього кольору, а вгорі зображено герб Радянського Союзу. 16,5×24 см. Папір, друк. 1962 р.

1271. НЗХ. ФК. Од. зб. 3205 / П-932(2). Брошура. Я.Грушецький «Досягнувши перемоги допомагаю друзям». Запорізьке книжково-газетне видавництво, 1960 р. Брошура складається з 32 – сторінок. В ній лист Грушецького Я.В. Запорізькому обкому КП України та раднаргоспу та лист Грушецькому Я.В. від Запорізького обкому КПУ та раднаргоспу. Крім цього в брошюрі п'ять статей Грушецького Я. На одному екземплярі дарчий напис автора. (2 шт.) 13×20 см. Папір, друк. 1960 р.

1272. НЗХ. ФК. Од. зб. 3207 / П-934. Посвідчення №19815, яке засвідчує про те, що Грушецький Я.В. є дружинником по охороні громадського порядку. Посвідчення видане виконкомом Ленінської районної ради депутатів трудящих 7 січня 1963 р. Складається посвідчення з двох сторінок наклеєних на внутрішню сторону обкладинки. На лівій сторінці текст посвідчення дається на українській мові, на правій – на російській. На обкладинці (червоного кольору) напис: «Добровільна народна дружина», а вгорі зображення значка дружинників. 9×6 см. Папір, штучна шкіра, друк. 1963.

1273. НЗХ. ФК. Од. зб. 3208 / П-935. Посвідчення №14. Грушецького Якова Васильовича, яке засвідчує, що він являється членом Ленінського районного комітету Комуністичної партії України. Дійсне до 31 грудня 1960 р. Секретар райкому КП України. Далі йде підпис. Складається посвідчення з

двох сторінок наклеєних на внутрішню сторону обкладинки. На лівій сторінці в нижньому куті фото Грушецького Я.В. На правій сторінці (на російській мові) указано чие посвідчення та ким видане. На обкладинці (темнозелена) напис Ленінський районний комітет КП України. м. Запоріжжя. 9×6 см. Папір, штучна шкіра, друк. 1960 р.

1274. НЗХ. ФК. Од. зб. 3212/ П-938. Запрошення. Грушецького Якова Васильовича, заслуженого металурга УРСР (звання присвоєно з 1960 р.) на урочисті збори присвячені 30-річчю з дня пуску Дніпровського алюмінієвого заводу ім. С.М.Кірова. Збори відбудуться 17 червня 1963 р. Запрошення складається з двох аркушів білого паперу. На верхній сторінці посередині зображені два ніби перехрещені прапори. Вгорі між прапорами профільне зображення В.І.Леніна в орнаментальному колі. В центрі напис «Приглашение». Внизу зображення греблі ДГесу та заводська панорама. Всередині на першій сторінці написано: «Дніпровському алюмінієвому заводу ім. С.М.Кірова 30 років. 1933-1963»ю Справа текст запрошення. за 93×128 мм. Папір, друк.

1275. НЗХ. Фондова колекція ФК. Од. зб.3714 /ФН-36. Фото. Делегація радянських профспілок на VII Міжнародній конференції працівників металістів у м. Віші (Франція). Третій зліва Герой Соціалістичної Праці Орлов Володимир Олександрович, старший вальцювальник заводу «Запоріжсталь». Фото Комгорова. 1974 р., грудень.15×10,4 см. Ф/п. 1974 р., грудень.

1276. НЗХ. ФК. Од. зб. 3715 / ФН-37.Фото. Президія VII Міжнародної конференції працівників металістів у м. Віші (Франція). Четвертий справа Герой Соціалістичної Праці Орлов Володимир Олександрович, старший вальцювальник заводу «Запоріжсталь». 1974 р., грудень. 15×18 см. Ф/п. 1974 р., грудень.

1277. НЗХ. ФК. Од. зб. 3725 / ПМ-19. Спогади члена РКП(б) з 1917 р. Д.Д. Леженка про революцію у м. Олександрівську.

1278. НЗХ. ФК. Од. зб. 3730 / ФН-42. Фото. Житлові будинки Дніпровського алюмінієвого заводу на проспекті ім. Леніна у Запоріжжі. II

половина 50-х років ХХ століття. 16,5×12,5 см. Ф/п. II половина 50-х років ХХ століття.

1279. НЗХ. ФК. Од. зб. 3731 / ФН-43. Фото. Хор учасників художньої самодіяльності палацу культури ім. С.М.Кірова (Дніпровського алюмінієвого заводу). В першому ряду – жінки в довгих білих сукнях, у верхньому – чоловіки в чорних костюмах. Справа – керівник хору Апарін В'ячеслав Дмитрович. 1975 р. Фото Грибова Д.С. 30×40 см. Ф/п. 1975 р.

1280. НЗХ. ФК. Од. зб. 3770 / ФН-48. Герої Соціалістичної Праці старший вальцювальник тонколистового цеху заводу «Запоріжсталь» А.І. Волков, бригадир мулярів тресту «Запоріжцивільбуд» Димов Г.С., електрометалург заводу «Дніпроспецсталь» Д.С.Галушко на суботнику під час закладки Алеї Слави. 1974 р. Фото. 17,5×11,5 см. Ф/п. 1974 р.

1281. НЗХ. ФК. Од. зб. 3899 / ФН-93. Фото (групове). Стипендіати семінару практикуму ООН при «Запоріжсталі» на заводському катері на прогулянці навколо острова Хортиці 1974 р. На фото велика група людей (стоять та сидять), за катером видно воду і берег Хортиці. 11,5×16 см. Ф/п. 1974 р.

1282. НЗХ. ФК. Од. зб. 3993 / П-1467. Почесна грамота. Кайола Іван Антонович нагороджується Почесною грамотою Радянського комітету захисту миру за активну діяльність по укріпленню миру між народами. Обкладинка сірого кольору. 23×31 см. Папір, друк. 1960.

1283. НЗХ. ФК. Од. зб. 3994 / П-1468. Диплом переможця соціалістичного змагання 1973 р. – вирішального року 9-ї п'ятирічки. Дирекція, партком, завком та комітет комсомолу заводу «Запоріжсталь» нагороджують цим дипломом колектив бригади №1 мартенівської печі №12, сталевар Кайола І.А., за дострокове виконання плану та соціалістичних зобов'язань третього вирішального року дев'ятої п'ятирічки. Диплом – це тверда обкладинка червоного кольору. Слово «Диплом» написано на полосі золотистого кольору, а внизу по колу «Запоріжсталь». Текстова частина приклеєна до правої внутрішньої частини обкладинки. На лівій внутрішній

зображено знак «Переможець соцзмагання». 24×34 см. Папір, дермантин, друк. 1973 р.

1284. НЗХ. ФК. Од. зб. 3995 / П-1469. Поздоровча адреса від дирекції, парткому, завкому та комітету комсомолу заводу «Запоріжсталь» сталевару мартенівського цеху Кайолі Івану Антоновичу у зв'язку з присвоєнням високого звання Героя Соціалістичної праці. Березень 1971 року. Адреса має червону ледеринову обкладинку (без назви). Текстова частина надрукована червоним на білому папері. Нижче 4 підписи: директора Л.Юпко, секретаря парткому А.Герасименка, голови завкому С.Зеленського та секретаря комітету комсомолу Н. Фарафонова. 23,5×31 см. Папір, ледерин, друк. 1971р.

1285. НЗХ. ФК. Од. зб. 3996 / П-1470. Телеграма. Заводський РК КПУ, Райвиконком та райком комсомолу поздоровляють Кайолу Івана Антоновича з присвоєнням йому високого звання Героя Соціалістичної Праці (1971 р.). Стоять підписи: секретаря РК КПУ В.Адзерихо, голови виконкому Районної ради депутатів трудящих В. Бледного. Текст надруковано на художньому бланку телеграми. 10×14,5 см. Папір, друк. 1971 р.

1286. НЗХ. ФК. Од. зб. 3997 / П-1471. Поздоровлення сталевару «Запоріжсталі» Кайолі Івану Антоновичу від президії Запорізького обкому профспілки працівників металургійної промисловості у зв'язку з присвоєнням йому звання Героя Соціалістичної Праці (1971 р.). Стоїть підпис голови профспілки Ю.Осипова. Текст надруковано на внутрішній стороні художньої картки. Її лицьова частина червоного кольору з портретом В.І.Леніна. Під портретом напис «В.Ульянов (Ленін)». 14,2×9 см. Папір, друк. 1971 р.

1287. НЗХ. ФК. Од. зб. 3992 / П-1472. Почесна грамота. Нею нагороджується Кайола Іван Антонович сталевар «Запоріжсталі» за високі виробничі показники на честь 54-річниці Великої Жовтневої соціалістичної революції. Стоїть печатка та підписи: в.о. директора «Запоріжсталі» В.Додоки, секретаря парткому А.Герасименка, голови завкому С.Зеленського, секретаря комітету комсомолу Н. Фарафонова. Над текстом зображено червоний прапор

з напівпрофілем В.І.Леніна, поруч серп і молот. Над прапором напис «Почесна грамота». 41,7×29,3 см. Папір, друк. 1971 р.

1288. НЗХ. ФК. Од. зб. 4010 / П-1473. Посвідчення до ювілейної медалі «Тридцять років перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». У відповідності з указом Президії Верховної Ради СРСР від 25 квітня 1975 р. Кайолу Івана Антоновича нагороджено медаллю. Медаль вручена 15 липня 1975 р. На обкладинці посвідчення зображено герб СРСР, нажче напис: «Союз Советских Соціалістических республик», під ним – посвідчення до ювілейної медалі «Тридцять років перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». «Тридцять років перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Всередині справа зображення медалі, а зліва – текстова частина. 8×11 см. Папір, друк. 1975 р.

1289. НЗХ. ФК. Од. зб. 4011 / П-1474. Свідоцтво про присвоєння (1973 р.) звання «Ветеран праці заводу «Запоріжсталь» Кайолі Івану Антоновичу за довголітню і бездоганну роботу на металургійному заводі «Запоріжсталь». 8×10,6 см. Папір, друк. 1973 р.

1290. НЗХ. ФК. Од. зб. 4013 / П-1475. Посвідчення №34 Кайоли Івана Антоновича обраного депутатом Заводської районної Ради депутатів трудящих Запорізької області Української РСР від виборчого округу №34. На лівій стороні посвідчення – фото Кайоли І.А., печатка та текст: посвідчення [дійсне] по липень 1975 р. Обкладинка темносинього кольору. Вгорі золотистою фарбою зображено герб СРСР, а нижче напис «Районна Рада депутатів трудящих». 6×9 см. Папір, друк.

1291. НЗХ. ФК. Од. зб. 4202 / Пм-25. Спогади М.К. Пересипка, члена партії з 1917 р.

1292. НЗХ. ФК. Од. зб. 4524 / ФН-160.Фото. Фізкультурний парад на стадіоні Металург на честь святкування 300-річчя «возз'єднання» України з Росією. Травень 1954 р. На передньому плані дві дівчини несуть макет значка ГТО, далі колона прапороносців. 24×18 см. Ф/п. 1954 р.

1293. НЗХ. ФК. Од. зб. 4525 / ФН-161. Фото. Спортивне свято на стадіоні Металург на честь «возз'єднання» України з Росією. Йдуть колони фізкультурників. Травень 1954 р. 24×18 см. Ф/п. Травень 1954 р.

1294. НЗХ. ФК. Од. зб. 4735 / ФН-252 .Фото. Урочистий мітинг присвячений відкриттю Запорізької дитячої залізниці. Біля мікрофону виступає секретар міському комсомолу Таня Пиріг. Біля неї справа стоїть директор запорізького електровозоремонтного заводу Твердунов М.Г. 19. V.1972 р. Фото Громенка В.П. 15×23,6 см. Ф/п. 19. V.1972 р.

1295. НЗХ. ФК. Од. зб. 5526 / П-2214. Посвідчення №162 від 6 квітня 1964 року Кінебаса Михайла Трохимовича – Героя Соціалістичної Праці, сталевара заводу «Запоріжсталь» – в тому, що йому за високі виробничі показники присвоєно почесне звання «Почесний металург». 9×12 см. Папір, друк. 1964 р.

1296. НЗХ. ФК. Од. зб. 5527 / П-2215. Свідоцтво Кінебаса Михайла Трохимовича в тому, що він у березні 1961 року закінчив 2½ річну школу майстрів за фахом мартенівське виробництво на заводі «Запоріжсталь». Свідоцтво у ледериновій обкладинці синього кольору. На другій сторінці розвороту є фотокартка. Свідоцтво підписане і завірене печатками. 15 грудня 1961 року, м. Запоріжжя. 11×14 см. Папір, ледерин, друк. 1961 р.

1297. НЗХ. ФК. Од. зб. 5528 / П-2216. Квиток профспілковий за №01584502 Кінебаса Михайла Трохимовича – сталевара заводу «Запоріжсталь». Профспілковий квиток в дерматиновій обкладинці темно-зеленого кольору, виготовлений типографським способом, підписаний і завірений печатками. Є фотокартка Кінебаса М.Т. – Героя Соціалістичної Праці, почесного металурга. 7,5×10,5 см. Папір, друк.

1298. НЗХ. ФК. Од. зб. 5529 / П-2217. Лист Кінебасу Михайлу Трохимовичу – Герою Соціалістичної Праці, Почесному металургу, ушанованому сталевару заводу «Запоріжсталь» з редакції газети Червонопрапорного Тихоокеанського флоту «Бойова вахта» з подякою за статтю для газети і з поздоровленнями з святом Військово-Морського флоту.

Бланк листа надрукований типографським способом і підписаний капітаном другого рангу 24 липня 1964 року, м. Владивосток. 21×30 см. Папір, друк. 1964 р.

1299. НЗХ. ФК. Од. зб. 5530 / П-2218. Виписка з протоколу засідання Ради дружини ім. П.Корчагіна Вовчанської восьмирічної школи від 26 листопада 1968 р. з постановою про прийняття Кінебаса Михайла Трохимовича в почесні піонери дружини ім. П.Корчагіна Вовчанської восьмирічної школи. Виписка підписана та завірена печаткою. 26 листопада 1968 р. 20×20 см. Папір. 1968 р.

1300. НЗХ. ФК. Од. зб. 5531 / П-2219. Грамота, якою нагороджений Кінебас Михайло Трохимович – сталевар заводу «Запоріжсталь», Почесний металург, Герой Соціалістичної Праці у зв'язку з двадцятип'ятиріччям трудової діяльності на заводі. Грамота віддрукована типографським способом, підписана і завірена печатками. Нагороджено Кінебаса адміністрацією заводу «Запоріжсталь». 1969 р. 21×29 см. Папір, друк. 1969 р.

1301. НЗХ. ФК. Од. зб. 5534 / П-2220. Привітальна адреса Кінебасу Михайлу Трохимовичу у зв'язку з 25річчям трудової діяльності. Привітальна адреса у ледериновій обкладинці червоного кольору, підписана та завірена печаткою. Кінебас Михайло Трохимович – сталевар заводу «Запоріжсталь». 1969 р. 21×29 см. Папір, друк. 1969 р.

1302. НЗХ. ФК. Од. зб. 5816 / 429 .Фото. Ткаченко Олександр Андрійович на тренуванні, коли він був інструктором по спорту на Дніпробуді. Зображення погрудне. 1932 рік. 6×8 см. Ф/п.

1303. НЗХ. ФК. Од. зб. 5823 / П-2442. Депутатський квиток №44 Галушки Д.Ф. – депутата Ради національностей від Запорізького виборчого округу УРСР 7 скликання 1966 р. Квиток завірений печаткою та підписаний. На другій сторінці вміщено фотографію Галушки Д.Ф. Обкладинка блакитного кольору з шкірозамінювача. Зверху ліворуч зображення герба СРСР і напис: Верховна Рада СРСР. Рада національностей. 7×10 см. 1966 р.

1304. НЗХ. ФК. Од. зб. 5824 / П-2443. Почесна грамота голови Комітету народного контролю УРСР товаришу Галушці Д.Ф. за активну роботу в органах народного контролю республіки. Грамота виготовлена типографським способом, підписана і завірена печаткою. Грамота із твердого паперу обкладинка червоного кольору. 8 вересня 1978 р. 22×30,5 см. Папір. 1978 р.

1305. НЗХ. ФК. Од. зб. 5827 / П-2444. Диплом першого ступеню, яким нагороджений Галушко Д.Ф. Головним комітетом Виставки досягнень народного господарства УРСР учасника виставки. Диплом у ледериновій обкладинці червоного кольору. Зроблений типографським способом. м. Кив. 1976 р. 21,5×30,5 см. Ледерин, папір. 1976 р.

1306. НЗХ. ФК. Од. зб. 5828 / П-2445. Похвальна грамота Галушки Д.Ф., учня школи ФЗН №9, нагородженого за відмінне освоєння професією і відмінну поведінку. Грамота підписана директором ФЗН і завірена печаткою. Зроблена типографським способом. 25 травня 1948 р. 24×33 см. Папір. 1948 р.

1307. НЗХ. ФК. Од. зб. 5829 / П-2446. Свідоцтво про занесення у Книгу пошани Галушки Д.Ф. за досягнуті високі виробничі показники. Свідоцтво підписане і завірене печаткою, виготовлене типографським способом. 28 квітня 1949 р. 23×33 см. Папір. 1949 р.

1308. НЗХ. ФК. Од. зб. 5830 / П-2447. Почесна грамота Галушки Д.Ф., підручного сталевара, нагородженого адміністрацією заводу «Дніпроспецсталь». Грамота підписана, завірена печаткою. Виготовлена типографським способом. 26 жовтня 1949 р. 23,5×33,5 см. Папір.

1309. НЗХ. ФК. Од. зб. 5831 / П-2448. Почесна грамота Галушки Д.Ф. нагородженого за досягнуті високі виробничі показники в соціалістичному змаганні сталеварів сталеплавильного цеху №2 заводу «Дніпроспецсталь». Грамота підписана, завірена печаткою. 1 травня 1954 р. 22×33 см. Папір. 1954 р.

1310. НЗХ. ФК. Од. зб. 5832 / П-2449. Почесна грамота Запорізької ради профспілок Галушці Д.Ф. з нагоди присвоєння йому звання «Кращий

сталевар» Запорізької області. Грамота надрукована типографським способом, підписана і завірена печаткою. 27 квітня 1955 р. м. Запоріжжя. 24×34 см. Папір. 1955 р.

1311. НЗХ. ФК. Од. зб. 5833 / П-2450. Почесна грамота Галушки Д.Ф., нагородженого за досягнуті високі показники заводу адміністрацією заводу «Дніпроспецсталь». Грамота, підписана і завірена печаткою, надрукована типографським способом. 29 квітня 1955 р. 24×34 см. Папір.

1312. НЗХ. ФК. Од. зб. 5834 / П-2451. Свідоцтво про занесення у Книгу пошани заводу «Дніпроспецсталь» Галушки Д.Ф. за досягнуті високі виробничі показники. Свідоцтво виготовлене типографським способом, підписане і завірене печаткою. 12 липня 1956 р. 24×34 см. Папір. 1956 р.

1313. НЗХ. ФК. Од. зб. 5835 / П-2452. Почесна грамота Запорізького обкому комсомолу колективу комсомольсько-молодіжної бригади (старший сталевар Галушка Д.Ф.) за досягнуті успіхи в роботі. Грамота підписана секретарем обкому ЛКСМУ і завірена печаткою. Листопад 1959 р. 26×34 см. Папір. 1959 р.

1314. НЗХ. ФК. Од. зб. 5836 / П-2453. Почесна грамота Галушки Д.Ф. з нагоди присвоєння йому звання «Кращий по професії» за підсумками роботи у 1 кварталі 1960 р. Грамота, підписана і завірена печаткою. 27×35,5 см. Папір. 1960 р.

1315. НЗХ. ФК. Од. зб. 5837 / П-2454. Почесна грамота Галушки Д.Ф. нагородженого адміністрацією заводу «Дніпроспецсталь» за досягнуті високі виробничі показники в соціалістичному змаганні в 1962 р. Грамота надрукована типографським способом, підписана і завірена печаткою. 25 лютого 1962 р. 26×36 см. Папір. 1962 р.

1316. НЗХ. ФК. Од. зб. 5838 / 2855. Почесна грамота Голови Ради народного господарства Галушці Д.Ф. за активну роботу по поширенню передового досвіду. Грамота надрукована типографським способом, підписана і завірена печаткою. 26 квітня 1965 р. 31×41 см. Папір. 1965 р.

1317. НЗХ. ФК. Од. зб. 5839 / 2856. Депутатський квиток №20 Галушки Д.Ф. – депутата Запорізької обласної ради депутатів трудящих. 1965 р., X скликання. Квиток підписаний, завірений печаткою. На другій сторінці зліва вміщена фотокартка. 6×9 см. Папір, ледерин. 1965 р.

1318. НЗХ. ФК. Од. зб. 5843 / 2457. Тимчасове посвідчення Галушки Д.Ф. депутата Верховної Ради СРСР на 1 сесію Верховної ради СРСР IX скликання. 1974 р. Надруковане нетипографським способом на твердому папері блакитного кольору. 6,5×10,5 см. Папір. 1974 р.

1319. НЗХ. ФК. Од. зб. 5845 / 2458. Поздоровчий лист адміністрації заводу «Дніпроспецсталь» Галушці Д.Ф. у зв'язку з урядовою нагородою – медаллю «За трудову добість». Лист підписаний і завірений печаткою. 20×28,5 см. Папір. 1958 р.

1320. НЗХ. ФК. Од. зб. 5846 / 2459. Привітання міському КПУ та виконкому міської Ради депутатів трудящих Галушці Д.Ф. з досягнутими успіхами в соцзмаганні за 1 квартал 1975 р. і занесення його імені на міську Дошку пошани. 12,5×20 см. Папір. 1975 р.

1321. НЗХ. ФК. Од. зб. 5999 / ФН-454. Поштова картка «Центральна підстанція Дніпрогеса». Фото Шкловського 1927–1932 рр. Видання Запорізької філії Укркнигоцентру ДВОУ 1932 р. 9×14 см. Ф/п. 1932р.

1322. НЗХ. ФК. Од. зб. 6000 / 455. Поштова картка. «Щитовий зал гідроелектростанції». Видання Запорізької філії Укркнигоцентру ДВОУ. Фото Паворіна 1927–1932 рр. 9×14см. Ф/п. 1927–1932 рр.

1323. НЗХ. ФК. Од. зб. 6001 / ФН-456 . Поштова картка. «Дніпрельстан. Будинок громадських організацій». Видання Запорізької філії Укркнигоцентру ДВОУ. Фото Храцова. 9×14 см. Ф/п. 1932 рр.

1324. НЗХ. ФК. Од. зб. 6002 / ФН-457. Поштова картка. «Дніпрельстан. Квартал нового Запоріжжя». Видання Запорізької філії Укркнигоцентру ДВОУ. Фото Храцова. 9×14 см. Ф/п. 1932 р.

1325. НЗХ. ФК. Од. зб. 6003 / 458. Поштова картка. «Гребля. Вигляд з лівого берега». Видання Запорізької філії Укркнигоцентру ДВОУ. Фото Храцова. 9×14 см. Ф/п. 1932 р.

1326. НЗХ. ФК. Од. зб. 6004 / ФН-459. Поштова картка. «Дніпрельстан. Встановлення порталного зводу на греблі». Фото Паворіна 1927–1932 рр. Видання Запорізької філії Укркнигоцентру ДВОУ. 9×14 см. Ф/п. 1932р.

1327. НЗХ. ФК. Од. зб. 6005 / ФН-460. Поштова картка. «Вигляд греблі через шлюз». Фото Шкловського 1927–1932 рр. Видання Запорізької філії Укркнигоцентру ДВОУ. 9×14 см. Ф/п. 1932 р.

1328. НЗХ. ФК. Од. зб. 6006(1) / ФН-462. Поштова картка. «Шлюз». Фото Шкловського 1927–1932 рр. Видання Запорізької філії Укркнигоцентру ДВОУ 9×14 см. Ф/п. 1932 р.

1329. НЗХ. ФК. Од. зб. 6006(2) / 462 Поштова картка. «Шлюз». Фото Шкловського 1927–1932 рр. Видання Запорізької філії Укркнигоцентру ДВОУ 9×14 см. Ф/п. 1932 р. Ф/п. 1932 р.

1330. НЗХ. ФК. Од. зб. 6021 / 468. Фото. Артисти цирку виступають на маївці на будівництві Дніпрогесу. На передньому плані велика кількість людей, які оточують саморобний поміст. На помості виступають два акробати. Приблизно 1930 рік. 9,5×7 см. Ф/п. Приблизно 1930 рік.

1331. НЗХ. ФК. Од. зб. 6022 / ФН-462. Фото. Будівництво Дніпрогесу на маївці. На передньому плані група робітників снідає на траві. Деякі відпочивають чи гуляють. 9,8×7,5 см. Ф/п.

1332. НЗХ. ФК. Од. зб. 6023/ ФН-470. Фото. Зображені чотири одноповерхових будинки, які були збудовані для робітників Дніпробуду. Приблизно 1930 р. 13×18 см. Ф/п. Приблизно 1930 р.

1333. НЗХ. ФК. Од. зб. 6025 / ФН-472. Фото. Робітники Дніпробуду повертаються додому після робіт на прориві греблі. На першому плані – група будівельників. Вдалині видно бараки. 1930 р. 8,6×6,4 см. Ф/п.

1334. НЗХ. ФК. Од. зб. 6032 / ФН-475. Фото. Група «синьоблузників» Дніпробуду в Алушті. Третій ряд, п'ятий (п'ята) праворуч Градова О.М. 1931 р. 13,5×8,6 см. Ф/п. 1931 р.

1335. НЗХ. ФК. Од. зб. 6583 / ФН-631. Фото. Дуднік Поліна Еммануїлівна – учасник встановлення Радянської влади на Запоріжжі, член КПРС з 1919 р. після закінчення жіночої гімназії в Катеринославі (справа). 1916 р. Дуднік П.Е. в білому одязі та білому капелюсі. 5×5,5 см. Ф/п. 1916 р.

1336. НЗХ. ФК. Од. зб. 6584 / ФН-632. Фото. Дуднік Поліна Еммануїлівна – учасник встановлення Радянської влади на Запоріжжі, член КПРС з 1919 р. після закінчення жіночої гімназії в Катеринославі (справа). 1916 р. Дуднік П.Е. в білому одязі та білому капелюсі. 9×14 см. Ф/п. 1916 р.

1337. НЗХ. ФК. Од. зб. 6585 / ФН-633. Фото. Дуднік Поліна Еммануїлівна, старий більшовик, учасник встановлення Радянської влади на Запоріжжі, член КПРС з 1919 р., мешканка Запоріжжя. Знімок сучасний 1975 р. Зображення погрудне. Дуднік в темному платті з білими гудзиками. 6×9 см. Ф/п. 1975 р.

1338. НЗХ. ФК. Од. зб. 6745 / ФН-669. Фото. Група делегатів з ЧССР на заводі «Запоріжсталь» біля тонколистового цеху. Гості та робітники в касках та в робочих куртках. 10,8×23 см. Ф/п. 1974 р.

1339. НЗХ. ФК. Од. зб. 7053 / ФН-732. Фото. Концерт симфонічного оркестру Запорізької обласної філармонії для будівельників Дніпрогесу-2. 30×40 см. Ф/п. 1975 р.

1340. НЗХ. ФК. Од. зб. 7427 / 832. Фото. Герой Соц. Праці сталевар сталеплавильного цеху №1 заводу «Дніпроспецсталь» В.С. Гузев 1977 р. 30×40 см. Ф/п. 1977 р.

1341. НЗХ. ФК. Од. зб. 7434 / ФН-839. Фото. Профілакторій Дніпровського електрометалургійного заводу на о. Хортиця 1977 р. На фото центральний вхід профілакторію з колонами, подвір'я в зелені. 30×40 см. Ф/п. 1977 р.

1342. НЗХ. ФК. Од. зб. 7435 / ФН-840. Фото. Водно-спортивна база заводу «Дніпроспецсталь» на о. Хортиця 1977 р. На фото причал, на ньому хлопці готують човни до старту, дівчина в човні слухає настанови тренера. 30×40 см. Ф/п. 1977 р.

1343. НЗХ. ФК. Од. зб. 7437 / ФН-842. Фото. Будинок-інтернат для пенсіонерів 1977 р. Запоріжжя. На фото червоний куточок будинку і пенсіонери на відпочинку. 30×40 см. Ф/п. 1977 р.

1344. НЗХ. ФК. Од. зб. 13383 / ФН-1499 . Фото. Д.Ф. Галушко, Герой Соціалістичної Праці, сталевар заводу «Дніпроспецсталь», депутат Верховної Ради СРСР під час перерви в засіданні обласної ради депутатів. 23×30 см. Ф/п. 1977 р.

1345. НЗХ. ФК. Од. зб. 13819 / ФН-1617. Фоно-текст спогадів А.С. Лошкарьової про відновлення Дніпрогесу, записаний на гнучкій грамплатівці. 1981 р.

1346. НЗХ. ФК. Од. зб. 14991 / 1789. Фото. Зустріч громадськості Запоріжжя з Л.І.Брежнєвим на пероні вокзалу Запоріжжя – І в 1977 р. Другий зліва Л.Д. Юпко, директор заводу «Запоріжсталь». 12×17 см. Ф/п. 1977 р.

1347. НЗХ. ФК. Од. зб. 14992 / 1790. Фото. Святкування Дня металургів на стадіоні «Металург». Липень 1979 р. Запоріжжя. 12×17,5 см. Ф/п. Липень 1979 р.

1348. НЗХ. ФК. Од. зб. 14993 / 1791. Фото. Мітинг на заводі «Запоріжсталь» присвячений пуску мартенівського цеху. 1948 р. 11,5×15 см. Ф/п. 1948 р.

1349. НЗХ. ФК. Од. зб. 14996 / ФН-1794. Фото. Мітинг на заводі «Запоріжсталь» в зв'язку з агресією американського імперіалізму на Кубу у 1962 р. 17×23 см. Ф/п. 1962 р.

1350. НЗХ. ФК. Од. зб. 16237 / ФН-1969. Фото. Калашніков П.В. – майстер електриків коксового цеху Коксохімзаводу на суботнику 1959 рік. Калашніков П.В. разом з товаришами по цеху несе носилки. Поруч з ним

Каменева Н.М. Зображення в повний зріст. Зображення в робочому одязі. 9×12 см. Ф/п. 1959 р.

1351. НЗХ. ФК. Од. зб.16239 / ФН-1971 .Фото. Калашніков П.В. – майстер коксового цеху Коксохімзаводу на суботнику в коксовому цеху 1971 рік. Зображення в повний зріст. Калашніков П.В. в робочому одязі з лопатою в руках. 17×12 см. Ф/п. 1971 р.

1352. НЗХ. ФК. Од. зб.18075 / ФН-2207.Фото. Бригада металургів мартенівського цеху заводу «Запоріжсталь» на мітингу «День миру» стали ініціаторами почину Заробіток першого дня XI п'ятирічки – у фонд Миру». Металурги в робочому спецодязі. Над ними плакат «Перший день XI п'ятирічки – у фонд Миру». 14×30 см. Ф/п. 4.01. 1981 р.

1353. НЗХ. ФК. Од. зб.4510 / ФН-3820 .Фотоальбом. Культура та побут трудящих алюмінієвого заводу м. Запоріжжя. Фотоальбом прямокутної форми розміром 16,5×11 см, проклеєний в основі, має тверду обкладинку обтягнену коленкором брунатного кольору. На обкладинці витіснено назву та різні види спорту. Фотоальбом має 20 аркушів з 44 фотознімками, на яких зафіксовані різні сторони життя працівників алюмінієвого заводу – урочистості, житлові будинки, умови життя, учасники самодіяльності, проведення дозвілля, організація дитячого відпочинку, тощо. 16,5×11 см. Папір, ф/п, коленкор, друк.

1354. НЗХ. ФК. Од. зб.29660 / ФН-3862.Фото. Санаторій-профілакторій заводу ДСС на острові Хортиця. Нижній спальний корпус. Друга половина ХХ ст. Запоріжжя. На фото зафіксовано двоповерхову будівлю з колонами на фасаді. На передньому плані виходи скель. На зворотному боці підписано кульковою ручкою: «Завод Дніпроспецсталь». Профілакторій-санаторій на острові Хортиця. Нижній спальний корпус на 62 місця. Фото ч/б (Будівництво нижнього спального корпусу профілакторію-санаторію було розпочато в 1955 році. Вже 5 серпня 1958 р. санаторій прийняв перших пацієнтів). 23,8×30,5 см. Ф/п, друк. Друга половина ХХ ст.

1355. НЗХ. ФК. Од. зб.29661 / ФН-3863. .Фото. Санаторій-профілакторій заводу ДСС на острові Хортиця. Верхній спальний корпус.

Друга половина ХХ ст. Запоріжжя. На фото зафіксовано триповерхову будівлю з балконами, що проходять по кожному поверху по всій довжині будівлі. Над вхідними дверима намальовано відпочивальників, які засмагають на сонці. На передньому плані сходи, вздовж яких розбито клумбу. На зворотньому боці підписано кульковою ручкою: «Завод Дніпроспецсталь». Верхній спальний корпус на 140 місць профілакторія-санаторія на о. Хортиця. (Верхній спальний корпус профілакторію-санаторію побудований у 1968 р). Фото ч/б. 23,8×30,5 см. Ф/п., друк. Друга половина ХХ ст.

1356. НЗХ. ФК. Од. зб.29662 / ФН-3864.Фото. Санаторій-профілакторій заводу ДСС на острові Хортиця. Верхній спальний корпус. Друга половина ХХ ст. Запоріжжя. Те ж саме. 23,8×30,5 см. Ф/п.

Рукописний відділ Запорізького відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України

1357. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр.1. Лист начальнику АГО заводу «Запоріжсталь» від старшого наукового співробітника управління МВС Запорізької області [...] про затвердження Лаврентьєвої Ольги Кузьмівни на посаду архіваріуса. 23.03.1944 р. 1 арк.

1358. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр.2. Довідка від директора Муйнакського м'ясо-рибо-комбінату [...] видана Манкевичу для підтвердження роботи на посаді бригадира продуктової бази. 08.09.1944 р. 1 арк.

1359. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 3. Автобіографія Мельниченка Пилипа Тимофійовича. 17.05.1945 р. 1 арк.

1360. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 4. Заява від Тихонюк Ніни [...] до директора ремісничого училища №5 Восновського з проханням виключити зі школи брата Тихонюк Володимира через її відправку на Донбас. 08.01.1945 р. 1 арк.

1361. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 5. Довідка видана начальником в'язниці [...] Солянному Віктору Денисовичу про відбування покарання у

Запорізькій в'язниці №1 УНКВС за статтею 170 п. «В» КК УРСР терміном 1 рік. 25.07.1945 р. 1 арк.

1362. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 6. Документи з особової справи працівника заводу «Запоріжсталь» Нестеренка Демида Демидовича. Червень 1947 р. 2 арк.

1363. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 7. Довідка видана секретарем [...] Сомик Єфросинії Іванівні про дозвіл Ленінської сільради на її переїзд в м. Запоріжжя. 09.12.1947 р. 1 арк.

1364. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 8. Постанова начальника Мелітопольського [...] Реутова про направлення Динчевої В.К. в [...] як безпритульну. 22.11.1947 р. 1 арк.

1365. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 9. Довідка від виконуючого обов'язки директора радгоспу «Мокрянка» Шапарь видана Клименко Євдокії Ігнатіївні про те, що вона не використовувала хлібно-продуктову картку в підсобному господарстві ВРП тресту «Запоріжбуд». 09.12.1947 р. 1 арк.

1366. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 10. Довідка видана начальником табору ВТТ Свінліним Большухіну Миколаю Григоровичу про відбуття покарання за статтею 162-в КК РСФСР терміном 1 рік. 04.02.1948 р. 1 арк.

1367. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 11. Довідка видана начальником табору ВТТ Завадським Баздицеву Віктору Івановичу про відбуття покарання за пунктом 4 наказу Президіуму Верховної Ради СРСР ст. 31-5-48 терміном на 5 років з подальшим переселенням в м. Великий Токмак Запорізької області. 25.06.1948 р. 1 арк.

1368. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 12. Довідка видана начальником міської пожежної охорони МВС Дубовиком Тарасовському Леоніду Федоровичу про підтвердження роботи в міській пожежній охороні в якості помічника начальника стройової служби. 24.08.1948 р. 1 арк.

1369. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр.13. Доповідна записка начальнику ВТК заводу «Запоріжсталь» Рогозі Григорію Д. від к/майстра ДМЗ

Соколовського про порушення процедури виготовлення металопродукції.
3.11.1948 р. 1 арк.

1370. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр.14. Доповідна записка начальнику ВТК РММ Соїферу С.М. від майстра ВТК ковальського цеху Зільбера Я.Н. про причини виготовлення бракованої продукції. 4.12.1948 р., 1 арк.

1371. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр.15. Заява головному інженеру заводу «Запоріжсталь» Пудікову А.К. від інженера-механіка, начальника ВТК механічного цеху Зайченка Василя Єфремовича про звільнення з ВТК через скорочення штату. 24.12.1948 р. 1 арк.

1372. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр.16. Пояснювальна записка Шрамук М.В. про від'їзд на батьківщину в Пінську область Дрогощинського району, селище Осовці БРСР. 18.01.1949 р. 1 арк.

1373. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 17. Наказ начальника ВРП Кудріна про реалізацію свіжих і засолених овочів з овочевої бази і засолювальних пунктів в торгівельній мережі і заклади громадського харчування. 8.02.1949 р. 1 арк.

1374. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 18. Документи Клопотнюк І.П. 1949 р. 2 арк.

1375. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 19. Документи Кабальського Віктора Прокоповича. Жовтень 1949 р. 2 арк.

1376. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-А. Спр. 20. Протокол загального збору другого караулу ОВПК заводу «Запоріжсталь» про порушення трудової дисципліни Тарасовим і його звільнення з посади. 9.10.1949 р. 1 арк.

1377. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.1. Заява начальника механічного цеху Андріяша Є.М. до заступника директора заводу «Запоріжсталь» Моїсеєнка Н.П. про звільнення Піньковського як саботажника. 07.1950 р. 1 арк.

1378. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.2. Лист Петренка Василя Васильовича до Миколая Михайловича з проханням надати розрахунок за його місцем проживання. 25.08.1950 р. 1 арк.

1379. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 3. Виклик колгоспу ім. Фрунзе Анновської сільради Нововасилівського р-ну Запорізької обл. управлінню залізничного цеху заводу «Запоріжсталь» з проханням провести розрахунок з Драголовою. 22.09.1950 р. 1 арк.

1380. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.4. Рішення Народного суду Орджонікідзевського р-ну за позовом Штепи Олександра Устимовича про стягнення з заводу «Запоріжсталь» коштів на його користь. 28.12.1950 р. 1 арк.

1381. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.5. Пояснювальна записка начальнику відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» від Шаповалової Антоніни Яківни про невихід на роботу. 19.04.1951 р. 1 арк.

1382. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.6. Документи з особової справи працівника заводу «Запоріжсталь» Лаврентьєвої Ольги Кузьмівни. Травень 1951 р. 2 арк.

1383. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.7. Автобіографія Пацановського М.В. 20.05.1951 р. 1 арк.

1384. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.8. Документи, що стосуються справи домагання Очеретько до працівниць заводу «Запоріжсталь». 1951-1952 рр. 3 арк.

1385. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.9. Документи, що стосуються справи працівника заводу «Запоріжсталь» Щербака Томаса Івановича. 1951 р. 2 арк.

1386. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.10. Документи газети «Дніпровський металург». Березень 1953 р. 2 арк.

1387. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.11. Документи, що стосуються справи швейцарів заводу «Запоріжсталь» Жучкова і Макаренка. Липень 1952 р. 5 арк.

1388. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.12. Документи з особової справи працівника заводу «Запоріжсталь» Стрілець Антоніни Федотівни. Листопад 1950 – липень 1952 рр. 3 арк.

1389. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.13. Заява начальнику автобази заводу «Запоріжсталь» від автослюсаря Долганова В.Ф. з проханням звільнення за станом здоров'я. 18.04.1952 р. 1 арк.

1390. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 14. Протокол Товариського суду доменного цеху заводу «Запоріжсталь» по справі Котляр Олександра Івановича про прогул. 26.09.1952 р. 1 арк.

1391. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.15. Лист дочки Ніни до її батька. 07.11.1952 р. 1 арк.

1392. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.16. Лист сестри до брата Петра. 13.12.1952 р. 1 арк.

1393. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.17. Стіннівка-блискавка «Галкін в ролі хулігана п'яниці». 25.02.1953 р. 1 арк.

1394. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.18. Доповідна записка начальнику відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» від Кришень А.М. про відмову в наданні роботи бригадиром. 12.02.1953 р. 1 арк.

1395. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.19. Заява начальнику відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» від Фошенко Г.Т. про прийом на роботу. 20.03.1953 р. 1 арк.

1396. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.20. Лист директору заводу «Запоріжсталь» Бобрикіну від Нікітіна Федора Дмитровича з проханням переведення його на роботу за спеціальністю. 02.09.1953 р. 1 арк.

1397. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 21. Протокол Товариського суду залізничного цеху у справі Баранова Григорія Петровича про прогул. 11.11.1953 р. 1 арк.

1398. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 22. Пояснювальна записка начальнику відділу кадрів Золотих від Некрасова В.І. про відновлення його трудової книжки. 29.01.1954 р. 1 арк.

1399. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 23. Доповідна записка голові Президії Верховної Ради СРСР Швернику Н.М. від Завгородського Ігоря Дмитровича про виплату коштів. 16.02.1954 р. 1 арк.

1400. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 24. Заява директору заводу «Запоріжсталь» Бобрикіну від Решетнікової Алли Леонідівни про переведення на роботу в цех. 12.02.1954 р. 1 арк.

1401. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 25. Документи, що стосуються порушень правил безпеки працівника заводу «Запоріжсталь» Дискою М.Т. Лютий 1954 р. 2 арк.

1402. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 26. Рішення судової колегії карних справ Народного Суду Запорізького обласного суду стосовно Борисова А.Н. про зміну міри покарання. 8.03.1954 р. 1 арк.

1403. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.27. Протокол Товариського суду заводу «Запоріжсталь» по справі Гирявого Василя Івановича про прогул. 19.03.1954 р. 1 арк.

1404. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.28. Заява відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» від Бікетової Лідії Григорівни з проханням надати інформацію про місце роботи Москаленка Миколи Олександровича. 2.06.1954 р. 1 арк.

1405. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.29. Доповідна записка начальнику цеха підготовчого виробництва Глушкову Ф.М. від завідуючого складу № 66 Русіна Д.С. про порушення дисципліни. 12.06.1954 р. 1 арк.

1406. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.30. Документи працівниці заводу «Запоріжсталь» Сичової М.Г. Червень 1954 р. 2 арк.

1407. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 31. Лист від Олександри до Галини особистого характеру. 13.09.1954 р. 1 арк.

1408. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.32. Пояснювальна записка Новікова про прогул. 25.11.1954 р. 1 арк.

1409. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.33. Заява секретарю ЦК КПРС Хрущову М.С. від Лукоянова Сатвія Івановича з проханням отримати розрахунок з заводу «Запоріжсталь». 21.12.1954 р. 1 арк.

1410. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.34. Документи особистого походження працівника заводу «Запоріжсталь» Македонського Г.А. 1955 р. 3 арк.

1411. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 35. Доповідна записка промислового відділу Запорізького обкому КПУ Солянику від начальника відділу кадрів В. Золотих з питання працевлаштування Дмитрієва Г.С. 12.05.1955 р. 1 арк.

1412. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 36. Фрагмент газети з типографії заводу «Комунар» адресований Лук'яненко В.І. 10.03.1955 р. 1 арк.

1413. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 37. Заява відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» від Попова Т.М. про втрату трудової книжки. 8.09.1956 р. 1 арк.

1414. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 38. Скарга директору заводу «Запоріжсталь» Бобрикіну А.Л. від Демченка М.П. про усунення з посади. 8.12.1955 р. 1 арк.

1415. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 39. Лист до Золотих від Кришеня Олександра Максимовича. 16.02.1956 р. 1 арк.

1416. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 40. Рапорт начальнику цеху Любліну від завідуючого 2-го територіального відділу Верхуші М.І. про порушення лікарняного режиму Яценком В.П. 11.05.1956 р. 1 арк.

1417. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 41. Заява в цеховий комітет ЦРМП від Мироненко Наталії Іванівни з проханням прийняти на роботу. 01.03.1957 р. 1 арк.

1418. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.42. Лист до Золотих від [...] Якова Даниловича з інформацією про Романенко Анастасію Андріївну. 5.07.1957 р. 1 арк.

1419. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 43. Заява начальнику відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» Євусу від директора Запорізького кінотеатру ім. Маяковського Вишневецького з проханням прийняти на роботу Глей В.К. 06.02.1958 р. 1 арк.

1420. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.44. Документи, що стосуються працевлаштування Іващенко Віктора Івановича на заводі «Запоріжсталь». Лютий 1958 р. 2 арк.

1421. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 45. Доповідна записка начальнику ЦГП Авраменко І.М. від майстра прокатного відділу Гаврикова Л.А. про вихід на роботу в нетверезому стані Шутько В.А. 11.06.1958 р. 1 арк.

1422. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 46. Вирок Народного суду Урицького р-ну Орловської області РСФСР про засудження Сеніна Миколи Єгоровича. 13.02.1959 р. 1 арк.

1423. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 47. Лист до Юпко Л.Д. від Березовської Марії Іванівни з проханням надати інформацію про Березовського Віктора Семеновича. 13.04.1959 р. 1 арк.

1424. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 48. Заява начальнику відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» Йоркіну В.М. від працівниці Мироненко Наталії Іванівни з проханням замінити прізвище на прізвище чоловіка Сокіл. 16.06.1959 р. 1 арк.

1425. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 49. Пояснювальна записка начальнику цеху ЦПП від працівника майстерні Короля у зв'язку з крадіжкою. 1950-ті рр. 1 арк.

1426. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр. 50. Пояснювальна записка начальнику відділу кадрів Золотих від Новікова Віктора Дем'яновича у зв'язку з помилкою в записі документів. 1950-ті рр. 1 арк.

1427. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Б. Спр.51. Заява працівника заводу Волошина про звільнення. 1950-ті рр. 1 арк.

1428. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-В. Спр. 1. Документи з особової справи працівника заводу «Запоріжсталь» Ваната Петра Михайловича. Березень 1961 р. 2 арк.

1429. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-В. Спр. 2. Лист начальнику відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» від Мартинова Миколи Афанасійовича з проханням поновлення на робочому місці. 10.01.1961 р. 1 арк.

1430. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-В. Спр. 3. Лист до директора заводу «Запоріжсталь» від Шаповаленко А.К. з проханням надання місця роботи після звільнення з в'язниці. 22.10.1964 р. 1 арк.

1431. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-В. Спр. 4. Пояснювальна записка Журавльова Віктора директору ПТУ-13 міста Пологи про прогул. 22.02.1965 р. 1 арк.

1432. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-В. Спр. 5. Спеціальне повідомлення секретарю парткому заводу «Запоріжсталь» про доставку до витверезника Задирко Віталія Івановича. 13.01.1967 р. 1 арк.

1433. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-В. Спр. 6. Копія протоколу профспілкового зібрання бригади №4 газового цеху. 10.12.1968 р. 1 арк.

1434. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-В. Спр. 7. Характеристика на учня 8-В класу восьмирічної школи №3 м. Пологи Глоби Олега Григоровича. 1960-ті рр. 1 арк.

1435. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-В. Спр. 8. Характеристика на учня 8 класу Гуляйпільської СШ №3 Пологівського району Запорізької області Домбровського Миколи Івановича. 1960-ті рр. 1 арк.

1436. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Г Спр. 1. Вирок Народного суду УРСР Жовтневого р-ну міста Запоріжжя у справі Соловей Віктора Васильовича. 24.09.1975 р. 1 арк.

1437. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Г Спр. 2. Лист начальнику відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» від Вовкогон А.П. про незаконний розрахунок її доньки Наталії Вовкогон. 11.10.1976 р. 1 арк.

1438. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Г Спр. 3. Клопотання головному бухгалтеру заводу «Запоріжсталь» від Ігошина Юрія Сергійовича з проханням про розрахунок. 10.11.1976 р. 1 арк.

1439. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Г Спр. 4. Вирок Народного суду УРСР Орджонікідзевського р-ну міста Запоріжжя у справі Бараненка Івана Даниловича. 31.03.1977 р. 1 арк.

1440. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Д. Спр. 1. Заява заступнику директора заводу «Запоріжсталь» Хелемендик В.Д. від помічника машиніста Борзих В'ячеслава Івановича з проханням про звільнення за власним бажанням. 10.02.1982 р. 1 арк.

1441. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Д. Спр. 2. Документи з особової справи працівника заводу «Запоріжсталь» Гуляцького Павла Костянтинівича. Червень 1982 р. 2 арк.

1442. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Д. Спр. 3. Лист директору заводу «Запоріжсталь» від Задорожної Юлії з проханням надати інформацію про Добриднева Олексія Івановича. 31.11.1982 р. 1 арк.

1443. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 1-Д. Спр. 4. Копія вироку Народного суду УРСР Орджонікідзевського р-ну міста Запоріжжя по справі Усачової Олени Олександрівни. 30.07.1986 р. 1 арк.

1444. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-А. Спр. 1. Свідоцтво про народження Серецького Василя Івановича. 10.06.1930 р. 1 арк.

1445. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-А. Спр. 2. Свідоцтво про народження Бондарева Юрія Андрійовича. 7.02.1931 р. 1 арк.

1446. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-А. Спр. 3. Референція на Кудріна Івана Федоровича. 15.03.1936 р. 1 арк.

1447. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-А. Спр. 4. Довідка про звільнення через скорочення штату [...]. 1937 р. 1 арк.

1448. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-А. Спр. 5. Свідоцтво про народження Яценко Тетяни Дмитрівни. 18.04.1939 р. 1 арк.

1449. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-А. Спр. 6. Копія трудового списку Калашникова Павла Івановича. 1930-і рр. 6 арк.

1450. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-А. Спр. 7. Трудовий список Мороз Миколая Андрійовича. 1930-і рр. 8 арк.

1451. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 1. Перевідні посвідчення. 31.05.1941 р. 2 арк.

1452. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 15. Довідка Муйнакського м'ясо-рибно-консервного комбінату видана Грухало М. у зв'язку зі звільненням і переїздом в Україну. 06.09.1944 р. 1 арк.

1453. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 17. Довідка Козій З.Н. про звільнення за скороченням штабу. 01.01.1945 р. 1 арк.

1454. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 19. Особова картка Поногриз Володимира Єфимовича. 27.09.1945 р. 1 арк.

1455. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 20. Свідоцтво про смерть Клименко Єфросинії Євтихіївни. 31.10.1945 р. 1 арк.

1456. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 22. Довідки від заводу «Запоріжсталь» до батьків у зв'язку з дезертирством з відновлювальних робіт заводу. 1945 р. 3 арк.

1457. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 23. Заява про відпустку Торишко. 3.01.1946 р. 1 арк.

1458. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 24. Червоноармійська книжка Науменка Михайла Давидовича. 29.05.1946 р. 7 арк.

1459. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 25. Довідки зі справи Гавриленко Анни Федорівни. Червень 1946 р. 2 арк.

1460. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 26. Свідоцтво про народження Дубового Григорія Івановича. 24.08.1946 р. 1 арк.

1461. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 27. Виписка з наказу №365 по Сталінському Металургійному т-му м. Сталіно директора [...] на ім'я Лапшиної Н.О. з проханням направити її на роботу. 23.10.1946 р. 1 арк.

1462. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 29. Довідка Райдержкерівництва Медведкову Михайлу Михайловичу на підтвердження проживання в м. Запоріжжя. 16.11.1946 р. 1 арк.

1463. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 30. Довідка від Райжитуправління Орджонікідзевського р-ну на ім'я Должикової Л.П. про те, що вона ніде не працює. 15.02.1947 р. 1 арк.

1464. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 31. Довідка видана домкомом 13 поселення «Б» барака 7а на ім'я Дорошенко Антоніни Василівни про те, що вона не працювала з 1946 по 1947 рр. 16.05.1947 р. 1 арк.

1465. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 32. Зобов'язання Барана Олександра Яковича у зв'язку з прийняттям його на роботу на посаду комірника. 20.06.1947 р. 1 арк.

1466. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 33. Типовий трудовий договір Бакуменко Єлизавети Сергіївни з заводом «Запоріжсталь». 12.07.1947 р. 1 арк.

1467. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 34. Заява начальнику цеху заводу «Запоріжсталь» від [...] С.О. з проханням про відпустку. 19.08.1947 р. 1 арк.

1468. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 35. Довідка Хвостик Ганні Іванівні про переведення на роботу на підприємство. 10.10.1947 р. 1 арк.

1469. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 36. Записка Василю Петровичу з проханням надати тов. Дрень термінову відпустку. 03.11.1947 р. 1 арк.

1470. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 37. Продуктова картка Іванова. 15.11.1947 р. 1 арк.

1471. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 39. Членська книжка члену промислової кооперативної артелі на ім'я Чумак-Зленко Галини Давидівни. 15.03.1948 р. 8 арк.

1472. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 40. Вирізка з газети про старшого майстра залізничного цеху Жога. 21.03.1948 р. 1 арк.

1473. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 41. Посвідчення про навчання в чавуно-литейному цеху заводу «Запоріжсталь» на ім'я Ветошкіна Аркадія Зотовича. 29.03.1948 р. 1 арк.

1474. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 42. Вирізка з газети про показники заводу «Запоріжсталь». 07.04.1948 р. 1 арк.

1475. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 43. Довідка видана військовим комісаріатом Воронежської області РСФСР Бабуліну Федору Івановичу про підтвердження служби в Червоній армії. 31.07.1948 р. 1 арк.

1476. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 44. Заява начальнику вантажної служби Богуалову П.Є. від Мердичевської Майї Захарівни з проханням надання відпустки. 02.08.1948 р. 1 арк.

1477. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 45. Заява начальнику киснево-компресорного цеху заводу «Запоріжсталь» від робочого машиніста Височина Василя, з проханням надання відпустки. 23.09.1948 р. 1 арк.

1478. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 46. Заява начальнику ВТК заводу «Запоріжсталь» Рогозі Т.Д. від Сойдур С.М. з приводу справи Зайченка. 06.11.1948 р. 1 арк.

1479. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 47. Заява начальнику ЖКО від прибиральниці 8 домоуправління Бойченко Уляни [...] з проханням надати відпустку. 12.11.1948 р. 1 арк.

1480. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 48. Рапорт начальнику відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» Золотих від начальника складського господарства Соколовського про зняття з наявності в цеху Дементьєва Є.М. у зв'язку з відрядженням. 24.12.1948 р. 1 арк.

1481. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 49. Доповідна записка начальнику ВТК заводу «Запоріжсталь» Сойферу С.М. від начальника цеху Лучикова про створення бракованої продукції Зайченко. 1948 р. 1 арк.

1482. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 51. Заява начальнику автобази заводу «Запоріжсталь» Луцу від Запорізького міського комітету КП(б)У з проханням відрядити на постійну роботу водія Баєва. 25.04.1949 р. 1 арк.

1483. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 52. Заява начальнику паспортного відділу м. Київ майору Белову від дирекції київського машинобудівного заводу «Більшовик» з проханням дозволити прописку в м. Київ Даниленку Степану Васильовичу. 07.05.1949 р. 1 арк.

1484. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 53. Довідка від сільськогосподарського артілью ім. Сталіна Оріхівського р-ну Запорізької обл. селища Мала Токмачка, видана Фоменку Дмитру Івановичу на дозвіл навчання в ремісничому училищі. 08.06.1949 р. 1 арк.

1485. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 54. Довідка, видана начальником відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» Кирилову Віталю Івановичу про підтвердження роботи в тонколистовому цеху в якості старшого посадника 6-го розряду. 27.07.1949 р. 1 арк.

1486. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 55. Довідка, видана міськкомом КП(б)У про затвердження на посаді інструктора промислово-транспортного відділу міського КП(б)У Семенистого А.А. і відозви з роботи на заводі «Запоріжсталь». 30.07.1949 р. 1 арк.

1487. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 56. Довідка, видана Сталінським головхімпостом про підтвердження роботи на підприємстві Дегурко Б.А. 08.08.1949 р. 1 арк.

1488. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 57. Типовий трудовий договір на імя Бакшева Олексія Омеляновича. 10.10.1949 р. 1 арк.

1489. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 58. Наказ директора заводу «Запоріжсталь» Боборикіна про оголошення догани і відшкодування збитку 100 рублів бригадиру Білозіру. 11.10.1949 р. 1 арк.

1490. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 59. Направлення директору заводу «Запоріжсталь» від приймальні голови Президії Верховної Ради СРСР по справі Н.М. Шверника. 28.10.1949 р. 1 арк.

1491. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 60. Індивідуальна картка працівника підлітка Антипіна Леоніда Григоровича. 10.12.1949 р. 1 арк.

1492. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 61. Заява начальнику цеху електропостачання заводу «Запоріжсталь» Епіштейну Я.О. від Середньої школи робітничої молоді №36 з проханням надання додаткової відпустки на час випускних іспитів Бойченку І.І. 15.12.1949 р. 1 арк.

1493. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 62. Заява директору заводу «Запоріжсталь» Боборикіну від депутата Верховної Ради СРСР Чурсіна Т.Д. з роз'ясненням по справі Захарченка В.Г. 15.12.1949 р. 1 арк.

1494. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 63. Заява начальнику ЦХП Літкову від Ігнатюк П.Є., з проханням надання короткотермінової відпустки для оформлення шлюбу. 20.12.1949 р. 1 арк.

1495. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 64. Сповідення від Київського політехнічного інституту Козловії Тамарі Іванівні про зарахування студенткою першого курсу електротехнічного ф-ту. 1949 р. 1 арк.

1496. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 65. Вирізка з газети з ім'ям Тюріна В.Л. 1940-і рр. 1 арк.

1497. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Б. Спр. 66. Характеристика Ковалева Костянтина Олександровича від директора Запорізького металургійного технікуму Силенко. 1940-і рр. 1 арк.

1498. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 1. Заява начальнику відділу кадрів від Фастовець Олександра Миколайовича, з проханням видати метричну виписку для відновлення паспорту. 9.02.1950 р. 1 арк.

1499. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 2. Заява начальнику УКБ заводу «Запоріжсталь» Воробейникову М.В. від Кравцова М., з проханням надати дозвіл на переведення Єрмакова Івана Антоновича. 10.02.1950 р. 1 арк.

1500. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 3. Розрахункова книжка Веншеги Ольги Миколаївни. 18.02.1950 р. 10 арк.

1501. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 4. Розпорядження начальника тонколистового цеху Любліна Є.В. про видачу премії робітникам за перевиконання плану. 27.04.1950 р. 1 арк.

1502. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 5. Доповідна записка начальнику відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» Золотих В.П. від керівника групи відділу кадрів Козаченко І.К. про кумівство на підприємстві. 01.06.1950 р. 1 арк.

1503. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 6. Повідомлення районному відділу соціального забезпечення від відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» про звільнення та отримання розрахунку Кацило Андрію Єфимовичу. 23.06.1950 р. 1 арк.

1504. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 7. Екзаменаційний лист Нападайло Петра Федоровича. 14.07.1950 р. 1 арк.

1505. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 8. Свідоцтво про смерть Бондаренка Анатолія Миколайовича. 28.08.1950 р. 1 арк.

1506. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 9. Заява директору заводу «Запоріжсталь» від начальника відділу керівних кадрів ГУМП півдня та центру Павлова К. про переведення інженера Рабіновича Єфима Мойсейовича на завод імені Петровського. 12.09.1950 р. 1 арк.

1507. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 10. Лист непрацездатності Далути Є.М. 29.01.1951 р. 1 арк.

1508. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 11. Доповідна начальнику ОК.ОРС. заводу «Запоріжсталь» від завідуючого столовою №2 про надання на тимчасову роботу кухаря. 23.02.1951 р. 1 арк.

1509. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 12. Виробнича характеристика Лаврентьєвої Ольги Кузьмівни. 29.03.1951 р. 1 арк.

1510. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 13. Виписка з наказу директора Дніпропетровського індустріального технікуму про оголошення із занесенням в особову справу Поліщуку В.А. 05.05.1951 р. 1 арк.

1511. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 14. Фрагмент з газети «Дніпровський металург» з особової РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. Грудєва П.І. 12.09.1951 р. 1 арк.

1512. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 15. Конверт з листа начальника заводу «Запоріжсталь» Боборикіна від Канцелярії Президіуму Верховної Ради СРСР. 28.09.1951 р. 1 арк.

1513. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 16. Заява начальнику відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» Золотих від комсоргу ЦК ВЛКСМ Копан І. з проханням влаштування на роботу Ічетовкіна Г.М., 29.11.1951 р. 1 арк.

1514. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 17. Індивідуальна картка учня Донського Володимира Павловича. 14.12.1951 р. 1 арк.

1515. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 18. Довідка від начальника розрахункового відділу видана Непорожній Любові Терентіївні про проведення розрахунку. 16.02.1952 р. 1 арк.

1516. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 19. Опис документів особової справи Целуйка Василя Івановича. 28.06.1952 р. 1 арк.

1517. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 20. Копія диплому Ковалева Костянтина Олександровича. 04.07.1952 р. 1 арк.

1518. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 21. Конверт з листа директора заводу «Запоріжсталь» Боборикіна від Канцелярії Президії Верховної Ради СРСР. 06.10.1952 р. 1 арк.

1519. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 23. Розпорядження начальника цеху СЛЯБІНГ Чигиринського А.І. про винесення догани стругальнику Єрьоміну Івану Дмитровичу. 01.04.1953 р. 1 арк.

1520. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 24. Лист Косилу Н.П. від Орджонікідзевського районного відділу соціального забезпечення про надання виписки з протоколу для відновлення трудового стажу і виплати на вислугу років. 29.04.1953 р. 1 арк.

1521. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 26. Копія свідоцтва про одруження Русакова Бориса Миколайовича. 16.10.1953 р. 2 арк.

1522. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 27. Конверт з листа начальнику відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» від Асауленка Миколая. 24.12.1953 р. 1 арк.

1523. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 28. Виклик начальнику залізнодорожного транспорту від Рассегіна Павла Андрійовича. 25.12.1953 р. 1 арк.

1524. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 29. Виписка з протоколу засідання кваліфікаційної комісії про присвоєння Логінову Віктору Анатолійовичу довбача третього розряду. 13.04.1954 р. 1 арк.

1525. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 30. Прохання директору заводу «Запоріжсталь» Боборикіну А.Л. від дирекції Закавказького металургійного заводу ім. Сталіна про переведення Ігнатькова П.Є. 25.05.1954 р. 1 арк.

1526. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 31. Прохання начальника обласного відділу кадрів трудових резервів від заступника директора заводу «Запоріжсталь» Мойсеєнко про дозвіл на виїзд в Казахстан Мілько В.Ф. 20.08.1954 р. 1 арк.

1527. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 32. Повідомлення-виклик від Мелітопольського інституту механізації с/г про зарахування на перший курс Здюби С.Н. 25.08.1954 р. 1 арк.

1528. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 33. Тимчасова перепустка Спиці Миколи Івановича. 18.11.1954 р. 1 арк.

1529. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 34. Прохання начальника відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» Золотих від Закавказького металургійного заводу ім. Сталіна про надсилання документів Єрмоліна Олександра Миколайовича. 22.11.1954 р. 1 арк.

1530. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 35. Заява зам. директору заводу «Запоріжсталь» Мойсеєнко Н.П. з проханням оформлення розрахунку Івко. 07.01.1956 р. 1 арк.

1531. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 37. Членська книжка члену артелі промислової кооперації УРСР на ім'я Мороз Марії Андріївни. 14.10.1956 р. 9 арк.

1532. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 38. Лист та конверт китайською мовою. 27.11.1956 р. 2 арк.

1533. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 39. Довідка видана Бубенцову Олексію Васильовичу про підтвердження роботи слюсарем в тресті «Казахенергомонтаж». 18.03.1957 р. 1 арк.

1534. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 40. Документи з особистої справи Юрченка А.К. Квітень 1957 р. 2 арк.

1535. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 41. Конверт з листа заступнику директора заводу «Запоріжсталь» Мойсеєнко від редакції газети «Більшовик Запоріжжя». 31.10.1957 р. 1 арк.

1536. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 42. Наказ директора заводу «Запоріжсталь» Юпко Л. про переведення цеху ТЕП на скорочений робочий день. 12.03.1958 р. 1 арк.

1537. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 43. Копія медичної довідки Зуєва Олександра Несторовича. 31.05.1958 р. 1 арк.

1538. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 44. Сповідання від Дніпропетровського металургійного інституту Мельнику А.Я. про зарахування на перший курс технологічного ф-ту. Серпень 1958 р. 1 арк.

1539. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 45. Конверти з листів начальнику відділу кадрів заводу «Запоріжсталь». Травень-червень 1959 р. 2 арк.

1540. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-В. Спр. 46. Конверт з листа інспектору відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» від Хабібуліна. 1959 р. 1 арк.

1541. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Г. Спр. 1. Копія заяви Члена Каліфорнійського університету Френка М. Джордена про підтвердження присудження Яхну Петру Степановичу ступеня бакалавра мистецтв зі спеціальності «Психологія». 25.01.1960 р. 2 арк.

1542. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Г. Спр. 2. Повідомлення від Поличаєва Козловій про звільнення. 07.04.1960 р. 1 арк.

1543. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Г. Спр. 3. Повідомлення про відмову Івасика І.В. від роботи в ЦХП на посаді старшого господарського десятника. 15.04.1960 р. 1 арк.

1544. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Г. Спр. 4. Заява на перевід Зайнабудинової Галії, написана татарською мовою (арабська графіка). 25.04.1961 р. 1 арк.

1545. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Г. Спр. 5. Документи з особової справи Зарянського Бориса Івановича. Серпень-грудень 1961 р. 2 арк.

1546. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Г. Спр. 8. Документи з особової справи Ткаченка Андрія Сафроновича Серпень 1962 р.-квітень 1967 р. 6 арк.

1547. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Г. Спр. 9. Довідка про стан здоров'я особи, що вступає в учбовий заклад на ім'я Ляшенко Михайла Івановича. 16.08.1967 р. 1 арк.

1548. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Г. Спр. 10. Конверт з листа начальнику відділу кадрів заводу «Запоріжсталь» від Палевського С.В. 1963 р. 1 арк.

1549. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Г. Спр. 11. Довідка секретарю парторганізації ЦХП-3 від медичного витверезника №1 про перебування в них Савченка Георгія Тимофійовича. 27.02.1964 р. 1 арк.

1550. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Г. Спр. 12. Довідка видана Домбровському Миколі Івановичу Гуляйпільською міською радою про підтвердження проживання в місті Гуляйполе. 1964 р. 1 арк.

1551. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Г. Спр. 14. Лист непрацездатності виданий Лебедєву М.А. 19.10.1967 р. 1 арк.

1552. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Г. Спр. 15. Заява начальнику відділу кадрів Авдоченко С.П. про зняття з наявності учнів з мартенівського цеху по закінченню практики. 14.01.1969 р. 1 арк.

1553. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Г. Спр. 16. Архівна довідка на основі особової справи Байлової Зинаїди Кирилівни про підтвердження роботи фотографом Воєнізованої охорони. 1960-і рр. 1 арк.

1554. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Д. Спр. 1. Документи з особової справи Гулої Варвари Тимофіївни. Серпень 1976 р. – Червень 1978 р. 8 арк.

1555. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Е. Спр. 2. Архівна довідка видана Авраменку Миколаю Артемовичу про підтвердження роботи на заводі «Запоріжсталь» у якості машиніста крану. 24.04.1986 р. 1 арк.

1556. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Е. Спр. 3. Довідка про порушення техніки безпеки Сориним А.А. 26.08.1986 р. 1 арк.

1557. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Е. Спр. 4. Документи з особової справи Дяченка Геннадія Леонідовича. Травень 1988 – Червня 1989рр. 3 арк.

1558. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Е. Спр. 7. Довідка про підтвердження неотримання хлібної та продуктової карти у серпні місяці Колбас А.П. 1980-і рр. 1 арк.

1559. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Е. Спр. 8. Посвідчення на ім'я Серединіної Ольги Петрівни. 1980-і рр. 1 арк.

1560. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Е. Спр. 9. Довідка про стан здоров'я Діденка Г.В. 1980-і рр. 1 арк.

1561. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Е. Спр. 12. Довідка видана Бондаренко Івану Кириловичу про підтвердження проживання за рахунок матері. 1980-і рр. 1 арк.

1562. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Е. Спр. 15. Договір на виконання роботи у вільний час з Литвиненком Юрієм Миколайовичем. 01.01.1994 р. 1 арк.

1563. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Є. Спр. 1. Збірка документів. Травень 1929 р. – вересень 1954 р. 6 арк.

1564. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Є. Спр. 2. Свідоцтва та атестати. Червень 1945 р. – липень 1958 р. 7 арк.

1565. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Є. Спр. 3. Документи з особової справи Мицика Олександра Івановича. 1950-і. рр. 2 арк.

1566. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Є. Спр. 4. Документи з особової справи Самобочого Петра Сергійовича. Червень 1948 р. – 1950 р. 2 арк.

1567. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Ж. Спр. 1. Телеграма Бухареву Івану від лікаря Ісаєва про хворобу його сина. 19.09.1946 р. 1 арк.

1568. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Ж. Спр. 2. Телеграми у справі Кіссіної Лідії. Квітень 1949 р. – червень 1949 р. 2 арк.

1569. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Ж. Спр. 3. Телеграма заступнику начальника відділу кадрів Грачовій про звільнення з роботи за власним бажанням Смутенка. 27.04.1949 р. 1 арк.

1570. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Ж. Спр. 4. Телеграма Журавльову від Камаєва з повідомленням про важку хворобу його дружини. 21.03.1950 р. 1 арк.

1571. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Ж. Спр. 5. Телеграма Нущенко Любові Костянтинівні від Івана з вимогою переїзду в Іркутську область. 12.07.1950 р. 1 арк.

1572. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Ж. Спр. 6. Телеграма Чуприній Лідії Сергіївні з проханням термінового приїзду в місто Кутаїсі. 19.10.1954 р. 1 арк.

1573. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Ж. Спр. 7. Телеграма Квітко від матері Гіджуван з проханням термінового приїзду до неї у зв'язку з хворобою. 1950-і рр. 1 арк.

1574. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Ж. Спр. 8. Телеграма Коберніченко Галині Миколаївні від Путченкова Леоніда з повідомлення про відпустку та приїзд. 1950-і рр. 1 арк.

1575. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Ж. Спр. 9. Телеграма Миколаю Єрмолайовичу від Савченка з повідомленням про хворобу матері. 1950-і рр. 1 арк.

1576. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Ж. Спр. 10. Урядові телеграми директору заводу «Запоріжсталь» Боборикіну. Серпень 1949 р. – 1950-і рр. 9 арк.

1577. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 2-Ж. Спр. 11. Фрагмент з газети. Назва і дата невідомі. 1 арк.

1578. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 3-А. Спр. 1. Неатрибутовані фотографії співробітниць металургійного заводу «Запоріжсталь» з особових справ. 1930 – 1980-і рр. 77 арк.

1579. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 3-А. Спр. 2. Атрибутовані фотографії співробітниць металургійного заводу «Запоріжсталь» з особових справ. 1930 – 1980-і рр. 142 арк.

1580. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 3-Б. Спр. 1. Неатрибутовані фотографії співробітників металургійного заводу «Запоріжсталь» з особових справ. 1930 – 1980-і рр. 57 арк.

1581. РВЗВІУАД. Ф. 1378. Оп. 3-Б. Спр. 2. Атрибутовані фотографії співробітників металургійного заводу «Запоріжсталь» з особових справ. 1930 – 1980-і рр. 141 арк.

Центральний державний науково-технічний архів України

1582. ЦДНТАУ. Ф-Р. 4. Запорізький металургійний завод ім. С. Орджонікідзе «Запоріжсталь» Головспецсталі Народного Комісаріату чорної металургії. Оп. 1.

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України в м. Києві

1583. ЦДАВОУ. Ф. 505. Оп. 1. Спр. 842. Листування про вербування робітників для металургійного заводу «Запоріжсталь», шкіл фабрично-заводського учнівства залізниць, при Укршвейоб'єднанні, Полтавському паровозоремонтному заводі. 10.07.1932 – 03.11.1932 рр. 213 арк.

Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г.С. Пшеничного.

1584. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-97436. Почесна варта біля прапора під час мітингу, присвяченого закладці Дніпрогесу. Репродукція з к-д. ЦГАКФФД УРСР № 2597. 1927 р.

1585. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-145899. Мітинг, присвячений закладці Дніпрогесу, під час святкування X-ї річниці Великої Жовтневої Соціалістичної революції. Кінокадр з кінодокументу ЦГАКФФД УРСР № 593, ч. VII. 1927 р.

1586. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-145900. Мітинг, присвячений закладці Дніпрогесу, під час святкування X річниці Великої Жовтневої Соціалістичної революції. Кінокадр з кінодокументу ЦГАКФФД УРСР № 593, ч. VII. 1927 р.

1587. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5252. Вибух скель в котловані на будівництві Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1927 р.
1588. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5258. Естонська делегація на будівництві Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1927 р.
1589. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5262. Буріння скель в котловані на будівництві Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1927 р.
1590. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-7682. Робітники приїхали на тракторі на урочисту закладку Дніпрогесу. Репродукція. 8 листопада 1927 р.
1591. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5100. Загальний вигляд котловану на будівництві Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1929 р.
1592. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5097. Загальний вигляд перемички на правому березі р. Дніпро під час будівництва Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1929 р.
1593. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-2520. Скеля на місці колишнього курорту Александрбад. На другому плані будівництво греблі Дніпрогесу. 1929 р.
1594. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5144. Загальний вигляд середнього котловану під час будівництва Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1930 р.
1595. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5085. Підготовка до підриву скель на будівництві Дніпрогесу. 1930 р.
1596. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5093. Загальний вигляд лівого котловану Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1930 р.
1597. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5094. Спорудження мосту через р. Дніпро на будівництві Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1930 р.
1598. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5165. Будівництво греблі Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1930 р.
1599. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5168. Загальний вигляд середнього котловану на будівництві Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1930 р.
1600. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5191. Бетонування глухої греблі Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1930 р.
1601. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5200. Бетонування тіла греблі Дніпрогесу. 1930 р.

1602. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5218. Внутрішній вигляд тимчасової силової станції на Дніпрогесі ім. В.І.Леніна. 1930 р.
1603. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5253. Будівництво греблі Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1930 р.
1604. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5241. Підготовка до вибуху на будівництві Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1930 р.
1605. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-8148. Гребля біля берега Дніпробуду. Репродукція. 1930 р.
1606. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-8150. Будинок правління Дніпровської гідроелектростанції. Репродукція. 1930 р.
1607. ЦДКФФАУ. Од. 2-32555 (2-9571). Бурбе П.М. – герой Дніпробуду, крановий машиніст, нагороджений орденом Леніна в вересні 1932 р. Репродукція. Без дати.
1608. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5217. Випробування турбін Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1932 р.
1609. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-13317. Орлов П.І. – ударник-водолаз Дніпробуду перед спуском у водовідвідні труби. 1932 р.
1610. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-13343. Готові лопарти камеркоксівих печей для коксохімічного комбінату в м. Запоріжжі. 1932 р.
1611. ЦДКФФАУ. Од. 2-49. Будівельні роботи на Дніпрогесі. 1932 р.
1612. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-13399. В'язка арматури для залізобетонних свай в гавані Дніпробуду. 1932 р.
1613. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-13403. Ківш шихтового двору фірми «Демаг» на 10 тон на Запорізькому заводі феросплавів. 1932 р.
1614. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-13427. Загальний вигляд фасаду будинку Дніпровської гідроелектростанції. 1932 р.
1615. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-13446. Загальний вигляд греблі Дніпрогесу вночі. 1932 р.
1616. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-14149. Будівництво головного корпусу заводу феросплавів Дніпрокомбінату. 1932 р.

1617. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-14157. Загальний вигляд будівництва коксохімічного заводу Дніпрокомбінату. 1932 р.

1618. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-148105. Начальник «Дніпробуду» Вінтер А.В. (справа наліво), автор проекту Дніпрогесу Александров І.Г., перший секретар ЦК КП(б)У, пізніше заступник голови ВРНГ СРСР Квірінг Е.І. і заступник голови правління «Дніпробуду» Вікторов В.І. обговорюють план будівництва. Репродукція. Початок 30-х рр. ХХ ст.

1619. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-17026. Будівельні роботи на Дніпробуді. 1928–1932 рр.

1620. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-20942, 2-20943. Мітинг, присвячений урочистому пуску Дніпрогесу. Панорама з двох знімків. Жовтень 1932 р.

1621. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-22085. Загальний вигляд будівництва термічного цеху Дніпрокомбінату. 1932 р.

1622. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-2420. Робота парових кранів на правому березі р. Дніпро під час будівництва Дніпрогесу. 1932 р.

1623. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-35230. Веденєєв В.Я. – головний інженер Дніпробуду, нагороджений орденом Леніна. Репродукція. 1932 р.

1624. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-35232. Томпсон – інженер фірми «Дженерал-електрик» на будівництві Дніпробуду, нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора. Репродукція. 1932 р.

1625. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-35272. Константінов – начальник будівництва мостових переходів на Дніпробуді, нагороджений орденом Леніна. Репродукція. 1932 р.

1626. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-35273. Ротерт П.П. – інженер, один з керівників Дніпробуду, нагороджений орденом Леніна. Репродукція. 1932 р.

1627. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-59411. Мітинг, присвячений відкриттю Дніпрогесу. Біля мікрофону Калінін М.І. – голова ЦВК СРСР, зліва Чубар В.Я. – голова РНК УРСР, третій справа Орджонікідзе Г.К. – нарком важкої промисловості СРСР. Репродукція з кінофільму «Відкриття Дніпрогесу». 1932 р.

1628. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7269. Масляні трансформатори відкритої електропідстанції на Запорізькому заводі феросплавів. 1932 р.
1629. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7273. Монтаж ферм мостового крану шихтового двору на Запорізькому заводі феросплавів. 1932 р.
1630. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7335. Кутова – член комсомольської бригади, слюсар Дніпровського алюмінієвого комбінату в м. Запоріжжі, яка виконує виробничі завдання на 143%. 1932 р.
1631. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7397. Загальний вигляд Дніпровської гідроелектростанції в день її пуску в 1932 році (з № 7398 складає панораму). 10 жовтня 1932 р.
1632. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7402. Дніпровська гідроелектростанція в день пуску 10 жовтня 1932 р.
1633. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7416. Бригада робітників проводить в'язку арматури під бетонування зводів даху на Дніпровському алюмінієвому комбінаті в м. Запоріжжі. 1932 р.
1634. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-84623. Захаров – бригадир-такелажник Дніпрогесу ім. В.І.Леніна, нагороджений орденом Леніна. Репродукція з тематичної карточки ЦГАФФД УРСР № 2-23119. 1932 р.
1635. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-8925. Загальний вигляд будівлі періодичних печей на Дніпровському алюмінієвому комбінаті Дніпробуду в м. Запоріжжі. 1932 р.
1636. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-8934. Паровий молот ковальського цеху на Дніпровському алюмінієвому комбінаті Дніпробуду в м. Запоріжжі. 1932 р.
1637. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-8938. Загальний вигляд сталеплавильного цеху Дніпровського алюмінієвого комбінату Дніпробуду в м. Запоріжжі. 1932 р.
1638. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-8941. Подача бетону в агорід шлюзу на Дніпровському алюмінієвому комбінаті Дніпробуду в м. Запоріжжі. 1932 р.
1639. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-8943. Загальний вигляд шлюзу лівого берега на будівництві Дніпровської ГЕС. 1932 р.

1640. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-8944. Подача бетону під час бетонування даху галереї пульту на Дніпровській гідроелектростанції ім. В.І.Леніна. Репродукція. 1932 р.

1641. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-8953. Бурильні машини шлюзів на будівництві Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1932 р.

1642. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-8975. Ферми мостового крану сталеплавильного цеху Дніпровського алюмінієвого комбінату Дніпробуду в м. Запоріжжі. 1932 р.

1643. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-8976. Корпус термічного цеху шамотного заводу Дніпровського алюмінієвого комбінату Дніпробуду в м. Запоріжжі. 1932 р.

1644. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-9000. Монтаж масляних трансформаторів на вузловій підстанції Дніпровської гідроелектростанції ім. Леніна. 1932 р.

1645. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-9002. Монтаж водогінних труб на Дніпрогесі ім. В.І.Леніна. 1932 р.

1646. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-9011. Будівництво печі №1 на Дніпровському алюмінієвому комбінаті. 1932 р.

1647. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-9019. Будівництво корпусу спікання бокситів на Дніпровському алюмінієвому комбінаті. 1932 р.

1648. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-9849. Белік М. – бригадир першої ударної бригади бетонувальниць на Дніпрогесі, нагороджена орденом Леніна. Репродукція. 1932 р.

1649. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-1080. Загальний вигляд будівництва Дніпрогесу. Репродукція. 1927 – 1932 рр.

1650. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-17631. Загальний вигляд будівництва Дніпрогесу. 1929–1930 рр. Фотограф Савченко М.В.

1651. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-17632. Підривні роботи на будівництві Дніпрогесу. 1929–1930 рр. Фотограф Савченко М.В.

1652. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5063. Вигляд будівництва Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1932 р.

1653. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5070. Загальний вигляд повітряної підстанції Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1932 р.
1654. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5078. Бетонування всмоктувальних труб шлюзу Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1932 р.
1655. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5109. Будівництво греблі Дніпрогесу ім. В.І.Леніна. 1932 р.
1656. ЦДКФФАУ. Од. обл. 4-5172. Монтаж турбіни «Комсомолка» на Дніпрогесі ім. В.І.Леніна. 1932 р.
1657. ЦДКФФАУ. Од. обл. П-22050. Будівництво цехів інструментальної сталі Дніпрокомбінату. 1932 р.
1658. ЦДКФФАУ. Од. обл. П-6563. Фотогалерея ударників Дніпрогесу в день пуску станції. 1932 р.
1659. ЦДКФФАУ. Од. обл. П-6738. Стік води через недобудовану греблю Дніпрогесу. 1932 р.
1660. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-6974. Загальний вигляд будівництва Запорізького заводу феросплавів. 1933 р.
1661. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7020. Загальний вигляд цеху ферохрому на Запорізькому заводі феросплавів. 1933 р.
1662. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7112. Робітники заводу феросплавів Дніпровського алюмінієвого комбінату біля дослідної печі під час плавки феросплавів. 1933 р.
1663. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7119. Загальний вигляд корпусу електропечі на заводі феросплавів Запорізького алюмінієвого комбінату. 1933 р.
1664. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7124. Керівники будівництва Дніпровського алюмінієвого комбінату Загорецький, Железнев, Романов, Єлізаров, які борються за своєчасний пуск заводу. 1933 р.
1665. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7198. Загальний вигляд будівництва цеху мокрої обробки глиноземного заводу Дніпровського комбінату. 1933 р.

1666. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7202. Будівництво головної какори на заводі феросплавів. 1933 р.
1667. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7645. Марсокаєв – бригадир ударної бригади електрозварювальників алюмінієвого комбінату в м. Запоріжжі. 1933 р.
1668. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-7647. Нарушев –бригадир ударної бригади Дніпровського алюмінієвого комбінату Дніпробуду в м. Запоріжжі. 1933 р.
1669. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-8197. Загальний вигляд доменного цеху Дніпровського алюмінієвого комбінату в м. Запоріжжі. 1933 р.
1670. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-13273. Заміна шекреба в зданій в експлуатацію ванні на Дніпровському алюмінієвому комбінаті. 1933 р.
1671. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-11944. Загальний вигляд установки газохолодильника на будівництві коксохімічного комбінату. 1933 р.
1672. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-13274. Завантаження заготовки в нагрівальну піч перед подачею в прокатний стан. на Дніпровському алюмінієвому комбінаті. 1933 р.
1673. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-14984. Будівництво Запорізького коксохімічного комбінату. 1933 р.
1674. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-13806. Монтаж крана на шихтовому дворі доменного цеху Запорізького коксохімічного заводу. 1933 р.
1675. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-19242. Бризкальний басейн Запорізького заводу феросплавів. 1935 р.
1676. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-43508. Зовнішній вигляд електролізного цеху Дніпровського алюмінієвого заводу ім. Кірова в м. Запоріжжі. Репродукція. 1936 р.
1677. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-987. Краща комсомольсько-молодіжна бригада №2 глиноземного цеху Дніпровського алюмінієвого заводу ім. С.М.Кірова в м. Запоріжжі. 1939 р.
1678. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-14240. Загальний вигляд частини відновленого Запорізького коксохімічного заводу. Листопад 1947 р.

1679. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-14274. Завантаження коксових батарей на Запорізькому коксохімічному заводі. Листопад 1947 р.

1680. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-14281. Мітинг трудівників, присвячений пуску Запорізького коксохімічного заводу. (Панорама з №14280). 1947 р.

1681. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-22660. Щебличіна Д. – бригадир комсомольсько-молодіжної бригади мулярів Запорізького алюмінієвого заводу, яка виконала п'ятирічний план, за укладкою цегли. 1948 р.

1682. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-25019. Запорізький коксохімічний завод перед пуском. 1948 р.

1683. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-28112. Кращі стахановці плавильного цеху №2 Запорізького заводу феросплавів, які в другому кварталі 1950 р. завоювали перше місце у Всесоюзному змаганні металургів зліва направо: Завада Ф.А., Шмегельсков А.М., Краснокутський Н.А. і Мезенцев. 1950 р.

1684. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-82137. Розливка сталі в сталеплавильному цеху №3 Запорізького електromеталургійного заводу «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна. 1956 р.

1685. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-104271. Загальний вигляд коксових батарей Запорізького коксохімічного заводу. 17–30 квітня 1957 р. Фотограф Ногінкін М.

1686. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-78129. Члени бригади плавильного цеху №2 Запорізького феросплавного заводу, які виплавили понад план 100 тон високоякісних феросплавів, підводять підсумки роботи за зміну. Зліва направо: Кравчун В., Муравйов С., Шмигель Л. 3 листопада 1957 р.

1687. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-62424. Машинний зал ртутно-перетворювальної підстанції Дніпровського алюмінієвого заводу ім. С.М.Кірова. 1957 р.

1688. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-58718. Грушецький Я.В. – комуніст, бригадир передової бригади електролізників Дніпровського алюмінієвого заводу, за роботою в електролізному цеху. 1957 р.

1689. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-62879. Маркувальниця Дніпровського алюмінієвого заводу ім. С.М.Кірова Шикуча Л. маркує алюмінієві зливки по сортам. 1957 р.

1690. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-57073. Новий газо-вапняковий цех Запорізького заводу феросплавів. 16 серпня 1957 р.

1691. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-57010. Гура Іван, бригадир плавильників печі №24 третього плавильного цеху Запорізького феросплавного заводу, який щодобово перевиконує план по патріотичному почину М.Мамаєва. 28 січня 1958 р.

1692. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-64844. Коксовий цех Запорізького коксохімічного заводу. На передньому плані передовий барил'єтчик цеху В.Ангелов. 17 травня 1958 р.

1693. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-82195. Кращий бригадир плавильників другого цеху печі №15 Запорізького заводу феросплавів Ланс Марат (на передньому плані) за роботою. 11 листопада 1958 р.

1694. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-64777. Михайлик Т.Ф. (справа) інженер Дніпровського алюмінієвого заводу, котрий отримав авторське свідоцтво за розробку нової технології обробки електролізерів, без зняття вугільної піни, дає вказівку Рутковському С. – бригадиру. 7–8 грудня 1959 р.

1695. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-82655. Електросталеплавильна піч в сталеплавильному цеху Запорізького електрометалургійного заводу «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна. 1959 р.

1696. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-191368. Вигляд Запорізького коксохімічного заводу в 50–60 роки ХХ століття. Фотограф Бабакова Б.А.

1697. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-76129. Дільниця цеху Запорізького коксохімічного заводу. На передньому плані бригадир передової бригади випускник Ленінградського технологічного інституту комсомолец Єрьомін Іван. Лютий 1960 р.

1698. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-83289. Момент опускання ковшу з 25 тонами рідкої сталі у вакуумну камеру в цеху Запорізького

електрометалургійного заводу «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна. Березень 1960 р.

1699. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-95278. Передовик виробництва Дніпровського алюмінієвого заводу ім. С.М. Кірова, бригадир електролізників Богеров Віктор (зліва) та анодчик Курпатов Григорій в електролізному цеху. 28 січня 1962 р. Фотограф Красовський Д.

1700. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-83216. Дільниця глиноземного цеху Дніпровського алюмінієвого заводу ім. С.М. Кірова. 17 травня 1963 р.

1701. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-91105. Підготовка бокситів на рудній дільниці для відправки в глиноземний цех Дніпровського алюмінієвого заводу ім. С.М. Кірова. 28 січня 1964 р. Фотограф Красовський Д.

1702. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-92421. Закрита рудно-термічна електропіч нового плавильного цеху Запорізького феросплавного заводу. 23 жовтня 1964 р. Фотограф Красовський А.

1703. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-92453. Шихтове відділення потужного плавильного цеху Запорізького феросплавного заводу. 23 жовтня 1964 р. Фотограф Красовський А.

1704. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-112455. Вид косових батарей Запорізького коксохімічного заводу. 1965 р. Фотограф Красовський А.

1705. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-92745. Нова піч закритого типу в плавильному цеху Запорізького заводу феросплавів. 17 лютого 1965 р.

1706. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-130788. Вид печі кальцинації глинозему Дніпровського алюмінієвого заводу ім. С.М. Кірова. Панорама з двох знімків. Березень 1969 р. Фотограф Островський Л.Д.

1707. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-103525. Сешка Н.Ф. – плавильник Дніпровського алюмінієвого заводу ім. С.М. Кірова, Герой Соціалістичної Праці, Почесний металург СРСР. 17 квітня 1969 р. Фотограф Гредов Б.

1708. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-114501. Вигляд феросплавної обертової печі РКЗ-16,5 Запорізького заводу феросплавів. Грудень 1969 р.

1709. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-131201. Металургійна дільниця цеху електротермічного силуміну Дніпровського алюмінієвого заводу ім. С.М. Кірова. Липень 1973. Фотограф Островський Л.Д.

1710. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-130946. Металургійна дільниця електротермічного цеху Дніпровського алюмінієвого заводу ім. С.М. Кірова. 1978 р.

1711. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-179700. Виплавка металу в автоматизованій індукційній печі по випуску надміцного металу Запорізького електрометалургійного заводу «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна. 1979 р.

1712. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-176118. Коксова батарея №1 на Запорізькому коксохімічному заводі. Лютий 1980 р.

1713. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-154449. Будівництво другої коксової батареї на Запорізькому коксохімічному заводі. 4 лютого 1981 р.

1714. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-142653. Вигляд будівництва коксової батареї №2 на Запорізькому коксохімічному заводі. 6 листопада 1982 р.

1715. ЦДКФФАУ. Од. обл. 0-149259. Інженери Запорізького пусконаладочного управління №461 тресту «Запоріжжяелектромонтаж» Рибалко В. і Кам'янченко за наладкою тиристорних блоків для вуглезавантажувальних машин на коксовій батареї №2 Запорізького коксохімічного заводу. 2 грудня 1982 р. Фотограф Афанасьєв А.І.

1716. ЦДКФФАУ. Од. обл. 2-152835. Нова коксова батарея на Запорізькому коксохімічному заводі. 16 березня 1984 р. Фотограф Красовський О.П.

б) ОПУБЛІКОВАНІ

1717. Архівні установи України: Довідник. Т. 1. Державні архіви / Держкомархів України. УНДІАСД; Редкол.: Г.В.Боряк (голова), І.Б.Матяш, Г.В.Папакін. 2-е вид., доп. Київ, 2005. 692 с.

1718. Архівні установи України: Довідник. Т. 2: Наукові установи, музеї, бібліотеки : [у 2 кн.]. Кн. 1. Національна академія наук України,

Автономна Республіка Крим, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська області / [упоряд.: С. Артамонова та ін. ; редкол. тому: І. Матяш (голова) та ін.]. Київ, 2010. XXVII, [1]. 602 с.

1719. Брежнев Л.И. Возрождение. Москва: Издательство политической литературы, 1979. 64 с.

1720. Велич і слава твоя, Дніпрогесе... : (бібліографічний покажчик) / [склали: Г. Довбаш, С. Кийко ; відп. за вип. І. Степаненко]. Запоріжжя: [ОНБ ім. О.М. Горького], 1982. 20 с.

1721. Восстановление Приднепровья (1946 – 1950): Документы и материалы / Рук. кол. сост. И.Ф. Курас. Київ, 1988. 534 с.

1722. ГОСТ 16487-70 Делопроизводство и архивное дело. Термины и определения; Государственная система ДООУ. Основные положения. Общие требования к документам и службам документационного обеспечения. Одобрено коллегией Главархива СССР 27.04.1988 г., приказ Главархива СССР от 25.05.1988 г. № 33. Москва: ГАУ СССР, 1991. 15 с.

1723. Державна архівна служба України // <https://archives.gov.ua/ua/> (останній перегляд 29.05.2023).

1724. Державний архів Запорізької області: Короткий довідник / Уклад.: В.А.Архіпова, С.Т.Білець (ст. уклад.) Т.А.Кравчина та ін. Запоріжжя, 1999. 232 с.

1725. Директивы КПСС и Советского правительства по хозяйственным вопросам 1917 – 1957 гг.: Сб. документов: В 4 т. Т. 2. / Сост.: В.Н. Малинин, А.Ф. Коробов. Москва, 1957. 880 с.

1726. Днепрогэсу – 50 лет : живопись – скульптура – графика : кат. выст. / Запорож. обл. упр. культуры, Обл. худож. музей; [отв. за вып. С.Е. Солдатова]. Запорожье: Облполиграфиздат, 1983. 8 с., 6 л. ил.

1727. Единая государственная система документационного обеспечения управления. Общие требования к документам и службам документационного обеспечения. Москва, 1988. 222 с.

1728. Інструкція з обліку та зберігання музейних цінностей, які знаходяться в державних музеях СРСР // <https://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data02/tex12550.htm> (останній перегляд 24.08.2023).

1729. Индустриализация СССР: Указатель советской литературы, изданной в 1926 – 1970 гг. Москва, 1972. 217 с.

1730. Использование архивных документов в научно-исторических и практических целях. Порядок упорядочения, учета и хранения архивных материалов в учреждениях / Под ред. Д.В. Шмина. Москва : Высш. школа, 1955. 51 с.

1731. История промышленных и сельскохозяйственных предприятий в Украинской ССР (1946 – 1986 гг.): Научно-вспомогательный библиографический указатель. Киев, 1987. 248 с.

1732. Кодекс законів про працю УСРР. 1922 р. // https://uk.wikisource.org/w/index.php?title=Сторінка:Збірник_узакошень_та_роспоряджень_робітниче-селянського_уряду_України_за_1922_рік._Ч._29-56,_дод.pdf/500&action=edit&redlink=1. (останній перегляд 27.07.2022).

1733. Ленин В.И. Полное собрание сочинений, изд. 5-е. Москва: Издательство политической литературы, 1970. Т. 44. 726 с.

1734. Маркс Карл. К критике гегелевской философии права // https://www.marxists.org/russkij/marx/1844/philosophy_right/01.htm. (останній перегляд 04.08.2023).

1735. Музей истории Открытого акционерного общества «Электрометаллургический завод «Днепроспецсталь» им. А.Н.Кузьмина». / [авт. текста Рыльский Ю.Н.]. [Буклет]. Запорожье: Б.и., Б.г. [2012]. 8 с.

1736. Первенец индустриализации страны – Днепрогэс имени В.И. Ленина: Сборник документов о строительстве 1926 – 1932 гг. /

Партийный архив Запорож. обкома КП Украины; [редкол. и сост. А. С. Шерстюк и др.]. Запорожье: Кн. -газ. изд-во, 1960. 288 с. (ил.).

1737. Перечень документальных материалов (со сроками хранения) Народного комиссариата черной металлургии СССР. Для учреждений, организаций и предприятий. Москва: Государственное научно-техническое издательство по черной и цветной металлургии, 1946. 98 с.

1738. Перечень типовых документальных материалов, образующихся в деятельности министерств, ведомств и других учреждений, организаций и предприятий с указанием сроков хранения материалов. Москва, 1969. 175 с.

1739. Постановление ЦК КПСС от 12.05.1964 г. «О повышении роли музеев в коммунистическом воспитании трудящихся» / Справочник партийного работника (изложение). Вып. 6. Москва, 1966. 136 с.

1740. Промышленность и рабочий класс СССР (1946 – 1950): Документы и материалы / Отв. ред. М.И. Хлусов, сост. С.Р. Левина и др. Москва, 1989. 388 с.

1741. Промышленность и рабочий класс Украинской ССР (1946 – 1950): Сб. документов и материалов / Сост. В.Б. Василенко и др. Киев, 1980. 555 с.

1742. Сборник законов СССР и Указов Президиума Верховного Совета СССР (1938 – 1975 гг.) : в 4-х т. / сост.: М.И. Юмашев, А.В. Калитевская, Р.Н. Владимирцев. Москва, 1975. Т. 1. 719 с.

1743. Сборник законов СССР и Указов Президиума Верховного Совета СССР (1938 – 1975 гг.) : в 4-х т. / сост.: М.И. Юмашев, А.В. Калитевская, Р.Н. Владимирцев. Москва, 1975. Т. 2. 716 с.

1744. Сборник законов СССР и Указов Президиума Верховного Совета СССР (1938 – 1975 гг.) : в 4-х т. / сост.: М.И. Юмашев, А.В. Калитевская, Р.Н. Владимирцев. Москва, 1975. Т. 3. 480 с.

1745. Сборник законов СССР и Указов Президиума Верховного Совета СССР (1938 – 1975 гг.) : в 4-х т. / сост.: М.И. Юмашев, А.В. Калитевская, Р.Н. Владимирцев. Москва, 1976. Т. 4. 736 с.

1746. Сборник законов СССР и указов Президиума Верховного совета СССР. 1938 – 1944 гг. Москва: Ведомости Верховного совета СССР, 1945.

1747. Сборник законов Украинской ССР и указов Президиума Верховного Совета Украинской ССР, 1938 – 1979 гг.: в 2 т. / сост.: З. К. Калинин ; под ред. Я.Я. Колотухи, Ф.Г. Бурчака. Киев: Политиздат Украины, 1980. Т. 1. 740 с.

1748. Сборник законов Украинской ССР и указов Президиума Верховного Совета Украинской ССР 1938–1979 гг.: в 2 т. / сост.: З. К. Калинин; под ред. Я.Я. Колотухи, Ф.Г. Бурчака. Киев: Политиздат Украины, 1980. Т. 2. 646 с.

1749. Социалистическая индустриализация СССР: Указатель советской литературы, изданной в 1926 – 1970 гг. Москва, 1972. 217 с.

1750. Усна історія Степової України / НАН України; Запорізька обласна рада; Запорізька обласна адміністрація; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського; Інститут усної історії Запорізького національного університету; Запорізьке наукове товариство ім. Я. Новицького; Інститут усної історії Запорізького національного університету; Запорізьке обласне товариство охорони пам'яток історії та культури; Національний заповідник “Хортиця” / Ред.: Бойко А. (голов. ред.), Фролов М., Швець Д., Швайба Н. та ін. Т. 1: Запорізький край. Запоріжжя: АА Тандем, 2008. 516 с.

1751. Усна історія Степової України / НАН України; Запорізька обласна рада; Запорізька обласна адміністрація; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського; Інститут усної історії Запорізького національного університету; Запорізьке наукове товариство ім. Я. Новицького; Запорізьке обласне товариство охорони пам'яток історії та культури; Національний заповідник “Хортиця” / Ред.: Бойко А. (голов. ред.), Фролов М., Швайба Н. та ін. Т. 2: Запорізький край. Запоріжжя: АА Тандем, 2008. 512 с.

1752. Усна історія Степової України / НАН України; Запорізька обласна рада; Запорізька обласна адміністрація; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського; Запорізьке наукове товариство ім. Я. Новицького; Інститут усної історії Запорізького національного університету; Запорізьке обласне товариство охорони пам'яток історії та культури; Національний заповідник "Хортиця" / Ред.: Бойко А. (голов. ред.), Фролов М., Швайба Н. та ін. Т. 3: Запорізькій край. Запоріжжя: АА Тандем, 2008. 492 с.

1753. Усна історія Степової України / НАН України; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського; Інститут усної історії Запорізького національного університету; Запорізьке наукове товариство ім. Я. Новицького; Запорізьке обласне товариство охорони пам'яток історії та культури / Ред.: Бойко А. (голов. ред.), Швайба Н., Козирєв В. та ін. Т. 4. Запоріжжя: АА Тандем, 2008. 474 с.

1754. Усна історія Степової України / НАН України; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського; Інститут усної історії Запорізького національного університету; Запорізьке наукове товариство ім. Я. Новицького; Запорізьке обласне товариство охорони пам'яток історії та культури / Ред.: Бойко А. (голов. ред.), Швайба Н., Козирєв В. та ін. Т. 5. Запоріжжя: АА Тандем, 2009. 460 с.

1755. Усна історія Степової України / НАН України; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського; Інститут усної історії Запорізького національного університету; Запорізьке наукове товариство ім. Я. Новицького; Запорізьке обласне товариство охорони пам'яток історії та культури / Ред.: Бойко А. (голов. ред.), Іріюглу Ю., Козирєв В. та ін. Т. 6. Запоріжжя: АА Тандем, 2009. 464 с.

1756. Усна історія Степової України / НАН України; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського; Міжнародна громадська організація "Інститут україніки"; Інститут усної історії Запорізького національного університету; Запорізьке наукове

товариство ім. Я. Новицького / Ред.: Бойко А. (голов. ред.), Лазько О., Швайба Н. та ін. Т. 7. Запоріжжя: АА Тандем-У, 2009. 388 с.

1757. Усна історія Степової України / НАН України; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського; Міжнародна громадська організація “Інститут україніки”; Інститут усної історії Запорізького національного університету; Запорізьке наукове товариство ім. Я. Новицького / Ред.: Бойко А. (голов. ред.), Швайба Н., Козирев В. та ін. Т. 9. Запоріжжя: Тандем-У, 2010. 412 с.

1758. Хронологічне зібрання законів, указів Президії Верховної Ради, постанов і розпоряджень Уряду Української РСР: В 7 т. Т. 2. Київ, 1963. 560 с.

1759. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України // [https://uk.wikisource.org/wiki/ Архів:ЦДАВО/332](https://uk.wikisource.org/wiki/Архів:ЦДАВО/332). (останній перегляд 03.06.2023).

1760. Як Харитина Марченко ДніпроГЕС будувала» (обличчя, що повертаються історії). Каталог експозиції / Автор. упоряд. Г. В. Кібко, відп. ред. С. В. Копилова. Запоріжжя : б. в., 2018. 94 с.

1761. Православний Великдень 1980-го року // kalendar.pp.ua/uk/easter-1980.html. (останній перегляд 14.10.2022).

в) ПЕРІОДИКА

1762. Дніпробуд. 03.08.1930 р. № 59 (170).

1763. Дніпробуд. 11.08.1930 р. № 61 (172).

1764. Дніпробуд. 14.08.1930 р. № 62 (173).

1765. Дніпробуд. 23.08.1930 р. № 65 (176).

1766. Дніпробуд. 27.08.1930 р. № 66 (177).

1767. Дніпробуд. 30.08.1930 р. № 67 (178).

1768. Дніпровський алюміній. 01.01.1935. № 1 (346).

1769. Дніпровський алюміній. 04.01.1935. № 4 (349).

1770. Дніпровський алюміній. 06.01.1935. № 6 (351).

1771. Дніпровський алюміній. 20.01.1935. № 17 (363).

1772. Дніпровський алюміній. 26.01.1935. № 21 (367).
1773. Дніпровський алюміній. 29.01.1935. № 24 (370).
1774. Дніпровський алюміній. 16.04.1935. № 87 (428).
1775. Дніпровський алюміній. 10.05.1935. № 106 (446).
1776. Дніпровський алюміній. 11.05.1935. № 107 (447).
1777. Дніпровський алюміній. 09.10.1938. № 232 (1365).
1778. Дніпровський алюміній. 12.10.1938. № 235 (1368).
1779. Дніпровський алюміній. 17.10.1938. № 239 (1372).
1780. Дніпровський алюміній. 26.12.1938. № 294 (1427).
1781. Дніпровський алюміній. 05.01.1940. № 4 (1742).
1782. Дніпровський алюміній. 08.01.1940. № 6 (1744).
1783. Дніпровський алюміній. 06.02.1940. № 30 (1768).
1784. Дніпровський алюміній. 08.02.1940. № 31 (1769).
1785. Дніпровський алюміній. 15.02.1940. № 37 (1775).
1786. Дніпровський алюміній. 16.02.1940. № 38 (1776).
1787. Дніпровський алюміній. 06.06.1940. № 129 (1867).
1788. Дніпровський металург. 06.01.1935 р. № 6 (156).
1789. Дніпровський металург. 09.01.1935 р. № 8 (158).
1790. Дніпровський металург. 11.01.1935 р. № 10 (160).
1791. Дніпровський металург. 22.01.1935 р. № 22 (172).
1792. Дніпровський металург. 25.01.1935 р. № 20 (170).
1793. Дніпровський металург. 26.01.1935 р. № 21 (171).
1794. Дніпровський металург. 09.02.1935 р. № 31 (181).
1795. Дніпровський металург. 14.02.1935 р. № 37 (187).
1796. Дніпровський металург. 15.02.1935 р. № 38 (188).
1797. Дніпровський металург. 16.02.1935 р. № 39 (189).
1798. Дніпровський металург. 17.02.1935 р. № 40 (190).
1799. Дніпровський металург. 22.02.1935 р. № 44 (194).
1800. Дніпровський металург. 24.02.1935 р. № 46 (196).
1801. Дніпровський металург. 11.03.1935 р. № 58 (208).

1802. Дніпровський металург. 04.04.1935 р. № 78 (228).
1803. Дніпровський металург. 06.04.1935 р. № 80 (230).
1804. Дніпровський металург. 18.04.1935 р. № 90 (240).
1805. Дніпровський металург. 21.04.1935 р. № 92 (242).
1806. Дніпровський металург. 22.04.1935 р. № 93 (243).
1807. Дніпровський металург. 24.04.1935 р. № 95 (245).
1808. Дніпровський металург. 12.01.1941 р. № 10 (1984).
1809. Дніпровський металург. 19.01.1941 р. № 16 (1990).
1810. Дніпровський металург. 29.01.1941 р. № 23 (1997).
1811. Дніпровський металург. 07.01.1947 р. № 01 (1987).
1812. Дніпровський металург. 17.01.1947 р. № 04 (1990).
1813. Дніпровський металург. 04.03.1947 р. № 16 (2003).
1814. Дніпровський металург. 08.03.1947 р. № 17 (2004).
1815. Дніпровський металург. 23.03.1947 р. № 14 (2020).
1816. Дніпровський металург. 08.03.1949 р. № 20 (2268).
1817. Дніпровський металург. 20.03.1949 р. № 23 (2271).
1818. Дніпровський металург. 17.04.1949 р. № 31 (2279).
1819. Дніпровський металург. 04.05.1949 р. № 37 (2285).
1820. Дніпровський металург. 18.05.1949 р. № 40 (2288).
1821. Дніпровський металург. 22.05.1949 р. № 41 (2289).
1822. Дніпровський металург. 25.05.1949 р. № 42 (2290).
1823. Дніпровський металург. 29.05.1949 р. № 43 (2291).
1824. Дніпровський металург. 01.01.1969 р. № 01 (4238).
1825. Дніпровський металург. 17.01.1969 р. № 06 (4243).
1826. Дніпровський металург. 22.01.1969 р. № 01 (4244).
1827. Дніпровський металург. 05.02.1969 р. № 11 (4248).
1828. Дніпровський металург. 14.02.1969 р. № 14 (4251).
1829. Дніпровський металург. 19.02.1969 р. № 15 (4252).
1830. Дніпровський металург. 30.07.1969 р. № 60 (4467).
1831. Дніпровський металург. 01.08.1969 р. № 61 (4468).

1832. Дніпровський металург. 06.08.1969 р. № 62 (4469).
1833. Дніпровський металург. 17.10.1969 р. № 83 (4490).
1834. Дніпробудівець. 11.01.1975. № 03 (83).
1835. Дніпробудівець. 16.08.1975. № 63 (143).
1836. Дніпробудівець. 21.05.1977. № 41 (325).
1837. Дніпробудівець. 21.07.1977. № 57 (341).
1838. Дніпробудівець. 20.08.1977. № 66 (350).
1839. Дніпробудівець. 03.09.1977. № 70 (354).
1840. Дніпробудівець. 03.12.1977 р. № 96 (380).
1841. Дніпробудівець. 18.02.1978. № 14 (402).
1842. Дніпробудівець. 08.04.1978. № 28 (416).
1843. За алюміній. 01.01.1948. № 01 (64).
1844. За алюміній. 16.01.1948. № 03 (66).
1845. За алюміній. 30.01.1948. № 05 (68).
1846. За алюміній. 06.02. 1948. № 06 (69).
1847. За алюміній. 05.03.1948. № 10 (73).
1848. За алюміній. 12.11.1948. № 48 (109).
1849. За алюміній. 20.01.1977. № 06 (3959).
1850. За алюміній. 25.03.1977. № 23 (3976).
1851. За алюміній. 26.03.1977. № 24 (3977).
1852. За алюміній. 05.11.1977. № 87 (4038).
1853. За алюміній. 01.01.1978. № 1 (4052)
1854. За алюміній. 11.03.1978. № 20 (4071).
1855. За алюміній. 23.09.1978. № 75 (4126).
1856. За алюміній. 31.01.1980. № 08 (4358).
1857. За алюміній. 03.04.1980. № 26 (4376).
1858. За алюміній. 22.05.1980. № 38 (4388).
1859. За алюміній. 29.05.1980. № 40 (4390).
1860. За алюміній. 14.06.1980. № 45 (4395).
1861. За алюміній. 20.10.1980 р. № 80 (4431).

ЛІТЕРАТУРА

1862. Алімов С. Історія Дніпрогесу в картинах Костянтина Богаєвського. *Школа Юного Вченого*. 2017. № 1–2 (45–46). С. 26–39.
1863. Алімов С. Його картини стали документами епохи. *Урядовий кур'єр*. 19 червня 2023 р. // <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/jogo-kartini-stali-dokumentami-erohi/> (останній перегляд 20.06.2023 р.).
1864. Андрейканіч А.І. Плакат: його види та жанри. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку*: зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 19. Т. 1. 2013. С.121–126.
1865. Андрианова Е.Н. Документальная фотография как исторический источник по истории развития СССР в 1930-е гг. Из опыта разработки компьютерных программ в музее. *Научные труды ГЦМСИР. Выпуск III. Музейное источниковедение социальной истории*. Сб. ст. Москва: ГЦМСИР, 2011. С. 102–123.
1866. Атаманчук І. Ваші замальовки – це документи епохи. *Україна молода*. Випуск 005. 15 січня 2015 р. С. 4–5.
1867. Баран В.К. Україна у першому повоєнному десятилітті (1946–1955). *Економічна історія України: історико-економічне дослідження : в 2 т.* / ред. рада: В.М. Литвин (голова), Г.В. Боряк, В.М. Геєць та ін.; відп. ред. В.А. Смолій. Київ: Ніка-Центр, 2011. Т. 2. С. 366–405.
1868. Барт Р. Camera lucida. Нотування фотографії / Пер. с фр. О. Червоник. Харків: МОКСОР, 2022. 176 с.
1869. Беляков А. Дніпрянський алюмінійний комбінат. *Щодекадний журнал «Шляхи індустріалізації»* / відповідальний ред. В. С. Легкий. № 33–34 (Спецвипуск : «Дніпрельстан»). Харків: Шляхи індустріалізації, 1930. С.85–90.
1870. Берковский В.С. // www.peoples.ru/art/music/bard/berkovsky/ (останній перегляд 11.03.2020).
1871. Берковский В.С. (могила). [http:// izgotovlenieramyatnikov.ru /mogila/berkovskij/](http://izgotovlenieramyatnikov.ru/mogila/berkovskij/) (останній перегляд 11.03.2020).

1872. Блейкер А. Применение фотографии в науке. / пер. с англ. под ред. И.А. Солнцева. Москва: Мир, 1980. 247 с.; ил., 4 л.
1873. Болдырева Н.Е. Заводской музей как часть культурно-исторического наследия. *Известия Волгоградского государственного педагогического университета*. 2013. № 1. С. 48–51 // <http://cyberleninka.ru/article/> (останній перегляд 03.12.2019).
1874. Бондаренко В.С. Комплектування Запорізького облдержархіву документами особового походження. *Архіви України*. 1976. № 2. С. 21–33.
1875. Буланый И.Т., Явтушенко И.Г. Музей на общественных началах. Москва, 1985. 184 с.
1876. Буренков В.М. Представники запорізького регіону в політичних елітах УРСР і СРСР (1945 – 1991 рр.): методологічні проблеми. *Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука – 2015»*: у 5 т. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. Т. 1. С. 232–233.
1877. Бут А.Н. Организация управления промышленностью Украины в 1921 – 1941 гг.: историко-партийный аспект. Автореф. дис... доктор. ист. наук. Киев: КГУ им. Шевченко, 1991. 37 с.
1878. Бэдли Х. Техника документального кинофильма / Пер. с англ. Ю.Л. Шер. Москва, 1972. 240 с.
1879. Василенко А.С. История возникновения и развития народных музеев Украины и их роль в коммунистическом воспитании трудящихся: автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.571. Одесса, 1971. 27 с.
1880. Восленский М.С. Номенклатура: господствующий класс Советского Союза. Москва: Советская Россия; МП Октябрь, 1991. 624 с.
1881. Вся країна відбудовує Дніпрогес. – Київ–Харків: Укрполітвидав, 1946. 84 с.
1882. Вульфович М.С., Рыльский Ю.Н. Днепрспецсталь: страницы истории. Становление. 1931 – 1941 (хроника событий). Запорожье: Арт-пресс, 2002. 236 с.

1883. Вычуб Г.С. Письма трудящихся в системе массовой работы газеты. Москва: Из-во МГУ, 1980. 39 с.

1884. Гавришко М. Згвалтування у сховках: сексуальне насильство під час Голокосту в Україні. *Голокост і сучасність*. 2019. Випуск 1(17). С. 10–30.

1885. Ганжа О.І. 50-річчя металургійного заводу «Запоріжсталь» ім. С. Орджонікідзе. *Український історичний журнал*. 1983. № 11. С. 130–132.

1886. Глушко В. Поповнення Запорізького облдержархіву. *Архіви України*. 1970. № 3. С. 90.

1887. Голдман В.З. Женщины у проходной. Гендерные отношения в советской индустрии (1917 – 1937 гг.). Москва: РОССПЭН, 2010. 358 с.

1888. Горбунова Н. М. Картины и рисунки Юрия Сагайдака, посвящённые восстановлению Днепрогэса. *Музейний вісник*. 2012. № 12. С. 26–40 // <https://sd8478bb3eae3b5cb.jimcontent.com> (останній перегляд 15.05.2022).

1889. Горячее дыхание : Краткий очерк истории Запорожского ордена Ленина и ордена Октябрьской Революции металлургического завода «Запорожсталь» им. Серго Орджоникидзе / Сост. Омеляненко П.Д., Ребро П.П., Репин В.Б., Мокрозуб О.К.; Ред. кол. Герасименко А.А. и др. 2-е изд. перераб. и доп. Днепропетровск: Промінь, 1984. 120 с.

1890. Грищенко В.В. Особливості дизайну в мистецтві плаката. *Вісник Харківської держ. академія дизайну і мистецтв*. № 6. 2011. С. 138–140.

1891. Гуревич Л. Коксо-хемічна група промкомбінату. *Щодекадний журнал «Шляхи індустріалізації»* / відповідальний ред. В.С. Легкий. № 33–34 (Спецвипуск: «Дніпрельстан»). Харків: Шляхи індустріалізації, 1930. С.100–104.

1892. Дашевський Я. Завод феростопів на Дніпрельстані. *Щодекадний журнал «Шляхи індустріалізації»* / відповідальний ред. В.С. Легкий. № 33–34 (Спецвипуск : «Дніпрельстан»). Харків: Шляхи індустріалізації, 1930. С.91–99.

1893. Дворская Ю. Красноречивые хранители истории: (о музее к-та «Запорожсталь»). *Днепровский металлург*. 2008. № 19. С. 7.
1894. Денисенко Д.І. Запорізький облдержархів: [Про поповнення фондів Запорізького облдержархіву у 1975 – 1976 рр.]. *Архіви України*. 1978. № 1. С. 66–67.
1895. Дербина В.Е. Организация производственной работы в архивном отделе, государственном архиве и архиве действующего учреждения / Под ред. К.И. Рудельсона. Москва: Высш. школа, 1959. 81 с.
1896. Джилас Милован. Новый класс. Нью-Йорк: Издательство Фредерик А. Прегер, 1960. 248 с.
1897. Дмитрюк В. В. Візуальні образи одеситів: актуалізація досвіду комплексного дослідження. *Археологія, етнологія та охорона культурної спадщини Південно-Східної Європи*: [збірка наукових робіт, присвячена 25-річчю кафедри археології та етнології України Одеського національного університету імені І.І. Мечникова]. Одеса: ОНУ, 2018. С. 253–261.
1898. Дмитрюк В., Прігарін О. Етно/Фотографія в антропологічних перспективах: про методи опрацювання приватних зібрань. *Народознавчі зошити*. 2015. Вип. 6. С. 1420–1424.
1899. Довгопол В.М., Литвиненко М.А., Лях Р.Д.. Джерелознавство історії Української РСР. Київ: Вища школа, 1986. 240 с.
1900. Дорошко М.С. Номенклатура: керівна верхівка Радянської України (1917 – 1938 рр.): монографія. Київ: Ніка-Центр, 2008. 368 с.
1901. Ефимов Б. Основы понимания карикатуры. Москва: Изд-во АН СССР, 1980. 72 с.
1902. Єремєєва К. Бити сатирою: журнал «Перець» в соціокультурному середовищі Радянської України. Харків: Раритети України, 2018. 197 с.
1903. З історії Дніпрогесу : (уривки) / В. Юрезанський [та ін.] ; Всеукр. ред. : "Історії фабрик і заводів"; редкол. : "Історії Дніпрогесу". – Харків: Укр. робітник, 1935. 98 с.

1904. Запорожжя індустріальне : історія і сьогодення / [авт. тексту Федір Турченко та ін.]. Запоріжжя: Дике Поле, 2009. 368 с. (фото).
1905. Запорожский огнеупорный: [Сборник]. Москва: Metallurgizdat, 1963. 44 с. (ил.).
1906. Запорожсталь. Симфония Металла: [70 лет. Годы. События. Люди] / авт.-сост. Н. Кузьменко, Н. Михайлов. Запорожье: Тандем-У, 2003. 448 с.
1907. «Запорожсталь»: Краткий очерк истории Запорож. ордена Ленина и ордена Октябрьской революции металлург. завода «Запорожсталь» им. Серго Орджоникидзе – предприятия коммунистического труда / [авт.: Омеляненко П. Д., Репин В. Б., Веретельник И. В. и др.]. Днепропетровск: Промінь, 1973. 255 с. (24 л. ил.).
1908. Зинин А. М. Изучение признаков внешности человека по историческим фотографиям. *Фотография. Изображение. Документ*. 2010. Вып. 1. С. 43–48.
1909. Зинин А. М. Методические проблемы исследования портретных изображений как видов исторических документов. *Фотография. Изображение. Документ*. 2015. Вып. 6. С. 75–79.
1910. Ибатулин И. От Днепростроя к Днепрогэс. – Харків: Энерговидав, 1932. 144 с. (ил.).
1911. Искусство. Современная иллюстрированная энциклопедия в 4-х томах / Под ред. проф. Горкина А.П. Т. 3 (Л-П). М.: Росмэн; 2007. 296 с.
1912. Использование архивных документов в научно-исторических и практических целях. Порядок упорядочения, учета и хранения архивных материалов в учреждениях / Под ред. Д.В. Шмина. Москва: Высш. школа, 1955. 51 с.
1913. Истер Дж. М. Советское государственное строительство. Система личных связей и самоидентификация элиты в Советской России. / пер. с англ. Т. Н. Саранцевой. Москва: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН) ; фонд «Президентский центр Б. Н. Ельцина», 2010. 255 с.

1914. Історичне джерелознавство: Підручник / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, С.Ф. Павленко та ін. Київ: Либідь, 2002. 488 с.
1915. Источниковедение новейшей истории России: теория, методология и практика / под общ. ред. А.К. Соколова. Москва: Высшая школа, 2004. 687 с.
1916. Каганов Ю. О. Радянська преса і конструювання масової суспільної свідомості в Україні (1950 – 1985 рр.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2014. Вип. 38. С. 213–225.
1917. Каменецкий И.С. Днепрогэс и Днепрокомбинат / С предисл. акад. Б.Е. Веденеева. Москва–Ленинград: Госэнергоиздат, 1934. 119 с.
1918. Каспаринская-Овсянникова С.А., Чудов И.С. Деятельность народных музеев на современном этапе (К Всесоюзному совещанию народных музеев). М., 1965. 30 с.
1919. Кинг Д. Пропавшие комиссары: Фальсификация фотографий и произведений искусства в сталинскую эпоху. Москва: Контакт-культура, 2005. 208 с.
1920. Клименко Н.В. Запорожье. Путеводитель-справочник. 2-е изд. Днепропетровск, 1978. 134 с.
1921. Князев Г.А. Учет документальных материалов. Из опыта архива Академии наук СССР. Москва: Академия наук СССР, 1955. 39 с.
1922. Ковалёва И. Ф. 80 лет : забвение и благодарная память. К юбилею Днепрогэсовской новостроечной экспедиции. *Музейний вісник*. 2012. № 12. С. 196–207.
1923. Ковальский Н.П. Некоторые проблемы теории и методики исторического источниковедения. Запорожье: РА «Тандем-У», 1999. 36 с.
1924. Ковальчук Н. Организация использования документальных материалов в государственных архивах СССР / Под ред. Л.Н. Кривошеина. – Москва: Высш. школа, 1958. 52 с.

1925. Козловська В. Археологічні дослідження на території Дніпрельстану : м.Запоріжжя. *Хроніка археології та мистецтва*: Всеукраїнська АН, Всеукраїнський археологічний комітет; за ред. Валерії Козловської. Київ, 1930. Ч. 1. С. 11–20.
1926. Коломієць Олексій. Фараони // <https://osvita.ua/school/literature/k/69864/> (останній перегляд 15.03.2023).
1927. Кондратенко Л.В. Здобутки і прорахунки відбудови промисловості України (1946 – 1950 рр.). *Сторінки воєнної історії України*: Зб. наук. статей. Київ, 1999. Вип. 3. С. 142–154.
1928. Королюк Т. Пережиток «совка» чи нове віяння? // https://zn.ua/ukr/ART/perezhitok_sovka_chi_nove_viyannya.html. (останній перегляд 20.09.2022).
1929. Красинский А.В. Кинодокумент и образ времени. Минск: Наука и техника, 1980. 168 с.
1930. Кремлёвский курсант // https://ru.wikipedia.org/wiki/Кремлёвский_курсант. (останній перегляд 13.12.2019).
1931. Кривко І.М., Подлужний А.С. Документи профспілкового комітету заводу «Запоріжсталь» про боротьбу з гарасментом у колективі (поч. 1950-х років). *Zaporizhzhia Historical Review*. 2022. Vol. 6(58). С. 229–234.
1932. Крупина В. Партійно-державна номенклатура повоєнної України. *Повоєнна Україна: нариси соціальної історії (друга половина 1940-х – середина 1950-х рр.)*. У 2-х книгах, 3-х частинах. / Відп. ред. В.М. Даниленко. Київ: Інститут історії України НАН України, 2010. Кн. 1, Ч. 1–2. С. 139–176.
1933. Крупина В. Соціальний портрет номенклатури. *Соціальні трансформації в Україні: пізній сталінізм і хрущовська доба*: Колективна монографія / Відп. ред. В. М. Даниленко; Ред.-упоряд. Н. О. Лаас. Київ: Інститут історії України, 2014. С. 518–555.
1934. Кудин П., Ломов Б., Митькин А. Психология восприятия и искусство плаката (фрагменты). Москва: «Плакат», 1987. 208 с.

1935. Кудояров И.Л., Перльштейн Е.Я. Руководство по обеспечения сохранности документов: Пособие для работников архивов / Под ред. З.А. Загуляева. Ленинград: Наука, 1978. 118 с.

1936. Ласка І.М. Художники, які малювали Дніпрогес. К. Богаєвський: (У співавторстві з Г. Борисовою). *Запорізький обласний художній музей: 45-річному ювілею музею присвячується: наук. статті та матеріали* / [наук. ред. та упоряд. Г. Борисова]. Запоріжжя: КУ "Запоріз. обл. художній музей"ЗОР, [б. р.]. С. 205–207.

1937. Лебина Н. Мужчина и женщина: тело, мода, культура. СССР – оттепель. Москва: Новое литературное обозрение, 2014. 208 с.

1938. Лебина Н. Советская повседневность: нормы и аномалии. От военного коммунизма к большому стилю. Москва: Новое литературное обозрение, 2015. 483 с.

1939. Лейбензон С. А. «Днепроспецсталь»: История и передовой опыт завода. Москва: Металлургиздат, 1958. 55 с. (ил.).

1940. Лейбензон С.А. // <https://m.facebook.com/media/set/?set=a.2583588261864642&type=3>. (останній перегляд 15.06.2023).

1941. Лейбин В.М. Словарь-справочник по психоанализу. Москва: АСТ, 2010. 688 с.

1942. Либерман В.М. Делопроизводство на промышленных предприятиях. Лекции, прочитанные на курсах повышения квалификации директоров и главных инженеров промышленных предприятий. Москва: Знание, 1967. 94 с.

1943. Лисенко Г.П. З історії архівного будівництва на Запоріжжі. *Архіви України*. 1970. № 4. С. 3–9.

1944. Лобода М. К. Трудові ресурси у важкій промисловості України під час нацистської окупації та у відбудовний період (1941 – 1950) / Наук. ред. О. Лисенко. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2012. 206 с.

1945. Лобода М.К. Демобілізовані як джерело поповнення трудових ресурсів для відбудови важкої промисловості України (1945 – 1948 рр.). *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. статей*. Київ, 2005. Вип. 9. С. 313–326.

1946. Лобода М.К. Мобілізація некваліфікованих робітників на відбудову важкої промисловості України: соціальний аспект. *Сторінки воєнної історії України: Зб. наук. статей*. Київ, 2005. Вип. 9: У 3 ч. Ч. 3. С. 259–269.

1947. Логинов Ф.Г. Возрождение Днепротреста. Київ: Гостехиздат Украины, 1951. 152 с.

1948. Лурье Л., Маляров Л. Берия. Кровавый прагматик. Санкт-Петербург: БХВ-Петербург, 2015. 624 с.

1949. Ляшко С. М. Доля збірників «Студії по вивченню території Дніпрельстану» (за матеріалами Комісії для досліду території Дніпрельстану при Всеукраїнській академії наук 1927 – 1933). *Музейний вісник*. 2013. № 13. С. 177–184.

1950. Магидов В.М. Кинофотодокументы в контексте исторического знания. Москва: 2005. 394 с.

1951. Маковійчук І. М. Преса Радянської України в умовах розвинутого соціалізму. К.: Наукова думка, 1978. 229 с.

1952. Малышев И. ОАО «Запорожжестроитель» – завод, которому нет равных: [К 75 летию предприятия]. *Суббота плюс*. 2008. № 25 (19 июня). С. 22.

1953. Мизин П.Я. Технология хранения документальных материалов / Под ред. И.Л. Маяковского. Москва: Центр тип. им. Ворошилова, 1950. 268 с.

1954. Миславський В.Н. Становлення кіногалузії в Україні 1922 – 1930 років: протиріччя часу і розмаїтість тенденцій. Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. 344 с.

1955. Митчелл Бард. Мифы и факты. Путеводитель по арабско-израильскому конфликту. Пер. [с англ.] А. Курицкого. Москва: Еврейское слово, 2007. 480 с.

1956. Митяев К.Г. Теория и практика архивного дела. Москва: ГАУ СССР, 1946. 248 с.
1957. Михеенков С.Е. Рокоссовский. Клинок и жезл. Москва: Молодая гвардия, 2017. 463[1] с.: ил.
1958. Мороко В.М., Мороко В.В. Промисловість Запоріжжя як дзеркало пострадянської економічної трансформації. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя: ЗНУ, 2014. Вип. 41. С. 110–124.
1959. Нагорна Г.М. Володимир Юрезанський – літописець Дніпробуду. *Краєзнавство Запорозжжя*. Науково-популярний електронний часопис. № 3. 2017. С. 114–117.
1960. Нам пятьдесят! Этапы развития сталеплавильного цеха №3 ОАО «Днепроспецсталь» / Авт. кол.: А.И. Панченко (пред.) и др. Запорожье: Б.и., 2004. 196 с.
1961. Нестуля Л.А. Роль многотиражных газет в повышении трудовой активности работников предприятий тяжелой промышленности Украинской ССР (1981 – 1985 гг.): Автореф. дис... канд. істор. наук: 07.00.02. Киев, 1989. 16 с.
1962. Нікітіна І.В. Фотодокументальні колекції як вид збереження технічних пам'яток. *Український технічний музей : історія, досвід, перспективи*: Матер. 11-ї Всеукр. наук.-практ. конф. (4-6 черв. 2015 р., м. Київ): відп. ред. Л.О. Гріффен: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК ; Нац. істор.-архіт. муз. «Київська фортеця» ; Ас-ція праців. музеїв тех. профілю ; Акад. інж. наук України ; Держ політес. муз. НТУУ «КПІ». Київ: 2015. С. 93–95.
1963. Обзор работы завода «Запорожсталь» / Центр. ин-т информ. черн. металлургии ; Л. Д. Юпко, Н. И. Ижиков, В. Г. Ледков и др. Москва: ЦИИНЧМ, 1960. 30 с. (Сер. 10 «Технико-эконом. обзоры работы передовых предприятий черной металлургии». № 8).

1964. Овсянникова С.А. В помощь заводским (фабричным) музеям. Москва, 1960. 19 с.
1965. Овчиникова Н.В., Свириденко Ю.П., Степанов Е.А., Организация и документирование деятельности кадровой службы. Москва: МГИАИ, 1986. 86 с.
1966. Огризко З.А. Организация и методика работы народных музеев. *Труды НИИ музееведения и охраны памятников истории и культуры*. Вып. 20. Москва, 1968. 64 с.
1967. Орлова Н.А. Экспертиза научной и практической ценности документальных материалов ГАФ СССР / Под ред. К.И. Рудельсона. Москва: Высш. школа, 1959. 116 с.
1968. Плющ М.Р. Запоріжсталь. *Енциклопедія історії України: у 10 т.* / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. Київ: Наукова думка, 2005. Т. 3: Е-Й. С. 265.
1969. Подлужний А. Матеріали особових справ робітників «Запоріжсталі» про їх примусове утримання на заводі (1945 – 1955 рр.) // *Scriptorium nostrum*. Електронний історичний журнал / голов. ред. В. Андреев. Херсон, 2019. Вип. 1 (12). С. 222–231.
1970. Подлужний А.С. Фонди народного музею історії заводу «Дніпроспецсталь» як джерело до історії робітників м. Запоріжжя у ХХ ст. *Zaporizhzhia Historical Review*. 2020. Vol. 3(55). С. 157–165.
1971. Подлужний А.С. Засади залучення робочої сили на відбудову металургійного заводу «Запоріжсталь» у кінці 40-х – на початку 50-х років ХХ століття (за документами відомчого архіву). *Zaporizhzhia Historical Review*. 2021. Vol. 5(57). С. 166–172.
1972. Прапор С. Дніпросталь – завод якісного металю. *Щодекадний журнал «Шляхи індустріалізації»* / відповідальний ред. В.С. Легкий. № 33–34 (Спецвипуск: «Дніпрельстан»). Харків: Шляхи індустріалізації, 1930. С.82–84.
1973. Резвухина А.И. Фиксация и формирование визуальных образов представителей различных профессий с помощью выразительных средств

фотографії (на прикладі візуальних образів лікарів і вчених в 1900 – 1970-х рр.). *Фотографія. Зображення. Документ*. 2020. Вип. 9. С. 25–28.

1974. Рильський М.Т. Троянди й виноград // <https://ukrainian-poetry.com/rilskij-maksim/troyandi-j-vinograd/> (останній перегляд 17.03.2022).

1975. Рожденный Днепрогэсом: Крат. очерк истории Днепр. ордена Ленина алюминиевого з-да имю С. М. Кирова / [С.Т. Лидберг (рук.); редкол.: С.Н. Бадыгин и др.]. Днепропетровск: Промінь, 1983. 128 с. (ил.).

1976. Рубин М.С. Днепрогэс. Как строилась плотина, гидростанция и шлюз. Харків: Энерговидав, 1932. 68 с.

1977. Румянцева М.Ф. Периодическая печать. *Источниковедение. Теория. История. Метод. Источники российской истории: Учеб. пособие* / Авт. сост. И.Н. Данилевский, В.В. Кабанов, О.М. Медушевская, М.Ф. Румянцева. Москва: РГГУ, 1998. 702 с.

1978. Рыбак К.Е. Место и роль музеев, действующих на общественных началах, в системе советских и российских музеев (Часть 1). *Культурологический журнал*. 2019. № 3 (37). С. 1–21 // <http://cyberleninka.ru/article/> (останній перегляд 03.12.2019).

1979. Сало Г.Д. Створення і діяльність музею Ради ветеранів війни та праці ПАТ «Дніпроспецсталь». *Український технічний музей : історія, досвід, перспективи*: Матер. 11-ї Всеукр. наук.-практ. конф. (4–6 черв. 2015 р., м. Київ): відп. ред. Л.О. Гріффен: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК; Нац. істор.-архит. муз. «Київська фортеція»; Ас-ція праців. музеїв тех. профілю; Акад. інж. наук України; Держ політес. муз. НТУУ «КПІ». Київ: 2015. С. 121–122.

1980. Сергазин Ж.Ф. Основы обеспечения сохранности документов: Учеб. пособие для студентов вузов. Москва: Высш. школа, 1986. 238 с.

1981. Сидоров Б.Ф., Хрусталева В.А. Красная суббота: ленинские традиции великого почина в действии. Москва: Моск. рабочий, 1973. 32 с.

1982. Скляренко Є.М. Всеукраїнська редакція історії фабрик і заводів. *Енциклопедія історії України : у 10 т.* / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.;

Інститут історії України НАН України. Київ: Наукова думка, 2003. Т. 1: А-В. С. 654–655.

1983. Славное двадцатипятилетие [завода «Днепроспецсталь»] / Отв. за вып. И.Д. Лопач. Запорожье: Обл. изд-во, 1958. 39 с.

1984. Смольницька М. Гендер: взаємодія в українському радянському соціумі. *Соціальні трансформації в Україні: пізній сталінізм і хрущовська доба*: Колективна монографія / Відп. ред. В. М. Даниленко; Ред.-упоряд. Н. О. Лаас. Київ: Інститут історії України, 2014. – С. 434–486.

1985. Сохранность документов / Под ред. Д.М. Фляте. Ленинград: Наука, 1987. 152 с.

1986. Стіннівка, або Стінна газета. *Літературознавча енциклопедія: у 2 т.* / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т. 2: М-Я. С. 435.

1987. Стровский Д.Л. Использование стереотипов в содержании советской прессы как фактор ее манипулятивного воздействия // <https://www.academia.edu/223154/> (останній перегляд 17.10.2021).

1988. Стяжкіна О. Людина в радянській провінції: освоєння (від)мови. Донецьк :ДонНУ, 2013. 296 с.

1989. Терещенко Н.А. , Щукин А.Г. Развитие металлургии на Украине за 60 лет Советской власти. Киев: УкрНИИИТИ, 1977. 96 с.

1990. Тимошик М. Видавнича справа в Україні за Радянської доби (1920 – 1990): ідеологічний та творчий аспекти: особливості діяльності редактора і видавництва в умовах тоталітарного суспільства. *Вісник Книжкової палати*. 2003. №10. С. 35–39.

1991. Ткаченко В. Будівництво «Великого Запоріжжя» в 20-30-ті роки ХХ століття. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2002. Вип. XVI. С. 221-225.

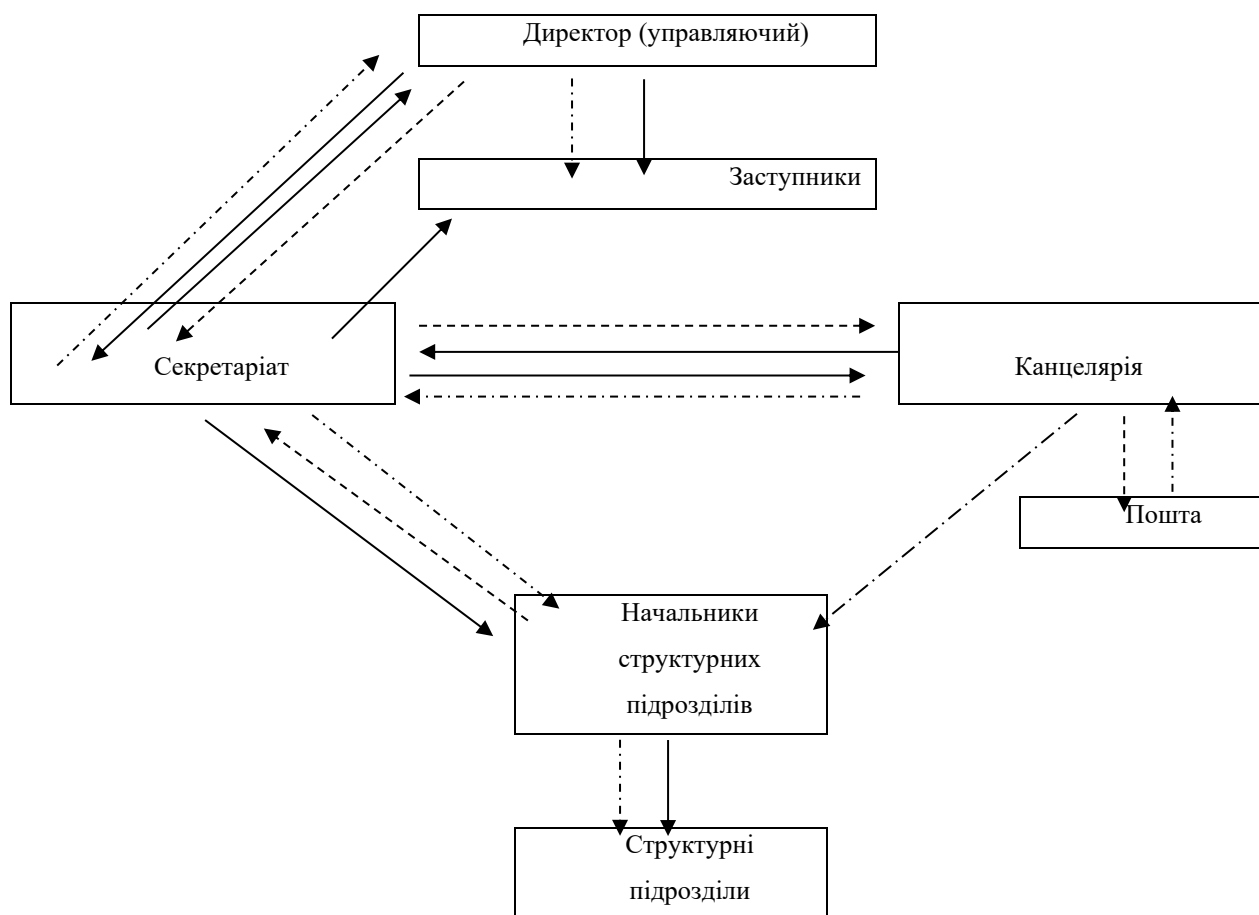
1992. Ткаченко В. Побут будівельників Запорізького індустріального комплексу (кінець 20-х – початок 30-х років ХХ ст.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2004. Вип. XVIII. С. 197-204.

1993. Тревельян Дж.М. Социальная история Англии. Москва: Издательство иностранной литературы, 1959. 608 с.
1994. Українські жінки у горнилі модернізації / під загал. Редакцією Оксани Кісь. Харків: Видавництво КСД, 2017. 304 с.
1995. Фролов М.О. Політична система та номенклатурна еліта радянської України 1920-х – 1930-х рр.: особливості та механізми формування і функціонування: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2011. 828 с.
1996. Хамедова О. Репрезентація сексуального насильства в українській радянській пресі 1920 – 1930-х років: ідеологічний контекст. *Вісник Львівського університету: Серія Журналістика*. 2020. Випуск 47. С. 44–55.
1997. Хітрова Т.В. Національний контекст формування радянської історичної свідомості засобами друкованої пропаганди. *Держава та регіони. Соціальні комунікації*. 2011. №1. С. 98–101.
1998. Чергик Н.Ю., Мільчев В.І. Термін «музографія» у вітчизняному науковому дискурсі ХІХ – початку ХХІ століття. *Zaporizhzhia Historical Review*. 2020. Випуск 3 (55). С. 190–195.
1999. Штомпка П. Визуальная социология. Фотография как метод исследования: учебник / Пер. с польск. Н.В. Морозовой, авт. вступ. ст. Н.Е. Покровский. Москва: Логос, 2007. 168 с. + 32 с.
2000. Это наша с тобой биография: Очерки истории ОАО «Днепропетсталь» / В. А. Лейбензон, В. Н. Кренделев, Е. И. Жало и др.; Отв. ред. М. С. Вульфович. Запорожье: Тандем-У, 2000. 302 с.: ил.
2001. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: «Критика», 2007. 375 с.
2002. Ятко М. Син Дніпрогесу/ Київ: Молодь, 1962. 52 с.
2003. Bourdieu P. Photography: A Middle-brow Art. Oxford: Polity Press, 1998. 232 p.
2004. MacKinnon C. Sexual harassment of working women: a case of sex discrimination. New Haven: Yale University Press, 1979. 312 p.
2005. Reed C.L. Film editing: Theory and practice (Digital filmmaker series). Herndon, 2012. 528 p.

ДОДАТКИ

Додаток 1

СХЕМА ПРОХОДЖЕННЯ ДОКУМЕНТОПОТОКІВ У ДІЛОВОДСТВІ ПП ДПК У 1940 – 1980-х рр. [1].

Умовні позначення рухів документопотоків

внутрішня документація	—————→
вхідна документація	- - - - -→
вихідна документація	- - - - -→

СТІНГАЗЕТА «У БІЙ ЗА ЧАВУН» ДОМЕННОГО ЦЕХУ ЗС
(передрук у газеті «Дніпровський металург») [1794].

**КОЛЕКТИВ ЛЮБИТЕЛЬСЬКОЇ КІНОСТУДІЇ ЗАВОДУ ДСС
(друга половина 1960-х років) [1102].**

М.С. Вульфвич та І.С. Рогальов здійснюють панорамну зйомку заводу ДСС

П.А. Косса за монтажем фільму «Сталь і троянди» (1967)

**ФІЛЬМ «СТАЛЬ І ТРОЯНДИ» КІНОСТУДІЇ ЗАВОДУ ДСС
(1963 – 1964 рр.) [1102].**

РОЗКАДРОВКА РОБОЧИХ МАТЕРІАЛІВ ФІЛЬМУ «СТАЛЬ І ТРОЯНДИ», ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ ТЕМАТИЧНИХ БЛОКІВ [1102].

Ролик № 1– Кінофільм «Сталь та троянди» аматорської студії заводу ДСС [зйомки 1963 – 1964 рр., монтаж 1967 р. – *А.П.*]. Заголовок фільму: «Присвячується 50-річчю ленінського комсомолу. Випуск 16». 15 хв. 10 сек. Звуковий супровід фільму відсутній.

Розкадровка: Ветеран громадянської війни кремлівський курсант О.О. Буличов пише листа до комітету комсомолу заводу ДСС. Прибуття поїзда та зустріч його на вокзалі у м. Запоріжжі. Секретар комітету комсомолу заводу ДСС В.Г. Онопко зустрічає гостей. Зустріч Буличова з комсомольцями та молоддю заводу. У заводському профілакторії. Володимир Петрович Глушко. Сталеплавильний цех, робота шаржир-машини, злив металу в ківш, робота сталеварів у електропечі. Прокат металу. Кування сталі на молоті. Обдирка металу на верстаті. Робота контролерів ВТК у калібрувальному цеху. Поїздка заводської молоді до Москви. Кремль, курсанти в караулі біля Мавзолею. Покладання вінків від молоді заводу ДСС біля кремлівської стіни. Сталевар СПЦ-2 Д.Ф. Галушко. Екскурсія у ленінські Гірки. Геннадій Васильович Плечун – редактор заводської газети «Електрометалург», творець та перший директор музею історії заводу ДСС. Галина Бабінська – секретар комсомольського бюро РМЦ-1. Зустріч із курсантами Московського вищого загальної середньої школи імені Верховної Ради [постало на основі курсантських курсів у 1918 р. – *А.П.*]. Профілакторій заводу. Посадка сріблястих ялинок таких, як ростуть біля Кремлівської стіни. Збори молоді, вручення документів. Мітинг біля пам'ятника Леніну у м. Запоріжжя. Бесіди заводської молоді з ветеранами – «кремлівськими курсантами». Злив розплавленого металу з печі до ківша. Робота сталеварів. Прокатки та кування металу. Зачищення на верстатах [1102, рол. 1].

Ролик № 2 – робочі фрагменти кінозйомки аматорської студії заводу ДСС. 29 секунд.

Розкадровка: Титри: «У цьому будинку в 1922 р. працював В.І. Ленін» [1102, рол. 2.

Ролик № 3 – робочі фрагменти кінозйомки аматорської студії заводу ДСС. 2 хв. 23 секунди.

Розкадровка: Вхід до Мавзолею. Експурсія делегації комсомольців та молоді заводу ДСС у Гірках. Віктор Григорович Онопко – сталевар, секретар комітету комсомолу заводу ДСС; Геннадій Васильович Плечун – редактор заводської газети «Електрометалург», творець та перший директор музею історії заводу ДСС; Дмитро Федорович Галушка – сталевар СПЦ-2, у майбутньому Герой Соціалістичної Праці; Васильченко Василь Васильович – коваль на молоті, у майбутньому Почесний металург [1102, рол. 3].

Ролик № 4 – робочі фрагменти кінозйомки аматорської студії заводу ДСС – закінчення фільму «Сталь та троянди». 56 секунд.

Розкадровка: Зустріч заводської молоді із ветеранами. Злив розплавленого металу з печі до ківша. Робота сталеварів біля електросталеплавильної печі. Прокатка на стані «950» (або «825»). Кування металу на ковальському молоті. Вогнева зачистка на верстатах. Злив стали з печі до ківша. Троянди. Кінець [1102, рол. 4].

Ролик № 5 – робочі фрагменти кінозйомки аматорської студії заводу ДСС. 2 хв. 52 секунди.

Розкадровка: Парад кремлівських курсантів. Зустріч заводської молоді із курсантами Московського вищого командного загальновійськового училища імені Верховної Ради РРФСР. Зліва направо Плечун Г.В., Галушко Д.Ф., Онопко В.Г. Збори курсантів, вручення сувеніру у вигляді статуетки сталевару «Завод ДСС, м. Запоріжжя». Посадка у заводському профілакторії на о. Хортиця ветеранами-кремлівцями (О.О. Буличов та ін.) сріблястих ялинок таких самих, які ростуть біля Кремлівської стіни. Зустріч із працівниками заводу у Палаці культури ДСС. Вручення документів. У кадрі заводський

фотограф – Петро Олександрович Косса, учасник бойових дій у роки Другої світової війни. Виступ О.О. Буличова [1102, рол. 5].

Ролик № 6 – робочі фрагменти кінозйомки аматорської студії заводу ДСС. 2 хв. 57 секунд.

Розкадровка: Москва, Кремль, місце замаху на В.І. Леніна. Делегація дніпроспецсталівської молоді. Покладання квітів до пам'ятника. Цар-гармата, кабінет Леніна. Винесення прапорів, мітинг біля пам'ятника Леніну у Запоріжжі за участю ветеранів-кремлівських курсантів. Бесіди цих ветеранів із дніпроспецсталівцями [1102, рол. 6].

Ролик № 7 – робочі фрагменти кінозйомки аматорської студії заводу ДСС. 2 хв. 57 секунд.

Розкадровка: Копія Ролика № 6 [1102, рол. 7].

Ролик № 8 – робочі фрагменти кінозйомки аматорської студії заводу ДСС. 2 хв. 24 секунди.

Розкадровка: Вхід до Мавзолею. Ленінська резиденція у Гірках, екскурсія делегації комсомольців та молоді заводу ДСС Онопко В.Г., Плечун Г.В., Галушка Д.Ф. [1102, рол. 8].

Ролик № 9 – фрагменти архівної кінозйомки аматорської студії заводу ДСС. 54 секунди.

Розкадровка: Монтаж силового кабелю (?). Металокаркас цеху ДСС. Монтаж обладнання прокатного (або ковальського) цеху. Складання дугових електросталеплавильних печей на відкритому майданчику. З 23 по 30 секунди – зворотна кінозйомка (рух задом наперед). Монтаж обладнання (рольгангу?) Прокатного цеху. Будівельні роботи в котловані та розчищення території трактором. Панорамні зйомки (1949 – 1950 рр.) [1102, рол. 9].

Ролик № 10 – фрагменти архівної кінозйомки аматорської студії заводу ДСС. 44 секунди.

Розкадровка: Зруйновані цехи заводу ДСС у період Другої світової війни [1102, рол. 10].

Ролик № 11 – фрагменти архівної кінозйомки аматорської студії заводу ДСС. 15 хв 28 секунд.

Розкадровка: Металокаркас цеху ДСС. Руйнування цеху заводу ДСС. Роботи із розбирання завалів. Святкова демонстрація: Ленінський район м. Запоріжжя. Колектив сталеплавильного цеху № 1 заводу ДСС на демонстрації. Панорамні зйомки відновлювальних робіт. Монтажні роботи у прокатному цеху. Монтаж обладнання прокатного стану «280». Демонстрація: колони «Дніпробуд», ЗС. Працівники заводу ДСС на демонстрації. Адміністративно-побутовий корпус прокатного цеху. Монтаж сталеплавильних печей на відкритому майданчику. Металокаркас цеху ДСС. Роботи на суботнику. Розбирання завалів. Переміщення металу у прокатному цеху. Розливання стали в центрові виливниці. Суботник із прибирання території [1102, рол. 11].

3 7 хв. 17 сек. до 13 хв. 30-й секунди – *зворотна кінозйомка* (рух кадрів задом наперед – у зворотному напрямку). Розчищення території. Вирубубання дефектів квадратної заготівлі прокату. Завалка мульдами у сталеплавильному цеху. Робота сталеварів у електропечі. Металокаркас цеху ДСС. Панорамні зйомки території. Земляні роботи екскаватора та вантажівок. Демонстрація трудящих на 1 травня (О.Ф. Трегубенко на трибуні). Демонстрація працівників коксохімічного заводу. Демонстрація трудящих ДСС, ЗС, тресту «Запорожалюмінбуд», Запорізького трансформаторного заводу (ЗТЗ). Приїзд міністра чорної металургії СРСР О.М. Кузьміна. Серед тих, хто зустрічає С.А. Лейбензон (?), О.Ф. Трегубенко. Демонстрація трудящих на 7 листопада: колони Гіпромезу, ДСС, Металокаркасного цеху. Робота екскаватора. [Кінець зворотної кінозйомки].

Завантаження землі екскаватором на вантажівки. Підйомний кран. Монтаж обладнання у прокатному цеху. Монтаж сталеплавильних печей на відкритому майданчику.

Ролик № 12 – робочі фрагменти кінозйомки аматорської студії заводу ДСС. 1 хв. 40 секунд.

Розкадровка: постановочна зйомка – ветеран Громадянської війни, колишній кремлівський курсант О.О. Буличов читає газету із заміткою про профілакторій заводу ДСС на о. Хортиця пише лист до комітету комсомолу заводу ДСС [1102, рол. 12].

Ролик № 13 – робочі фрагменти кінозйомки аматорської студії заводу ДСС (закінчення фільму «Сталь і троянди»). 54 секунди.

Розкадровка: Зустріч заводської молоді із ветеранами-кремлівськими курсантами. Злив розплавленого металу з печі до ківша. Робота сталеварів. Прокатка та кування металу. Зачищення на верстатах. Троянди [ті, що ростуть на о. Хортиця – А.П.] [1102, рол. 13].

Ролик № 14 – робочі фрагменти кінозйомки аматорської студії заводу ДСС (початок фільму «Сталь і троянди»). 2 хв. 24 секунди.

Розкадровка: Титри: «Показує аматорська кіностудія заводу ДСС. «Сталь та троянди». У створенні фільму брали участь І. Рогальов , М. Вульфович, Л. Онуфрієв , Н. Поливода , М. Бакумцев , Г. Нагорний, В. Ковальов, В. Рекрутов, С. Савін, Б. та Ф. Єгорови. Художники Д. Ткаченка, Ф. Домбровський. Випуск 16-й, м. Запоріжжя, 1967 р.». Ветеран громадянської війни кремлівський курсант О.О. Буличов читає газету із заміткою про профілакторій заводу ДСС на о. Хортиця, пише лист до комітету комсомолу заводу ДСС [1102, рол. 14].

Ролик № 15 – робочі фрагменти кінозйомки аматорської студії заводу ДСС (кадри фільму «Сталь та троянди»). 1 хв. 29 секунд.

Розкадровка: Поїздка делегації комсомольців та молоді заводу ДСС до Москви. Поїзд, прибуття та зустріч на вокзалі. Піонери вітають дніпроспецсталівців. Москва, Кремль. Зміна варти біля мавзолею. Покладання вінків делегацією дніпроспецсталівців та ветеранами-кремлівцями до мавзолею [1102, рол. 15].

**ДНПРОГЕС І ЙОГО ПРАЦІВНИЦІ У ІНДУСТРІАЛЬНОМУ
ЖИВОПИСІ Й ГРАФІЦІ (2 пол. 1940-х рр.) [1888].**

**«П. Коробова і П. Шило на відновленні Дніпрогесу». Худ. Сагайдак Ю.І.
Полотно, олія. 105 x 215 см. 1947 р.**

**Канцелярист П.І. – старша бурова майстриня
Дніпробуду. Худ. Сагайдак Ю.І. Картон, олівець.
62 x 42 см. 1948 р.**

**Олійник Г. – мотористка бетонного заводу
Дніпробуду. Худ. Сагайдак Ю.І. Папір, олівець.
56 x 39 см. 1948 р.**

**ЗРАЗКИ ЖАНРУ «ЗАВОДСЬКОГО» ЖИВОПИСУ (ДСС)
[1087, 1098–1099].**

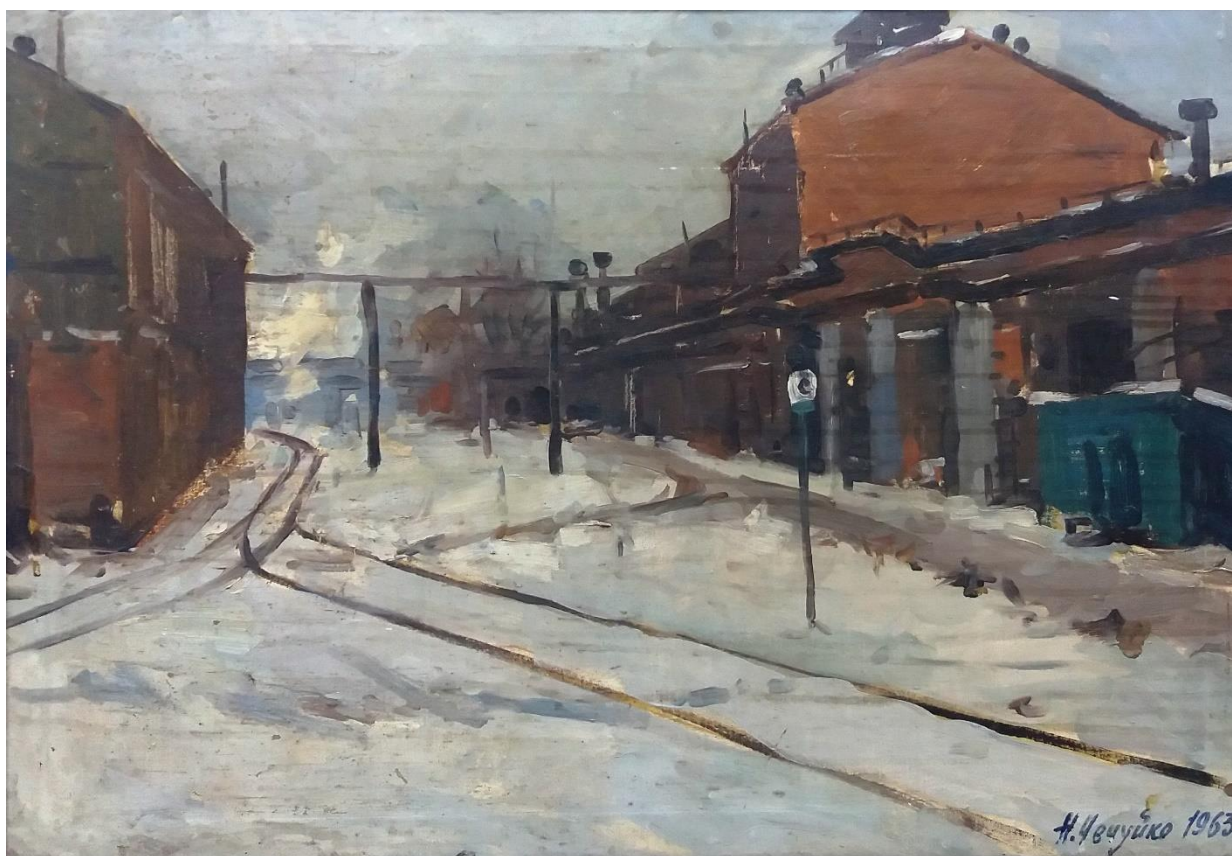
«Монтаж першої електричної печі на ДСС (ЗІС)». Худ. Дубінін В.К. Полотно, олія. 1959 р.

«Перша повоснна плавка». Худ. Хівренко В.І. Полотно, олія. 1960 р.

«Сталевар». Худ. Чечуйко М.Ю. Полотно, олія. 1961 р.

«Старий будинок електроремонтного цеху (ЕРЦ)». Худ. Чечуйко М.Ю. Полотно, олія. 1963 р.

КАРИКАТУРИ У БАГАТОТИРАЖНИХ ГАЗЕТАХ ПП ДПК

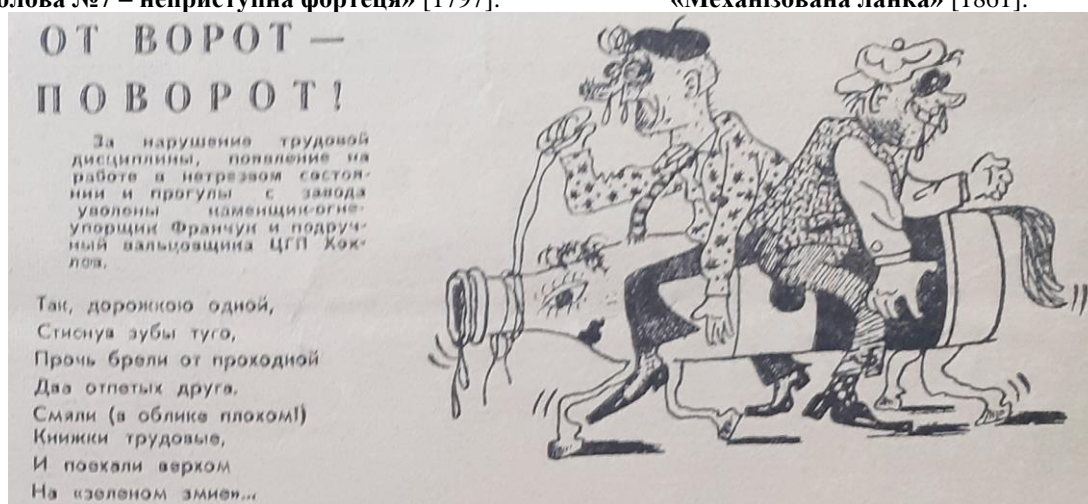

«Столова №7 – неприступна фортеця» [1797].

Художник М. Литвин

«Механізована ланка» [1861].

«Дали відкоша п'яницям і прогульникам» [1833].

«Ось така механізація!» [1840].

ПАСПОРТ
архівного підрозділу заводу ДСС [1].

Назва підприємства та його підпорядкованість	Дата створення підприємства
Відкрите акціонерне товариство “Електрометалургійний завод “Дніпроспецсталь” ім. А.М. Кузьміна	10.10.1932 р., 18.10.1943 р.

I. Відомості про документи

№ п\п	Назва показників	Кількість	Крайні дати
1	Фондів	1	1943-2000
2	Справ		
	у тому числі:		
3	- постійного зберігання	389	1988-2000
	з них:		
4	- внесених до описів, що затверджені ЕПК	292	1988-1997
5	- що зберігаються понад установлені строки	173	1988-1992
6	- з особового складу	11741	1936-1941, 1944-2000
	з них:		
7	- внесених до описів	11087	1936-1941, 1944-1997

II. Відомості про приміщення

Площа архівосховища, м ²	Ступінь завантаженості, %	Коротка характеристика приміщення	Наявність робочих кімнат, читального залу
115 м ²	80%	2 приміщення на I поверсі	Є 1 робоча кімната
1	2	3	4
		виробничого корпусу цеху підготовки виробництва опалення парове, освітлення електричне, стелажі та двері металеві, охоронна сигналізація та вогнегасник встановлені.	

III. Відомості про кадри

Кількість штатних працівників	Прізвище, ім'я, по батькові	Освіта, фах	Стаж роботи
1	[П.І.Б.]	середня	21 р.

Завідувач архівом
22.07.2018

[П.І.Б.]

**ДИРЕКТОРИ
ЗАВОДУ ЗС [12–14, 404].**

Рогачевський І.З.

Боборикін А.Л.

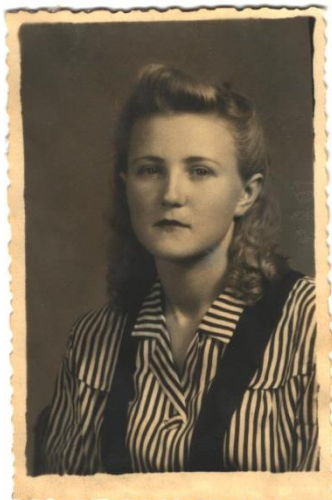
Юпко Л.Д.

Герасименко О.О.

ТИПАЖІ ПРАЦІВНИЦЬ ЗАВОДУ ЗС (1940-50-і РОКИ)

[1578, арк. 1, 2, 21, 29, 77; 1579, арк. 8, 30, 33, 42, 114].

**ПРАЦІВНИКИ ЗАВОДУ ЗС (МІЛІТАРНІ ТИПАЖІ)
(2 пол. 1940-х – 1 пол. 1950-х років)
[1581, арк. 6, 12, 25, 35, 38, 55, 75, 94, 113, 140].**

ПРАЦІВНИКИ ЗАВОДУ ЗС (ЦИВІЛЬНІ» ТИПАЖІ) (кін. 1950-х –1960-і рр.)
[1581, арк. 35, 46, 50, 52, 72, 93, 117, 121, 129].

